

รายงานการวิจัย
โครงการศึกษาสถานภาพสตรี
และภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย

A Study on the Status of Women
and Fertility in Thailand

นภาพร ชัยอารุณ
ภาควิชาสังคมวิทยา

วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล

ปีที่พิมพ์
ปี 15
011441

เลขที่หนังสือ ๒๒๑/๒๕

พฤษภาคม ๒๕๓๕

สถาบันประชากรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ISBN 074-633-170-5

A Study on the Status of Women and Fertility in Thailand

Napaporn Chayovan
Malinee Wongsith
Vipan Prachuabmoh Ruffolo

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ออกแบบปก : สมศักดิ์ ตุ่มทอง
เข้ารูปเล่มที่ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายงานโครงการศึกษาสถานภาพสตรีและภาวะเจริญพันธุ์
ในประเทศไทย

A Study on the Status of Women and Fertility
in Thailand

โดย
by

นภาพร ชัยวรรณ
Napaporn Chayovan

มาลินี วงษ์สิทธิ์
Malinee Wongsith

วิพรรณ ประจวบเหมาะะ รุฟโฟโล
Vipan Prachuabmoh Ruffolo

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พฤษภาคม 2538

May 1995

ศาสตราจารย์นายแพทย์

จาก

สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

120442506

2 ก.พ. 2548

ลิขสิทธิ์ของสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 400 เล่ม พฤษภาคม 2538

การผลิตและลอกเลียนหนังสือเล่มนี้ไม่ว่าแบบใดทั้งสิ้น
ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจาก
สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารสถาบัน หมายเลข 229/38

ISBN 974-633-179-5

จัดพิมพ์โดย : สถาบันประชากรศาสตร์
อาคารวิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330
โทร. 218-7340, 218-7413
โทรสาร (662) 255-1469
e-mail : ipschula@netserv.chula.ac.th

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

ในปี พ.ศ. 2536 สถาบันประชากรศาสตร์ ได้รับผิดชอบดำเนินการวิจัยโครงการศึกษาสถานภาพสตรีและภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย (Status of Women and Fertility in Thailand, SWAFT) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการศึกษาเปรียบเทียบสถานภาพสตรีและภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศไทยกับเอเชีย 5 ประเทศ อันได้แก่ ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และปากีสถาน

โครงการ SWAFT นี้ เก็บข้อมูลในระดับประเทศทั้งในเชิงคุณภาพโดยใช้การสนทนากลุ่มและในเชิงปริมาณโดยการสัมภาษณ์สตรีที่กำลังสมรสอายุ 15-44 ปี และสัมภาษณ์สามีของสตรีบางส่วนที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษา จำนวนสตรีที่ตกเป็นตัวอย่างทั้งสิ้น 2,800 ราย และสามีของสตรีจำนวนทั้งสิ้น 1,475 ราย

สำหรับรายงานฉบับนี้ เป็นการเสนอผลการวิเคราะห์เบื้องต้นเฉพาะในส่วนของคุณภาพเชิงปริมาณที่ได้จากการสัมภาษณ์สตรีที่กำลังสมรสอายุ 15-44 ปี การศึกษาฉบับนี้นับได้ว่าเป็นการศึกษาแรกที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพสตรีในเชิงปริมาณในแง่มุมต่างๆอย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม บทบาทในครัวเรือนระหว่างชายหญิง อำนาจการตัดสินใจเรื่องต่างๆในครัวเรือน ความเป็นอิสระของสตรี และพฤติกรรมด้านต่างๆ ของสามี

การนำเสนอผลงานการวิจัยในรายงานฉบับนี้ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลักคือ ในส่วนของสถานภาพสตรีไทยซึ่งสะท้อนจากมาตรวัดต่างๆ และในส่วนของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสตรีกับภาวะเจริญพันธุ์ สำหรับรายงานการวิเคราะห์ข้อมูลจากการรายงานของสามี และการวิเคราะห์ในขั้นลึกซึ่งจะได้นำเสนอในโอกาสต่อไป

สถาบันประชากรศาสตร์ ขอขอบคุณ Mellon Foundation ที่ให้การสนับสนุนด้านเงินทุน และ Dr. Karen Mason จาก Population Program, East West Center ซึ่งเป็นผู้ประสานงานโครงการฯ นอกจากนี้ขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ซึ่งได้แก่ คุณศิริวรรณ ศิริบุญ ผู้เป็นกำลังสำคัญในการประมวลข้อมูล เจ้าหน้าที่วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยของสถาบันประชากรศาสตร์ ตลอดจนคณะกรรมการที่เป็นพนักงานสัมภาษณ์ของโครงการฯ และคุณวนิดา เขียวสกุล คุณพรพิชญ์ โสภณ และคุณเดือนใจ วิจิตร ที่ช่วยพิมพ์รายงานฉบับนี้จนสำเร็จเป็นรูปเล่ม

สถาบันประชากรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พฤษภาคม 2538

เลขหมู่ กศ
ป 15
เลขทะเบียน 011441
วัน,เดือน,ปี 19 กพ. 46

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	จ
บทที่ 1 ประวัติความเป็นมา และระเบียบวิธีวิจัย.....	1
1.1 คำนำ/ภูมิหลัง.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	1
1.3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	2
1.3.1 การเลือกตัวอย่าง.....	2
1.3.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการสำรวจ.....	3
1.3.3 การดำเนินงานสนาม.....	6
1.3.4 แบบสอบถาม.....	6
1.3.5 ผลการสัมภาษณ์.....	9
1.3.6 ค่าถ่วงน้ำหนัก.....	10
1.4 ลักษณะทั่วไปของสตรีตัวอย่าง.....	10
บทที่ 2 สภาพภาพของสตรีไทย : ภาพสะท้อนจากมาตรการวัดต่างๆ.....	21
2.1 การควบคุมทรัพยากรการเงิน.....	22
2.1.1 ผู้ควบคุมเงินรายได้ของสตรีและของสามี.....	22
2.1.2 การมีสิทธิ์มีเสียงในการใช้เงินที่ตนเองหามาได้และการมีสิทธิ์ มีเสียงในการใช้เงินของครัวเรือน.....	23
2.1.3 ความสามารถในการเลี้ยงดูตนเองและบุตรโดยไม่ต้องพึ่งพาสามี และการเคยขอเงินพ่อแม่มาช่วยค่าใช้จ่ายในครอบครัว.....	24
2.1.4 ความเป็นเจ้าของบ้าน.....	26
2.2 ภาวะรับผิดชอบและความสัมพันธ์ในเชิงเกื้อหนุนกัน.....	27
2.2.1 ผู้ที่มีส่วนในการทำกิจกรรมต่างๆ ในครัวเรือน.....	27
2.2.2 ผู้ที่รับผิดชอบกิจกรรมต่างๆ ในครัวเรือนมากที่สุด.....	28
2.2.3 บุคคลที่ช่วยเหลือดูแลบุตรที่ยังเล็กของสตรี.....	29

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

	2.2.4 การถือฉายหรือเข้าข้างสตรีของสามี.....	30
	2.2.5 การถูกสามีทำร้ายร่างกาย.....	31
2.3	อำนาจการตัดสินใจ เรื่องต่างๆ ในบ้าน.....	31
	2.3.1 ผู้มีอำนาจตัดสินใจขั้นสุดท้าย.....	31
	2.3.2 การพูดคุยปรึกษากันของคู่สมรส.....	32
2.4	ความเป็นอิสระของสตรี.....	34
	2.4.1 ความมีอิสระในการตัดสินใจของใช้ส่วนตัว.....	34
	2.4.2 ความเป็นอิสระในการไปในที่ต่างๆ.....	36
	2.4.3 การกล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับสามี.....	38
2.5	ทัศนคติต่างๆ เกี่ยวกับบทบาทชายและหญิง.....	39
	2.5.1 การเลือกลงทุนทางการศึกษาให้แก่บุตรชายและบุตรสาว.....	39
	2.5.2 ทัศนคติต่างๆ เกี่ยวกับบทบาทชายหญิงในครอบครัว.....	41
	2.5.3 เงินค่าใช้จ่ายที่สามี/ภรรยาจะละทิ้งคู่สมรสของตน.....	43
	2.5.4 ความคาดหวังการเกื้อหนุนจากบุตร.....	45
2.6	เพศสัมพันธ์, พฤติกรรมด้านต่างๆ ของสามีและเรื่องอื่นๆ ของสตรี.....	46
	2.6.1 การมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส.....	46
	2.6.2 การเที่ยวโสเภณีและความสัมพันธ์กับหญิงอื่นของสามี.....	50
	2.6.3 พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับอบายมุขและปัญหาที่เกี่ยวข้อง.....	53
	2.6.4 ความบ่อยครั้งของการมีปัญหาในช่วงแรกของชีวิตแต่งงานและ การประเมินชีวิตแต่งงาน.....	55
	2.6.5 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี.....	56
	2.6.6 ภาพลักษณ์ของสตรี.....	57
บทที่ 3	ภาวะเจริญพันธุ์และการวางแผนครอบครัว.....	105
	3.1 ภาวะเจริญพันธุ์.....	105
	3.1.1 จำนวนบุตรเกิดรอดและมีชีวิต.....	105
	3.1.2 จำนวนบุตรที่ต้องการ.....	107
	3.1.3 สถานภาพการตั้งครรภ์.....	109
	3.1.4 ความไม่ต้องการบุตรเพิ่ม.....	109

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
	3.2 การใช้การคุมกำเนิด.....	110
	3.3 การยังใช้การคุมกำเนิด.....	112
บทที่ 4	สถานภาพสตรีกับภาวะเจริญพันธุ์.....	125
	4.1 คำนำ.....	125
	4.2 ตัวแปรต่างๆ ที่บ่งชี้สถานภาพของสตรี.....	125
	4.3 ความแตกต่างของภาวะเจริญพันธุ์ตามสถานภาพสมรส.....	128
บทที่ 5	สรุปและเสนอแนะ.....	139
	5.1 สถานภาพของสตรีไทย : ภาพสะท้อนจากมาตรการวัดต่างๆ.....	139
	5.2 สถานภาพสตรีกับภาวะเจริญพันธุ์.....	146
	5.3 ข้อเสนอแนะ.....	146
	หนังสืออ้างอิง.....	149
	ภาคผนวก.....	153

สถาบันวิจัยประชากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1.1	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสตัวอย่างอายุ 15-44 ปี จำแนกตามลักษณะภูมิหลัง	15
Table 1.1	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to selected background characteristics	
ตารางที่ 1.2	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามระดับ การศึกษาที่จบ ลักษณะภูมิหลังบางประการ	19
Table 1.2	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to educational level by selected background characteristics	
ตารางที่ 1.3	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามระยะ เวลาดังแต่สมรสครั้งแรก จำแนกตามอายุ	20
Table 1.3	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to duration since first marriage by age group	
ตารางที่ 2.1.1	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปีที่มีรายได้ จำแนกตามการควบคุมรายได้ที่สตรีหามาได้และเขตที่อยู่อาศัย	59
Table 2.1.1	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 who have income according to person who controls her income by area	
ตารางที่ 2.1.2	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตาม การควบคุมรายได้ของสามีและเขตที่อยู่อาศัย	60
Table 2.1.2	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to person who controls husband's income by area	

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 2.1.3	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปีที่มีรายได้ จำแนกตามการมีสิทธิ์มีเสียงในการใช้เงินที่สตรีหามาได้ และลักษณะ ภูมิหลัง	61
Table 2.1.3	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 who have income according to having any say on how to spend own income by selected background characteristics	
ตารางที่ 2.1.4	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตาม การมีสิทธิ์มีเสียงในการใช้เงินรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนและ ลักษณะภูมิหลัง.....	62
Table 2.1.4	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to having any say on how the household income is spent by selected background characteristics	
ตารางที่ 2.1.5	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตาม ความสามารถในการเลี้ยงตัวเองและลูกๆ โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี และลักษณะภูมิหลัง	63
Table 2.1.5	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to the ability to support self (and children) without husband's help by selected background characteristics	
ตารางที่ 2.1.6	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่ไม่สามารถ เลี้ยงตัวเองและและลูกได้หากปราศจากสามี จำแนกตามการมีที่ พึ่งพายามต้องการความช่วยเหลือและเขตที่อยู่อาศัย	64

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

Table 2.1.6	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 who are not self reliant according to whether women have anyone to depend upon in times when needed by area	
ตารางที่ 2.1.7	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามการเคยขอเงินพ่อแม่ของตนเองมาช่วยค่าใช้จ่ายในครอบครัว และลักษณะภูมิหลัง	65
Table 2.1.7	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to whether the women have ever asked for maney from parents to help with family's expenses by selected background characteristics	
ตารางที่ 2.1.8	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามการเป็นเจ้าของบ้านและเขตที่อยู่อาศัย	66
Table 2.1.8	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to house ownership by area	
ตารางที่ 2.2.1	ร้อยละที่มีส่วนในการทำกิจกรรมต่างๆ ในครัวเรือนแต่ละกิจกรรมของสมาชิกครัวเรือนแต่ละประเภท จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย	67
Table 2.2.1	Percentage doing each household activity of family members according to household activities by area	
ตารางที่ 2.2.2	ร้อยละที่ภรรยาเป็นผู้ทำมากที่สุด และร้อยละที่สามีเป็นผู้ทำมากที่สุดในกิจกรรมต่างๆ ในครัวเรือน จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย	69
Table 2.2.2	Percentage wife does the most and percentage husband does the most according to household activity by area	

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 2.2.3	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 10 ปีอย่างน้อย 1 คนในบ้าน ตามบุคคลที่เป็นผู้ดูแลบุตรของสตรีบ่อยที่สุดเมื่อสตรีไม่อยู่บ้าน หรือไปทำงาน จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย	70
Table 2.2.3	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 (who have at least one child aged less than 10 years old living in the household) according to person who takes care the child most often when woman is at work or away from home by area	
ตารางที่ 2.2.4	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามความรู้สึกของสตรีว่าสามีเห็นแก่หรือเข้าข้างพ่อแม่ของเธอเองหรือภรรยา เมื่อมีการขัดแย้งกัน จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย	71
Table 2.2.4	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to who the husband takes side by area	
ตารางที่ 2.2.5	ร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปีที่เคยถูกสามีทุบตี จำแนกตามการศึกษาและเขตที่อยู่อาศัย	72
Table 2.2.5	Percentage ever been beaten by husband among currently married women aged 15-44 by education and area	
ตารางที่ 2.2.6	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปีที่เคยถูกสามีทุบตีตามความบ่อยครั้งของการทุบตี จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย	73

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

Table 2.2.6	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 who ever been beaten by husband according to frequency of such incidence by area	
ตารางที่ 2.2.7	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปีที่เคยถูกสามีทุบตีตามวิธีการตอบโต้ในการถูกทุบตี จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย	74
Table 2.2.7	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 who had been beaten by husbands according to their reaction by area	
ตารางที่ 2.3.1	ร้อยละที่ภรรยาเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้าย และร้อยละที่สามีเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายเกี่ยวกับเรื่องต่างๆในบ้าน จำแนกตามที่อยู่อาศัย	75
Table 2.3.1	Percentage of wives making final decision and percentage of husbands making final decision according to items for decision making by area	
ตารางที่ 2.3.2	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามความบ่อยครั้งของการพูดคุยปรึกษากับสามีในเรื่องต่างๆ จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย	76
Table 2.3.2	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to frequency of talking to husband on various topics by area	
ตารางที่ 2.3.3	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามความบ่อยครั้งของการพูดคุยปรึกษากับสามีในเรื่องจำนวนบุตรที่จะมีและการใช้การคุมกำเนิด	78

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

Table 2.3.3	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 years old according to frequency of talking to husband about number of children to have and use of contraception by age	
ตารางที่ 2.4.1	ร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่รู้สึกมีอิสระในการซื้อของแต่ละประเภท จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ	79
Table 2.4.1	Percentage currently married women aged 15-44 who feel free to purchase personal items by selected background characteristics	
ตารางที่ 2.4.2	ร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่มีอิสระในการไปในที่ต่างๆ จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ	80
Table 2.4.2	Percentage of currently married women aged 15-44 who feel free to go various places by selected background characteristics	
ตารางที่ 2.4.3 ก.	ร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่เคยไม่กล้าแสดงออกซึ่งความคิดเห็นขัดแย้งกับสามีอย่างเปิดเผย จำแนกตามการศึกษาและเขตที่อยู่อาศัย	82
Table 2.4.3 A.	Percentage ever afraid to express disagreement with husband among currently married women aged 15-44 by education and area	
ตารางที่ 2.4.3 ข.	กระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับสามีอย่างเปิดเผย ตามความบ่อยครั้งของการไม่กล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้ง จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย	83

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

Table 2.4.3 B.	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 who ever afraid to express disagreement with husband according to frequency of such incidents by area	
ตารางที่ 2.5.1 ก.	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามทัศนคติเกี่ยวกับการลงทุนในการศึกษาให้แก่บุตรชาย-หญิง จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ	84
Table 2.5.1 A.	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to attitudes toward supporting education of sons or daughters by selected background characteristics	
ตารางที่ 2.5.1 ข.	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามเหตุผลเกี่ยวกับการลงทุนให้การศึกษาแก่บุตรชาย-หญิง จำแนกตามกลุ่มเพศของบุตรที่เลือกส่ง	85
Table 2.5.1 B.	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to the reasons for supporting education sons or daughters by gender of children	
ตารางที่ 2.5.2	ร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่เห็นด้วยกับทัศนคติต่างๆ เกี่ยวกับบทบาทชาย-หญิงในครอบครัว จำแนกตามที่อยู่อาศัย	87
Table 2.5.2	Percentage of currently married women aged 15-44 who agree with each of the various attitudes regarding gender roles by area	
ตารางที่ 2.5.3 ก.	ร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่เห็นด้วยว่าสามีควรจะละทิ้งภรรยาในกรณีต่างๆ จำแนกตามที่อยู่อาศัย	88

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

Table 2.5.3 A.	Percentage of currently married women aged 15-44 who agree that a husband should leave his wife under each of the various conditions by area	
ตารางที่ 2.5.3 ข.	ร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่เห็นด้วยว่าภรรยาควร จะละทิ้งสามีในกรณีต่างๆ จำแนกตามที่อยู่อาศัย	89
Table 2.5.3 B.	Percentage of currently married women aged 15-44 who agree that a wife should leave her husband under each of the various conditions by area	
ตารางที่ 2.5.4 ก.	ร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่คาดหวังการเกื้อหนุนใน ยามสูงอายุจากบุตรชาย/หญิง จำแนกตามที่อยู่อาศัย	90
Table 2.5.4 A.	Percentage of currently married women aged 15-44 who expect to be supported by sons/daughters in their old age by area	
ตารางที่ 2.5.4 ข.	ร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่คาดหวังการเกื้อหนุนใน ยามสูงอายุจากบุตร จำแนกตามระดับการศึกษา	91
Table 2.5.4 B.	Percentage of currently married women aged 15-44 who expect to be supported by sons/daughters in their old age by education	
ตารางที่ 2.6.1	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามการมีเพศสัมพันธ์กับสามีหรือ ได้กินก่อนแต่งงาน และ ลักษณะภูมิหลัง	92
Table 2.6.1	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to whether the women have ever had premarital sex with husband by selected background characteristics	

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 2.6.2	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามการเคยไปเที่ยวผู้หญิงหากินของสามีนับตั้งแต่แต่งงานกันมา และลักษณะภูมิหลัง	94
Table 2.6.2	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to whether husbands ever visited a prostitute since marriage by selected background characteristics.	
ตารางที่ 2.6.3	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามการที่สามีเคยมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่ต่างกับผู้หญิงอื่น และลักษณะภูมิหลัง	95
Table 2.6.3	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to whether husbands have ever had relationship with other women since marriage by selected background characteristics	
ตารางที่ 2.6.4	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามการมีภรรยาอื่นของสามีและเขตที่อยู่อาศัย	96
Table 2.6.4	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to whether husbands have another wife by area	
ตารางที่ 2.6.5	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามความบ่อยครั้งในการทำพฤติกรรมต่างๆ ของสามีและเขตที่อยู่อาศัย	97
Table 2.6.5	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to frequency of husband's engaging in each of the activities by area	

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 2.6.6	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามความบ่อยครั้งของการมีปัญหาในช่วงแรกของชีวิตแต่งงาน และเขตที่อยู่อาศัย	99
Table 2.6.6	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to frequency of problems during early years of marriage by area	
ตารางที่ 2.6.7	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามการประเมินชีวิตแต่งงานและเขตที่อยู่อาศัย	100
Table 2.6.7	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to level of assessment of marriage life by area	
ตารางที่ 2.6.8	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามความเห็นที่ผู้หญิงควรมีส่วนร่วมในทางการเมืองและ ลักษณะภูมิหลัง	101
Table 2.6.8	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to opinion about whether women should participate in politics by selected background characteristics	
ตารางที่ 2.6.9	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามความเห็นถึงระดับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของ ผู้หญิงไทยและเขตที่อยู่อาศัย	102
Table 2.6.9	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to the opinion about the level of political participation of Thai women by area	

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 2.6.10	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามเหตุผลที่ผู้หญิงไม่ได้ดำรงตำแหน่งสูงๆ ในหน่วยงาน และ เขตที่อยู่อาศัย	103
Table 2.6.10	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to reasons why women do not get promoted to high position by area	
ตารางที่ 2.6.11	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามเหตุผลที่ผู้หญิงไม่ได้ดำรงตำแหน่งสูงๆ ในหน่วยงาน และ การศึกษา	104
Table 2.6.11	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to reasons why women do not get promoted to high position by education	
ตารางที่ 3.1	จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย จำนวนบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย และ จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีกำลังสมรส อายุ 15-44 ปี จำแนกตามอายุ และเขตที่อยู่อาศัย	114
Table 3.1	Average number of children ever born (CEB), average number of living children (LC) and average number of children wanted among currently married women aged 15-44 by age and residence	
ตารางที่ 3.1 ก.	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามจำนวนบุตรเกิดรอด	115
Table 3.1 A.	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to the number of children born alive by age	

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 3.2	จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่โดยเฉลี่ย และ จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ	116
Table 3.2	Mean number of children ever born (CEB), mean number of living children (LC) and mean number of children wanted by selected characteristics	
ตารางที่ 3.3	ร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่ม (รวมทั้งที่ทำหมัน) จำแนกตามระยะเวลาตั้งแต่การสมรสครั้งแรก และ ลักษณะภูมิหลัง	117
Table 3.3	Percentage of currently married women aged 15-44 years old who want no more children by duration since first marriage and selected background characteristics	
ตารางที่ 3.4	ร้อยละที่เคยใช้การคุมกำเนิดของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี และการกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามวิธี คุมกำเนิดที่กำลังใช้ จำแนกตามอายุ	119
Table 3.4	Percentage ever used contraception and percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to method currently using by age group	
ตารางที่ 3.5	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามวิธีคุม กำเนิดที่กำลังใช้ จำแนกตามภาค	120
Table 3.5	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to method currently using by region	

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 3.6	อัตราการใช้ของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามภาค พ.ศ.2530 และ พ.ศ.2536	121
Table 3.6	Percentage using contraceptive method among currently married women aged 15-44 by region, 1986 and 1993	
ตารางที่ 3.7	ร้อยละที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดแต่ละวิธี ของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ปี พ.ศ.2530 และ พ.ศ.2536	122
Table 3.7	Percent using contraceptive methods among currently married aged 15-44, 1987 and 1993	
ตารางที่ 3.8	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15 -44 ปี ตาม สถานภาพความต้องการการคุมกำเนิด จำแนกตามลักษณะภูมิหลัง บางประการ	123
Table 3.8	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to selected background characteristics	
ตารางที่ 4.1	เมตริกสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ที่ใช้วัดสถานภาพสตรี	133
Table 4.1	Correlation matrix of women's status variables	
ตารางที่ 4.2	การวิเคราะห์การจำแนกหมู่ จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย (CEB) จำนวนบุตรโดยเฉลี่ยที่ต้องการ (NCWANT) ร้อยละที่กำลังใช้การ คุมกำเนิด (CURUSE) ร้อยละที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่ม (NOMORE) และร้อยละที่กำลังตั้งครรภ์ (PREGNANT) ของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามดัชนีแต่ละตัวที่ใช้วัดสถานภาพสตรี	134

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

Table 4.2	Multiple classification analysis of mean number of children ever born (CEB), mean number of children wanted (NCWANT), percent current use of contraception (CURUSE), percent wanting no more children (NOMORE), and percent pregnant (PREGNANT) of currently married women aged 15-44 by indices of women's status	
ตารางที่ 4.3	การวิเคราะห์การจำแนกหมู่ จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย (CEB) จำนวนบุตรโดยเฉลี่ยที่ต้องการ (NCWANT) ร้อยละที่กำลังใช้การคุมกำเนิด (CURUSE) ร้อยละที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่ม (NOMORE) และร้อยละกำลังตั้งครรภ์ (PREGNANT) ของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามดัชนีที่ใช้วัดสถานภาพสตรี	138
Table 4.3	Multiple classification analysis of mean number of children ever born (CEB), mean number of children wanted (NCWANT), percent current use of contraception (CURUSE), percent wanting no more children (NOMORE) and percent pregnant (PREGNANT) of currently married women aged 15-44 by index of women's status	
รูปที่ 1	อำเภอและจังหวัดตัวอย่างของโครงการ SWAFT, 2536	4
Figure 1	Sample districts and provinces, SWAFT, 1993	

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตาราง ก.1	จำนวนครัวเรือนและสตรีเข้าชายตามรายชื่อหมู่บ้าน อำเภอ และ จังหวัดตัวอย่าง, SWAFT, 2536	155
Table A.1	SWAFT sample provinces, districts, villages and blocks	
ตาราง ก.2	จำนวนครัวเรือนและสตรีเข้าชายที่เลือก และที่สัมภาษณ์ได้ และ จำนวนสามีที่สัมภาษณ์ได้ตามเขตตัวอย่าง, SWAFT, 2536	161
Table A.2	Number of households and eligible women selected and interviewed, and number of husbands interviewed by sample strata	
ตาราง ก.3	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามเขต ตัวอย่าง จากสำมะโนประชากรปี พ.ศ.2533 และ SWAFT 2536	162
Table A.3	Percentage distribution of currently married women aged 15-44 by sampling strata from 1990 census and 1993 SWAFT	

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

ประวัติความเป็นมา และระเบียบวิธีวิจัย

1.1 คำนำ/ภูมิหลัง

โครงการศึกษาสถานภาพสตรีและภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย (Status of Women and Fertility in Thailand, SWAFT) เป็นส่วนหนึ่งของโครงการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศ ภายใต้ชื่อ "โครงการศึกษาเปรียบเทียบสถานภาพสตรีและภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศไทยในทวีปเอเชีย 5 ประเทศ" (Comparative Study of Women's Status and Fertility Among Five Asian Countries, SWAF) ประเทศที่ร่วมโครงการ ได้แก่ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินเดีย ปากีสถาน และไทย โดยมี Dr. Karen Mason จาก Population Program, East-West Center มลรัฐฮาวาย เป็นผู้ประสานงานโครงการ

สำหรับประเทศไทย สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เข้าร่วมในโครงการนี้มาตั้งแต่เริ่มโครงการนำร่องในปี พ.ศ. 2532 สำหรับในขั้นการสำรวจจริงครั้งนี้ สถาบันได้รับเงินสนับสนุนจาก Mellon Foundation โดยมีระยะเวลาของโครงการในขั้นแรก 3 ปี คือ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2535 ถึงเดือนตุลาคม 2538

โครงการศึกษาสถานภาพสตรีและภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย เป็นการสำรวจระดับประเทศ โดยการสัมภาษณ์ตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประเทศ 3 ระดับคือ ระดับชุมชน (หมู่บ้าน) ระดับครัวเรือน (ทั้งในและนอกเขตเทศบาล) และ ระดับบุคคล โดยสัมภาษณ์สตรีสมรสและยังอยู่กับสามี (currently married women) อายุ 15-44 ปี และสามีของสตรีผู้ให้สัมภาษณ์ประมาณครึ่งหนึ่งของสตรีตัวอย่าง นอกจากนี้ยังได้ทำการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีสนทนากลุ่ม (Group Discussion) เพื่อวัดบรรทัดฐานต่างๆ ของชุมชน (หมู่บ้าน) เกี่ยวกับสถานภาพของสตรี บทบาทที่คาดหวังและสิทธิต่างๆ ของผู้หญิงและผู้ชาย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วัตถุประสงค์หลักของโครงการศึกษาสถานภาพสตรีและภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย ได้แก่

1. เพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสตรีกับแบบแผนการมีบุตรและระดับการตายของทารกและเด็ก

2. เพื่อหามาตรการที่เหมาะสมในการวัดสถานภาพสตรี
3. เพื่อเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพสตรี แบบแผนการมีบุตร และการตายของทารกและเด็ก ทั้งในระดับประเทศและเปรียบเทียบระหว่างประเทศ

1.3 ระเบียบวิธีวิจัย

1.3.1 การเลือกตัวอย่าง

การสำรวจโครงการสถานภาพสตรีและภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย (SWAFT) ได้มีการวางแผนในการเลือกตัวอย่างให้ครอบคลุมทั่วทุกภาคทั้งประเทศ โดยมีหลักในการเลือกตัวอย่างตามสัดส่วนของครัวเรือนและสตรีที่เข้าข่ายภายในแต่ละเขตตัวอย่าง (sampling domain)

ตัวอย่างของโครงการ SWAFT เป็นตัวอย่างย่อยของโครงการสำรวจประชากรและการอนามัยในประเทศไทย (Thailand Demographic and Health Survey, TDHS)* โดยสรุป ตัวอย่างโครงการสำรวจประชากรและการอนามัยในประเทศไทยนี้ใช้วิธีการเลือกแบบ two-three stage stratify sampling โดยเลือกครัวเรือนตัวอย่างจำนวนเท่าๆกันจากแต่ละเขตตัวอย่าง จังหวัด 73 จังหวัดของประเทศไทยถูกแบ่งออกเป็น 6 เขตตัวอย่าง (sampling domain) คือ เขตชนบทของ 4 ภาคหลัก (ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้) กรุงเทพมหานครและเขตเมืองอื่น เขตเมืองอื่นนั้น หมายถึง เขตเทศบาลอื่นๆ ไม่รวมกรุงเทพมหานคร ในแต่ละเขตตัวอย่างจะเลือกจำนวนหน่วยตัวอย่าง (sampling unit) ซึ่งคือหมู่บ้านหรือชุมชนอาคารมาเขตตัวอย่างละ 48 หน่วยตัวอย่าง สำหรับเขตกรุงเทพมหานคร การเลือกครัวเรือนตัวอย่างมี 2 ขั้น ขั้นแรก เลือกชุมชนอาคารจำนวน 48 ชุมชน โดยเลือกตามสัดส่วนของขนาดประชากร (probability proportional to size, PPS) ขั้นที่สอง เลือกครัวเรือนตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกอย่างมีระบบ (systematic sampling) โดยเลือกครัวเรือนตัวอย่างจำนวนประมาณเท่าๆกัน (29-30 ครัวเรือน) สำหรับแต่ละหน่วยตัวอย่าง สำหรับเขตตัวอย่างอื่นๆ อีก 5 เขต ใช้วิธีการเลือก 3 ขั้นคือ ขั้นแรก เลือกอำเภอตัวอย่างด้วยวิธี PPS เขตตัวอย่างละ 24 อำเภอ ขั้นที่สอง เลือกหมู่บ้านหรือชุมชนอาคารตัวอย่างจำนวน 2 หมู่บ้าน/ชุมชนอาคารต่ออำเภอ ด้วยวิธีการเลือกอย่างมีระบบ และขั้นที่สาม เลือกครัวเรือนตัวอย่างหมู่บ้าน/ชุมชนอาคารจำนวนประมาณเท่าๆกันคือ ประมาณ 29-30 ครัวเรือนต่อหมู่บ้าน/ชุมชนอาคารด้วยวิธีการเลือกอย่างมีระบบ โดยรวมครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่างของโครงการสำรวจประชากรและการอนามัย

* รายละเอียดการสุ่มตัวอย่างของโครงการสำรวจประชากรและการอนามัยในประเทศไทยปรากฏในภาคผนวกของรายงานเบื้องต้นของโครงการ TDHS (Chayovan et al., 1988)

ไทยมีจำนวน 9,423 ครัวเรือน โดยมีสตรีที่กำลังสมรส อายุ 15-49 ปี ตกเป็นตัวอย่างในการ สัมภาษณ์ 7,208 ราย

สำหรับโครงการสำรวจสถานภาพสตรีและภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทยนั้น ได้ใช้วิธี การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (simple random sampling) ในการเลือกตัวอย่างย่อยจากตัวอย่าง ของโครงการสำรวจประชากรและการอนามัยในประเทศไทยจากแต่ละเขตตัวอย่างของ 6 เขต ตัวอย่าง กล่าวคือ ในแต่ละเขตตัวอย่างได้เลือกหน่วยตัวอย่าง (ซึ่งคือหมู่บ้านหรือชุมชนอาคาร) โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย มาเขตตัวอย่างละ 8 หน่วยตัวอย่าง ในแต่ละหน่วยตัวอย่างได้จด รายชื่อครัวเรือนและปรับข้อมูลจำนวนครัวเรือนในแต่ละหน่วยตัวอย่างให้ทันสมัย จากนั้นเลือก ครัวเรือนตัวอย่างจำนวนประมาณ 125 ครัวเรือนจากแต่ละหน่วยตัวอย่าง ด้วยวิธีการเลือกดังกล่าว ตัวอย่างของโครงการ SWAFT ประกอบด้วยครัวเรือนตัวอย่าง 5,594 ครัวเรือน จาก 48 หน่วย ตัวอย่าง รูปที่ 1 แสดงการกระจายของอำเภอตัวอย่างของโครงการ SWAFT ส่วนรายชื่อจังหวัด อำเภอ หมู่บ้าน และชุมชนอาคารตัวอย่าง แสดงในภาคผนวก ตารางที่ ก.1

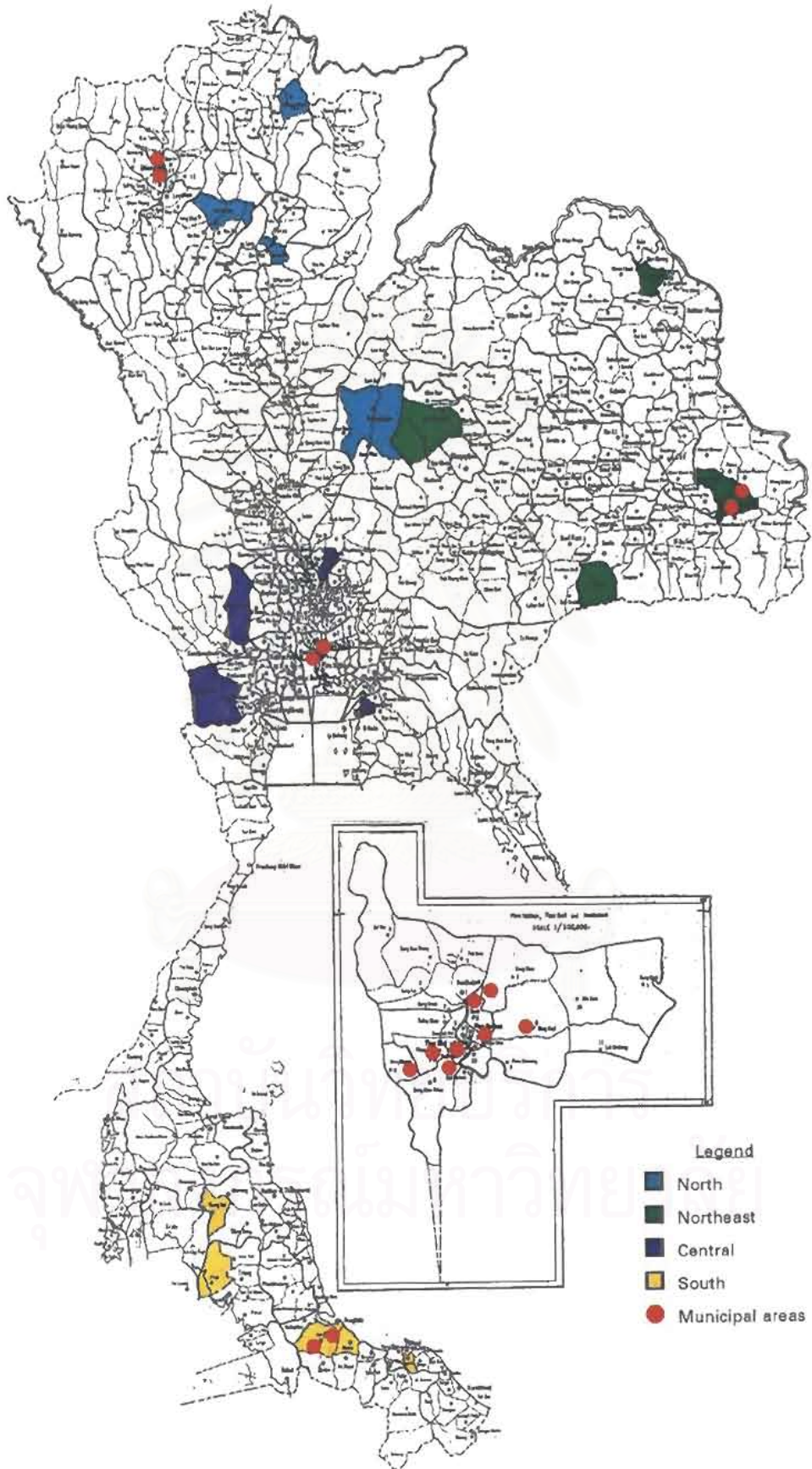
อันึ่งจากประสบการณ์การทำวิจัยและข้อมูลของสำมะโนประชากรประเทศไทย พ.ศ. 2533 เกี่ยวกับจำนวนเฉลี่ยของสตรีที่กำลังสมรส อายุ 15-39 ปีต่อครัวเรือน โครงการ SWAFT จึงกำหนดขนาดตัวอย่างที่เป็นเป้าหมาย (สตรีที่กำลังสมรสอายุระหว่าง 15-39 ปี) สำหรับการ สสำรวจจำนวน 2,400 ราย จากครัวเรือนตัวอย่างประมาณ 4,800 ครัวเรือน โดยจะสัมภาษณ์สตรี เข้าชาย 1 คนต่อครัวเรือน ดังนั้นหากครัวเรือนใดมีสตรีเข้าชายเกินกว่า 1 คนขึ้นไปก็จะสุ่มเลือก มาสัมภาษณ์เพียง 1 คน

อย่างไรก็ตาม ก่อนการปฏิบัติงานสนาม ได้มีการขยายขอบข่ายอายุของสตรีที่เป็น ตัวอย่าง จากสตรีที่กำลังสมรสอายุ 15-39 ปี เป็นสตรีที่กำลังสมรส อายุ 15-44 ปี ที่อาศัยอยู่ใน ครัวเรือนตัวอย่าง โดยกำหนดเลือกครัวเรือนตัวอย่าง 100 ครัวเรือนต่อหน่วยตัวอย่าง แต่ในทาง ปฏิบัติเพื่อให้ได้ขนาดตัวอย่างของสตรีที่เข้าชายตามเป้าหมาย บางหน่วยตัวอย่างมีการเลือก ครัวเรือนตัวอย่างมากกว่า 100 ครัวเรือน (รายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนครัวเรือนที่เลือกจริงและ สตรีเข้าชายที่สัมภาษณ์ได้แสดงในตารางที่ ก.1) โดยรวม ตัวอย่างของโครงการ SWAFT สัมภาษณ์ ครัวเรือนตัวอย่างได้ทั้งหมด 4,898 ครัวเรือน สตรีที่กำลังสมรส อายุ 15-44 ปี จำนวน 2,800 ราย และมีสามีของสตรีที่ถูกสัมภาษณ์ 1,475 ราย

1.3.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการสำรวจ

การสำรวจโครงการสถานภาพสตรีและภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย (SWAFT) ดำเนินการโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีคณาจารย์ นักวิจัย และ เจ้าหน้าที่สถาบันร่วมกันดำเนินงาน ในการทำงานสนามนั้น ได้มีการจัดทีมรับผิดชอบในการเก็บข้อมูล

รูปที่ 1 อำเภอและจังหวัดตัวอย่างของโครงการ SWAFT, 2536
 Figure 1. Sample districts and provinces, SWAFT, 1993

5 ทีม แต่ละทีมประกอบด้วย ผู้ควบคุมงานสนาม 1 คน นักวิจัยผู้ช่วย 2 คน พนักงานสัมภาษณ์
ทีมละ 5-6 คน และพนักงานขับรถ 1 คน การแบ่งทีมนี้แบ่งตามภาคคือ เหนือ อีสาน กลาง และ
ใต้ ส่วนการเก็บข้อมูลในกรุงเทพมหานครนั้นทำโดยนักสำรวจของทุกทีม โดยเฉลี่ยแต่ละทีมจะใช้
เวลาเก็บข้อมูล 5-6 วันต่อหนึ่งหน่วยตัวอย่าง ยกเว้นในกรุงเทพมหานคร ซึ่งในแต่ละหน่วยต้องใช้เวลา
ติดตามหลายครั้ง เนื่องจากไม่พบตัวผู้เข้าข่ายที่เป็นตัวอย่าง

ก. ผู้ควบคุมงานสนาม นักวิจัยผู้ช่วย และพนักงานสัมภาษณ์

คณาจารย์และนักวิจัยอาวุโสของสถาบันประชากรศาสตร์ ทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุม
งานสนาม และแต่ละทีมจะมีนักวิจัยผู้ช่วยซึ่งจบปริญญาตรีหรือสูงกว่าทำหน้าที่ช่วยในการทำงานสนาม
สำหรับพนักงานสัมภาษณ์นั้นเป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยระดับปริญญาโทที่ศึกษาในสาขาต่างๆ การ
เลือกพนักงานสัมภาษณ์นั้นได้คำนึงถึงความสามารถในการใช้ภาษาท้องถิ่น และประสบการณ์ในการ
ทำงานสนาม พนักงานสัมภาษณ์ด้วยกันทั้งหมด 24 คน เป็นชาย 8 คน หญิง 16 คน

ข. การอบรมผู้ควบคุมงานสนาม ผู้ช่วยนักวิจัย และพนักงานสัมภาษณ์

การอบรมผู้ควบคุมงานสนามและผู้ช่วยนักวิจัยนั้น เป็นการอบรมให้ทราบถึง
ขอบเขตต่างๆ ในการทำงานสนาม โดยมีรายละเอียดดังนี้ :

1. ปรับปรุงแก้ไขรายชื่อครัวเรือนของหมู่บ้านตัวอย่างในเขตชนบท และทำ
แผนที่ครัวเรือนของชุมชนรวมอาคารตัวอย่างในเขตเมือง
2. เลือกครัวเรือนตัวอย่าง
3. มอบหมายบ้านตัวอย่างให้พนักงานสัมภาษณ์
4. เดินทางตรวจการทำงานของพนักงานสัมภาษณ์
5. ทำรายงานการเข้าเยี่ยมครัวเรือนและการสัมภาษณ์รายบุคคลในแต่ละวัน
6. บรรณาธิการแบบสอบถามในสนาม

นอกจากนี้ ผู้ควบคุมงานสนามและผู้ช่วยนักวิจัยยังได้รับการอบรมการทำ
การสำรวจชุมชนและการสนทนากลุ่ม โดยผู้ควบคุมทีมได้รับการอบรมเกี่ยวกับแบบสอบถามชุมชนและแนว
ทางในการสนทนากลุ่ม ส่วนผู้ช่วยนักวิจัยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดบันทึกการสนทนากลุ่ม โดยมี
การฝึกปฏิบัติในการดำเนินการสนทนากลุ่มและการบันทึกด้วย

สำหรับการอบรมพนักงานสัมภาษณ์นั้น เป็นการอบรมเกี่ยวกับแบบสอบถามที่ถาม
สตรีเข้าชายและสามี โดยก่อนการอบรมได้มีการแจกคู่มือพนักงานสัมภาษณ์ ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับ
บทบาทของพนักงานสัมภาษณ์ การขอเข้าสัมภาษณ์ การถามคำถามและวิธีการบันทึก วัตถุประสงค์
ของคำถาม ตลอดจนคำจำกัดความต่างๆ ของแต่ละข้อคำถาม ในการอบรมได้อธิบายแต่ละข้อถาม

ของแบบสอบถาม โดยเริ่มจากแบบสอบถามครัวเรือนและแบบสอบถามบุคคล จากนั้นเป็นการฝึกปฏิบัติ
ใช้เวลาในการอบรมทั้งสิ้น 2 สัปดาห์

1.3.3 การดำเนินงานสนาม

การสำรวจโครงการสถานภาพสตรีและภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทยนี้ ใช้เวลาใน
การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเป็นเวลาประมาณ 3 เดือน คือตั้งแต่มีนาคม - มิถุนายน 2536 โดย
แบ่งการทำงานสนามออกเป็น 2 ช่วง ช่วงแรกเริ่มตั้งแต่ 28 มีนาคม - 10 เมษายน และช่วงที่ 2
เริ่มตั้งแต่ 16 เมษายน - 31 พฤษภาคม การเก็บข้อมูลในเขตชนบทและเมืองอันสิ้นสุดเมื่อวันที่
30 มิถุนายน 2536 สำหรับกรุงเทพฯ นั้นใช้เวลาในการเก็บข้อมูลยาวนานกว่า เนื่องจากต้อง
ติดตามเยี่ยมครัวเรือนหลายครั้งเพราะความร่วมมือของคนกรุงเทพฯ ค่อนข้างต่ำ อีกประการหนึ่ง
พบว่าจำนวนสตรีเข้าชายต่อครัวเรือนในกรุงเทพฯ ต่ำกว่าที่คาดประมาณ ดังนั้นจึงต้องเพิ่มจำนวน
ครัวเรือนตัวอย่างที่เข้าเยี่ยมเพื่อให้ได้จำนวนสตรีเข้าชายตัวอย่างตามเป้าหมาย การเก็บข้อมูลใน
เขตกรุงเทพมหานคร ได้สิ้นสุดเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2536

ในการสำรวจชุมชนนั้น ทำการสำรวจเฉพาะหมู่บ้านตัวอย่างในเขตชนบทเท่านั้น ใน
การเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนจะทำไปพร้อมๆ กันกับการสัมภาษณ์สตรีเข้าชาย การเก็บข้อมูลชุมชนใช้
วิธีการสัมภาษณ์กลุ่ม โดยเชิญผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนประมาณ 5-6 คนมาเป็นผู้ให้
ข้อมูล และการสัมภาษณ์กลุ่มนี้จะทำโดยผู้ควบคุมงานสนาม โดยมีจะทำการสัมภาษณ์กลุ่มในระหว่าง
วันที่ 2 หรือ 3 ของการสัมภาษณ์สตรีเข้าชายในแต่ละหมู่บ้าน

สำหรับการสนทนากลุ่มมักจะทำในวันสุดท้ายของการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละหมู่บ้าน
ยกเว้นแต่ในภาคกลางและกรุงเทพมหานคร (เนื่องจากอยู่ใกล้และสามารถกลับไปเก็บข้อมูลภายหลัง
ได้)

1.3.4 แบบสอบถาม

แบบสอบถามของโครงการ SWAFT นี้มีด้วยกัน 4 ชุดคือ แบบสอบถามครัวเรือน
แบบสอบถามบุคคล (แบบสอบถามสตรี แบบสอบถามสามี) แบบสอบถามชุมชน และแนวทางการ
สนทนากลุ่ม

1. แบบสอบถามครัวเรือน

แบบสอบถามครัวเรือน เป็นแบบสอบถามที่ถามถึงรายละเอียดเกี่ยวกับสมาชิก
ทุกคนที่อาศัยอยู่เป็นประจำในครัวเรือน โดยมีแบบบันทึกสมาชิกครัวเรือนที่บันทึกรายละเอียดของ
สมาชิกแต่ละคนเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน เพศ อายุ เดือนปีเกิด สถานภาพสมรส

และความสัมพันธ์ของสมาชิกแต่ละคนกับสตรีที่เข้าข่ายที่ถูกสัมภาษณ์ ผู้ตอบแบบสอบถามครัวเรือนอาจเป็นหัวหน้าครัวเรือน คู่สมรสของหัวหน้าครัวเรือน หรืออาจเป็นผู้ใหญ่คนใดคนหนึ่งในครัวเรือนนั้น

ข้อมูลจากแบบบันทึกสมาชิกครัวเรือนจะช่วยในการกำหนดสตรีที่เข้าข่ายและสามีเพื่อการสัมภาษณ์บุคคล สตรีที่เข้าข่ายที่ถูกสัมภาษณ์คือสตรีที่กำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่อาศัยอยู่เป็นประจำในครัวเรือนตัวอย่าง หากครัวเรือนใดมีสตรีที่เข้าข่ายมากกว่า 1 คน ก็จะใช้ตารางสุ่มเลือกมาเพียงครัวเรือนละ 1 คน ส่วนการสัมภาษณ์สามีจะสัมภาษณ์ต่อเมื่อได้ทำการสัมภาษณ์สตรีที่เข้าข่ายตัวอย่างเสร็จเรียบร้อยแล้ว จำนวนสามีที่สัมภาษณ์นั้นจะเป็นประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนสตรีที่สัมภาษณ์ได้ โดยวิธีการเลือกสุ่มสลับจากสตรีที่สัมภาษณ์ได้ภายในแต่ละหน่วยตัวอย่าง

2. แบบสอบถามบุคคล

แบบสอบถามบุคคล ประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ชุดคือ แบบสอบถามสตรีที่เข้าข่าย และแบบสอบถามสามีของสตรีที่เข้าข่ายที่สัมภาษณ์ได้ ทั้งแบบสอบถามของสตรีและของสามีในโครงการ SWAFT นี้ เป็นแบบสอบถามที่แปลมาจากแบบสอบถามมาตรฐานภาษาอังกฤษที่ใช้สำหรับทุกประเทศที่ร่วมในโครงการ แบบสอบถามนั้นประกอบด้วยคำถามหลักที่ทุกประเทศต้องถาม และคำถามเพิ่มเติมให้เลือกว่าจะถามหรือไม่ถามก็ได้ ในแบบสอบถามของ SWAFT คำถามที่เป็นคำถามเลือกจะทำเครื่องหมายดอกจัน 1 ดอกไว้ที่หน้าเลขคำถาม และคำถามที่เพิ่มเติมเฉพาะของประเทศไทยจะมีเครื่องหมายดอกจันสองดอกไว้ที่หน้าเลขคำถาม แบบสอบถามสตรีที่เข้าข่าย ได้ตีพิมพ์ไว้ในภาคผนวก ข.

แบบสอบถามสตรี ประกอบด้วย 11 ส่วนดังนี้ :

- ส่วนที่ A และ B ข้อมูลภูมิหลังของสตรี
- ส่วนที่ C ประวัติการมีบุตร
- ส่วนที่ D การป้องกันการปฏิสนธิ
- ส่วนที่ E การทำงานของสตรี
- ส่วนที่ F ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว
- ส่วนที่ G ประวัติการแต่งงาน
- ส่วนที่ H เรื่องต่างๆ ระหว่างชายและหญิง
- ส่วนที่ J ประวัติของสามีผู้ให้สัมภาษณ์
- ส่วนที่ K ที่อยู่อาศัยและทรัพย์สิน
- ส่วนที่ L การสังเกตของนักสำรวจ

แบบสอบถามสามี่ของสตรีเข้าข่าย ประกอบด้วย 9 ส่วนดังนี้ :

ส่วนที่ A	ข้อมูลภูมิหลังของสามี่
ส่วนที่ B	การทำงานและกิจกรรมต่างๆ
ส่วนที่ C	รายได้และความมั่งคั่ง
ส่วนที่ D	ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว
ส่วนที่ E	ประวัติการมีบุตร
ส่วนที่ F	การป้องกันการปฏิสนธิ
ส่วนที่ G	ประวัติการแต่งงาน
ส่วนที่ H	เรื่องต่างๆ ระหว่างชายและหญิง
ส่วนที่ J	การสังเกตของนักสำรวจ

3. แบบสอบถามชุมชน

แบบสอบถามชุมชนของโครงการ SWAFT เป็นแบบสอบถามที่แปลมาจากแบบสอบถามฉบับภาษาอังกฤษของโครงการที่จัดทำร่วมกันระหว่างประเทศต่างๆ ที่ร่วมในโครงการ โดยมีการปรับปรุงแก้ไขเล็กน้อยเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของประเทศไทย แบบสอบถามชุมชนนี้เก็บข้อมูลจากหน่วยตัวอย่าง 32 หน่วย (หมู่บ้าน) ในเขตชนบท ข้อมูลที่รวบรวมได้แก่ ลักษณะด้านต่างๆ ทางเศรษฐกิจ สังคม ประชากร และการอนามัยของหมู่บ้าน อนึ่ง คำนิยามของชุมชนในโครงการนี้คือ อาณาเขตที่กำหนดอย่างเป็นทางการตามระบบการบริหารราชการของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งตามปกติหมายถึงเลขที่ของหมู่บ้าน ในการสำรวจชุมชนนี้ใช้การสัมภาษณ์กลุ่ม โดยผู้ควบคุมงานสนามเป็นผู้นำการสนทนา และผู้ให้ข้อมูลคือผู้นำชุมชนประมาณ 3-5 คน ผู้นำชุมชนนั้นอาจเป็นผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วย สมาชิกสภาตำบล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุข ผู้สื่อข่าวสาธารณสุข หรือสมาชิกกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน ซึ่งเป็นผู้ที่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนนั้นเป็นอย่างดี

4. แนวทางการสนทนากลุ่ม

โครงการ SWAFT จัดการสนทนากลุ่มจำนวน 12 กลุ่ม กระจายแยกตามภาคต่างๆ ของประเทศ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพฯ ภาคละ 2 กลุ่ม (แยกกลุ่มชายและหญิง) ส่วนภาคใต้มีได้มีการจัดการสนทนากลุ่ม 4 กลุ่ม โดยเพิ่มกลุ่มที่นับถือศาสนาอิสลามอีก 2 กลุ่ม การจัดการสนทนากลุ่มนี้ จัดแยกระหว่างเพศชายและเพศหญิง ดังนั้นในทั้งหมด 12 กลุ่ม จึงเป็นเพศชาย 6 กลุ่ม เพศหญิง 6 กลุ่ม ส่วนการคัดเลือกพื้นที่ที่จัดให้มีการสนทนากลุ่มนั้น เป็นการเลือกอย่างเจาะจง โดยมีที่จะเลือกจัดการสนทนากลุ่มในหมู่บ้านที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่

ในการสนทนากลุ่มนั้น ผู้ควบคุมงานสนามทำหน้าที่เป็นพิธีกรนำการสนทนากลุ่ม โดยมีผู้ช่วยนักวิจัยและพนักงานสัมภาษณ์เป็นผู้ช่วย ในทุกภาค นักวิจัยหลักของโครงการจะเป็นพิธีกรนำการสนทนา 1 กลุ่มเสมอ และภาษาที่ใช้ในการสนทนากลุ่มคือภาษาไทยกลาง ยกเว้นสำหรับหมู่บ้านมุสลิมในภาคใต้ ซึ่งพิธีกรนำการสนทนากลุ่มเป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้มีความเชี่ยวชาญในการใช้ภาษาอาหรับ ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในการสนทนากลุ่มสำหรับหมู่บ้านมุสลิมทั้งกลุ่มเพศชายและเพศหญิง การจัดสนทนากลุ่มสำหรับเพศชายและเพศหญิงมักจัดเวลาเดียวกันเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาความล่าช้าของข้อมูลอื่น เนื่องจากทราบแนวทางคำถามจากการเข้าร่วมสนทนาในเวลาก่อน-หลังต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกลุ่ม หนึ่ง แม้ภาษาที่ใช้ในการสนทนากลุ่มจะเป็นภาษาไทยกลาง แต่การตอบคำถามและการสนทาระหว่างผู้เข้าร่วมกลุ่ม มักจะเป็นภาษาท้องถิ่น ซึ่งผู้เข้าร่วมกลุ่มสะดวกที่จะใช้มากกว่า ปัญหาหลักที่พบของการสนทนากลุ่มคือ มักจะมีผู้เข้าร่วมกลุ่ม 1-2 ท่านที่มักจะแสดงความเห็นมากกว่าท่านอื่นๆ และเป็นภาระสำหรับผู้นำกลุ่มที่จะแก้ไขปัญหานี้ และในการจดและบันทึกเทปนั้นทำโดยพนักงานสัมภาษณ์ซึ่งได้รับการอบรมถึงวิธีการนำสนทนากลุ่มและแนวทางการสนทนามาก่อนแล้ว ในแต่ละกลุ่มนั้นใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง การจัดสนทนากลุ่มในกรุงเทพฯ เป็นงานที่ค่อนข้างยาก และมีปัญหาการเชิญผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์ ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาของเขตกรุงเทพฯ มีจำนวนน้อยกว่าภาคอื่นๆ เนื่องจากผู้ที่ได้รับเชิญไม่มาตามวันและเวลาที่นัดหมาย แม้จะได้ใช้ความพยายามในการติดตามแล้วก็ตาม

หัวข้อหลักของการสนทนากลุ่ม พอสรุปได้ดังนี้ :

- 1) การทำงานและรายได้ของผู้หญิง
- 2) สิทธิในการตัดสินใจของสามีเปรียบเทียบกับภรรยา
- 3) การลงทุนในลูกสาวเปรียบเทียบกับลูกชาย
- 4) ข้อผูกพันระหว่างสามีกับภรรยา
- 5) เสรีภาพของผู้หญิงในการไปสถานที่ต่างๆ

ข้อมูลของการสนทนากลุ่มของแต่ละกลุ่ม ได้รับการจัดพิมพ์เพื่อการวิเคราะห์เชิงคุณภาพต่อไป เรียบร้อยแล้ว

1.3.5 ผลการสัมภาษณ์

โดยรวมโครงการ SWAFT สัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างที่เลือกได้ร้อยละ 86.9 และสตรีเข้าข่ายตัวอย่างที่เลือกได้ร้อยละ 90.4 เหตุผลหลักของการไม่สามารถสัมภาษณ์ครัวเรือนได้แก่ ครัวเรือนนั้นไม่มีผู้ใหญ่อยู่พอให้ข้อมูลได้ เป็นบ้านว่างหรือได้ถูกรื้อถอนไปแล้ว ประมาณร้อยละ 10 ของครัวเรือนตัวอย่างที่ไม่ได้สัมภาษณ์ มีสาเหตุจากการปฏิเสธการไม่ยอมให้สัมภาษณ์ เหตุผลของการไม่สามารถสัมภาษณ์สตรีเข้าข่ายที่ถูกเลือก ส่วนใหญ่เป็นเพราะสตรีไม่อยู่บ้านหรือไม่ทราบว่า

จะกลับมาเมื่อไหร่ โดยมีร้อยละ 17 ของสตรีตัวอย่างที่สัมภาษณ์ไม่ได้เพราะการปฏิเสธ ซึ่งการปฏิเสธพบมากในเขตเมืองและกรุงเทพมหานครมากกว่าในชนบท

ข้อมูลในตารางที่ ก.2 แสดงว่าความสำเร็จของการสัมภาษณ์ครัวเรือนและสตรีตัวอย่างของโครงการ SWAFT แปรผันตามเขตตัวอย่าง ภาคเหนือมีระดับของการสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างได้สูงสุดคือ ร้อยละ 96.7 รองลงมาคือ ภาคใต้ (ร้อยละ 92.2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 91.8) ภาคกลาง (ร้อยละ 86.7) เขตเมืองอื่น (ร้อยละ 82.3) และกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 75.5) สำหรับระดับการสัมภาษณ์สตรีตัวอย่างได้ตามภาคปรากฏดังนี้ ภาคเหนือ ร้อยละ 94.1 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 93.0 ภาคใต้ร้อยละ 92.8 ภาคกลาง ร้อยละ 92.7 เมืองอื่น ร้อยละ 85.9 และกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 82.9 ตามลำดับ

1.3.6 ค่าถ่วงน้ำหนัก

ด้วยลักษณะของการออกแบบการเลือกตัวอย่างของ SWAFT ที่ให้แต่ละเขตตัวอย่าง (domain) มีจำนวนตัวอย่างใกล้เคียงกัน และเนื่องจากมีการเบี่ยงเบนของการเลือกตัวอย่างจากการให้ตัวอย่างของแต่ละเขตตัวอย่างเป็นตัวอย่างไม่ถ่วงน้ำหนักด้วยตัวเอง (มีการเลือกครัวเรือนและสตรีตัวอย่างเพิ่มเติมในบางหน่วยตัวอย่าง) ประกอบกับมีความแตกต่างกันระหว่างหน่วยตัวอย่างในเรื่องระดับการสัมภาษณ์ได้ เพื่อให้ผลที่ได้เป็นค่าของตัวแทนระดับประเทศ จึงต้องมีการถ่วงน้ำหนักตัวอย่างด้วยค่าถ่วงน้ำหนักที่เหมาะสม ตารางที่ ก.3 แสดงการคำนวณค่าถ่วงน้ำหนักอย่างหยาบ โดยใช้ข้อมูลการกระจายของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามเขตตัวอย่างจากสำมะโนประชากรประเทศไทย พ.ศ.2533 เป็นฐาน การคำนวณค่าถ่วงน้ำหนักมีข้อสมมติให้ตัวอย่างของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปีที่สัมภาษณ์ได้ทั้งหมด มีการกระจายตามเขตตัวอย่างเหมือนการกระจายของสตรีสมรสอายุ 15-44 ปีของสำมะโนประชากรประเทศไทย พ.ศ.2533 สดมยที่ 6 ของตารางที่ ก.3 แสดงค่าถ่วงน้ำหนักหยาบที่คำนวณได้สำหรับแต่ละเขตตัวอย่าง

ผลการวิจัยที่นำเสนอตลอดในรายงานฉบับนี้ จะเป็นผลที่ได้ถ่วงน้ำหนักแล้ว ยกเว้นจะมีการหมายเหตุเป็นอย่างอื่นไว้ที่ท้ายตารางของแต่ละตาราง

1.4 ลักษณะทั่วไปของสตรีตัวอย่าง

คุณลักษณะด้านต่างๆ ของสตรีตัวอย่างเป็นข้อมูลที่สำคัญเพราะเป็นที่ยอมรับกันว่าลักษณะภูมิหลังของบุคคลมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและทัศนคติต่างๆ ของบุคคล ลักษณะภูมิหลังของสตรีที่นำเสนอในตารางที่ 1.1 นอกจากจะแสดงภูมิหลังโดยทั่วไปของสตรีแล้ว ยังสะท้อนสภาพงานของสตรีบางด้านด้วย เช่น อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการทำงาน เป็นต้น ร้อยละที่แสดงในตารางดังกล่าวเป็นผลที่ได้ถ่วงน้ำหนักแล้ว การสัมภาษณ์จำนวนสตรีกำลังสมรส 2,800 ราย พบว่ามีลักษณะภูมิหลังต่างๆ ดังนี้-

ก. อายุ

จำนวนสตรีตัวอย่างที่สัมภาษณ์ได้มีการกระจายตามกลุ่มอายุ 5 ปี ไม่แตกต่างกันมากนัก ยกเว้นในกลุ่มอายุน้อยที่สุด (15-19 ปี) และกลุ่มอายุมากที่สุด (40-44 ปี) ใน 2 กลุ่มอายุดังกล่าว มีจำนวนและร้อยละของสตรีตัวอย่างน้อยกว่ากลุ่มอายุอื่นๆ พบว่าสตรีตัวอย่างเป็นสตรีในกลุ่มอายุ 30-34 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23 ของสตรีที่สัมภาษณ์ได้ทั้งหมด อายุเฉลี่ยของสตรีตัวอย่างนี้ค่อนข้างสูงคือเท่ากับ 31.6 ปี (ข้อมูลชุดที่ 1 ตารางที่ 1.1)

ข. การศึกษาของสตรีและของสามีของสตรี

การสำรวจนี้เก็บข้อมูลทั้งระดับการศึกษาที่จบ และจำนวนปีที่ใช้ในการศึกษา (ชั้นที่จบ) เนื่องจากระบบการศึกษาในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลง คนรุ่นอายุที่ต่างกันจะเข้ารับการศึกษาระบบการศึกษาที่ต่างกัน สตรีตัวอย่างของการศึกษานี้เข้าข่ายการได้รับการศึกษาจากระบบการศึกษาต่างกัน 3 ระบบ กล่าวคือ (1) ระบบการศึกษาก่อนปี พ.ศ.2503 ซึ่งระดับประถมศึกษาใช้เวลา 4 ปี และมีธยมศึกษาตอนต้นใช้เวลาศึกษา 6 ปี และตอนปลาย 2 ปี (2) ระบบการศึกษาระหว่าง พ.ศ.2503 ถึง พ.ศ.2520 ซึ่งระดับประถมศึกษาตอนต้นใช้เวลาศึกษา 4 ปี ประถมศึกษาตอนปลาย 3 ปี (ป.5 - ป.7) มีธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี (มศ.1 - มศ.3) และมีธยมศึกษาตอนปลาย 2 ปี (มศ.4 - มศ.5) และ (3) ระบบการศึกษาตั้งแต่ พ.ศ.2521-ปัจจุบัน ซึ่งระดับประถมศึกษาใช้เวลาศึกษา 6 ปี (ป.1 - ป.6) มีธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี (ม.1 - ม.3) และมีธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี (ม.4 - ม.6) ดังนั้นการใช้ระดับการศึกษาที่จบเป็นดัชนีในการวัดระดับการศึกษาของสตรี อาจจะตีความยาก เนื่องจากบุคคลที่จบระดับประถมหรือระดับมัธยมต้นของระบบการศึกษาต่างกัน น่าจะมีความรู้ความสามารถต่างกัน เพราะจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาจะแตกต่างกัน เช่น ผู้ที่จบระดับประถมศึกษาในระบบก่อนปี พ.ศ.2503 กับผู้ที่จบระดับประถมศึกษาในระบบปัจจุบัน ใช้เวลาศึกษาต่างกันถึง 2 ปี และผู้ที่จบระดับมัธยมต้นของระบบการศึกษาก่อนปี พ.ศ.2503 (ใช้เวลา 10 ปี) ขณะที่ผู้ที่จบในระบบการศึกษาปัจจุบัน ใช้เวลาเพียง 9 ปี ซึ่งต่างกัน 1 ปี การวิเคราะห์ในรายงานฉบับนี้จึงใช้จำนวนปีที่เรียนจบเป็นดัชนีในการวัดระดับการศึกษาของสตรี และของสามีของสตรี

พบว่า ส่วนใหญ่ของสตรีตัวอย่างยังมีการศึกษาค่อนข้างน้อย กล่าวคือ โดยเฉลี่ยสตรีตัวอย่างมีการศึกษาเพียง 5.7 ปี ประมาณร้อยละ 7 ไม่มีการศึกษาหรือเรียนไม่ถึง 4 ปี ร้อยละ 73 มีการศึกษาเพียง 4-6 ปี มีเพียงร้อยละ 8 เท่านั้นที่มีการศึกษา 13 ปีหรือมากกว่า (ข้อมูลชุดที่ 2 ตารางที่ 1.1)

ระดับการศึกษาของสตรีมีความแตกต่างกันตาม อายุ เขตที่อยู่อาศัย ภาค และ ศาสนา (ตารางที่ 1.2) ระดับการศึกษาของสตรีมีความสัมพันธ์เป็นปฏิภาคกับอายุ สะท้อนว่าสตรีรุ่นหลังซึ่งมีอายุน้อยกว่า มีการศึกษามากกว่าสตรีรุ่นก่อนซึ่งมีอายุมากกว่า กล่าวคือ ร้อยละที่ไม่ได้รับการศึกษาหรือมีการศึกษาน้อยกว่า 4 ปี เพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอตามอายุที่เพิ่มขึ้น ร้อยละ 87.5 ของสตรีกลุ่มอายุ 15-19 ปี ได้รับการศึกษา 4-6 ปี เปรียบเทียบกับร้อยละ 75.8 ของสตรีกลุ่มอายุ 40-44 ปี การที่กลุ่มสตรีอายุ 15-19 ปีมีร้อยละที่ได้รับการศึกษา 7-12 ปี และ 13 ปีหรือสูงกว่า น้อยหรือต่ำเป็นเพราะการเลือกสรรของตัวอย่าง และการตัดเวลาของการสำรวจ (censuring effect) กล่าวคือ ตัวอย่างการสำรวจนี้ครอบคลุมเฉพาะสตรีที่สมรส สตรีที่สมรสแล้วมักต้องยุติ การศึกษา หรือหยุดการศึกษาเพื่อมาสมรส สตรีกลุ่มอายุน้อย (15-19 ปี) ที่สมรสจึงมักจะเป็นผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่าเฉลี่ย นอกจากนี้บางส่วนของสตรีกลุ่มอายุ 15-19 ปี ยังไม่เข้าข่ายที่จะมีอายุได้รับการศึกษา 7-12 ปี หรือ 13 ปีหรือมากกว่า

สตรีในเมือง มีการศึกษาสูงกว่าสตรีในชนบทอย่างชัดเจน ประมาณร้อยละ 22 ของสตรีในเมือง เปรียบเทียบกับเพียงร้อยละ 5 ของสตรีในชนบท ได้รับการศึกษา 13 ปีหรือมากกว่า

สตรีในกรุงเทพฯ ดูเหมือนจะได้รับการศึกษามากที่สุด รองลงมาได้แก่ สตรีในภาคกลาง ได้ เหนือ และตะวันออกเฉียงเหนือ และโดยรวมสตรีไทยพุทธมีจำนวนปีที่ศึกษามากกว่าสตรีที่นับถือศาสนาอิสลาม

ส่วนการศึกษาของสามีพบว่า โดยรวมสามีของสตรีตัวอย่างมีการศึกษาสูงกว่าภรรยาเพียงเล็กน้อย ส่วนใหญ่สามีของสตรีก็ยังมีการศึกษาน้อยเช่นกัน กล่าวคือ ร้อยละ 4 ไม่มี การศึกษาหรือเรียนไม่ถึง 4 ปี ร้อยละ 66 มีการศึกษา 4-6 ปี ร้อยละ 18 เรียนจบ 7-12 ปี และอีกร้อยละ 9 เรียนจบ 13 ปีหรือมากกว่า (ข้อมูลชุดที่ 9 ตารางที่ 1.1)

ค. ศาสนา เชื้อสาย และภาษาพูด

ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95) ของสตรีตัวอย่างนับถือศาสนาพุทธ อีกร้อยละ 5 นับถือ ศาสนาอิสลาม (ข้อมูลชุดที่ 3 ตารางที่ 1.1)

สตรีตัวอย่างส่วนใหญ่มีเชื้อสายไทย ร้อยละ 10 มีเชื้อสายจีนหรือจีนปนกับเชื้อสาย อื่นๆ อีกร้อยละ 7 มีเชื้อสายอื่นๆ (ข้อมูลชุดที่ 4 ตารางที่ 1.1)

เป็นที่น่าสนใจที่พบว่า มีสตรีตัวอย่างไม่น้อยที่พูดภาษาไทยกลางไม่คล่อง หรือไม่ได้ เลข (ร้อยละ 29 และ 9 ตามลำดับ) และร้อยละ 64 ของสตรีรายงานว่าตนเองพูดภาษาไทย กลางได้คล่อง (ข้อมูลชุดที่ 5 ตารางที่ 1.1)

ง. การทำงาน และสภาวะการทำงาน

สตรีไทยมีระดับการทำงานค่อนข้างสูง การศึกษานี้พบว่าส่วนใหญ่ของสตรีตัวอย่างทำงานเชิงเศรษฐกิจ โดยร้อยละ 73 ทำงานในรอบสัปดาห์ก่อนการสำรวจ และอีกร้อยละ 22 ทำงานในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา ที่เหลือเพียงร้อยละ 5 ที่ไม่ได้ทำงาน (ข้อมูลชุดที่ 6 ตารางที่ 1.1)

สตรีที่ทำงานในรอบปีทั้งหมด ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60) ทำงานซึ่งเป็นของตนเอง หรือทำร่วมกับสามี ร้อยละ 25 เป็นลูกจ้างของเอกชน ร้อยละ 8 ทำงานของครอบครัว และมีเพียงร้อยละ 3 เท่านั้นที่เป็นข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐ (ข้อมูลชุดที่ 7 ตารางที่ 1.1)

นอกจากนี้ยังพบว่า สตรีที่ทำงานส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในบ้านหรือทำอยู่ในหมู่บ้านหรือแถวละแวกบ้าน กล่าวคือ ประมาณ 2 ใน 10 ของสตรีที่ทำงาน ทำงานอยู่ในบ้าน และ 4 ใน 10 ทำในหมู่บ้านหรือละแวกบ้าน ที่เหลืออีก 4 ใน 10 ทำงานที่นอกหมู่บ้านหรือไกลละแวกบ้าน (ข้อมูลชุดที่ 9 ตารางที่ 1.1)

จ. ระยะเวลาที่สมรส (ปี)

ระยะเวลาสมรสของสตรีในตารางที่ 1.1 นี้ เป็นระยะเวลาที่สมรสกับสามีคนปัจจุบัน (หรือคนสุดท้าย) และเนื่องจากสตรีตัวอย่างของการศึกษานี้ส่วนใหญ่สมรสเพียง 1 ครั้ง ระยะเวลาที่สมรสตั้งแต่สมรสครั้งแรกกับระยะเวลาที่สมรสกับสามีคนปัจจุบัน จึงไม่แตกต่างกันมากนัก (ดูตารางที่ 1.3 ประกอบ) ข้อมูลจากการสำรวจพบว่า สตรีส่วนใหญ่ได้สมรสหรืออยู่กินฉันท์สามีภรรยา กับสามีคนปัจจุบันไม่นาน โดยเฉลี่ยมีระยะเวลาสมรสเพียง 11 ปี และกว่า 1 ใน 4 เพียงเล็กน้อยสมรสไม่ถึง 5 ปี มีเพียงร้อยละ 15 ที่สมรสมานานกว่า 20 ปี (ข้อมูล 10 ตารางที่ 1.1)

ระยะเวลาที่สมรสมีความสัมพันธ์โดยตรงกับอายุของสตรี ระยะเวลาโดยเฉลี่ยตั้งแต่การสมรสครั้งแรกของสตรีเพิ่มตามอายุของสตรี กล่าวคือ สตรีกลุ่มอายุ 15-19 ปีเฉลี่ยแล้วสมรสมาไม่ถึง 2 ปี ขณะที่สตรีกลุ่มอายุ 40-44 ปีสมรสมานานประมาณ 21 ปี (ตารางที่ 1.3)

ฉ. อายุที่แตกต่างกันระหว่างสามีและภรรยา

โดยทั่วไป สังคมไทยนับถือให้ความเคารพยกย่องผู้ที่มีอายุมากกว่าในฐานะผู้มีอาวุโส สังคมเชื่อว่าผู้ที่มีอายุมากกว่าเป็นผู้มีประสบการณ์ในชีวิตและเรื่องอื่นๆ มากกว่า และโดยที่สังคมมักกำหนดให้สามีต้องเป็นผู้นำของครอบครัว สังคมจึงมีค่านิยมให้สตรีสมรสกับชายที่มีอายุมากกว่าตน อายุที่แตกต่างกันระหว่างสามีและภรรยา จึงอาจใช้เป็นดัชนีหนึ่งในการวัดสถานภาพของสตรี โดยเชื่อว่า ถ้าสตรีมีอายุเท่ากันหรือมากกว่าสามี สถานภาพของสตรีน่าจะสูงหรือดีขึ้น สตรีที่มีอายุมากกว่าสามีน่าจะมียศหรือมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ทั้งภายในและนอกบ้านได้ดีกว่าสตรีที่มีอายุน้อยกว่าสามี

ข้อมูลชุดที่ 11 ในตารางที่ 1.1 พบว่า สตรีตัวอย่างมีอายุน้อยกว่าสามีโดยเฉลี่ย 3.7 ปี โดยมีการกระจายความแตกต่างของอายุระหว่างสามีและภรรยา ดังนี้ ร้อยละ 13 สามีมีอายุน้อยกว่า ร้อยละ 9 มีอายุเท่ากัน ที่เหลือซึ่งเป็นส่วนใหญ่ สามีมีอายุมากกว่า และกว่า 1 ใน 4 ของสตรีตัวอย่างมีสามีที่มีอายุมากกว่าตนเองมากกว่า 5 ปีขึ้นไป

สถาบันวิทยบริการ

จพาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1.1 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสตัวอย่างอายุ 15-44 ปี จำแนกตามลักษณะภูมิหลัง
 Table 1.1 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to selected background characteristics

ลักษณะภูมิหลัง	ร้อยละ (ถ่วงน้ำหนัก) Percentage (weighted)	จำนวนสตรี ที่ไม่ถ่วงน้ำหนัก Unweighted number of women	จำนวนสตรี ที่ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Background Characteristics
1. อายุของสตรี				
				Age
15-19	4.5	112	126	15-19
20-24	14.8	405	413	20-24
25-29	20.2	574	565	25-29
30-34	23.4	649	656	30-34
35-39	20.2	587	565	35-39
40-44	17.0	473	475	40-44
อายุเฉลี่ย (ปี)	31.6			Mean age
2. จำนวนปีที่ศึกษาของสตรี				
				Number of years of schooling
ไม่มีการศึกษา	3.7	105	104	No education
1-3 ปี	3.5	104	99	1-3 years
4-6 ปี	73.4	1,874	2,054	4-6 years
7-12 ปี	11.5	417	322	7-12 years
13 ปีหรือมากกว่า	7.8	299	218	13 years or more
ไม่ทราบ	0.1	1	2	Don't know
จำนวนปีเฉลี่ยที่ศึกษา	5.7			Average no. of years of schooling
3. ศาสนาของสตรี				
				Religion
พุทธ	94.7	2,544	2,650	Buddhist
อิสลาม	4.8	234	136	Islam
อื่นๆ	0.4	21	12	Other
ไม่ทราบ	0.1	1	2	Don't know

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

Table 1.1 (continued)

ลักษณะภูมิหลัง	ร้อยละ (ถ่วงน้ำหนัก) Percentage (weighted)	จำนวนสตรี ที่ไม่ถ่วงน้ำหนัก Unweighted number of women	จำนวนสตรี ที่ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Background Characteristics
4. เขตที่อยู่อาศัย				
Residence				
ชนบท	82.9	1,974	2,320	Rural
เมืองอื่น	7.3	428	205	Urban
กรุงเทพฯ	9.8	398	275	Bangkok
5. ภาค				
Region				
เหนือ	21.9	599	613	North
ตะวันออกเฉียงเหนือ	36.0	598	1,007	Northeast
กลาง	29.7	977	833	Central
ใต้	12.4	626	347	South
6. เชื้อสายของสตรี				
Ethnicity				
ไทย	83.5	2,268	2,339	Thai
จีนและอื่นๆ	9.5	342	266	Chinese and Other
อื่น	6.9	189	193	Other
ไม่ทราบ	0.1	1	1	Don't know
7. ความสามารถในการพูดภาษาไทยกลาง				
Ability to speak central Thai				
คล่อง	63.9	1,921	1,790	Fluently
ไม่คล่อง	28.8	706	805	No fluently
พูดไม่ได้	6.8	155	189	Not at all
ไม่ทราบ	0.5	18	15	Don't know
8. การทำงาน				
Work				
ทำในรอบอาทิตย์	72.6	2,090	2,032	Worked last week
ทำในรอบปี	21.9	516	612	Worked last year
ไม่ทำ	5.3	189	149	Not work
ไม่ทราบ	0.2	5	6	Don't know

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

Table 1.1 (continued)

ลักษณะภูมิหลัง	ร้อยละ (ถ่วงน้ำหนัก) Percentage (weighted)	จำนวนสตรี ที่ไม่ถ่วงน้ำหนัก Unweighted number of women	จำนวนสตรี ที่ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Background Characteristics
9. สถานภาพการทำงาน*				
				Work Status
ทำกับครอบครัว	8.3	171	220	For Family
ของตนเอง	23.3	639	615	Self
ทำร่วมกับสามี	39.7	949	1,051	With husband
ลูกจ้างเอกชน	25.4	719	672	Private employee
ลูกจ้างของรัฐ	3.3	128	87	Government employee
10. สถานที่ทำงาน*				
				Place of work
ในบ้าน	19.5	528	515	In house
ในหมู่บ้าน/ละแวกบ้าน	41.6	1,083	1,101	In village/neighborhood
นอกหมู่บ้าน/ไกล ละแวกบ้าน	38.8	993	1,027	Outside village/ neighborhood
ไม่ทราบ	0.1	2	2	Don't know
11. จำนวนปีที่ศึกษาของสามี				
				Husband's number of years of schooling
ไม่มีการศึกษา	1.6	54	45	No education
1-3 ปี	2.4	68	67	1-3 years
4-6 ปี	65.5	1,623	1,835	4-6 years
7-12 ปี	18.1	613	505	7-12 years
13 ปีหรือมากกว่า	9.4	341	262	13 years or more
ไม่ทราบ	3.1	101	86	Don't know
จำนวนปีเฉลี่ยที่ศึกษา	6.3			Average no. of years of schooling

* เฉพาะสตรีที่ทำงานในรอบปี

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

Table 1.1 (continued)

ลักษณะภูมิหลัง	ร้อยละ (ถ่วงน้ำหนัก) Percentage (weighted)	จำนวนสตรี ที่ไม่ถ่วงน้ำหนัก Unweighted number of women	จำนวนสตรี ที่ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Background Characteristics
12. ระยะเวลาสมรส (ปี)				
กับสามีคนปัจจุบัน				
0-4	22.8	657	639	0-4
5-9	22.4	651	627	5-9
10-14	21.9	594	614	10-14
15-19	17.9	476	501	15-19
20+	14.8	416	414	20+
ไม่ทราบ	0.2	6	6	Don't know
ระยะเวลาสมรส เฉลี่ย (ปี)	11.1			Average duration (yrs) of marriage
13. อายุต่างระหว่าง สามีและภรรยา				
สามีอายุน้อยกว่า	12.9	387	360	Husband younger
อายุเท่ากัน	9.2	244	257	Equal
สามีมากกว่า 1-5 ปี	49.5	1,355	1,387	Husband 1-5 yrs. older
สามีมากกว่า 5 ปี+	27.3	787	765	Husband 5 yrs.+ older
ไม่ทราบ	1.1	27	31	Don't know
อายุแตกต่างเฉลี่ย (ปี)	3.7			Average age difference (yrs)
รวม	100.0	2,800	2,800	Total

ตารางที่ 1.2 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามระดับการศึกษาที่จบ ลักษณะภูมิหลังบางประการ

Table 1.2 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to educational level by selected background characteristics

ลักษณะ ภูมิหลัง Background Characteristics	ไม่มีการศึกษา หรือต่ำกว่า				13 ปี หรือ สูงกว่า	จำนวน สตรีที่ ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women
	4 ปี No education or less than 4 years	4-6 ปี 4-6 years	7-12 ปี 7-12 years	13 years or more	รวม Total	
1. อายุ (Age)						
15-19	2.9	87.5	8.7	0.8	100	126
20-24	3.8	74.3	19.3	2.6	100	411
25-29	5.6	71.6	13.0	9.8	100	565
30-34	5.7	67.8	14.1	12.4	100	656
35-39	9.4	76.0	6.6	8.1	100	565
40-44	13.1	75.8	6.0	5.2	100	475
2. เขตที่อยู่อาศัย (Residence)						
เมือง (Urban)	5.6	46.9	25.8	21.7	100	480
ชนบท (Rural)	7.6	78.9	8.5	4.9	100	2,318
3. ภาค (Region)						
เหนือ (North)	8.9	74.6	8.2	8.3	100	613
ตะวันออกเฉียงเหนือ (NE)	4.7	87.0	5.6	2.7	100	1,005
กลาง (Central)	9.1	62.3	16.4	12.1	100	558
ใต้ (South)	9.2	67.2	15.9	7.7	100	347
กรุงเทพฯ (Bangkok)	6.8	51.5	24.9	16.8	100	275
4. ศาสนา (Religion)						
พุทธ (Buddhist)	6.9	73.9	11.3	7.9	100	2,650
อิสลาม (Islam)	13.6	67.0	14.3	5.1	100	136
อื่นๆ (Others)	16.4	32.2	24.3	27.1	100	12

หมายเหตุ: ข้อมูลที่แสดงเป็นผลที่ถ่วงน้ำหนักแล้ว

Note: Results are weighted

ตารางที่ 1.3 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามระยะเวลาตั้งแต่สมรสครั้งแรก
จำแนกตามอายุ

Table 1.3 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to duration since first marriage by age group

อายุ (Age)	ระยะเวลาตั้งแต่สมรสครั้งแรก (ปี) Duration since first marriage (yrs.)					รวม Total	ระยะเวลา เฉลี่ย Mean duration of marriage
	0-4	5-9	10-14	15-19	20+		
	15-19	98.3	1.7	-	-		
20-24	60.8	37.9	1.4	-	-	100	3.97
25-29	21.4	48.3	28.8	1.5	-	100	7.45
30-34	6.9	19.5	46.4	26.3	0.8	100	11.83
35-39	2.4	4.8	21.3	46.0	25.4	100	16.38
40-44	0.6	2.2	3.4	20.8	72.9	100	21.29
รวม (Total)	19.9	21.3	21.8	19.3	17.7	100	11.85

หมายเหตุ: ข้อมูลที่แสดงเป็นผลที่ถ่วงน้ำหนักแล้ว

Note: Results are weighted

บทที่ 2

สถานภาพของสตรีไทย : ภาพสะท้อนจากมาตรการวัดต่างๆ

เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ผู้หญิงและผู้ชายเกือบทุกประเทศในโลกมีความไม่เท่าเทียมกันในหลายๆ ด้าน ผู้หญิงมีโอกาสด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ค่อนข้างจะจำกัด เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ชาย นักประชากรสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะด้านต่างๆ ซึ่งสะท้อนสถานภาพของผู้หญิงในสังคมกับพฤติกรรมทางประชากร โดยเฉพาะเรื่องภาวะเจริญพันธุ์ การศึกษาความสัมพันธ์ดังกล่าวมีอุปสรรคอันเนื่องมาจากคำนิยามที่ยังคลุมเครือและหลากหลายของคำว่า "สถานภาพสตรี" เช่น Dixon ให้คำนิยามของสถานภาพสตรีว่าเป็น ระดับที่สตรีจะเข้าถึงหรือควบคุมทรัพยากรด้านวัตถุ (อันได้แก่ อาหาร รายได้ ที่ดิน และทรัพย์สินอื่นๆ) และทรัพยากรทางสังคม (อันได้แก่ ความรู้ อำนาจ และเกียรติยศ) ทั้งในครอบครัว ในชุมชน ตลอดจนในสังคม (Dixon, 1978)

Buvinic (1976) นิยามว่า สถานภาพของสตรีคือ ตำแหน่งในแง่ของเกียรติ อำนาจ หรือเป็นตำแหน่งของผู้หญิงในด้านเหล่านั้นเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ชาย

นอกจากนี้นักวิชาการบางท่านพอใจจะใช้คำว่า ความมีอิสระของสตรี (female autonomy) มากกว่า เพราะคำนี้แสดงความสามารถ (ในทางเทคนิค สังคม และจิตวิทยา) ที่จะได้มาซึ่งข้อมูลต่างๆ และที่จะใช้ข้อมูลเหล่านั้นเป็นพื้นฐานสำหรับการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับตนเองหรือคนใกล้ชิด ดังนั้นความเท่าเทียมกันในแง่ความมีอิสระในตนเองระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย จึงหมายความว่า ความเท่าเทียมกันในเรื่องความสามารถที่จะตัดสินใจเรื่องส่วนตัวต่างๆ

การที่คำนิยามของสถานภาพสตรีมีอยู่หลากหลาย ชี้แนะว่าสถานภาพสตรีมีหลายด้านหรือหลายมิติ ซึ่งอาจวัดด้วยตัวแปรต่างๆ ที่น่าจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

เป้าหมายหนึ่งของโครงการวิจัยสถานภาพสตรีและภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทย คือ ความพยายามที่จะหาดัชนีต่างๆ ในการวัดหรือสะท้อนสถานภาพสตรี (นอกเหนือจากมาตรการวัดแบบเก่าซึ่งใช้กันทั่วไป เช่น ระดับการศึกษา, การทำงาน/อาชีพ, อายุแรกสมรส และอายุที่ต่างกันระหว่างสามีและภรรยา) รายงานการวิจัยในส่วนนี้จึงเป็นการนำเสนอผลการศึกษาที่วัดสถานภาพสตรีด้วยตัวแปรในหลายด้าน โดยเฉพาะเรื่องการควบคุมทรัพยากรการเงิน การรับผิดชอบและความสัมพันธ์เชิงเกื้อหนุนกัน อำนาจการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ในบ้าน ความเป็นอิสระของสตรีทัศนคติต่างๆ เกี่ยวกับบทบาทของชายหญิง และเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับ สถานภาพด้านต่างๆ ดังกล่าวของสตรีได้รับการตั้งข้อสมมติฐานว่า มีความสำคัญต่อความแตกต่างในภาวะเจริญพันธุ์ หรือเป็นปัจจัยกำหนดที่สำคัญของพฤติกรรมเจริญพันธุ์ของสตรี

ในการวิเคราะห์มาตรการต่างๆ ที่ใช้วัดสภาพภาพสตรีของรายงานฉบับนี้ จะให้ความสนใจความแตกต่างในมาตรการต่างๆ ที่วัดสภาพภาพสตรีตามเขตที่อยู่อาศัย ภาค หรือคุณลักษณะอื่น บางประการ ตลอดจนความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของตัวแปรต่างๆ เหล่านั้น

2.1 การควบคุมทรัพยากรการเงิน

ในการประเมินสภาพภาพของสตรีนั้น ส่วนหนึ่งพิจารณาได้จากอำนาจทางเศรษฐกิจ โดยอาจได้จากการมีอำนาจในการจัดการทางการเงิน การเป็นเจ้าของทรัพย์สินต่างๆ ดังนั้นในส่วนนี้จึงมุ่งศึกษาถึงการควบคุมทรัพยากรทางการเงินโดยพิจารณาจากตัวแปรต่างๆ เช่น การควบคุมเงินรายได้ของสตรีและของสามี และการเป็นเจ้าของบ้าน เป็นต้น

2.1.1 ผู้ควบคุมเงินรายได้ของสตรีและของสามี

จากข้อมูลในบทที่ 1 ที่พบว่า ประมาณร้อยละ 95 ของสตรีทำงานมีรายได้ในรอบหนึ่งปีก่อนการสำรวจ ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาว่า ใครคือผู้ที่เก็บเงินรายได้ที่สตรีหามาได้ เนื่องจากผู้ที่เก็บรายได้ที่สตรีที่สมรสแล้วหามา ได้มันถือว่าเป็นผู้ที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจของครัวเรือน เพราะเป็นผู้ควบคุมรายได้ จากตารางที่ 2.1.1 พบว่า สตรีไทยส่วนใหญ่ควบคุมเงินรายได้ที่ตนเองหามาได้ กล่าวคือประมาณร้อยละ 75 ของสตรีที่มีรายได้เก็บรายได้มันเองทั้งหมด รองลงมาคือร้อยละ 13 นำรายได้มันมารวมกันกับรายได้ของสามี และร้อยละ 11 ให้ผู้อื่นเก็บบ้าง เก็บไว้เองบ้าง และมีสัดส่วนต่ำมากที่สุดที่ให้สามีหรือคนอื่นเป็นผู้เก็บเงินรายได้ทั้งหมดที่ตนเองหามาได้ การที่สตรีเป็นผู้ควบคุมรายได้ที่ตนเองหามาได้ สะท้อนให้เห็นถึงความมีอิสระของสตรี และควมมีอำนาจทางเศรษฐกิจ เพราะผู้ที่ถือเงินน่าจะเป็นผู้ที่มีอำนาจพอสมควรในการใช้เงินนั้น เมื่อพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัยพบว่า สตรีในกรุงเทพมหานครมีสัดส่วนเป็นผู้เก็บเงินที่ตนเองหามาได้สูงสุดคือ ร้อยละ 81 รองลงมาคือสตรีในเมืองอื่นร้อยละ 77 และต่ำที่สุดคือสตรีในชนบท (ร้อยละ 73) การที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะสตรีในเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครนี้ประกอบอาชีพหลากหลาย และเป็นอาชีพที่อิสระจากสมาชิกอื่นในครัวเรือน ในขณะที่ลักษณะอาชีพของสตรีชนบทจะเป็นอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งสมาชิกอื่นในครัวเรือนมีส่วนในการประกอบอาชีพด้วยกัน ด้วยความแตกต่างในการได้มาซึ่งรายได้มันจึงทำให้สัดส่วนของสตรีในกรุงเทพฯ หรือเมืองอื่นเก็บรายได้เองทั้งหมดมากกว่าสตรีในชนบท

ควมมีอำนาจทางเศรษฐกิจในครัวเรือนและการควบคุมทรัพยากรการเงินของสตรี จะเห็นได้ชัดเจนขึ้นเมื่อพิจารณาถึงการควบคุมเงินรายได้ของสามีของสตรี ข้อมูลในตารางที่ 2.1.2 แสดงว่า กว่าครึ่งคือร้อยละ 59 ของสตรีที่กำลังสมรสรายงานว่าตนเองเป็นผู้เก็บเงินรายได้ทั้งหมดที่สามีหามาได้ ร้อยละ 25 รายงานว่าสามีเก็บเองบ้างให้ตนเองเก็บบ้าง ร้อยละ 10 สามีเก็บเงินรายได้ไว้ทั้งหมด ข้อมูลนี้ให้เห็นว่าตามปกติในสังคมไทยนั้น ถึงแม้สตรีส่วนใหญ่จะไม่ได้เป็น

หัวหน้าครัวเรือน หากแต่เป็นผู้มีบทบาทอย่างสำคัญในการจัดการเรื่องต่างๆ ในครัวเรือน สตรีมักจะเป็นผู้ทำหน้าที่ "ขุนคลัง" ของบ้าน ดูแลเรื่องการเงิน การใช้จ่ายในครัวเรือน เพราะในฐานะของแม่บ้านในครอบครัวไทยนั้น ถือกันว่าฝ่ายชายเป็นหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว สามีหารายได้มาได้ จึงให้ภรรยาเป็นคนจัดการเป็นส่วนใหญ่ และการให้เงินกับภรรยานั้นก็จะเป็นไปตามแบบแผนปกติที่สตรีที่สมรสแล้วมักได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากสามี ประกอบกับผู้หญิงเป็นเพศที่มีความละเอียดรอบคอบและอาจจะระมัดระวังในทางการเงินมากกว่าผู้ชาย เพราะเป็นฝ่ายอยู่ดูแลบ้าน โอกาสจะออกเที่ยวเตร่เฮฮาใช้เงินนอกบ้านต่ำกว่าผู้ชาย จึงมักได้รับความไว้วางใจจากสามีให้เป็นผู้เก็บเงินรายได้ที่สามีหามาได้

เป็นที่น่าสังเกตว่า ร้อยละที่รายงานว่ามีรายได้อาจรวมกันต่ำสุดในกรุงเทพมหานคร ไม่ว่าจะเป็นภรรยาได้ของสตรีเองหรือรายได้ของสามี (ร้อยละ 9 ในตารางที่ 2.1.1 และร้อยละ 4 ในตารางที่ 2.1.2) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชากรในกรุงเทพฯ มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่แตกต่างจากประชากรในเขตอื่นมาก ผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ นั้น เงินมีบทบาทมากในชีวิตประจำวัน สามีหรือภรรยาจำเป็นต้องมีเงินประจำตัวเพื่อการใช้จ่าย ดังนั้นสามีภรรยาที่มีรายได้อาจรู้สึกเป็นอิสระมากกว่าที่จะแยกกันเก็บเงินรายได้ของตนเองแทนที่จะเอามารวมกัน (David Cheal, 1991, p. 124) ในหลายกรณีมีการแบ่งความรับผิดชอบในด้านการเงิน สามีอาจเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในเรื่องหลักๆ เช่น ค่าเล่าเรียนลูก หรือซื้อสิ่งของเข้าบ้าน ในขณะที่ภรรยารับผิดชอบค่าใช้จ่ายประจำวัน

2.1.2 การมีสิทธิ์มีเสียงในการใช้เงินที่ตนเองหามาได้และการมีสิทธิ์มีเสียงในการใช้เงินของครัวเรือน

การมีสิทธิ์มีเสียงในการใช้เงินที่สตรีหามาได้และการใช้เงินของครัวเรือนนั้น นับว่าเป็นเครื่องแสดงถึงสถานะของสตรีได้อย่างหนึ่ง ข้อมูลจากตารางที่ 2.1.3 พบว่าสตรีที่ทำงานมีรายได้เกือบทุกคนคือ ร้อยละ 99 มีสิทธิ์มีเสียงในการใช้เงินที่ตนเองหามาได้ และสัดส่วนของสตรีที่มีสิทธิ์มีเสียงในการใช้เงินที่ตนเองหามาได้ก็ไม่ได้แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็ภรรยาจำแนกตามเขตที่อยู่อาศัยหรือภาค ความไม่แตกต่างกันดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความมีอิสระพอสมควรของผู้หญิงไทยในการจัดการเงินที่ตนเองหามาได้ มีข้อน่าสังเกตอยู่ประการหนึ่งคือ เมื่อจำแนกการมีสิทธิ์มีเสียงในการใช้เงินที่สตรีหามาได้ตามระดับการศึกษาพบว่าสตรีที่มีการศึกษา 4 ปีขึ้นไป ประมาณร้อยละ 99 มีสิทธิ์มีเสียงในการใช้เงินที่ตนเองหามาได้ ส่วนกลุ่มสตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือมีจำนวนปีที่ศึกษาต่ำกว่า 4 ปี มีสัดส่วนของการมีสิทธิ์มีเสียงในการใช้เงินที่ตนเองหามาได้ต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ เล็กน้อย คือคิดเป็นร้อยละ 96 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ที่ต่อการศึกษาชั้นนี้อาจจะอยู่ในครอบครัวที่ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยดี และมักต้องพึ่งพาหัวหน้าครอบครัว การจะใช้จ่ายก็ต้องระมัดระวัง สตรีที่มีการศึกษาน้อยจึงมีสัดส่วนที่มีสิทธิ์มีเสียงต่ำกว่ากลุ่มอื่น

ในด้านการศึกษาที่มีเสียงในการใช้เงินของครัวเรือน ซึ่งได้มาจากคำถามที่ว่า "ท่านมีสิทธิ์มีเสียงหรือไม่ว่าจะใช้เงินรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนอย่างไร" คำถามดังกล่าวเป็นการถามสตรีทุกคนไม่ว่าจะทำงานมีรายได้อะไรหรือไม่ทำงานและไม่มีรายได้อีกตาม พบว่าสัดส่วนของสตรีที่มีสิทธิ์มีเสียงในการใช้เงินของครัวเรือนต่ำกว่าสัดส่วนของสตรีที่มีสิทธิ์มีเสียงในการใช้เงินที่สตรีหา มาได้เล็กน้อย คือคิดเป็นร้อยละ 93 (ตารางที่ 2.1.4) เมื่อจำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย ปรากฏว่า สตรีในเขตชนบทจะมีสัดส่วนของการมีสิทธิ์มีเสียงในการใช้จ่ายเงินของครัวเรือนสูงที่สุดคือ ร้อยละ 94 รองลงมาคือสตรีในกรุงเทพฯ ร้อยละ 92 และต่ำสุดคือสตรีในเขตเมืองอื่น ร้อยละ 90 เหตุผลที่สตรีในชนบทมีสัดส่วนของการมีสิทธิ์มีเสียงในการใช้เงินของครัวเรือนสูงกว่าในเขตเมืองนั้น อาจเป็นเพราะสตรีในชนบทนั้นมักประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นการทำอาชีพร่วมกันของสมาชิกใน ครัวเรือน และบทบาทในงานเกษตรของสตรีนั้นก็ไม่ได้แตกต่างจากเพศชายมากนัก สตรีจึงมีส่วนช่วย อย่างมากในงานทางการเกษตร ดังนั้นสตรีจึงถือว่าตนเองมีส่วนร่วมในการทำงานหารายได้ทำให้ มีสิทธิ์มีเสียงในการใช้เงินของครัวเรือนมากขึ้น และเหตุผลอีกประการหนึ่งคือ การใช้จ่ายใน ครัวเรือนชนบทนั้นมักจำกัดอยู่ในเรื่องหลักๆ เช่น การลงทุนทางการเกษตร และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ บุตร ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องการการตัดสินใจร่วมกันของคู่สมรส สตรีในชนบทจึงรู้สึกมีสิทธิ์มีเสียงในการ ใช้เงินของครัวเรือนมาก

เมื่อพิจารณาตามอายุ พบว่าการมีสิทธิ์มีเสียงของสตรีในการใช้เงินของครัวเรือนนั้น ขึ้นแปรโดยตรงตามอายุ กล่าวคือในกลุ่มอายุ 15-24 ปี ร้อยละ 86 ของสตรีมีสิทธิ์มีเสียงในการใช้ เงินของครัวเรือน และสัดส่วนดังกล่าวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 93 และ 96 ในกลุ่มอายุ 25-34 และ 35-44 ปี ตามลำดับ การที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะอายุเป็นตัวแปรที่วัดสถานภาพของบุคคล บุคคล ยิ่งมีอายุมากขึ้น จะเป็นผู้มีสถานภาพดีขึ้นในฐานะที่เป็นผู้อาวุโส ประกอบกับในกลุ่มสตรีที่กำลังสมรส ที่มีอายุน้อยนั้น ส่วนหนึ่งอาจจะเพิ่งเริ่มชีวิตครอบครัวยังไม่เป็นหลักทางเศรษฐกิจของครัวเรือนเนื่องจากยังต้องพึ่งพาสมาชิกอื่น เช่น พ่อแม่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จึงยังไม่รู้สึกมีเสียงในการใช้เงินของ ครัวเรือน ในขณะที่กลุ่มที่มีอายุมากขึ้นมักจะเป็นหลักของครัวเรือนแล้ว จึงมีความรู้สึกว่าตนมีสิทธิ์ มีเสียงในการใช้เงินของครัวเรือนมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า

2.1.3 ความสามารถในการเลี้ยงดูตนเองและบุตร โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี และการเคยขอเงินพ่อแม่มาช่วยค่าใช้จ่ายในครอบครัว

ความสามารถในการเลี้ยงดูตัวเองและลูกๆ โดยไม่ต้องพึ่งพาสามีนั้น สะท้อนความ มีอำนาจเชิงเศรษฐกิจของสตรี โครงการ SWAFT ถามสตรีว่า "ท่านคิดว่าท่านจะสามารถเลี้ยงดูตัวเอง (และลูกๆ) โดยไม่ต้องพึ่งพาสามีได้หรือไม่" ผลการศึกษาแสดงในตารางที่ 2.1.5 พบว่า โดยรวมกว่า 2 ใน 3 ของสตรีคิดว่า ตนเองสามารถเลี้ยงดูตนเองและบุตรได้โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี

ความสามารถในการเลี้ยงดูตนเองและบุตรแตกต่างกันตามเขตที่อยู่อาศัย กล่าวคือ สตรีในชนบทมีสัดส่วนที่ไม่สามารถหรือไม่แน่ใจว่าตนเองจะสามารถเลี้ยงตัวเองและลูกๆ โดยไม่ต้องพึ่งพาสามีสูงกว่าสตรีในกรุงเทพมหานครและเมืองอื่นๆ คือร้อยละ 25 เปรียบเทียบกับร้อยละ 17 การที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะประชากรชนบทมีฐานะยากจน โอกาสในการทำงานอื่นนอกจากงานเกษตรมีค่อนข้างจำกัด ประกอบกับการต่อการศึกษา สตรีในชนบทจึงต้องพึ่งพาสามีมาก หากปราศจากสามีจึงไม่สามารถเลี้ยงตัวเองและลูกๆ ได้ เมื่อพิจารณาจำแนกตามภาค พบว่าสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคกลางมีสัดส่วนของผู้ที่รายงานว่ามีความสามารถในการเลี้ยงตัวเองและลูกๆ โดยไม่ต้องพึ่งพาสามีสูงกว่าผู้ที่อาศัยในภาคอื่น โดยมีสตรีในภาคเหนือรายงานว่าสามารถเลี้ยงตัวเองและลูกได้โดยไม่ต้องพึ่งพาสามีในสัดส่วนที่ต่ำที่สุด เหตุผลของความแตกต่างนี้ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากในภาคกลางนั้นเป็นภาคที่มีอัตราส่วนของประชากรที่อาศัยในเขตเมืองสูงกว่าภาคอื่นๆ มาก (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2534, หน้า 78) สตรีที่อยู่ในเมืองจึงมีโอกาสทำงานและมีความสามารถในการเลี้ยงตัวเองได้มากกว่าสตรีที่อาศัยอยู่ที่อื่น สตรีที่อยู่ในภาคกลางจึงสามารถเลี้ยงดูตนเองและลูกๆ โดยไม่ต้องพึ่งพาสามีสูงกว่าสตรีในภาคอื่นๆ

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษา พบความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างจำนวนปีที่ศึกษากับความสามารถในการเลี้ยงตนเองและลูกๆ โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี กล่าวคือ สัดส่วนของสตรีที่รายงานว่ามีความสามารถในการเลี้ยงตัวเองและลูกๆ โดยไม่ต้องพึ่งพาสามีเพิ่มขึ้นตามจำนวนปีที่ศึกษา ทั้งนี้เพราะผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่ามักประกอบอาชีพที่มีรายได้ดีกว่าจึงน่าจะมีความสามารถในทางเศรษฐกิจมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า สตรีที่มีการศึกษาสูงกว่าจึงมีความมั่นใจในตัวเองว่าสามารถเลี้ยงดูตนเองและลูกๆ ได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี

เพื่อศึกษาถึงการมีแหล่งพึ่งพิงนอกเหนือจากสามี งานวิจัยครั้งนี้จึงได้สอบถามเฉพาะสตรีที่ไม่สามารถเลี้ยงตนเองและลูกๆ โดยไม่ต้องพึ่งพาสามีว่า "ท่านมีใครที่พอจะเป็นที่พึ่งพามากที่ท่านต้องการความช่วยเหลือหรือไม่" พบว่าโดยรวม ร้อยละ 67 ของสตรีที่ไม่สามารถเลี้ยงตัวเองและลูกๆ โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี มีที่พึ่งหากต้องการความช่วยเหลือ โดยสัดส่วนของสตรีในชนบทและกรุงเทพฯ มีที่พึ่งในสัดส่วนที่เท่ากันคือร้อยละ 67 ในขณะที่สตรีในเขตเมืองอื่นมีสัดส่วนของสตรีที่มีที่พึ่งต่ำกว่าคือร้อยละ 63 (ตารางที่ 2.1.6) โดยแหล่งหรือบุคคลที่พึ่งพาสตรีในชนบทนั้นอาจจะ เป็นพ่อแม่หรือเครือญาติ ในขณะที่แหล่งพึ่งพาสตรีในกรุงเทพฯ นั้นอาจจะ เป็นเพื่อนฝูงหรือบุคคลต่างๆ ที่ให้กู้ยืม หรือไม่ก็เป็นสถาบันการเงินต่างๆ มากกว่าพ่อแม่พี่น้อง (ไม่ได้แสดงข้อมูล)

เนื่องจากการเลี้ยงดูบุตรในสังคมไทยนั้น พ่อแม่มีจะเป็นฝ่ายเกือบสมบูรณ์ตั้งแต่เด็กจนโต โดยถือเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ที่จะเลี้ยงดูส่งเสียจนกว่าบุตรจะแต่งงานออกเรือนไป และมีอยู่ไม่น้อยที่ยังคง "เลี้ยงไม่โต" พ่อแม่ต้องให้ความช่วยเหลือทางการเงินแม้เมื่อออกเรือนไปแล้ว ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงสนใจศึกษาว่า สตรีตัวอย่างเคยต้องขอเงินจากพ่อแม่ของตนเองเพื่อมาช่วย

ค่าใช้จ่ายในครอบครัวหรือไม่ หลังจากแต่งงาน ซึ่งพบว่าร้อยละ 31 ของสตรีเคยขอเงินพ่อแม่ของตนเองและ/หรืออยู่ร่วมกับพ่อแม่ โดยสัดส่วนของสตรีในชนบทเคยขอเงินพ่อแม่สูงที่สุด (ตารางที่ 2.1.7) การที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะสตรีในชนบทมักอยู่อาศัยร่วมกับครอบครัวเดิมหรืออยู่ใกล้เคียงกัน ดังนั้นจึงอยู่ในวิสัยที่จะขอพึ่งพาทางด้านการเงินในยามขาดแคลนได้ง่าย ในขณะที่สตรีที่อยู่ในกรุงเทพฯ นั้นลักษณะการอยู่อาศัยแตกต่างไปจากชนบท คือไม่ได้อยู่อาศัยในละแวกเดียวกัน หรือพ่อแม่อาจอยู่ในเขตชนบท ประกอบกับสตรีที่อยู่อาศัยในกรุงเทพฯ ประกอบอาชีพหลากหลายและมักมีรายได้อาจช่วยตัวเองและครอบครัวได้ตามสมควร จึงอาจจะไม่จำเป็นต้องพึ่งพาเงินจากพ่อแม่มากกว่าที่จะขอเงินจากพ่อแม่

เมื่อพิจารณาตามภาค พบว่าสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเคยขอเงินพ่อแม่หรืออยู่ร่วมกับพ่อแม่ในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคอื่น คือคิดเป็นร้อยละ 36 รองลงมาคือสตรีในภาคเหนือ การที่สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องพึ่งพาพ่อแม่มากกว่าภาคอื่นๆ อาจเพราะภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่ยากจนที่สุด และมีสัดส่วนของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมสูงที่สุด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2537, หน้า 70) ประกอบกับแบบแผนการอยู่อาศัยหลังการสมรสที่ต้น บุตรสาวมักอยู่กับพ่อแม่หลังการสมรส ดังนั้นสัดส่วนของผู้ที่ต้องพึ่งพิงโดยขอเงินพ่อแม่มาช่วยในครอบครัวจึงสูงกว่าภาคอื่นๆ ในขณะที่เดียวกัน สตรีที่อาศัยอยู่ในภาคกลางมีสัดส่วนของการเคยขอเงินพ่อแม่ตนเองมาช่วยค่าใช้จ่ายในครอบครัวต่ำที่สุด คือร้อยละ 25 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ภาคกลางเป็นภาคที่คนมีคุณภาพชีวิตดีที่สุดกว่าภาคอื่นๆ (กรมการพัฒนารัฐมชน, 2534, หน้า 18) และสตรีอาจมีโอกาสนในการประกอบอาชีพมากกว่าสตรีในภาคอื่น สตรีน่าจะพึ่งพาตนเองได้อย่างดี จึงมีสัดส่วนของการเคยได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากพ่อแม่ต่ำกว่าสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคอื่น

2.1.4 ความเป็นเจ้าของบ้าน

การเป็นเจ้าของบ้านเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงสถานะของบุคคลนั้นในครัวเรือน ตามปกติผู้ที่เป็นเจ้าของบ้านมักเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ภายในบ้าน ข้อมูลจากตารางที่ 2.1.8 แสดงให้เห็นถึงการเป็นเจ้าของบ้านว่า โดยรวม ประมาณร้อยละ 38 ของสตรีตัวอย่างอยู่ในบ้านที่ตนเองและสามีเป็นเจ้าของร่วมกัน รองลงมาร้อยละ 29 อาศัยอยู่ในบ้านที่พ่อแม่ของตนเอง/พ่อแม่ของคู่สมรสเป็นเจ้าของบ้าน โดยมีสัดส่วนที่อาศัยอยู่ในบ้านที่สามีเป็นเจ้าของบ้านผู้เดียวร้อยละ 10 และอยู่ในบ้านที่ภรรยาเป็นเจ้าของบ้านผู้เดียว ร้อยละ 7 จากข้อมูลนี้จะเห็นได้ว่าโดยรวมสตรีไทยที่สมรสแล้วกว่า 2 ใน 5 อาศัยอยู่ในบ้านที่ตนเองเป็นเจ้าของหรือมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของ ซึ่งการเป็นเจ้าของน่าจะทำให้สตรีมีสถานภาพที่ดีหรือมีสิทธิ์และมีอิสระในการตัดสินใจได้มากกว่าผู้ที่ต้องอาศัยผู้อื่นอยู่

เมื่อจำแนกตามเขตที่อยู่อาศัยพบว่า สำหรับเขตชนบทแบบแผนของการเป็นเจ้าของบ้านไม่แตกต่างไปจากแบบแผนโดยรวม หากแต่ในเมืองอื่นและกรุงเทพฯ นั้นพบแบบแผนที่ใกล้เคียงกัน นั่นคือสัดส่วนของสตรีอาศัยอยู่ในบ้านเช่าสูงที่สุด (ร้อยละ 45) รองลงมาอาศัยอยู่ในบ้านของพ่อแม่ของตนเองหรือของคู่สมรสเป็นเจ้าของ (ร้อยละ 20) ตามมาด้วยอาศัยอยู่ในบ้านตนเอง และ/หรือบ้านที่สามีเป็นเจ้าของ การที่สตรีที่อยู่ในเมืองอื่นและกรุงเทพฯ มีสัดส่วนของการเป็นเจ้าของบ้านต่ำกว่าสตรีชนบท เพราะบ้านและที่ดินในเขตเมืองมีราคาแพง ประกอบกับผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองอื่นและกรุงเทพฯ นั้นส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่ย้ายถิ่นมาจากชนบท สตรีที่อาศัยอยู่ในเมืองอื่นและกรุงเทพฯ จึงมักเช่าบ้านอยู่มากกว่าเป็นเจ้าของ มีข้อที่พึงตระหนักว่า ถึงแม้สัดส่วนของการเป็นเจ้าของบ้านจะต่ำกว่าสตรีชนบท แต่ก็ไม่น่าจะหมายความว่าสตรีในเมืองอื่นและกรุงเทพฯ จะมีอำนาจในครัวเรือนน้อยกว่าสตรีชนบท เพราะการอยู่บ้านเช่าถึงแม้จะไม่ได้เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นโดยตรง หากสตรีเป็นผู้จ่ายค่าเช่าหรือมีส่วนในการจ่ายค่าเช่าก็เท่ากับเป็นผู้มีสิทธิ์ในบ้านเช่านี้ๆ

2.2 ภาวะรับผิดชอบและความสัมพันธ์ในเชิงเกื้อหนุนกัน

2.2.1 ผู้ที่มีส่วนในการทำกิจกรรมต่างๆ ในครัวเรือน

การแบ่งงานกันทำหรือการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงานบ้าน ตลอดจนความสัมพันธ์ในเชิงเกื้อหนุนซึ่งกันและกันระหว่างสามีและภรรยา มักถูกใช้เป็นดัชนีหนึ่งที่สะท้อนสถานภาพสตรี

สังคมส่วนใหญ่ดูเหมือนจะมีการแบ่งงานกันชัดเจนระหว่างชายและหญิง งานบ้านต่างๆ มักได้รับการมองว่าเป็นงานในความรับผิดชอบของผู้หญิงหรือของภรรยา เป็นงานที่ผู้ชายหรือสามีไม่ควรเข้ามายุ่งเกี่ยว ดังนั้นการมีส่วนร่วมของผู้ชายหรือสามีในกิจกรรมต่างๆ ของครัวเรือนน่าจะชี้แนะถึงความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิงหรือการมีสถานภาพที่ดีของผู้หญิง/ภรรยา

โครงการ SWAFT ได้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่มีส่วนในการทำกิจกรรมต่างๆ ในครัวเรือน ตลอดจนบุคคลที่เป็นผู้ทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรมมากที่สุด

ตารางที่ 2.2.1 แสดงร้อยละที่มีส่วนในการทำกิจกรรมครัวเรือนของสมาชิกจำแนกตามชนิดของกิจกรรมในครัวเรือนและเขตที่อยู่อาศัย กิจกรรมในครัวเรือนที่เลือกมานำเสนอมี่ทั้งหมด 8 กิจกรรม จำนวนตัวอย่างของแต่ละกิจกรรมจะแตกต่างกัน เนื่องจากการได้ตัดตัวอย่างที่ไม่ทราบคำตอบและตัวอย่างที่ไม่เข้าข่าย (ไม่มีกิจกรรมนั้นในครัวเรือน) ออกไป โดยเฉพาะกิจกรรมการดูแลเด็กเล็กๆ (สมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 10 ปี) และการดูแลผู้สูงอายุ (สมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุ 60 ปีหรือมากกว่า) ข้อมูลเบื้องต้นไม่ถ่วงน้ำหนักพบว่า ประมาณร้อยละ 64 (1,788 ราย) ของครัวเรือนตัวอย่างที่สัมภาษณ์ มีเด็กอายุต่ำกว่า 10 ปีอย่างน้อย 1 คน และประมาณร้อยละ 21 (588 ราย) มีผู้สูงอายุอย่างน้อย 1 คนในครัวเรือน

ผลการศึกษาพบว่า แม้ทุกกิจกรรมในครัวเรือนจะมีสตรีทำเป็นส่วนใหญ่ แต่สามีช่วยในทุกกิจกรรมเช่นกัน โดยเฉพาะการดูแลเด็กเล็กและผู้สูงอายุ

ข้อมูลในตารางที่ 2.2.1 สะท้อนอย่างชัดเจนถึงการแบ่งงานกันระหว่างชายและหญิงในสังคมไทย กล่าวคือกิจกรรมในครัวเรือนทุกกิจกรรม เป็นงานที่ฝ่ายหญิงทำเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะ เป็นภรรยา บุตรสาว หรือสมาชิกหญิงอื่นก็ตาม จะมีร้อยละที่ทำแต่ละกิจกรรมสูงกว่าสามีหรือบุตรชาย หรือสมาชิกชายอื่น อย่างไรก็ตาม แม้ทุกกิจกรรมในครัวเรือนจะมีภรรยาเป็นผู้ทำส่วนใหญ่ แต่เป็นที่น่ายินดีว่าสามี/ลูกชาย/สมาชิกชายอื่น ก็มีส่วนทำในทุกกิจกรรมเช่นกัน โดยเฉพาะการดูแลเด็กเล็กและผู้สูงอายุ มีร้อยละที่สามีทำกิจกรรมดังกล่าวไม่น้อยที่เดี๋ยว กิจกรรมในครัวเรือนที่ผู้ชายในสังคมไทยมีส่วนทำน้อย ได้แก่ การซักเสื้อผ้า ล้างถ้วยชาม และทำความสะอาดบ้าน

โดยภาพรวม สตรีกรุงเทพฯ มีร้อยละที่ทำกิจกรรมในครัวเรือนต่ำกว่าสตรีชนบทในทุกกิจกรรม ขณะที่สามีของสตรีกรุงเทพฯ กลับมีร้อยละที่ทำกิจกรรมในครัวเรือนสูงกว่าสามีของสตรีชนบท เกือบทุกกิจกรรม ผลดังกล่าวชี้แนะว่า ชีวิตในเมืองอาจผลักดันให้สามีต้องมีส่วนช่วยรับภาระงานบ้าน หรือผู้ชายในเมืองมีทัศนคติที่ทันสมัยขึ้น ยอมที่จะรับภาระการทำงานบ้าน ที่น่าสนใจคือทั้งบุตรชายและบุตรสาวของสตรีกรุงเทพฯ หรือเมืองอื่น มีส่วนช่วยกิจกรรมในครัวเรือนต่ำกว่าบุตรชายและบุตรสาวของสตรีชนบท สะท้อนว่าในกรุงเทพฯ บุตรชายหญิงอาจมีกิจกรรมอย่างอื่นที่ได้รับความสำคัญมากกว่าในชนบท เช่น การเรียนหนังสือ การเล่น หรือใช้เวลาหาความเพลิดเพลิน

2.2.2 ผู้ที่รับผิดชอบกิจกรรมต่างๆ ในครัวเรือนมากที่สุด

เมื่อพิจารณาถึงบุคคลที่เป็นผู้ทำกิจกรรมมากที่สุด (เปรียบเทียบระหว่างสามีและภรรยา) ตามกิจกรรมแต่ละกิจกรรมในครัวเรือนและที่อยู่อาศัย พบว่าร้อยละที่ภรรยาเป็นผู้ทำกิจกรรมในครัวเรือนมากที่สุดนั้น สูงมากในทุกกิจกรรมเมื่อเปรียบเทียบกับของสามี ระดับของกิจกรรมในครัวเรือนที่ภรรยาเป็นผู้ทำมากที่สุดมีพิสัยตั้งแต่ร้อยละ 74 (การล้างถ้วยชาม) จนถึงร้อยละ 86 (การซักเสื้อผ้า) แม้ว่าสามีของสตรีไทยจะมีส่วนช่วยในการทำกิจกรรมในครัวเรือนในสัดส่วนที่น่าพอใจ แต่การจะให้สามีเป็นผู้รับผิดชอบกิจกรรมในครัวเรือนมากที่สุดยังคงอยู่ห่างไกล กล่าวคือ มีเพียงร้อยละ 4-6 ของสตรีรายงานว่าสามีเป็นผู้ล้างจาน ทำความสะอาดบ้าน ทำอาหารหรือซักเสื้อผ้ามากที่สุด ร้อยละ 18 ของสตรีรายงานว่าสามีเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนมากที่สุด และร้อยละ 16 รายงานว่าสามีเป็นผู้ดูแลการเงินของครอบครัวมากที่สุด (ตารางที่ 2.2.2)

กิจกรรมที่สามีดูเหมือนจะเป็นบุคคลหลักที่รับผิดชอบอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ การดูแลผู้สูงอายุและการดูแลการเงินของครอบครัว ส่วนกิจกรรมในครัวเรือนอื่นๆ สามีมีร้อยละที่รับผิดชอบมากที่สุดอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ

เมื่อเปรียบเทียบการเป็นผู้ทำมากที่สุดในแต่ละกิจกรรมระหว่างเขตเมืองและชนบทพบว่า ภรรยาในกรุงเทพฯ มีร้อยละที่เป็นผู้ทำกิจกรรมในครัวเรือนมากที่สุดต่ำกว่าภรรยาในเขตชนบทในทุกกิจกรรม โดยเฉพาะเรื่องการดูแลผู้สูงอายุ ภรรยาในกรุงเทพฯ มีระดับการเป็นผู้ทำมากที่สุดต่ำที่สุด

เป็นที่น่าสนใจที่พบว่า สามีในกรุงเทพฯ และเขตเมืองอื่นมีร้อยละที่เป็นผู้ทำกิจกรรมในครัวเรือนมากที่สุดสูงกว่าสามีในชนบทในทุกกิจกรรม โดยเฉพาะเรื่องการดูแลผู้สูงอายุและการเงินของครอบครัว สามีในกรุงเทพฯ มีร้อยละที่เป็นผู้ทำกิจกรรมในครัวเรือนมากที่สุดในส่วนที่สูงเมื่อเปรียบเทียบกับชนบท (ร้อยละ 26 กับร้อยละ 18 สำหรับเรื่องการดูแลผู้สูงอายุ และร้อยละ 31 เปรียบเทียบกับร้อยละ 14 สำหรับเรื่องการดูแลการเงินของครอบครัว ตามลำดับ) ข้อมูลนี้ชี้แนะว่า ในกรุงเทพฯ และเขตเมืองอื่นๆ สามีมีบทบาทในการช่วยภรรยาทำกิจกรรมในครัวเรือนมากกว่าในชนบท

ถ้าใช้การเป็นผู้ทำกิจกรรมในครัวเรือนมากที่สุดเป็นดัชนีวัดสถานภาพของสตรี ข้อมูลจาก SWAFT ชี้แนะว่า สตรีในกรุงเทพฯ และเขตเมืองอื่นดูเหมือนจะมีสถานภาพที่ดีกว่าสตรีชนบท การแบ่งงานกันในครัวเรือนอย่างชัดเจนในเขตเมืองรวมทั้งกรุงเทพฯ มีน้อยกว่าในชนบท

2.2.3 บุคคลที่ช่วยดูแลบุตรที่ยังเล็กของสตรี

ในทุกสังคมการดูแลบุตรโดยเฉพาะบุตรที่ยังมีอายุน้อยหรือยังเล็กอยู่ มักเป็นกิจกรรมที่ถูกกำหนดให้เป็นงานของสตรีหรือภรรยา การดูแลบุตรเล็กนั้นเป็นอุปสรรคขัดขวางการทำกิจกรรมอื่นๆ โดยเฉพาะกิจกรรมนอกบ้านของสตรีหรือภรรยา นักประชากรเชื่อว่าการทำงานนอกบ้านของสตรีเป็นปัจจัยสำคัญที่จะลดภาวะเจริญพันธุ์ เพราะบทบาทที่ขัดแย้งกันระหว่างการทำงานกับการมีบุตร การมีผู้ช่วยเหลือดูแลบุตรเล็กซึ่งเอื้อให้สตรีสามารถทำกิจกรรมนอกบ้าน น่าสะท้อนความเป็นอิสระของสตรีในการไปไหนมาไหนและมีส่วนกระทบต่อภาวะเจริญพันธุ์

โครงการ SWAFT ถามสตรีที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 10 ปีอย่างน้อย 1 คนที่อยู่ในบ้านด้วยกันว่า "ใครเป็นผู้ดูแลบุตรที่มีอายุต่ำกว่า 10 ปีนั้นเป็นส่วนใหญ่เมื่อเวลาที่สตรีไม่อยู่บ้านหรือไปทำงาน" คำตอบที่ได้รับแสดงในตารางที่ 2.2.3 แยกตามเขตที่อยู่อาศัย ข้อมูลในตารางดังกล่าวแสดงว่า ภรรยาหรือฝ่ายผู้หญิงยังเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดูแลบุตรเล็กเมื่อตนเองไม่อยู่บ้านหรือไปทำงาน กล่าวคือ ผู้ที่ดูแลบุตรเล็กของสตรีบ่อยที่สุดเมื่อสตรีไม่อยู่บ้านหรือไปทำงาน ได้แก่ พ่อแม่ของภรรยา/สตรี (ร้อยละ 28) ตัวสตรีเองต้องเอาบุตรไปด้วย (ร้อยละ 20) พ่อแม่ของสามี (ร้อยละ 11) สามี (ร้อยละ 10) ศูนย์รับเลี้ยงเด็กหรือโรงเรียน (ร้อยละ 10) ญาติหรือเพื่อนบ้าน (ร้อยละ 8) บุตรสาว (ร้อยละ 4) ลูกจ้างหรือคนอื่น (ร้อยละ 3)

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างสตรีในเขตเมืองและชนบท พบว่ามีความแตกต่างกันในบุคคลที่เป็นผู้ดูแลบุตรที่อายุต่ำกว่า 10 ปีบ้อยที่สุดเมื่อสตรีไม่อยู่บ้านหรือไปทำงาน ในเขตชนบทพบว่าพ่อแม่ของภรรยาทำหน้าที่ช่วยเหลืออย่างสำคัญในการดูแลบุตรเล็กของสตรีเมื่อสตรีไม่อยู่บ้านหรือไปทำงาน กล่าวคือ ร้อยละ 30 ของสตรีในชนบทที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 10 ปีที่อยู่ด้วยกัน รายงานว่าพ่อแม่ของตนเป็นผู้ดูแลเมื่อตนเองไม่อยู่บ้านหรือไปทำงาน การที่พ่อแม่ของภรรยาในชนบทมีบทบาทในการช่วยเหลือหลานที่ยังเล็ก อาจเนื่องจากแบบแผนการอยู่อาศัยในชนบท ซึ่งมีลักษณะของการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มในบริเวณเดียวกันหรืออยู่ใกล้กัน ซึ่งเอื้อให้การนำบุตรไปฝากหรือให้พ่อแม่ของตนมาช่วยดูแลหลานที่ยังเล็กได้ง่ายเมื่อเวลาที่ไม่อยู่บ้าน ตรงกันข้ามในสังคมเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครมีความนิยมที่จะอยู่อาศัยแบบครอบครัวเดี่ยว ร้อยละที่สตรีต้องเป็นผู้ดูแลบุตรเล็กเองโดยการเอาบุตรไปด้วยหรือโดยการนำไปฝากญาติหรือเพื่อนบ้านเมื่อตนเองไปทำธุระนอกบ้านหรือไปทำงาน จะมียุคกว่าในชนบท เป็นที่น่าสังเกตว่าในกรุงเทพฯ ร้อยละที่สามี่จะเป็นผู้ดูแลบุตรเล็กบ้อยที่สุดเมื่อภรรยาไม่อยู่บ้านหรือไปทำงานจะต่ำกว่า ขณะที่ร้อยละที่ต้องให้ลูกจ้างหรือจ้างคนมาดูแลบุตรเล็กจะสูงกว่าในเขตชนบท หรือเมืองอื่นอย่างมาก การขาดผู้ช่วยเหลือดูแลบุตรเล็กในเขตเมืองจึงน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการมีบุตรของสตรี

2.2.4 การถือฝ่ายหรือเข้าข้างสตรีของสามี

สถานการณ์ของสตรีในครอบครัวน่าจะอยู่ในขั้นดีถ้าสามียกย่องให้เกียรติหรือเห็นแก่สตรีผู้เป็นภรรยา มากกว่าหรือเท่าๆ กับคนอื่นๆ ในครอบครัว โครงการ SWAFT พยายามจะวัดถึงสถานการณ์ในครัวเรือนของสตรี โดยถามสตรีว่า "โดยทั่วไปแล้ว ท่านรู้สึกว่ามีเห็นแก่ท่านมากกว่าพ่อแม่ของเขา หรือเห็นแก่พ่อแม่ของเขามากกว่าท่าน หรือเท่ากัน หรือเห็นแก่คนอื่นมากกว่า" ผลของคำตอบซึ่งแสดงในตารางที่ 2.2.4 พบว่า ส่วนใหญ่แล้วสามีเห็นแก่ภรรยาเท่าๆ กับเห็นแก่พ่อแม่ของตนเอง แต่ร้อยละที่เห็นแก่ภรรยาสูงกว่าร้อยละที่เห็นแก่พ่อแม่อย่างมาก (ร้อยละ 22 เปรียบเทียบกับร้อยละ 12) สะท้อนว่าสถานการณ์ของสตรีไทยในครัวเรือนค่อนข้างจะดี แต่อย่างไรก็ตามการตีความผลการวิจัยนี้อาจมีความลำเอียงในทางภรรยา เนื่องจากผู้ให้คำตอบคือตัวสตรีเอง การศึกษาต่อไปซึ่งมีข้อมูลที่สัมภาษณ์จากสามี จะให้การยืนยันได้ถึงความสอดคล้องของข้อมูลว่าสามีไทยนั้นเห็นแก่ภรรยาของตนเองมากกว่าพ่อแม่จริงหรือไม่ ในอีกแง่หนึ่ง การเห็นแก่ภรรยามากกว่าหรือเท่าๆ กับพ่อแม่ของตนเองของสามี อาจก่อให้เกิดความห่วงใยเกี่ยวกับความอ่อนแอ หรือการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมเกี่ยวกับความกตัญญูและการเคารพยกย่องบิดามารดาในสังคมไทย

ผลการศึกษายังพบความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบทในเรื่องของการเข้าข้างหรือเห็นแก่ภรรยาเปรียบเทียบกับพ่อแม่ของตนเองของสามี แม้ว่าในทุกเขตจะพบว่าร้อยละที่รายงานว่าสามีไม่เข้าข้างใครเลยจะสูงสุด แต่ในเขตชนบทสามีไม่เข้าข้างใครเลยมีร้อยละที่สูงกว่าในเขต

เมือง และกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ในเขตชนบทและเมืองอื่นร้อยละสามี่เห็นแก่ภรรยาสูงกว่า ร้อยละที่เห็นแก่พ่อแม่ของตนเอง ส่วนในกรุงเทพมหานครร้อยละที่เห็นแก่ภรรยาและร้อยละที่เห็นแก่ พ่อแม่ของตนเองอยู่ในระดับที่เท่ากัน

2.2.5 การถูกสามีทำร้ายร่างกาย

ค่านิยมในสังคมไทยกำหนดให้สตรีควรอยู่ในโอวาทหรือเชื่อฟังสามี ค่านิยมดังกล่าว ประกอบกับสภาพร่างกายที่อ่อนแอกว่าของสตรี ทำให้สตรีไม่น้อยต้องตกอยู่ในภาวะที่ถูกทารุณกรรมทั้ง ทางด้านร่างกายและจิตใจ โครงการ SWAFT สนใจที่จะทราบว่ามีการรยามากน้อยเท่าไรในสังคม ไทยที่เคยถูกสามีทำร้ายร่างกาย เคยถูกทำร้ายบ่อยครั้งแค่ไหน และภรรยาตอบได้กับการทำร้าย ร่างกายของสามีอย่างไร

โดยรวม ประมาณหนึ่งในห้าของสตรีไทยที่สมรสอายุ 15-44 ปี รายงานว่าเคยถูก สามีทุบตี สตรีในกรุงเทพฯ มีร้อยละที่เคยถูกสามีทุบตีสูงกว่าสตรีในเมืองอื่นและสตรีในชนบท (ร้อยละ 26 เปรียบเทียบกับร้อยละ 21 และร้อยละ 20 ตามลำดับ) แต่เมื่อพิจารณาตามระดับ การศึกษาพบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์เป็นบวกกับการเคยถูกสามีทุบตีในทุกเขตที่อยู่อาศัย กล่าวคือไม่ว่าจะเป็นเขตชนบท เมืองอื่น หรือกรุงเทพฯ สตรีที่มีการศึกษาต่ำจะมีร้อยละที่ถูกสามีทุบตี สูงกว่าสตรีที่มีการศึกษาสูง อย่างไรก็ตาม พบว่าในกรุงเทพฯ ครึ่งหนึ่งของสตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือ มีการศึกษาน้อยกว่า 4 ปี เปรียบเทียบกับประมาณร้อยละ 12 ของสตรีที่มีการศึกษา 13 ปีหรือมาก กว่า เคยถูกสามีทุบตี (ตารางที่ 2.2.5)

ในกลุ่มสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปีที่เคยถูกสามีทุบตี ส่วนใหญ่รายงานว่าการทุบตี เกิดไม่บ่อยครั้ง สตรีร้อยละ 13 รายงานว่าถูกทุบตีบ่อยครั้ง และร้อยละที่รายงานว่าถูกทุบตีบ่อยครั้ง ในเขตเมืองอื่นสูงกว่าในกรุงเทพฯ และชนบท (ตารางที่ 2.2.6)

สำหรับปฏิกริยาตอบโต้ของสตรีเมื่อถูกสามีทำร้าย มีตั้งแต่การสู้กลับ ขอมรับ วิ่งหนี ต่ำกลับ และขอร้องให้หยุด ผลการศึกษาพบว่าการสู้กลับเป็นมาตรการที่ต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของสตรีไทยที่ สมรสใช้ในการตอบโต้กับการทุบตีของสามี แต่อีกร้อยละ 41 ขอมรับให้สามีตี ร้อยละ 6 วิ่งหนี สตรี ในกรุงเทพฯ ใช้มาตรการสู้กลับมากกว่าและมีร้อยละที่ขอมรับต่ำกว่าสตรีใน เขตชนบทหรือเมืองอื่น

2.3 อำนาจการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ในบ้าน

2.3.1 ผู้มีอำนาจตัดสินใจขั้นสุดท้าย

ดังกล่าวข้างต้น การมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องสำคัญต่างๆ มักถูกใช้เป็นดัชนี สะท้อนสถานภาพของสตรี ตารางที่ 2.3.1 แสดงร้อยละที่ภรรยาเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้าย และ ร้อยละที่สามีเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ในบ้าน (9 เรื่อง) จำแนกตามเขตที่อยู่

อาศัย โดยรวมพบว่า สตรีไทยมีอำนาจในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ในบ้านค่อนข้างสูง กล่าวคือในทุกเรื่องที่มีการสอบถาม ร้อยละที่รายงานว่าการรขาเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ในบ้าน สูงกว่าร้อยละที่รายงานว่ามีเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้าย อย่างไรก็ตาม ข้อมูลดังกล่าวอาจมีความลำเอียงเนื่องจากข้อมูลที่ได้เป็นการถามความเห็นจากฝ่ายของสตรีซึ่งอาจจะมีการตอบเข้าข้างตนเอง ทำให้ระดับการมีอำนาจตัดสินใจของภรรยาที่พบนี้สูงเกินความจริง โครงการ SWAFT มีการถามคำถามเดียวกันนี้จากฝ่ายสามี ดังนั้นข้อมูลการเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายจากคำตอบของสามี จึงเป็นหัวข้อที่น่าสนใจศึกษาต่อไป เพื่อยืนยันถึงอำนาจในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายระหว่างสามีและภรรยา

ในจำนวนเรื่องต่างๆ ที่ถาม เรื่องที่ภรรยาดูเหมือนจะมีอำนาจในการตัดสินใจน้อย ได้แก่ การซื้อของใช้ในครัวเรือน และการให้ลูกเข้าโรงเรียนไหน ส่วนเรื่องอื่นๆ เช่น การซื้อหรือทำอาหาร จำนวนลูกที่จะมี ทำอย่างไรเมื่อลูกป่วย หรือลูกควรแต่งงานกับใคร ดูเหมือนส่วนใหญ่จะเป็นภรรยาที่มีอำนาจตัดสินใจขั้นสุดท้าย

ความแตกต่างในระดับการมีอำนาจตัดสินใจขั้นสุดท้ายระหว่างสตรีในเขตเมืองและชนบทไม่มาก โดยรวมภรรยาในเขตเมืองและกรุงเทพฯ มีร้อยละที่รายงานว่าการรขาเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ในบ้าน สูงกว่าภรรยาในชนบทในเกือบทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่องการซื้อหรือทำอาหารสำหรับสมาชิกในครัวเรือน ส่วนร้อยละที่รายงานว่ามีเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายดูมีความแตกต่างกันระหว่างเขตเมืองและชนบท ขึ้นอยู่กับเรื่องที่ต้องตัดสินใจ เช่น การซื้อหรือทำอาหาร การซื้อของใช้ในครัวเรือน และลูกควรแต่งงานกับใคร ดูเหมือนว่าภรรยาในเมืองและกรุงเทพฯ จะรายงานว่ามีเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายในสัดส่วนที่สูงกว่าในชนบท เรื่องที่สามีในเขตเมืองมีร้อยละที่ตัดสินใจขั้นสุดท้ายต่ำกว่าในเขตชนบท ได้แก่ ภรรยาควรทำงานนอกบ้านหรือไม่ ทำอย่างไรเมื่อลูกป่วย ให้ลูกเรียนหนังสือสูงแค่ไหน ให้ลูกเข้าโรงเรียนไหน อาจกล่าวได้ว่าจำนวนเรื่องที่มีร้อยละที่ภรรยาเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายในเขตเมือง (รวมกรุงเทพฯ) สูงกว่าชนบท (คือมี 8 เรื่องจาก 9 เรื่อง) และร้อยละที่สามีเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายในเขตเมืองต่ำกว่าชนบท (มี 4 เรื่องจาก 9 เรื่อง) สะท้อนว่าสตรีในเขตเมืองน่าจะมีความเท่าเทียมกับชายมากกว่าสตรีในชนบท

2.3.2 การพูดคุยปรึกษากันของคู่สมรส

การสื่อสารพูดคุยปรึกษากันระหว่างสามีและภรรยาในเรื่องต่างๆ นอกจากจะสะท้อนความสัมพันธ์ของสามีภรรยาในครอบครัวแล้ว ยังแสดงถึงความเท่าเทียมกันระหว่างสามีและภรรยาด้วย ครอบครัวใดที่สามีภรรยามีการพูดคุยปรึกษากันในเรื่องต่างๆ กันบ่อยครั้ง ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา น่าจะดีกว่าครอบครัวที่สามีภรรยาไม่ค่อยพูดคุยปรึกษากัน การสามารถพูดคุยปรึกษากันบ่อยครั้งแสดงถึงการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โครงการ SWAFT ได้ถามสตรี

ตัวอย่างถึงความบ่อยครั้งในการพูดคุยปรึกษากับสามีในเรื่องต่างๆ 4 หัวข้อ ได้แก่ การใช้จ่ายเงิน เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชน จำนวนบุตรที่จะมี และการใช้การคุมกำเนิด ผลของคำตอบแสดงในตารางที่ 2.3.2 โดยแยกตามเขตที่อยู่อาศัย

โดยรวมพบว่า หัวข้อที่มีร้อยละของการพูดคุยปรึกษากับสามีบ่อยหรือบ่อยมาก สูงที่สุด ได้แก่ เรื่องการใช้จ่ายเงิน รองลงมาคือ เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชน จำนวนบุตรที่จะมี และสุดท้ายได้แก่ การใช้การคุมกำเนิด แบบแผนของเรื่อง πουพูดคุยปรึกษากับสามีบ่อยหรือบ่อยมาก ไม่แตกต่างกันมากนักระหว่างสตรีในเขตเมืองและชนบท กล่าวคือ ไม่ว่าจะ เป็นสตรีในกรุงเทพฯ เมืองอื่น หรือชนบท หัวข้อที่มีร้อยละที่คุยกับสามีบ่อยหรือบ่อยมากสูงสุดได้แก่ เรื่องการใช้จ่ายเงิน และต่ำที่สุดได้แก่ การใช้การคุมกำเนิด สตรีในเขตเมืองอื่น รายงานร้อยละที่พูดคุยปรึกษากับสามีบ่อยหรือบ่อยมากในหัวข้อจำนวนบุตรที่จะมีสูงกว่าหัวข้อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชน เล็กน้อย

ระดับของการพูดคุยปรึกษากับสามีบ่อยหรือบ่อยมากในเรื่องต่างๆ แตกต่างกันตามเขตที่อยู่อาศัย กล่าวคือ เรื่องการใช้จ่ายเงิน สตรีในกรุงเทพฯ จะมีร้อยละที่รายงานว่าพูดคุยปรึกษากับสามีบ่อยหรือบ่อยมาก สูงกว่าสตรีในชนบทและสตรีในเมืองอื่น แต่สำหรับเรื่องเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชน จำนวนบุตรที่จะมี และการใช้การคุมกำเนิด สตรีในชนบทมีระดับการพูดคุยปรึกษากับสามีสูงกว่าสตรีในเมืองอื่นและกรุงเทพฯ เป็นที่สังเกตว่า สตรีในกรุงเทพฯ มีร้อยละที่คุยกับสามีนานๆ ครั้ง หรือไม่คุยเลยในเรื่องการคุมกำเนิดสูงกว่าสตรีในชนบทมาก

อย่างไรก็ตาม การแปรผลการวิจัยคำตอบของคำถามต่างๆ ดังกล่าวอาจมีความลำเอียงหรือบิดเบือน เนื่องจากมีปัญหาของตัวคำถาม กล่าวคือ คำถามต่างๆ นั้น ไม่มีการระบุเวลาที่อ้างอิงของแต่ละคำถาม ทำให้ยากที่จะแปรผล คำถามบางคำถาม เช่น คำถามเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่จะมี และการใช้การคุมกำเนิด น่าจะมีความสัมพันธ์กับขั้นตอนชีวิตของคู่สมรส จึงมีปัญหาค่าความไม่ชัดเจนของเวลาที่อ้างอิงมากกว่าคำถามเรื่องการใช้จ่ายและเรื่องเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชน ยกตัวอย่างเช่น สตรีที่เพิ่งสมรสหรือยังมีอายุน้อย ยังอยู่ในขั้นตอนของขบวนการสร้างครอบครัวหรือมีบุตร การพูดคุยปรึกษากันระหว่างสามีภรรยาในเรื่องจำนวนบุตรที่จะมี หรือการใช้การคุมกำเนิด จะมีปัญหาค่าความไม่ชัดเจนของเวลาที่อ้างอิงน้อยกว่าสตรีที่สมรสมานานหรือมีอายุมาก เพราะสตรีกลุ่มหลังมักเป็นผู้ที่เกือบยุติหรือได้ยุติขบวนการสร้างครอบครัวหรือการมีบุตรแล้ว สตรีกลุ่มหลังนี้ส่วนใหญ่ได้เลือก ใช้วิธีคุมกำเนิด โดยเฉพาะวิธีถาวร ดังนั้นการถามสตรีที่สมรสมานานหรือมีอายุมากเกี่ยวกับความบ่อยครั้งของการพูดคุยปรึกษากับสามีในเรื่องจำนวนบุตรที่จะมี หรือการใช้การคุมกำเนิด จึงน่าจะมีปัญหาค่าความไม่ชัดเจนของเวลาที่อ้างอิง เช่น คำตอบที่ว่า "ไม่คุย" หรือ "คุยกันนานๆ ครั้ง" ของคำถามจำนวนบุตรที่จะมีและการใช้การคุมกำเนิด อาจมีปัญหาการตีความ เพราะไม่เป็นที่ชัดเจนว่า ผู้ที่ตอบว่า "ไม่คุย" หรือ "คุยกันนานๆ ครั้ง" นั้น เป็นการไม่คุยในปัจจุบันหรือในอดีต เพราะบางส่วนอาจเคยคุยกันบ่อยในอดีต แต่ปัจจุบันไม่เคยคุยกันแล้ว

ตารางที่ 2.3.3 แสดงการกระจายร้อยละของความบ่อยครั้งในการคุยเรื่องจำนวนบุตรที่จะมี และการใช้การคุมกำเนิดตามอายุของสตรี จะเห็นว่าร้อยละที่ไม่คุยกับสามีเรื่องจำนวนบุตรที่จะมีและการใช้การคุมกำเนิด มีแนวโน้มเพิ่มตามอายุ (ยกเว้นกลุ่มอายุ 15-19 ปี ซึ่งมีร้อยละที่ไม่คุยกับสามีเรื่องจำนวนบุตรที่จะมีสูงกว่ากลุ่มอายุ 20-34 ปี) โดยรวมร้อยละ 11-19 ของสตรีอายุต่ำกว่า 40 ปีไม่คุยกับสามีเรื่องจำนวนบุตรที่จะมี เปรียบเทียบกับร้อยละ 31 ของสตรีอายุ 40-44 ปี และในเรื่องการใช้การคุมกำเนิด ร้อยละ 30-39 ของสตรีอายุต่ำกว่า 40 ปี เปรียบเทียบกับร้อยละ 47 ของสตรีอายุ 40-44 ปี ไม่คุยกับสามีเรื่องการใช้การคุมกำเนิด

ข้อมูลนี้สนับสนุนคำอธิบายข้างต้นว่า สตรีที่อายุน้อยหรือเพิ่งสมรสอาจมีความไม่ชัดเจนของเวลาที่อ้างอิงของหัวข้อการสนทนากับสามี น้อยกว่าสตรีที่อายุมากหรือสมรสมานาน เนื่องจากอยู่ในขั้นตอนของชีวิตที่ต่างกัน

2.4 ความเป็นอิสระของสตรี

จากการศึกษาที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า สถานภาพของสตรีไทยค่อนข้างดี เมื่อเปรียบเทียบกับสตรีในประเทศที่กำลังพัฒนาอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานภาพซึ่งวัดจากความเป็นอิสระของสตรีในด้านต่างๆ (จอห์น โนเดล, อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์ และวิมลณี เทพวัลย์, 2530) อย่างไรก็ตาม การศึกษาที่ผ่านมามักจะเน้นศึกษาถึงความเป็นอิสระของสตรีในการตัดสินใจใช้จ่ายภายในบ้าน และการตัดสินใจเกี่ยวกับการมีบุตร ดังนั้นเพื่อให้เห็นภาพของความเป็นอิสระของสตรีไทยให้กว้างและชัดเจนขึ้น การศึกษาส่วนนี้จะพิจารณาถึงความเป็นอิสระของสตรีใน 4 ลักษณะด้วยกัน คือ ความเป็นอิสระในการซื้อของใช้ส่วนตัว ความเป็นอิสระในการไปยังสถานที่ต่างๆ ความเป็นอิสระในการไปเพิ่มพูนความรู้ และความกล้าในการแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับสามี

2.4.1 ความเป็นอิสระในการตัดสินใจซื้อของใช้ส่วนตัว

ความเป็นอิสระในการตัดสินใจซื้อของใช้ส่วนตัวนั้น รวบรวมจาก 2 คำถามด้วยกันคือ "ถ้าท่านต้องการซื้อของสำหรับตัวท่านเอง เช่น (เสื้อผ้า, เครื่องแต่งกาย) ท่านรู้สึกมีอิสระที่จะซื้อหาของเหล่านั้นโดยไม่ต้องปรึกษาสามีหรือไม่" และ "ถ้าท่านต้องการซื้อเครื่องประดับชิ้นเล็ก (เช่น สร้อยทอง แหวน เพชรพลอย) สำหรับตัวท่านเองท่านรู้สึกมีอิสระที่จะหาซื้อของเหล่านั้นโดยไม่ต้องปรึกษาสามีหรือไม่" ผลจากการศึกษา (สดมภ์ที่ 1 ตารางที่ 2.4.1) พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 88) ของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี รู้สึกว่าตนมีอิสระในการตัดสินใจซื้อของใช้ส่วนตัวจำพวกเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม และเมื่อนำปัจจัยด้านภูมิหลังของสตรีเข้ามาประกอบการพิจารณาพบว่า การศึกษาเป็นเพียงปัจจัยเดียวที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความรู้สึกเป็นอิสระที่จะซื้อของสำหรับตัวเอง ดังจะเห็นได้ว่า ร้อยละ 97.0 ของสตรีที่มีการศึกษา 13 ปีหรือมากกว่ารู้สึกว่

ตามีอิสระในการซื้อของใช้ส่วนตัว ในขณะที่เพียงร้อยละ 80 ของสตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษา น้อยกว่า 4 ปี รู้สึกว่าตามีอิสระดังกล่าว หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ความมีอิสระของสตรีในการ ตัดสินใจซื้อของใช้ส่วนตัวต่างๆ มีการแปรผันไปในทิศทางเดียวกับระดับการศึกษาของสตรี สำหรับ ลักษณะภูมิหลังทางด้านเขตที่อยู่อาศัยพบว่า สตรีในเมืองอื่นและกรุงเทพมหานครมีอิสระที่จะซื้อของใช้ ส่วนตัวสูงกว่าสตรีในชนบท ส่วนภาคนั้นไม่ได้มีผลกระทบอย่างสำคัญต่อความเป็นอิสระในด้านนี้

เมื่อพิจารณาถึงความมีอิสระในการซื้อเครื่องประดับเล็กๆ น้อยๆ เช่น แหวน สร้อย เพชรพลอย จะเห็นได้ชัดว่ามีสัดส่วนของผู้ตอบที่รู้สึกว่าตามีอิสระลดลงอย่างมาก เมื่อเทียบกับการ ซื้อของใช้ส่วนตัวจำพวกเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย สตรีเพียงประมาณร้อยละ 50.3 ที่รู้สึกว่าตนเองมี อิสระในการซื้อเครื่องประดับต่างๆ ส่วนที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 44.0 ของสตรีตอบว่าไม่มีอิสระ ในการซื้อสิ่งเหล่านั้น ต้องปรึกษาหรือขออนุญาตจากสามีก่อน และสตรีอีกส่วนหนึ่งตอบว่ามีข้อจำกัด ทางการเงิน (ร้อยละ 5.7) การที่สตรีรู้สึกว่าตนเองมีอิสระน้อยลงเมื่อเทียบกับการซื้อของใช้ ส่วนตัวทั่วไป น่าจะเป็นเพราะเครื่องประดับต่างๆ นั้นมักจะเป็นของที่มีราคา การใช้เงินเพื่อไปซื้อ สิ่งของซึ่งจัดว่าเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยเหล่านี้ จึงต้องมีการปรึกษาหารือกับคู่สมรสก่อน

จากสถิติที่ 2 ของตารางที่ 2.4.1 เมื่อนำเอาปัจจัยทางด้านภูมิหลังเข้ามาพิจารณา ร่วมด้วยพบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความเป็นอิสระในการซื้อเครื่องประดับ ยิ่งสตรี มีการศึกษาสูงยิ่งมีความรู้สึกเป็นอิสระสูงตามไปด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า เขตที่อยู่อาศัยของผู้ตอบมี ความสัมพันธ์กับความรู้สึกเป็นอิสระในการซื้อเครื่องประดับ กล่าวคือ สตรีที่อาศัยในเขตเมืองอื่นมี ความรู้สึกเป็นอิสระสูงกว่ากลุ่มอื่น ตามด้วยสตรีที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนผู้ตอบในชนบท นั้นรู้สึกว่าตนเองมีอิสระน้อยที่สุด และเมื่อพิจารณาแยกตามภาคพบว่า สตรีในภาคกลางและภาคใต้ รู้สึกมีอิสระสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ สตรีที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ตาม ลำดับ เป็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือรายงานว่า "ไม่มีเงินซื้อ" ในสัดส่วนที่สูง กว่าสตรีในภาคอื่นๆ มาก (ร้อยละ 11 เปรียบเทียบกับประมาณร้อยละ 2 ของภาคอื่นๆ) ความแตก ต่างของความมีอิสระในการซื้อเครื่องประดับตามเขตที่อยู่อาศัยและภูมิภาคนี้ ส่วนหนึ่งอาจมีสาเหตุ มาจากความแตกต่างของฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ตอบที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเขตชนบทและความ แตกต่างของฐานะทางเศรษฐกิจของประชากรที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคต่างๆ กันของประเทศ ซึ่งความ แตกต่างทางเศรษฐกิจนี้มีผลต่อความสามารถในการซื้อสินค้าประเภทเครื่องประดับ

เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนขึ้นถึงผลกระทบของฐานะทางเศรษฐกิจต่อความเป็นอิสระใน การซื้อเครื่องประดับของสตรี จึงนำค่ามัธยเลขคณิต (median) ของรายได้ของครอบครัวมาร่วม ในการวิเคราะห์ (ไม่ได้นำเสนอตาราง) เนื่องจากข้อมูลเรื่องรายได้ในการศึกษาวิจัยส่วนใหญ่ยังก ำหนดว่า ผู้ตอบมีแนวโน้มไม่ชอบเปิดเผยหรืออาจรายงานต่ำกว่าความเป็นจริง การนำข้อมูลเกี่ยวกับ รายได้มาใช้ประกอบการวิเคราะห์จึงต้องคำนึงถึงข้อจำกัดด้วย อย่างไรก็ตาม แม้จะมีข้อจำกัด

ดังกล่าว ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า สตรีที่ครอบครัวมีรายได้สูงมีอิสระมากกว่าในการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับ เมื่อเปรียบเทียบกับสตรีที่ครอบครัวมีรายได้ต่ำ กล่าวคือสตรีที่ตอบว่าตนมีอิสระได้แก่สตรีที่ครอบครัวมีค่ามัธยเลขคณิตของรายได้อยู่ระหว่าง 100,000-149,000 บาทต่อปี ส่วนกลุ่มที่ตอบว่า ไม่มีอิสระที่จะซื้อของเหล่านั้น โดยไม่ต้องปรึกษามีค่ามัธยเลขคณิตของรายได้อยู่ในช่วง 50,000-99,000 บาทต่อปี ส่วนกลุ่มที่ตอบว่าตนมีข้อจำกัดทางการเงินไม่สามารถซื้อได้นั้น มีค่ามัธยเลขคณิตของรายได้อยู่ที่ระดับต่ำกว่า 50,000 บาทต่อปี จากข้อมูลข้างต้นจึงสะท้อนให้เห็นว่ารายได้ของครอบครัวมีส่วนกำหนดถึงความสามารถในการซื้อเครื่องประดับซึ่งจัดเป็นสิ่งของที่มีราคา ดังนั้นการนำเอาความสามารถในการซื้อเครื่องประดับมาเป็นดัชนีชี้ถึงความเป็นอิสระของสตรีจึงต้องทำด้วยความระมัดระวัง เพราะตัวแปรดังกล่าวอาจจะสะท้อนถึงข้อจำกัดทางเศรษฐกิจมากกว่าความเป็นอิสระหรือสถานะของสตรีอย่างแท้จริง

2.4.2 ความเป็นอิสระในการไปในที่ต่างๆ

ในการศึกษาครั้งนี้ ข้อคำถามที่ใช้วัดความเป็นอิสระในการไปในที่ต่างๆ ได้แก่ "มีสถานที่ใดหรือไม่ว่างที่ทำงานต้องขออนุญาตจากสามีหรือผู้ใหญ่ในบ้านก่อนไป" และถ้ามีสถานที่ที่ต้องขออนุญาต จะถามต่อว่า "ที่ใดบ้างที่ทำงานต้องขออนุญาตสามีหรือผู้ใหญ่ในบ้านก่อนไป" นอกจากนี้ยังมีข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับอิสระของการไปในที่ต่างๆ อีกคำถามหนึ่ง คือ "สามีของท่านจะขัดข้องหรือไม่ถ้าท่านไปเยี่ยมเพื่อนของท่านตามลำพัง"

จากคำถามแรกเกี่ยวกับความเป็นอิสระในการไปในที่ต่างๆ ได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากสามีหรือผู้ใหญ่ก่อนไป (สดมภ์ที่ 1, ตารางที่ 2.4.2) พบว่ามีเพียงร้อยละ 42.8 ของสตรีที่สามารถไปในที่ต่างๆ โดยอิสระ เมื่อแยกตามเขตที่อยู่อาศัยพบว่า ผู้ตอบที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร รู้สึกว่าตนมีอิสระในการไปไหนมาไหนในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองอื่น และเขตชนบท ทั้งยังพบว่ามี ความแตกต่างของความเป็นอิสระนี้ในภูมิภาคต่างๆ ด้วย โดยสตรีในแต่ละภูมิภาครู้สึกว่าตนเองมีอิสระในการไปยังสถานที่อื่น เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคตะวันออก เชียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ ตามลำดับ การที่สตรีในภาคใต้มีร้อยละที่รายงานว่ามีอิสระต่ำกว่าสตรีภาคอื่น ส่วนหนึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับศาสนาที่สตรีในภาคนี้นับถือ ข้อมูลโครงการสถานภาพสตรีกับภาวะเจริญพันธุ์นั้นพบว่าร้อยละ 36 ของสตรีในภาคใต้นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งสูงกว่าสตรีในภาคอื่นๆ มาก นอกจากนี้อาจจะมาจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีมุสลิมในภาคใต้ ซึ่งรู้สึกมีอิสระน้อยที่สุด (เพียง 19.2) น่าจะเป็นเพราะศาสนาอิสลามมีข้อห้ามเกี่ยวกับการออกไปนอกบ้านของสตรี ดังจะเห็นได้จากคำสอนของศาสนาอิสลามที่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับบทบาทของภรรยาต่อสามีประการหนึ่งว่า "อย่าออกจากบ้าน นอกจากโดยการอนุญาตของสามีเสียก่อน และหากว่านางขึ้นกระทำ บรรดาหมาลาอิกะห์ก็จะพากันสาปแช่ง จนกว่านาง

จะกลับตัวเสียใหม่ หรือกลับบ้าน และถึงแม้ว่าสามีของนางจะเป็นคนที่อยู่ดีธรรมต่อนางก็ตาม" (ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ และมานพ จิตต์ภูษา: 4)

เช่นเดียวกับความเป็นอิสระในการซื้อของใช้ส่วนตัว การศึกษายังคงมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อความเป็นอิสระในการไปในที่ต่างๆ สตรีในกลุ่มที่มีการศึกษาสูงสามารถไปไหนมาไหนได้อย่างอิสระในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีที่มีการศึกษาต่ำกว่า

สำหรับสถานที่ที่สตรีตอบว่าไม่สามารถไปได้หากไม่ได้รับอนุญาตจากสามี อันดับแรก ได้แก่ จังหวัดอื่นหรือสถานที่ที่ไกลจากที่ตนอาศัยอยู่มาก รองลงมาได้แก่ การไปนอกหมู่บ้าน การออกนอกบ้าน ตามลำดับ (ไม่ได้แสดงข้อมูล) จากผลของคำตอบเกี่ยวกับสถานที่ที่ต้องขออนุญาตก่อนไป สะท้อนว่าการตีความผลการศึกษาเกี่ยวกับความมีอิสระในการไปสถานที่ต่างๆ ของสตรีโดยใช้ข้อมูลจากคำถามที่ว่า "มีสถานที่ใดหรือไม่ที่ทำงานต้องขออนุญาตสามีหรือผู้ใหญ่ในบ้านก่อนไป" นั้นดูเหมือนจะไม่ชัดเจนถึงถึงสถานภาพของสตรีอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพราะสตรีที่ตอบว่าต้องขออนุญาตสามีหรือผู้ใหญ่ก่อนไปในที่ต่างๆ นั้นมีจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้หมายความว่าต้องขออนุญาตจริง แต่หมายความว่าต้องบอกกล่าวให้สามีหรือคนในบ้านทราบก่อนออกไปในที่ต่างๆ เพื่อจะได้ไม่ต้องให้ผู้อื่นเป็นกังวลหรือสามารถติดต่อกันได้หากจำเป็น โดยรวมอาจกล่าวได้ว่า การที่สตรีไทยต้องขออนุญาตสามีไปในที่ต่างๆ นั้นไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับประเภทของสถานที่ แต่เกี่ยวข้องกับระยะทางหรือความห่างไกลของสถานที่จากบ้านมากกว่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องของความปลอดภัยมากกว่าความไม่เหมาะสมที่จะไปในสถานที่ต่างๆ

สำหรับการไปเยี่ยมเยียนเพื่อนนั้น (สคมภที่ 2 ของตารางที่ 2.4.2) สตรีส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.5) รายงานว่าตนสามารถไปเยี่ยมเยียนเพื่อนได้โดยสามีไม่ขัดข้อง โดยภาคที่อยู่อาศัยและการศึกษาก็ยังคงมีผลอย่างสำคัญต่อความเป็นอิสระในการไปเยี่ยมเยียนเพื่อน ที่น่าสนใจคือ สตรีที่อยู่ในภาคใต้จะมีอิสระในการไปเยี่ยมเยียนเพื่อนโดยลำพังได้สูงที่สุด ถัดมาเป็นสตรีในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ส่วนนี้มีข้อควรระวังคือ การไปเยี่ยมเยียนเพื่อนในที่นี้มิได้ระบุว่าเป็นเพื่อนคนใดหรือเพศใด และสถานที่ที่เพื่อนอยู่นั้นจะมีความใกล้เคียงแตกต่างกันไป ในกรณีของภาคใต้เนื่องจากสตรีโดยเฉพาะกลุ่มสตรีมุสลิมมีการอพยพเคลื่อนย้ายน้อยกว่าสตรีในภูมิภาคอื่นๆ เพื่อนของสตรีเหล่านี้จึงมีแนวโน้มที่จะอยู่ในละแวกบ้าน ในขณะที่บางภูมิภาค เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการย้ายถิ่นสูงมาก เพื่อนที่สตรีต้องการไปเยี่ยมเยียนอาจจะอยู่ในท้องถิ่นหรือจังหวัดที่ห่างไกลออกไป จึงเป็นเหตุให้มีอิสระในการไปเยี่ยมเยียนเพื่อนน้อยกว่าในภาคอื่นๆ

สำหรับการศึกษานั้นก็มีผลต่อความอิสระในการไปเยี่ยมเยียนเพื่อนเช่นเดียวกัน กล่าวคือ สตรีที่สำเร็จการศึกษาในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาจะรู้สึกว่าจะไม่ขัดข้องถ้าตนต้องการไปเยี่ยมเยียนเพื่อนตามลำพังสูงกว่าสตรีในกลุ่มอื่น

จากสดมภ์ที่ 3 ของตารางที่ 2.4.2 แสดงให้เห็นว่า กว่าร้อยละ 70 ของสตรี รายงานว่าตนเองมีอิสระในการไปเพิ่มพูนความรู้โดยที่สามีไม่ขัดข้อง โดยสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร รู้สึกว่าตนเองมีอิสระสูงกว่าสตรีในภาคอื่นๆ ในขณะที่สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอิสระน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์รวมของแหล่งการศึกษา การที่สตรีจะไปเพิ่มพูนความรู้จึงทำได้ไม่ยาก ในขณะที่สตรีในภาคอื่นๆ เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หากต้องการเพิ่มพูนความรู้จะต้องเดินทางไปศึกษาในจังหวัดอื่นหรือในกรุงเทพมหานคร ซึ่งทำให้สตรีต้องปรึกษากับสามีก่อน นอกจากนี้ยังพบว่า สตรีที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะสามารถไปเพิ่มพูนความรู้โดยสามีไม่ขัดข้องมากกว่าสตรีที่มีการศึกษาในระดับต่ำกว่า

2.4.3 การกล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับสามี

การกล้าแสดงออกซึ่งความคิดเห็นขัดแย้งหรือไม่ตรงกับสามี เป็นอีกดัชนีหนึ่งที่ใช้ประกอบการพิจารณาถึงความเป็นอิสระของสตรี ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้วัดจากข้อความที่ว่า "เคยมีหรือไม่ที่เมื่อท่านและสามีเห็นไม่ตรงกัน แต่ท่านไม่กล้าแสดงออกอย่างเปิดเผย เพราะกลัวสามีโกรธท่าน" จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าประมาณ 2 ใน 3 ของสตรีเคยไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับสามี โดยเป็นที่น่าสังเกตว่า สตรีในชนบทมีร้อยละที่รายงานว่าจะไม่กล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับสามีสูงกว่าสตรีในกรุงเทพมหานครและเมืองอื่น การที่สตรีชนบทโดยส่วนใหญ่ไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับสามี ส่วนหนึ่งอาจเนื่องจากในชนบทการแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างสามี-ภรรยา มีน้อยกว่า จึงไม่ค่อยมีประเด็นต้องขัดแย้ง หรือหากมองในมุมกลับกันอาจเป็นเพราะสตรีในชนบทไม่อาจมีเรื่องขัดแย้งกับสามีจึงเป็นฝ่ายนิ่งเฉย อย่างไรก็ตามเพื่อที่จะให้ทราบถึงเหตุผลที่ชัดเจนในประเด็นนี้ จึงนำที่จะมีการศึกษาให้ลึกซึ้งต่อไปในอนาคต นอกจากนี้เมื่อนำเอาปัจจัยภูมิหลังด้านการศึกษาของสตรีเข้ามาร่วมในการวิเคราะห์ พบว่าสัดส่วนของสตรีที่ไม่กล้าแสดงออกซึ่งความคิดเห็นขัดแย้งกับสามีลดลงเป็นลำดับตามระดับการศึกษาของสตรีที่เพิ่มสูงขึ้น และความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการเคยไม่กล้าแสดงออกซึ่งความเห็นไม่ตรงกับสามี ยังคงเป็นในลักษณะเดียวกันทั้งในเขตเมืองและชนบท (ตารางที่ 2.4.3 ก.)

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดถึงความถี่ของการไม่กล้าแสดงออกซึ่งความคิดเห็นขัดแย้งกับสามีพบว่า เพียงประมาณ 1 ใน 3 ของกลุ่มสตรีที่เคยไม่กล้าแสดงออกซึ่งความคิดเห็นขัดแย้งกับสามี รู้สึกว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ในขณะที่สตรีส่วนใหญ่ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในชนบท กรุงเทพมหานคร หรือเมืองอื่นต่างก็รู้สึกว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นไม่บ่อยนัก (ตารางที่ 2.4.3 ข)

โดยสรุปจากการพิจารณาในด้านความเป็นอิสระของสตรีไทยในด้านต่างๆ พบว่าสตรีไทยมีอิสระค่อนข้างสูง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการตัดสินใจซื้อของใช้ส่วนตัว การไปในที่ต่างๆ การไปเยี่ยมเยียนเพื่อนฝูง การไปเพิ่มพูนความรู้ ยกเว้นเรื่องการกล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับ

สามี่ ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่กล้าแสดงความเห็นขัดแย้ง โดยอาจมีเหตุผลที่ไม่ต้องการให้ครอบครัวต้องมีปัญหาทะเลาะกัน ความอิสระนี้จึงมีความแตกต่างกันไปตามปัจจัยภูมิหลังของสตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยทางด้านการศึกษา กล่าวคือ สตรีที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะมีความเป็นอิสระสูงกว่าสตรีในกลุ่มอื่น นอกจากนี้สตรีที่อยู่ในภาคใต้รายงานว่ามีอิสระน้อยกว่าสตรีในภาคอื่นๆ ในเรื่องของการทำงานในที่ต่างๆ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจจะเนื่องมาจากข้อจำกัดทางศาสนา สำหรับการไปเพิ่มพูนความรู้ในสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอิสระน้อยกว่าในภาคอื่นๆ ทั้งนี้จะเนื่องมาจากข้อจำกัดเกี่ยวกับสถานที่ตั้งของสถานศึกษา

2.5 ทศนคติต่างๆ เกี่ยวกับบทบาทชายและหญิง

ความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิง ได้ถูกกำหนดขึ้นตั้งแต่วัยเยาว์ เริ่มจากการที่บิดามารดาลงทุนในด้านต่างๆ ให้แก่บุตรชายและบุตรสาว โดยคาดหวังถึงการตอบแทนจากบุตรเมื่อเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งการลงทุนที่แตกต่างกันระหว่างบุตรชายกับบุตรสาวนี้จะนำไปสู่ความแตกต่างในบทบาทและสถานภาพของชายและหญิงในที่สุด เพื่อให้เห็นถึงบทบาทและสถานภาพของชายและหญิงในสังคมไทย ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การวิเคราะห์ในส่วนนี้จึงเป็นการนำเสนอถึงทัศนคติต่างๆ เกี่ยวกับบทบาทของชายหญิง โดยเริ่มตั้งแต่การเลือกลงทุนในการศึกษาให้แก่บุตรชายบุตรสาว ทัศนคติต่างๆ เกี่ยวกับบทบาทชายหญิง ในครอบครัว เจือปนไขต่างๆ ที่สามีภรรยาจะละทิ้งคู่สมรสของตน และท้ายสุดเป็นการนำเสนอถึงการคาดหวังการเกื้อหนุนจากบุตรชายและบุตรสาว

2.5.1 การเลือกลงทุนทางการศึกษาให้แก่บุตรชายและบุตรสาว

เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าการศึกษาคือรากฐานที่สำคัญประการหนึ่งในกระบวนการสร้างทุนมนุษย์ หากบิดามารดาให้การสนับสนุนทางด้านการศึกษาแก่บุตรชายและบุตรสาวแตกต่างกันย่อมเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างกันระหว่างสถานภาพชายและหญิงในสังคมนั้น นอกจากนี้การลงทุนทางการศึกษาแก่บุตรย่อมมีผลต่อบทบาททางสังคม และโอกาสของบุตรชายและบุตรสาวในการเลื่อนชั้นทางสังคมในอนาคตด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาถึงสถานภาพสตรีในการศึกษาคั้งนี้จึงมีการพิจารณาถึงโอกาสในการได้รับการศึกษาของชายและหญิง โดยการถามถึงทัศนคติของสตรีเกี่ยวกับการเลือกที่จะให้การศึกษากับบุตรชายหรือบุตรสาว ในกรณีที่ครอบครัวมีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ ผลจากการวิเคราะห์เบื้องต้นชี้ให้เห็นว่า กว่าครึ่งหนึ่งของสตรีเลือกที่จะให้การศึกษากับบุตรทั้งสองเพศ หรือแล้วแต่ความสามารถของบุตร ถัดมาประมาณร้อยละ 29.2 เลือกที่จะส่งบุตรชาย และอีกประมาณร้อยละ 13.6 เลือกที่จะส่งบุตรสาว แม้ว่าส่วนใหญ่สตรีไทยรายงานว่าจะลงทุนการศึกษาในทั้งบุตรชายและบุตรสาว แต่สตรีในชนบทดูเหมือนจะมีความลำเอียงในการลงทุนในบุตรชายมากกว่าสตรีใน

เมืองอื่นและกรุงเทพมหานคร และเมื่อพิจารณาตามภาคพบว่า สตรีในภาคกลางและภาคเหนือ (ร้อยละ 58.5) มีแนวโน้มที่จะเลือกสนับสนุนทางการศึกษาให้กับทั้งบุตรชายและบุตรสาวสูงกว่าสตรีภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ตารางที่ 2.5.1 ก.)

สำหรับในกลุ่มสตรีที่เลือกสนับสนุนทางการศึกษาให้กับบุตรเพศใดเพศหนึ่งนั้น พบว่าสตรีในภาคใต้มีแนวโน้มที่จะเลือกสนับสนุนทางการศึกษาให้กับบุตรชายสูงกว่าภาคอื่นๆ เพราะภาคใต้ประกอบด้วยสตรีที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งให้ความสำคัญกับเพศชายมากกว่า ในขณะที่สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเลือกที่จะสนับสนุนทางการศึกษาให้กับบุตรสาวสูงกว่าภาคอื่นๆ ยิ่งไปกว่านั้นยังพบว่า สตรีที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะให้โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กที่เหมือนกันระหว่างบุตรชายและบุตรสาว ในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีที่มีการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่า ในขณะที่สตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษาให้ความสำคัญน้อยกว่าในการเลือกให้การศึกษาเฉพาะแต่บุตรชาย หรือเฉพาะแต่บุตรสาวสูงกว่าสตรีที่ได้รับการศึกษาในระดับอื่นๆ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากการที่สตรีได้รับการศึกษาสูง ทำให้สตรีให้ความสำคัญแก่การศึกษาในฐานะที่จะสร้างทุนมนุษย์ให้กับบุตร และการที่สตรีมีการศึกษาสูงทำให้สตรีไม่ยึดติดกับค่านิยมดั้งเดิม และให้ความสำคัญกับการส่งเสริมบุตรสาวให้เท่าเทียมกับบุตรชาย

สำหรับเหตุผลในการเลือกลงทุนในด้านการศึกษาให้กับบุตรชายบุตรสาวนั้น พบว่าในกลุ่มสตรีที่เลือกให้โอกาสแก่บุตรชายและบุตรสาวโดยเท่าเทียมกันนั้นให้เหตุผลหลักคือ ต้องการให้บุตรทุกคนมีงานทำและมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดี เหตุผลรองลงมาได้แก่ ไม่ต้องการลำเอียงหรือรักบุตรเท่ากัน และขึ้นอยู่กับความสามารถและความปรารถนาของบุตร ตามลำดับ (ตารางที่ 2.5.1 ข.)

ในกลุ่มผู้ที่เลือกที่จะส่งบุตรชายให้เรียนในระดับสูงนั้น ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าผู้ชายสามารถไปในที่ห่างไกลได้หรือในทางกลับกันเป็นห่วงความปลอดภัยของบุตรสาว ส่วนเหตุผลรองมาคือผู้ชายเป็นผู้นำ จากเหตุผลดังกล่าวน่าจะสะท้อนให้เห็นว่า ที่สตรีเลือกส่งบุตรชายนั้นสาเหตุหลักไม่ใช่มาจากความลำเอียงทางเพศต่อบุตรชาย แต่ส่วนหนึ่งมาจากความกังวลหรือความห่วงใยต่อบุตรสาวในเรื่องของความปลอดภัย ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและสูงกว่ามัธยมศึกษา มักจะอยู่ในเขตเมือง หรือห่างไกล ไปจากเขตที่อยู่อาศัย ทำให้ต้องมีการเดินทางระยะไกล หรืออาจจะต้องแยกที่พักอาศัยจากครอบครัว

สำหรับกลุ่มสตรีที่เลือกที่จะส่งให้บุตรสาวเรียนในชั้นสูงขึ้นไป ให้เหตุผลว่าบุตรสาวมีความประพฤติดี รองลงมาต้องการให้บุตรสาวมีงานทำมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดี และตามด้วยเหตุผลที่ว่า บุตรสาวฉลาดกว่าบุตรชาย

2.5.2 ทัศนคติต่างๆ เกี่ยวกับบทบาทชายหญิงในครอบครัว

ทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของชายหญิงในครอบครัว เป็นตัวแปรหนึ่งที่มาจะสะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพของสตรี จากการศึกษาที่ผ่านมาในประเทศที่พัฒนาแล้วพบว่า ทรัพยากรภายนอก อาทิเช่น การศึกษาของสตรี รายได้ รวมถึงการทำงานของสตรีเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของอำนาจในครอบครัว และการแบ่งภาระงานภายในบ้านระหว่างสามีกับภรรยา (Blood and Wolfe, 1960 ; Berk and Berk, 1983 ; และ England and Farkas, 1986)

ในการศึกษาดังนี้จึงได้มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติต่างๆ เกี่ยวกับบทบาทระหว่างชายหญิง ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 6 ข้อ โดยข้อคำถามในชุดแรก (ข้อ 1, 2, และ 3) สร้างขึ้นเพื่อเป็นดัชนีวัดความลำเอียงไปในทางเพศชาย ส่วนข้อคำถามในชุดที่สอง (ข้อ 4, 5, และ 6) สร้างขึ้นเพื่อเป็นดัชนีวัดความลำเอียงไปในทางเพศหญิง จากผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า มีสัดส่วนของสตรีที่เห็นด้วยกับข้อคำถามชุดหลังสูงกว่าชุดแรก (ตารางที่ 2.5.2) อย่างไรก็ตาม ไม่อาจด่วนสรุปได้ว่าผู้ตอบโดยส่วนใหญ่มีทัศนคติไปในทางที่สนับสนุนให้สถานภาพสตรีดีขึ้น ทั้งนี้เพราะต้องระมัดระวังว่าข้อมูลในส่วนนี้อาจจะมีความลำเอียง เนื่องจากเป็นคำตอบที่ได้รับจากสตรี เพื่อให้แก้ไขข้อจำกัดดังกล่าวจึงควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับทัศนคติในด้านนี้จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สามีของสตรีด้วย ซึ่งคณะผู้วิจัยจะได้ดำเนินการต่อไปอีกในอนาคต

เมื่อจำแนกทัศนคติตามเขตที่อยู่อาศัยของสตรี พบว่าสตรีในชนบทมีทัศนคติที่ลำเอียงไปในทางสนับสนุนบทบาทของเพศชายสูงกว่าสตรีในกรุงเทพมหานคร และสตรีในเมืองอื่น ดังจะเห็นได้จากการที่สตรีส่วนใหญ่ในเขตชนบทเห็นด้วยกับข้อคำถามที่ 1, 2, และ 3 สูงกว่าสตรีที่อาศัยในเขตอื่นๆ สำหรับในกลุ่มคำถามชุดที่ 2 นั้น ไม่ว่าจะ เป็นสตรีที่อาศัยในเขตชนบท เขตกรุงเทพมหานคร หรือเมืองอื่น ต่างก็เห็นด้วยกับข้อคำถามในชุดนี้ในสัดส่วนที่สูง

เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้แยกพิจารณาในรายละเอียดในแต่ละข้อคำถามตามลำดับ สำหรับข้อคำถามแรกนั้นมีความว่า "ท่านเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยว่า ผู้ชายควรเป็นผู้ตัดสินใจในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่" จากผลการวิเคราะห์ (ตารางที่ 2.5.2) พบว่าสตรีโดยส่วนใหญ่เห็นด้วยกับข้อความดังกล่าว ซึ่งผลจากการศึกษาดังนี้สอดคล้องกับการศึกษาในเรื่องทัศนคติต่อค่านิยมเกี่ยวกับครอบครัวในสังคมไทย (มาลินี วงษ์สิทธิ์, 2535) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าถึงแม้วัฒนธรรมไทยนั้นจะมีแนวโน้มของความเสมอภาคระหว่างเพศในชีวิตสมรส แต่ผู้ตอบส่วนใหญ่ทั้งชายและหญิงยังคงเห็นว่าสามีเป็นผู้ที่ควรจะมีสิทธิมีเสียงมากกว่าภรรยา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้ตอบยังยึดมั่นอยู่กับประเพณีดั้งเดิม

อย่างไรก็ตาม เมื่อนำปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมมาประกอบการพิจารณาพบว่า ความคิดเห็นดังกล่าวมีความแตกต่างกันไป โดยสตรีที่มีภูมิลำเนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีกว่า มีแนวโน้มที่จะยึดติดกับค่านิยมดั้งเดิมที่ให้ผู้ชายเป็นผู้มีสิทธิตัดสินใจในบ้านน้อยกว่าสตรีที่มีภูมิลำเนาที่ด้อยกว่า (ไม่

ได้แสดงข้อมูล) ดังจะเห็นได้จากผลการวิเคราะห์ที่แสดงให้เห็นว่า สตรีที่อยู่ในชนบทมีสัดส่วนที่เห็นด้วยกับการให้สามีเป็นผู้มีสิทธิในการตัดสินใจในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่สูงกว่าสตรีที่อยู่ในเขตเมือง และกรุงเทพมหานคร ในขณะที่สตรีที่มีการศึกษาสูงมีสัดส่วนน้อยที่เห็นด้วยกับการให้ผู้ชายเป็นผู้ตัดสินใจในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ และสตรีที่ทำงานเป็นข้าราชการเป็นกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยมากที่สุดกับการให้สามีเป็นผู้ตัดสินใจในบ้าน

คำถามในข้อถัดมามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการแบ่งแยกงานตามเพศ โดยถามว่า "ท่านเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยที่งานบางอย่างเป็นงานที่ผู้ชายเท่านั้นควรทำ และงานบางอย่างเป็นงานที่ผู้หญิงเท่านั้นควรทำ ผู้ชายและผู้หญิงไม่ควรทำงานของอีกฝ่ายหนึ่ง" ครึ่งหนึ่งของสตรีเห็นด้วยกับข้อคำถามนี้ โดยที่สตรีในเขตชนบทมีสัดส่วนของผู้ที่เห็นด้วยสูงกว่าสตรีที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร และเมืองอื่น ซึ่งผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่าค่านิยมดั้งเดิมเกี่ยวกับการแบ่งแยกประเภทงานตามเพศยังคงอยู่ในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบท

สำหรับทัศนคติเกี่ยวกับการทำงานนอกบ้านของสตรีที่มีบุตรยังเล็ก ซึ่งเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจกันมากขึ้นในปัจจุบัน การที่สตรีมีส่วนร่วมในการทำงานเชิงเศรษฐกิจสูงขึ้น โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้ว และในเขตเมืองใหญ่ของประเทศที่กำลังพัฒนาขึ้น เชื่อกันว่าก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างบทบาทการทำงาน และการเลี้ยงดูบุตรซึ่งเป็นบทบาทหลักดั้งเดิม ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาถึงทัศนคติของสตรีในเรื่องดังกล่าว ผลจากการศึกษาคั้งนี้พบว่า เกือบร้อยละ 80 ของสตรีเห็นด้วยว่ามารดาที่มีบุตรยังเล็กไม่ควรออกไปทำงานนอกบ้าน ในส่วนนี้สะท้อนให้เห็นว่า แม้ว่าสตรีส่วนใหญ่จะต้องการให้สามีเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลบุตร แต่สตรีส่วนใหญ่ก็ยังยอมรับในบทบาทดั้งเดิมของการเป็นมารดาซึ่งมีหน้าที่หลักในการดูแลรับผิดชอบบุตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุตรที่ยังเล็ก อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบระหว่างสตรีในชนบทกับสตรีในเขตเมือง และกรุงเทพมหานคร พบว่าสตรีในชนบทเห็นด้วยกับการที่สตรีไม่ควรทำงานนอกบ้านเมื่อบุตรยังเล็ก สูงกว่าสตรีในเขตเมืองและเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งน่าจะสะท้อนให้เห็นว่าสตรีในเมืองส่วนหนึ่งมีความจำเป็นต้องทำงานนอกบ้าน แม้ในขณะที่บุตรยังเล็ก

ในด้านภาระแบ่งงานในบ้านนั้น ได้มาจากข้อคำถาม 2 ข้อด้วยกันคือ "ท่านเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยถ้าภรรยาทำงานนอกบ้าน สามีควรช่วยดูแลลูก" และ "ท่านเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยถ้าภรรยาทำงานนอกบ้าน สามีควรช่วยทำงานบ้าน" ผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 2.5.2 สะท้อนให้เห็นภาพที่น่าสนใจคือ สตรีส่วนมากต่างก็เห็นด้วยว่าในกรณีที่ภรรยาทำงานนอกบ้าน สามีควรช่วยดูแลบุตร (ร้อยละ 92.1) และสามีควรช่วยทำงานบ้าน (ร้อยละ 92.5) และเมื่อควบคุมด้วยตัวแปรทางเศรษฐกิจสังคมไม่ว่าจะเป็นเขตที่อยู่อาศัย ระดับการศึกษา หรือสถานภาพการทำงาน ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ไม่ได้แสดงข้อมูล) ทั้งนี้เนื่องจากกว่าร้อยละ 90 ของสตรีเห็นด้วยกับการที่สามีควรช่วยภรรยาที่ทำงานนอกบ้านดูแลบุตรและทำงานบ้าน จากผลการ

วิเคราะห์ดูเหมือนว่าสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ครอบครัวต้องมีการปรับตัว โดยการที่ผู้ชายหรือสามีถูกคาดหวังให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแบ่งเบาภาระเกี่ยวกับงานบ้านมากขึ้น

ประเด็นสุดท้ายเกี่ยวกับบทบาทชายหญิงในครอบครัว เป็นเรื่องของการจัดสรรเวลาของผู้ชายหรือสามีให้กับครอบครัว ซึ่งมีข้อคำถามว่า "ท่านเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยว่า เมื่อมีเวลาว่างสามีควรใช้เวลาว่างอยู่กับภรรยาและลูก" สตรีเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 98.8) เห็นด้วยกับการที่สามีควรใช้เวลาว่างอยู่กับภรรยาและบุตร โดยไม่มีความแตกต่างกันตามเขตที่อยู่อาศัย

2.5.3 เงื่อนไขต่างๆ ที่สามี/ภรรยาจะละทิ้งคู่สมรสของตน

การศึกษาในครั้งนี้พบว่าเป็นการศึกษาครั้งแรกในประเทศไทยที่ได้พยายามศึกษาถึงเงื่อนไขต่างๆ ที่สามี/ภรรยาจะละทิ้งคู่สมรสของตน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณ ซึ่งทัศนคติเกี่ยวกับเงื่อนไข สะท้อนให้เห็นถึงสภาพของสตรี กล่าวคือในสังคมที่สตรีมีสภาพจำกัด ย่อมจะมีโอกาสหรือเงื่อนไขจำกัดในการที่ภรรยาจะละทิ้งสามีของตน

สำหรับคำถามเกี่ยวกับเงื่อนไขต่างๆ ที่สามีควรละทิ้งภรรยา นั้น ประกอบด้วยข้อคำถาม 9 ข้อ ส่วนเงื่อนไขต่างๆ ที่ภรรยาควรละทิ้งสามีนั้น มีข้อคำถามทั้งสิ้น 10 ข้อ (ดูรายละเอียดในตารางที่ 2.5.3 ก. และ 2.5.3 ข.) โดยที่ 8 ข้อแรกนั้นจะเป็นเงื่อนไขที่เหมือนกันทั้งในกรณีของสามีและภรรยา ส่วนในข้อที่ 9 และ 10 นั้นจะแตกต่างกันไป โดยสำหรับการละทิ้งภรรยา นั้น เงื่อนไขที่ 9 คือกรณีที่ภรรยาไม่เชื่อฟังคำสั่งของสามี ในขณะที่เงื่อนไขที่ 9 และ 10 ของการละทิ้งสามีนั้นจะเป็นกรณีที่ "สามีตีเบาะแส" และ "สามีไร้สมรรถภาพทางเพศ" ตามลำดับ

จากการวิเคราะห์เงื่อนไขต่างๆ (9 ข้อ) ที่สามีสมควรละทิ้งภรรยา (ตารางที่ 2.5.3 ก.) พบว่ากรณีที่สตรีเห็นด้วยมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ในกรณีที่ภรรยาไม่มีความสัมพันธ์กับชายอื่น (ร้อยละ 93.5) ภรรยาติดยาเสพติด (ร้อยละ 71.5) และภรรยาติดการพนัน (ร้อยละ 68) และเมื่อพิจารณาถึงกรณีกลับกันคือ เงื่อนไขต่างๆ ที่ภรรยาสมควรละทิ้งสามี (ตารางที่ 2.5.3 ข.) พบว่ากรณีที่ผู้ตอบเห็นด้วยมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ สามีไม่เลี้ยงดูภรรยาและบุตร (ร้อยละ 91.3) ถัดมาเป็นสามีตีเบาะแส (ร้อยละ 82.0) ตามด้วยสามีมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่น (ร้อยละ 80.0)

เปรียบเทียบระหว่างการละทิ้งสามีหรือภรรยาในแต่ละกรณีจะพบว่า ในเงื่อนไขที่คู่สมรสเป็นหมั้น สตรีส่วนน้อยที่เห็นด้วยว่าเป็นเหตุผลที่พอเพียงที่สามีจะละทิ้งภรรยา หรือภรรยาจะละทิ้งสามี โดยสตรีในชนบทมีสัดส่วนที่เห็นด้วยสูงกว่าในเขตเมืองอื่นและเขตกรุงเทพมหานคร ในเรื่องของการไม่เคารพบิดามารดาของคู่สมรสนั้น กว่าครึ่งหนึ่งของสตรีเห็นด้วยกับเงื่อนไขดังกล่าวว่าเป็นเหตุผลอันสมควรที่จะละทิ้งคู่สมรสได้ โดยสตรีในชนบทมีสัดส่วนที่เห็นด้วยสูงสุด

ส่วนกรณีที่คู่สมรสเขียนบุตรเสมอ มีสตรีเพียงส่วนน้อยที่เห็นด้วยว่าเป็นสาเหตุที่
เพียงพอต่อการละทิ้งกัน ถัดมาในเรื่องของคู่สมรสติดยาเสพติด พบว่ากว่าร้อยละ 70 ของสตรีเห็น
ด้วยว่าควรจะละทิ้งคู่สมรส ส่วนกรณีที่คู่สมรสติดการพนัน พบว่าสตรีเห็นด้วยว่าสามีควรละทิ้งภรรยาที่
ติดการพนันในสัดส่วนที่สูงกว่าภรรยาควรละทิ้งสามี ถ้าสามีติดการพนัน และเงื่อนไขของการที่คู่สมรส
ติดเหล้าก็พบว่าสตรีมีทัศนคติในทำนองเดียวกันเกี่ยวกับการติดการพนัน

สำหรับในกรณีที่คู่สมรสมีความสัมพันธ์กับหญิง/ชายอื่นนั้น พบว่าร้อยละ 80 ของสตรี
เห็นด้วยว่าภรรยาควรละทิ้งสามีที่มีความสัมพันธ์กับหญิงอื่น โดยเฉพาะสตรีในชนบทเห็นด้วยในสัดส่วน
ที่สูงที่สุด ตามด้วยสตรีในกรุงเทพมหานครและสตรีในเมืองอื่น ในทางตรงกันข้ามพบว่าสัดส่วนของ
สตรีสูงถึงร้อยละ 93.5 เห็นด้วยว่าสามีควรละทิ้งภรรยาหากภรรยามีความสัมพันธ์กับชายอื่น ผลการ
ศึกษาดังกล่าวสะท้อนถึงความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องเพศระหว่างชายและหญิง แม้ในกลุ่มสตรีเองก็
ยอมรับถึงความเสียเปรียบในด้านนี้ ซึ่งส่วนหนึ่งน่าจะเป็นผลมาจากค่านิยมและประเพณีของการเป็น
กุลสตรี

ในส่วนของเงื่อนไขการปฏิบัติหน้าที่ต่อครอบครัวของภรรยาซึ่งพบว่า สตรีเห็นด้วยกับ
กรณีที่ "สามีควรละทิ้งภรรยาถ้าภรรยาละทิ้งงานบ้าน" ในสัดส่วนที่น้อยกว่ากรณีที่ "ภรรยาละทิ้งสามี
หากสามีไม่เลี้ยงดูภรรยาและบุตร" นอกจากนี้เมื่อพิจารณาแยกตามเขตชนบทและเขตเมืองพบว่า
สตรีในชนบทเห็นด้วยกับการที่สามีควรละทิ้งภรรยาถ้าหากภรรยาละทิ้งงานบ้าน สูงกว่าในเขตเมือง
อื่นและเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะสตรีในเขตเมืองนั้นส่วนหนึ่งต้องประกอบอาชีพ
นอกบ้าน และน่าจะมีเวลาในการทำงานบ้านค่อนข้างจำกัด และบางส่วนยังได้หาหรือจ้างวานผู้อื่นมา
รับผิดชอบงานบ้านแทนตน ดังนั้นเงื่อนไขในกรณีนี้จึงเป็นเหตุผลที่ไม่เพียงพอที่สามีควรละทิ้งภรรยา
สำหรับสตรีในเขตเมือง

การไม่เชื่อฟังคำสั่งของสามีเป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งที่สตรีมากกว่าครึ่งหนึ่งเห็นด้วยว่าเป็น
เงื่อนไขที่เพียงพอที่สามีจะละทิ้งภรรยา ในกรณีนี้ก็เช่นกันพบว่าสตรีในชนบทมีสัดส่วนที่เห็นด้วยสูงกว่า
สตรีในเขตกรุงเทพมหานครและเขตเมืองอื่น

สำหรับเงื่อนไขที่เหลืออีก 2 กรณีที่ภรรยาควรละทิ้งสามีนั้น พบว่าสตรีกว่าร้อยละ
80 เห็นด้วยกับการที่ภรรยาควรเลิกกับสามีหากสามีตีภรรยาเสมอ ส่วนในกรณีที่เกี่ยวกับสามีไร้
สมรรถภาพทางเพศนั้น มีสตรีเพียงร้อยละ 22.5 เห็นด้วยว่าเป็นเหตุผลที่เพียงพอที่ภรรยาควรละทิ้ง
สามี อย่างไรก็ตาม พบว่ามีความแตกต่างกันบ้างตามเขตที่อยู่อาศัย กล่าวคือสตรีในชนบทเห็นด้วย
กับกรณีที่สูงกว่าสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตเมืองอื่น

จากการพิจารณาเงื่อนไขต่างๆ ของการละทิ้งคู่สมรสดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็น
ว่ายังมีบรรทัดฐานทางสังคมที่แตกต่างกันในเรื่องของพฤติกรรมทางเพศของชายและหญิงในชีวิตสมรส
 อาทิเช่น ถ้าหญิงมีความสัมพันธ์ทางเพศกับชายอื่นถือเป็นความผิดร้ายแรงกว่าการที่ชายไปมีความ

สัมพันธ์กับหญิงอื่นหรือในกรณีที่หญิงติดอบายมุข (เช่น การพนัน เหล้า และยาเสพติด) สตรีส่วนใหญ่ยอมรับว่าเป็นเงื่อนไขที่เพียงพอที่สามีจะละทิ้งภรรยา ในขณะที่สตรีในสัดส่วนที่น้อยกว่าเห็นด้วยว่าภรรยาควรละทิ้งสามีหากสามีติดอบายมุข

2.5.4 ความคาดหวังการเกื้อหนุนจากบุตร

การคาดหวังการเกื้อหนุนจากบุตรเมื่อบุตรเติบโตเป็นผู้ใหญ่นั้นเป็นความคาดหวังที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในประเทศที่กำลังพัฒนา รวมถึงในสังคมไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมด้านความกตัญญูรู้คุณ โดยการตอบแทนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมแก่บิดามารดา นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงสภาพและบทบาทที่ถูกคาดหวังของชายและหญิงในฐานะของบุตร

จากข้อมูลในโครงการสภาพสตรีและภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทยพบว่า การดูแลยามเจ็บป่วยเป็นสิ่งที่สตรีคาดหวังจากบุตรชาย/บุตรสาว รองลงมาคือ เรื่องเงินและที่อยู่อาศัย ระดับการคาดหวังจากบุตรสาวมีมากกว่าจากบุตรชายในทุกด้าน สตรีส่วนใหญ่ยังคงคาดหวังการเกื้อหนุนจากบุตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากบุตรสาว ไม่ว่าจะเห็นในเรื่องความคาดหวังในเรื่องการดูแลในยามเจ็บป่วย ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการเงิน (ตารางที่ 2.5.4 ก.)

เมื่อแยกพิจารณาเฉพาะความคาดหวังจากบุตรชาย สิ่งที่สตรีคาดหวังที่จะได้รับการเกื้อหนุนมากที่สุดคือ การดูแลในยามเจ็บป่วย ตามด้วยความช่วยเหลือทางการเงิน และความช่วยเหลือทางด้านที่อยู่อาศัย เมื่อจำแนกตามปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมพบว่า ผู้ที่อยู่ในชนบทมีแนวโน้มที่คาดหวังจะพึ่งพาบุตรชายในเรื่องต่างๆ ในยามแก่ตัวลงสูงกว่าผู้ที่อยู่ในเขตเมืองและกรุงเทพมหานคร (ตารางที่ 2.5.4 ก.) นอกจากนี้ยังพบว่า การศึกษาของสตรีแปรผกผันกับความคาดหวังจากบุตรชาย หรืออีกนัยหนึ่งคือสตรีที่มีการศึกษาน้อยหวังพึ่งพาบุตรมากกว่าสตรีที่มีการศึกษาสูง (ตารางที่ 2.5.4 ข.)

สำหรับการคาดหวังจากบุตรสาวนั้นพบว่า ส่วนใหญ่ต้องการพึ่งพาบุตรสาวในเรื่องการดูแลยามเจ็บป่วยสูงที่สุด ส่วนในเรื่องที่อยู่อาศัยและการเงินนั้นเป็นเรื่องรองลงมา และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กับเขตที่อยู่อาศัย และการศึกษาของผู้ตอบก็ยังคงพบความสัมพันธ์ในลักษณะเดียวกับการต้องการพึ่งพาบุตรชายในเรื่องต่างๆ กล่าวคือ ผู้ที่อยู่ในเขตชนบทหวังพึ่งบุตรสาวมากกว่าในเขตเมือง (ตารางที่ 2.5.4 ก.) และผู้ที่มีการศึกษาสูงหวังพึ่งบุตรสาวน้อยกว่าผู้ที่มีการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่า (ตารางที่ 2.5.4 ข.)

2.6 เพศสัมพันธ์, พฤติกรรมด้านต่างๆ ของสามีและเรื่องอื่นๆ ของสตรี

ในสังคมส่วนใหญ่ ภาพของผู้หญิงจะเป็นภาพที่เป็นแบบเดียวกันในลักษณะที่มีพฤติกรรมที่เป็นแบบแผน ผู้หญิงจะเป็นผู้ดูแลบ้าน ในขณะที่ผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัว (UN, 1989, p.56) นอกเหนือจากการแบ่งงานกันทำระหว่างชายและหญิง ซึ่งทำให้บทบาทชายและหญิงแตกต่างกันแล้ว สังคมทั่วไปยังมีค่านิยมซึ่งเป็นมาตรฐานซ้อนใน เรื่องพฤติกรรมทางเพศ กล่าวคือ สังคมยอมรับพฤติกรรมที่ฝ่ายชายมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้หญิงหลายคน หากแต่ฝ่ายหญิงควรมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายคนเดียว และการมีเพศสัมพันธ์กับฝ่ายหญิงไม่ควรเป็นผู้เสนอ (Ford & Chamrathirong, 1993, p.74) นอกจากนี้ เรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศถือเป็น เรื่องที่ไม่สมควรพูดกันอย่างเปิดเผย และเป็น เรื่องที่น่าอับอาย โดยเฉพาะสำหรับผู้หญิง อย่างไรก็ตาม ด้วยสภาพที่สังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ค่านิยมและพฤติกรรมทางเพศซึ่งมีความเท่าเทียมกันมากขึ้นระหว่างชายหญิง ได้เผยแพร่หรือระบาดเข้ามาในสังคมไทย พฤติกรรมของบุคคลต่างๆ อาจเปลี่ยนแปลงไป ในส่วนนี้ จึงนำเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส การมีความสัมพันธ์กับสตรีชายบริการหรือหญิงอื่นของสามี ตลอดจนพฤติกรรมในด้านต่างๆ ของสามีและทัศนคติอื่นๆ ที่สะท้อนให้เห็นภาพของสตรีไทย

2.6.1 การมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส

ในสังคมไทยแต่ดั้งเดิมนั้น ลูกผู้หญิงจะได้รับการอบรมสั่งสอนให้รู้จักรักษานวลสงวนตัวไม่ให้หญิงสูก่อนห้าม ตามวัฒนธรรมไทยถือว่าชายหญิงสมควรที่จะมีเพศสัมพันธ์หลังจากการแต่งงานแล้วเท่านั้น นั่นคือผู้หญิงจะต้องรักษาพรหมจรรย์หรือความบริสุทธิ์ไว้จนกว่าจะถึงวันแต่งงาน การมีเพศสัมพันธ์กันก่อนแต่งงานจึงไม่เป็นที่ยอมรับกันในสังคมไทย อย่างไรก็ตาม สังคมหลายแห่งรวมทั้งสังคมไทยก็มีมาตรฐานซ้อนใน เรื่องเพศสัมพันธ์ กล่าวคือผู้ชายมีเสรีภาพในเรื่องนี้ขณะที่ฝ่ายหญิงถูกจำกัด (David Cheal, 1991, p.52) สังคมไทยมองว่าการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานถือเป็นเรื่องชัวมดาสำหรับผู้ชาย หากเป็นเรื่องเสียหายสำหรับผู้หญิง และผลของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสนั้นอาจนำไปสู่การท้องก่อนแต่งงานหรือมีลูกนอกสมรส ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่นำความอับอายมาสู่ครอบครัว พ่อแม่พี่น้อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในสังคมมากขึ้นกว่าแต่ก่อน โอกาสของผู้หญิงและผู้ชายที่จะพบปะคบหากันนอกบ้านมีมากขึ้น ทั้งนี้อาจเพราะจากการเรียนร่วมกันหรือทำงานร่วมกัน ดังนั้นโอกาสของการที่ชายหญิงจะมีความสัมพันธ์ทางเพศกันก่อนการแต่งงานจึงมีมากขึ้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงสนใจที่จะทราบถึงพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสของสตรีที่เป็นตัวอย่างว่ามีมากน้อยเพียงไร อย่างไรก็ตาม ข้อมูลเรื่องนี้ในโครงการ SWAFT จำกัด เฉพาะการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสกับสามีของตนเองเท่านั้น กล่าวคือ โครงการ SWAFT ถามสตรีว่า "ขอโทษ ท่านและสามีมีเพศสัมพันธ์หรือได้กันก่อนแต่งงานหรือไม่" ซึ่งคำถาม

ดังกล่าวนี้ได้ถามสามีเช่นกัน ในส่วนของคำตอบของสตรีนั้น มีทั้งตอบรับและปฏิเสธ และในกลุ่มสตรีที่ตอบปฏิเสธนี้ ส่วนหนึ่งเมื่อตรวจสอบกับคำตอบของสามีพบว่า สามีรับว่ามีเพศสัมพันธ์กับภรรยา ก่อนแต่งงาน กลุ่มสตรีที่ตอบปฏิเสธว่ามีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนสมรสแต่สามีตอบรับ น่าจะมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนสมรส เพราะ ไม่มีเหตุผลใดที่สามีจะตอบรับถ้า ไม่ได้มีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสกับภรรยาของตน ในการวิเคราะห์ครั้งนี้จะตีความร้อยละที่สตรีตอบปฏิเสธหากสามียอมรับ ว่าเป็นผู้มีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรส ซึ่งผลปรากฏในตารางที่ 2.6.1 โดยรวมแล้วประมาณร้อยละ 20 ของสตรีไทยที่สมรสมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนแต่งงานหรือก่อนอยู่กินกันอย่างเปิดเผย โดยร้อยละ 16 ของสตรีรายงานว่าตนเองมี อีกร้อยละ 4 รายงานว่าตนเองไม่มี แต่สามีรายงานว่า มีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน

ข้อมูล SWAFT พบว่าการมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนแต่งงานมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอายุ กล่าวคือ สตรีที่มีอายุน้อยมีส่วนของการมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนแต่งงานสูงกว่ากลุ่มที่มีอายุมากกว่า คือร้อยละ 28 ของสตรีกลุ่มอายุ 15-24 ปี มีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนแต่งงาน เปรียบเทียบกับร้อยละ 22 และ 14 ของสตรีกลุ่มอายุ 25-34 ปี และ 35-44 ปี ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มสตรีที่มีอายุน้อยรับการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว อาจจะไม่ยอมรับต่อพฤติกรรมตามอย่างประเทศตะวันตกได้ง่ายกว่า ในขณะที่กลุ่มสตรีที่มีอายุมากอาจยึดติดกับจารีตประเพณีเดิมที่ผู้หญิงจะต้องรักษานวลสงวนตัว จึงมีส่วนของผู้ที่มีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนแต่งงานต่ำกว่าผู้ที่อายุน้อยกว่า การเพิ่มขึ้นของระดับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสตามอายุที่ลดลงของสตรีสะท้อนถึงแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส

เมื่อจำแนกการเคยมีเพศสัมพันธ์ตามเขตที่อยู่อาศัยพบว่า สตรีที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ มีสัดส่วนที่มีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนแต่งงานสูงที่สุด กล่าวคือ เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 49) ของสตรีในกรุงเทพมหานครมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนแต่งงาน รองลงมาได้แก่ สตรีในเมืองอื่น ร้อยละ 35 และสตรีในชนบท ร้อยละ 15 การที่สตรีในเขตกรุงเทพฯ มีสัดส่วนของสตรีที่รายงานว่า มีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานสูงที่สุดนี้ อาจเป็นเพราะกรุงเทพฯ เป็นเมืองใหญ่ที่มีการย้ายถิ่นและการเจริญเติบโตมาก อันเป็นผลให้มีการเปลี่ยนแปลงและยอมรับแบบแผนของพฤติกรรมใหม่ๆ มากขึ้น ประกอบกับชีวิตความเป็นอยู่ในเมืองใหญ่เช่น มีสถานบันเทิง เรียงรมย์ตลอดจนสถานที่ต่างๆ ที่เอื้อต่อการมีเพศสัมพันธ์ เช่น โรงแรมหรือไนต์คลับมากมาย เมื่อหญิงชายมีโอกาสพบปะกันมากขึ้น รวมทั้งกิจกรรมการค้าเงินชีวิตเป็นไปแบบตัวใครตัวมัน ไม่มีการสนใจซึ่งกันและกัน ไม่มีใครมาคอยจับจ้อง หรือมีสังคมวิพากษ์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในสังคม สตรีในกรุงเทพฯ จึงมีส่วนของการได้กินก่อนแต่งงานมากที่สุด

อย่างไรก็ตาม สัดส่วนของสตรีชนบทที่รายงานว่ามีความสัมพันธ์ทางเพศกับสามีก่อนแต่งงานต่ำกว่าเขตอื่น ส่วนหนึ่งอาจจะรายงานต่ำกว่าเป็นจริง และอีกส่วนหนึ่งแบบแผนการสมรสของสตรีชนบทมักเป็นการอยู่กินกันเอง และอาจตามมาด้วยพิธีสมรสซึ่งมักจะมีรูปแบบค่อนข้างง่าย (นภาพร ชัยวรณ, 2532, หน้า 6) สตรีจึงถือว่าเป็นสามีภรรยากันเมื่ออยู่กินกัน ดังนั้นเมื่อมีความสัมพันธ์ทางเพศและอยู่กินกันเฉยๆ ก็ไม่ได้คิดว่าพฤติกรรมของการมีความสัมพันธ์นั้นเป็นการมีความสัมพันธ์ทางเพศก่อนการแต่งงาน เพราะถือว่ามีสัมพันธ์ทางเพศเมื่ออยู่ร่วมกันซึ่งถือเป็นเรื่องปกติ สตรีในชนบทจึงรายงานว่ามีสัมพันธ์ทางเพศกับสามีก่อนแต่งงานต่ำกว่าสตรีที่อาศัยอยู่

หนึ่ง มีข้อที่พียงสังเกตก็คือ สตรีในกรุงเทพฯ นั้นมีสัดส่วนที่ตอบขัดกันกับสามีสูงที่สุด กล่าวคือสตรีตอบว่าไม่มีความสัมพันธ์ทางเพศกับสามีก่อนแต่งงาน ในขณะที่สามียอมรับว่ามี คิดเป็นร้อยละ 10 เปรียบเทียบกับร้อยละ 8 และ 3 ของสตรีในเมืองอื่นและชนบท ตามลำดับ การที่สตรีในกรุงเทพฯ มีสัดส่วนที่ตอบขัดกันสูงมากนั้น น่าจะสะท้อนว่าสตรีที่อยู่ในเมืองใหญ่ย่อมมีโอกาสบิดบังซ่อนเร้นพฤติกรรมที่สังคมถือว่าไม่เหมาะสมของตนมาก ด้วยความที่คิดว่าโอกาสที่ตนจะล่วงรู้พฤติกรรมของตนนั้นต่ำกว่าชนบท หากมีการรวมสัดส่วนของสตรีที่ตอบปฏิเสธหากสามียอมรับว่าเป็นกลุ่มที่เคยมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานก็จะพบว่า ยิ่งมีความเป็นเมืองมากเท่าไร การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานน่าจะสูงมากขึ้นด้วย

เมื่อพิจารณาจำแนกตามภาค พบว่าสตรีที่อยู่ในภาคกลางมีสัดส่วนของการมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนแต่งงานสูงที่สุดคือ คิดเป็นร้อยละ 35 รองลงมาคือ ภาคใต้ (ร้อยละ 15) ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือมีสัดส่วนใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 14 และ 13 ตามลำดับ การที่สตรีในภาคกลางมีสัดส่วนของการมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนแต่งงานสูงกว่าภาคอื่นๆ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะภาคกลางนั้น โดยทั่วไปเป็นภาคที่มีความเจริญมากกว่าภาคอื่น โอกาสของประชากรในการรับสื่อต่างๆ ก็มีมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในภาคอื่น จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2534 พบว่า ภาคกลางเป็นภาคที่มีสัดส่วนครัวเรือนที่มีเครื่องรับโทรทัศน์ต่อครัวเรือนทั้งหมดสูงที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนากิจการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2534, หน้า 108) ดังนั้นสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคกลางจึงมีโอกาสที่จะรับแนวคิดแบบตะวันตกในการมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนแต่งงานสูงกว่าสตรีในภาคอื่น ในขณะที่สัดส่วนของสตรีในภาคกลางที่ปฏิเสธว่าตนเองมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนแต่งงาน ในขณะที่สามียอมรับว่ามีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานก็สูงกว่าภาคอื่น คือคิดเป็นร้อยละ 10 เพราะสตรีส่วนหนึ่งอาจจะอายที่จะบอกความจริง ส่วนสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีสัดส่วนของการมีความสัมพันธ์ทางเพศก่อนแต่งงานค่อนข้างต่ำนั้น อาจเป็นเพราะประเพณีการแต่งงานแต่ดั้งเดิมของประชากรในสองภาคนี้เป็นแบบง่ายๆ คือการผูกข้อมือ ดังนั้นเมื่อมีการได้เสียกันก็ทำพิธีผูกข้อมือ ซึ่งถือว่าเป็นการแต่งงานกันแล้ว สตรีจึงไม่คิดว่าเป็นการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน

ส่วนในเรื่องของการศึกษานั้น ระดับการศึกษาที่สูงขึ้นของบุคคลสะท้อนถึงการมีแนวความคิดแบบเสรีนิยมและเพิ่มการยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสมากขึ้น (Arland Thornton and Donald Camburn, 1987, p.325) ในขณะเดียวกัน ผู้ที่มีการศึกษาสูงใช้เวลาในการศึกษามากขึ้น การแต่งงานช้าลงอาจนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสมากขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลนี้พบว่า สตรีที่มีระยะเวลาศึกษาในโรงเรียนระหว่าง 7-12 ปีมีสัดส่วนที่ยอมรับว่ามีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนแต่งงานสูงมากคือ ร้อยละ 38 รองลงมาคือสตรีที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียน 13 ปีขึ้นไป และสตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือมีระยะเวลาการศึกษาต่ำกว่า 4 ปี (ร้อยละ 32 และ 19 ตามลำดับ) การที่สตรีที่มีระยะเวลาการศึกษา 7-12 ปี มีสัดส่วนของการได้ก่อนแต่งงานสูงมาก อาจเป็นเพราะสตรีกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่จบระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย หรือจบในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งถือว่ามี การศึกษาในระดับกลาง เป็นกลุ่มที่มีโอกาสในการเข้าสู่แรงงานนอกภาคเกษตรกรรม เช่น อุตสาหกรรมหรือบริการมากกว่าคนกลุ่มอื่น เพราะมีความรู้ที่จะแสวงหาโอกาสในการทำงานมากกว่าคนที่มีการศึกษาต่ำกว่า และในขณะเดียวกัน ผู้ที่มีความรู้และทักษะในระดับกลางก็เป็นที่ต้องการของ ตลาดแรงงาน คนกลุ่มนี้จึงมีโอกาเข้ามาทำงานมาก และการทำงานนอกภาคเกษตรนี้ทำให้ต้อง ออกทำงานห่างไกลบ้าน มาอยู่ตามลำพังหรือรวมกันเป็นกลุ่ม โอกาสที่หญิงชายจะมีความสัมพันธ์ทาง เพศก่อนการแต่งงานจึงสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ สำหรับผู้ที่มีระยะเวลาในการศึกษา 13 ปีและสูงกว่า ซึ่งเป็นกลุ่มที่ถือว่ามี การศึกษาสูงมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนแต่งงานในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง อาจเนื่องจาก ผู้ที่มีการศึกษาสูง มักมีความรู้ในเรื่องของการป้องกันการใช้ชีวิต ดังนั้นการมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อน แต่งงานจึงอาจทำได้ เพราะรู้จักวิธีป้องกันตนเองที่จะไม่ให้ตั้งครรภ์ก่อนการแต่งงาน ซึ่งถือเป็นเรื่อง น่าอับอาย เพราะหากเกิดการตั้งครรภ์ก่อนการแต่งงานก็เท่ากับเป็นการประจานความประพฤติของ สตรีนั้น สำหรับเหตุผลที่สตรีที่มีการศึกษาสูงให้คำตอบปฏิเสธ ในขณะที่สามียอมรับ ในสัดส่วนที่สูงที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับสตรีที่มีเวลาในการศึกษาต่ำกว่า น่าจะเป็นเพราะสตรีกลุ่มนี้เป็นคนมีการศึกษา รู้ดีว่าการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเป็นสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ ดังนั้นสตรีกลุ่มนี้จึงปฏิเสธเพื่อรักษา หน้าตาของตนเอง

แม้ว่าข้อมูลเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนแต่งงานนี้ เป็นคำถามที่ถามถึงเพศสัมพันธ์ กับสามีเท่านั้น แต่ก็สะท้อนให้เห็นว่าสตรีไทยส่วนหนึ่งได้ประพฤติตามอย่างวัฒนธรรมของประเทศ ตะวันตก ในลักษณะที่เข้มงวดที่เพิ่มขึ้น หากคำถามเป็นการถามถึงการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานโดย ไม่เจาะจงว่าเป็นการมีเพศสัมพันธ์กับสามีเท่านั้น สัดส่วนของผู้ที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานก็น่าจะสูง กว่านี้หากผู้ตอบตอบตามความจริง เพราะได้รวมถึงการมีเพศสัมพันธ์กับชายอื่นก่อนการแต่งงานกับ สามี จึงนับว่าเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงในแง่ของการรักษาค่านิยมหรือประเพณีปฏิบัติเกี่ยวกับการรักษา พรหมจรรย์ก่อนการสมรสของผู้หญิงไทย ประกอบกับค่านิยมของผู้ชายไทยส่วนใหญ่ก็ยังนิยมแต่งงานกับ ผู้หญิงที่บริสุทธิ์ ทั้งๆ ที่ตนเองก็เคยมีความสัมพันธ์ทางเพศกับหญิงอื่นมาก่อน จนทำให้มีคู่สมรสหลายคู่

ต้องตกร้าวกันในภายหลัง เมื่อฝ่ายชายมาทราบบว่าหญิงที่ตนรับเป็นภรรยาเคยมีความสัมพันธ์ทางเพศกับชายอื่นมาก่อน ซึ่งในเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นถึงความด้อยสถานภาพของผู้หญิงไทยในเรื่องของความสัมพันธ์ทางเพศ เพราะชายหญิงควรมีความเท่าเทียมกันแม้ในเรื่องเพศสัมพันธ์ อย่างไรก็ตาม น่าจะมีการศึกษาต่อไปถึงการยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสของประชากรไทยด้วย

2.6.2 การเที่ยวโสเภณีและความสัมพันธ์กับหญิงอื่นของสามี

ในส่วนนี้มุ่งที่จะศึกษาถึงพฤติกรรมของสามีที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตคู่ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการแตกแยกในชีวิตสมรส เช่น การมีความสัมพันธ์เชิงชู้สาวของฝ่ายชายกับผู้หญิงอื่น โดยทั่วไปสตรีผู้เป็นภรรยาเ็นมักจะยอมรับพฤติกรรมดังกล่าวของสามีไม่ได้ แต่มักต้องอดทน จะเห็นได้ว่าในสังคมไทยนั้น มีคำพังเพยที่สะท้อนถึงการที่สตรีให้ความสำคัญกับสามีอย่างมากคือ "เสียทองเท่าหัวไม่ยอมเสียหัวให้ใคร" และผู้หญิงส่วนใหญ่ถือว่าหากสามีมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญในชีวิตสมรส สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้จากข้อถามซึ่งถามสตรีทุกคน 2 ข้อตามลำดับคือ "เท่าที่ทำงานทราบตั้งแต่แต่งงานกันมาสามี (ปัจจุบัน) ของท่านเคยไปเที่ยวผู้หญิงหากินหรือไม่" และ "ตั้งแต่แต่งงานกันมา สามี (ปัจจุบัน) ของท่านเคยไปมีความสัมพันธ์ (ทางชู้สาว) กับหญิงอื่นหรือไม่" ข้อถามทั้ง 2 ข้อนี้เป็นข้อถามที่ถามจากสตรีผู้เป็นภรรยา จึงมีข้อจำกัดในแง่ที่ว่าคำตอบที่ได้ อาจไม่ตรงกับความจริงนัก เพราะเป็นการถามถึงพฤติกรรมของสามีคนปัจจุบันจากภรรยา สตรีผู้ตอบนั้นส่วนหนึ่งอาจไม่ทราบพฤติกรรมดังกล่าวของสามี หรือบางคนที่ทราบก็อาจไม่ฮายการรายงานถึงพฤติกรรมของสามีในเรื่องนี้กับผู้สัมภาษณ์ซึ่งเป็นคนแปลกหน้า คำตอบของการเคยเที่ยวผู้หญิงหากินหรือมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นจึงน่าจะต่ำกว่าความเป็นจริง อย่างไรก็ตาม ในโครงการ SWAFT นี้ได้ถามข้อมูลส่วนนี้จากสามีด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลจากสามีในโอกาสต่อไปอาจให้ภาพที่แตกต่างไปจากนี้

ในเรื่องของการเที่ยวผู้หญิงนั้น ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การมีเพศสัมพันธ์ของชายไทยทั้งก่อนและหลังการแต่งงานกับหญิงชาวบริการทางเพศหรือโสเภณี หรือกับหญิงอื่นที่มีใช่ภรรยาของตนเป็นเรื่องที่ปฏิบัติกันมานานแล้ว (Boonchalaksi and Guest, 1994, pp.2-5) ประกอบกับลักษณะของสังคมไทยบางประการมีส่วนเอื้อต่อการประพฤติตนในเรื่องที่เที่ยวหญิงโสเภณีของชายไทย ในสังคมไทย หญิงและชายมักคบเพื่อนเพศเดียวกัน และการคบเพื่อนเพศเดียวกันในหมู่ผู้ชายไม่ว่าจะยังเป็นโสดหรือแต่งงานแล้วก็ตาม ก่อให้เกิดอิทธิพลภายในกลุ่มชักนำให้มีการเที่ยวหญิงโสเภณีเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับชายโสด ส่วนชายที่แต่งงานแล้ว กลุ่มเพื่อนจะมีวิธีโน้มน้าวให้ไปเที่ยวผู้หญิงหากิน หากไม่ไปจะถูกกล่าวหาว่ากลัวเมียและอาจโดนตัดออกจากกลุ่ม ก่อให้เกิดอิทธิพลภายในกลุ่มชักนำให้มีการเที่ยวผู้หญิงหากินเกิดขึ้น (จันทร์ใหญ่ แสงเทียนฉาย และคนอื่น, 2538, หน้า 3-7) ดังนั้นการเที่ยวผู้หญิงจึงยังเป็นพฤติกรรมที่ชายจำนวนมากไม่ชอบประพฤติอยู่ จาก

การศึกษาคั้งนี้พบว่าร้อยละ 15 ของสตรีรายงานว่าสามีเคยเที่ยวผู้หญิงหากิน สัดส่วนนี้มันน่าจะต่ำกว่าความเป็นจริง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสตรีส่วนหนึ่งไม่ทราบว่าสามีเคยเที่ยวผู้หญิงหากินหรือไม่ ซึ่งมีอยู่ประมาณร้อยละ 9 (ตารางที่ 2.6.2) อีกส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะส่วนใหญ่ภรรยาไม่กล้าจะไว้ใจในตัวสามี ประกอบกับพฤติกรรมการเที่ยวผู้หญิงนี้ ผู้เป็นสามีมักปิดบังภรรยา ตราบเท่าที่สามียังไม่ยอมรับว่าตนเองเคยไปเที่ยวผู้หญิงหากิน ฝ่ายภรชาก็มักจะเชื่อโดยสนิทใจว่าสามีไม่เคยไปเที่ยวผู้หญิง หรือถึงทราบก็ถือว่าไม่เป็นไรเพราะเป็นการเที่ยวชั่วคราว และอีกส่วนหนึ่งไม่รู้ลึกลับสะดอกใจที่จะเปิดเผยความจริง อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าข้อมูลนี้เป็นภรรยาจากสตรีถึงพฤติกรรมของสามี และอาจจะต่ำกว่าความเป็นจริงไปบ้าง ก็ยังนับว่าได้สะท้อนภาพของการเคยเที่ยวผู้หญิงหากินของชายที่มีครอบครัวแล้วว่ามีสัดส่วนพอสมควรในสังคมไทย เมื่อจำแนกตามเขตที่อยู่อาศัยพบว่า สัดส่วนของสตรีที่กำลังสมรสที่อยู่ในกรุงเทพฯ และเมืองอื่นที่รายงานว่าสามีเคยไปเที่ยวผู้หญิงหากินไม่แตกต่างกันมากนัก คือคิดเป็นร้อยละ 26 และ 25 ตามลำดับ ในขณะที่สตรีในชนบทร้อยละ 13 รายงานเช่นเดียวกัน การที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะในกรุงเทพฯ หรือในเมืองอื่นมีสถานที่มีหญิงบริการตั้งอยู่มากกว่าในเขตชนบท เช่น ชอง โรงแรมหรือโมเต็ล โรงน้ำชา อาบอบนวด ฯลฯ ประกอบกับลักษณะอาชีพของประชากรกรุงเทพฯ และเมืองอื่นมีความแตกต่างหลากหลายมากกว่าประชากรชนบท โอกาสที่ผู้ที่อยู่ในเมืองจะมีการพบปะสังสรรค์ในหมู่เพื่อนฝูงหรือเพื่อนงานอาชีพที่สูงกว่าชนบท สามีของสตรีในกรุงเทพฯ และเมืองอื่นจึงเคยเที่ยวผู้หญิงหากินมากกว่าสามีของสตรีในชนบท และเป็นที่น่าสนใจว่าสัดส่วนของสตรีที่อยู่ในกรุงเทพฯ และเมืองอื่นที่รายงานว่าไม่ทราบว่าสามีเคยเที่ยวผู้หญิงบริการหรือไม่ สูงกว่าในชนบทเช่นกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในสังคมไทยนั้น สามีและภรรยาส่วนใหญ่ไม่ทำกิจกรรมร่วมกันทั้งในและนอกบ้าน โดยเฉพาะในเมือง สามีและภรชามักแยกกันปฏิบัติหน้าที่ ในสังคมและชีวิตในเมืองมีความเคลื่อนไหวสูง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะมีพฤติกรรมอย่างไรเมื่อออกมาจากบ้านนั้น หากที่คนที่บ้านจะรับรู้ ในขณะที่สังคมชนบทเป็นสังคมที่แคบ ใครทำอะไรที่ใครก็รู้ทั้งหมดในเวลาอันรวดเร็ว

เมื่อพิจารณาตามภาคพบว่า สตรีที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง ร้อยละ 26 รายงานว่าสามีเคยเที่ยวผู้หญิงหากิน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาคกลางซึ่งเป็นภาคที่รวมเอาทั้งที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ซึ่งมีสถานบริการหญิงโสเภณีจำนวนมาก ประกอบกับเป็นภาคที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจสูง มีความเป็นเมืองมาก สิ่งเหล่านี้ส่งเสริมให้มีสถานบริการทางเพศอย่างแพร่หลาย (Boonchalaksi and Guest, 1993, pp. 35-36) ผู้ชายทั้งที่โสดและแต่งงานแล้วจึงมีโอกาสเที่ยวผู้หญิงหากินสูงกว่าภาคอื่นๆ ส่วนรองลงมาคือ สตรีในภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 16, 12 และ 9 ตามลำดับ) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาคเหนือนี้มีชื่อในการเป็นแหล่งที่มาของโสเภณี

เมื่อศึกษาการเคยเกี่ยวผู้หญิงหากินของสามีของสตรีที่สมรสอายุ 15-44 ปี ตามระดับการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับการเคยเกี่ยวอยู่ในภาพรูปร่างตัว U กล่าวคือ กลุ่มสตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือมีระยะเวลาในการศึกษาน้อยกว่า 4 ปี มีสัดส่วนที่สามีเคยเกี่ยวผู้หญิงหากินคิดเป็นร้อยละ 17 สัดส่วนดังกล่าวลดลงเหลือร้อยละ 13 ในกลุ่มสตรีที่มีระยะเวลาในการศึกษา 4-6 ปี อย่างไรก็ตาม สัดส่วนของสตรีที่รายงานว่าสามีเคยเกี่ยวผู้หญิงหากินกลับเพิ่มขึ้นตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้น โดยสัดส่วนของสตรีที่มีระยะเวลาในการศึกษา 7-12 ปี และ 13 ปีและสูงกว่าที่สามีเคยเกี่ยวผู้หญิง คิดเป็นร้อยละ 21 และ 24 ตามลำดับ การที่สตรีที่มีการศึกษาสูงมีสัดส่วนของการรายงานว่าสามีเกี่ยวผู้หญิงหากินสูงกว่ากลุ่มอื่น อาจเป็นเพราะสตรีที่มีการศึกษาสูงนั้นมีทัศนะที่เปิดกว้าง มองเรื่องการเกี่ยวผู้หญิงเป็นเรื่องธรรมดา ประกอบกับส่วนใหญ่อาจจะประกอบอาชีพอยู่ในเมือง จึงมีสัดส่วนที่สามีเคยเกี่ยวผู้หญิงสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยกว่า อย่างไรก็ตาม ข้อมูลในการรายงานของสตรีไม่มีข้อจำกัดในเรื่องที่เป็นการรายงานถึงพฤติกรรมของสามีโดยตัวของสตรีเอง ข้อมูลจึงอาจแตกต่างกันหากสามีเป็นผู้รายงานพฤติกรรมดังกล่าวเอง

ในเรื่องของการเคยมีความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาวกับหญิงอื่นของสามีนั้น พฤติกรรมเช่นนี้ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องไม่เหมาะสมสำหรับผู้ชายที่แต่งงานแล้วจะพึงปฏิบัติ แต่ผู้ชายที่แต่งงานแล้วบางรายก็ยังประพฤติตนเช่นนั้น การที่สามีไม่มีความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาวกับหญิงอื่นนั้น สตรีผู้เป็นภรรยาจะมีความอดทนน้อยกว่าความอดทนที่มีต่อหญิงบริการ เพราะความสัมพันธ์นั้นอาจกลายเป็นความสัมพันธ์ถาวรจนถึงขั้นเป็นภรรยาที่น้องที่ต้องลงเสียเลี้ยงดู (จันทร์เพ็ญ แสงเทียนฉาย และคนอื่น, 2538, หน้า 8-9) ในการศึกษาครั้งนี้ได้สอบถามสตรีโดยใช้คำถามที่ว่า "ตั้งแต่แต่งงานกันมา สามีของท่านเคยไม่มีความสัมพันธ์ (ทางชู้สาว) กับหญิงอื่นอีกหรือไม่" ผลปรากฏในตารางที่ 2.6.3 โดยรวมทั้งสตรีประมาณร้อยละ 13 รายงานว่าสามีเคยมีความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาวกับหญิงอื่น โดยมีสัดส่วนของผู้ที่รายงานว่า "ไม่ทราบ" ประมาณร้อยละ 5 ซึ่งผู้ที่รายงานว่าไม่ทราบนั้น ส่วนหนึ่งอาจจะรู้ว่าสามีมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่นแต่ไม่รายงาน

เมื่อจำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่าสตรีที่อยู่อาศัยในเมือง ร้อยละ 23 รายงานว่าสามีเคยมีความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาวกับหญิงอื่น รองลงมาคือสตรีในกรุงเทพฯ ร้อยละ 19 และต่ำที่สุดคือสตรีในชนบทร้อยละ 11 การที่สตรีในเมืองมีสัดส่วนของการรายงานว่าสามีเคยมีความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาวกับหญิงอื่นสูงกว่าผู้ที่อยู่อาศัยที่อื่น อาจเพราะในเมืองของจังหวัดต่างๆ นั้น ผู้คนรู้จักกันมากพอสมควร โอกาสที่ข่าวคราวที่สามีไม่มีความสัมพันธ์กับหญิงอื่นแล้วเป็นที่ล่วงรู้ของภรรยาจึงมีมากกว่าผู้ที่อยู่ในกรุงเทพฯ และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างภาค สตรีในภาคกลางรายงานว่าสามีเคยมีความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาวกับหญิงอื่นในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีในภาคอื่น สำหรับจำนวนปีที่ศึกษาเน้นพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการที่สามีเคยมีความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาวกับหญิงอื่นไม่แน่นอน โดยสตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือมีจำนวนปีที่ศึกษาน้อยกว่า 4 ปี ร้อยละ 19 รายงานว่าสามีเคย

มีความสัมพันธ์กับหญิงอื่น ขณะที่ร้อยละ 13 ของสตรีที่มีการศึกษาสูง คือมีจำนวนผู้ที่ศึกษา 13 ปีและสูงกว่า รายงานเช่นเดียวกัน หากแต่สตรีกลุ่มหลังนี้ร้อยละ 7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 3 ของสตรีที่ไม่มีการศึกษา รายงานว่าไม่ทราบว่ามีเคยมีความสัมพันธ์กันที่คู่สาวกับหญิงอื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสตรีที่มีการศึกษาบางครั้งอาจสงสัยว่าสามีเคยมีความสัมพันธ์กันที่คู่สาวกับหญิงอื่น เมื่อไม่มีทางที่จะทราบความจริง ประกอบกับเป็นการฉลาดสำหรับสตรีที่มีการศึกษาที่จะข่มใจไม่แสดงความสนใจในเรื่องนี้ ตราบใดที่พฤติกรรมของสามียังไม่ปรากฏชัด จึงรายงานว่าไม่ทราบสูงกว่าสตรีที่มีการศึกษาต่อยกว่า

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสตรีที่ตกเป็นตัวอย่างจะมีสัดส่วนของการมีสามีเคยเที่ยวผู้หญิงหากินประมาณร้อยละ 15 หากแต่ข้อมูลของการมีภรรยาอื่นของสามี (ตารางที่ 2.6.4) กลับพบว่าโดยรวมแล้วเพียงร้อยละ 3 ของสตรีที่รายงานว่ามีภรรยาอื่นอยู่ในเวลาเดียวกัน โดยสตรีในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 7 รายงานว่ามีภรรยาอื่น เปรียบเทียบกับร้อยละ 3 และ 2 ของสตรีในเมืองอื่นและชนบท ตามลำดับ และโดยรวมแล้วสตรีร้อยละ 3 รายงานว่าไม่ทราบว่ามีภรรยาอื่น

2.6.3 พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับอบายมุขและปัญหาที่เกี่ยวข้อง

จากที่กล่าวมาแล้วว่า ผู้ชายไทยมักคบเพื่อนเพศเดียวกันเป็นกลุ่ม ซึ่งในการพบปะกันก็มักจะนิยมสังสรรค์โดยมีพฤติกรรมด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอบายมุข เช่น ดื่มเหล้า เล่นการพนัน ฯลฯ และพฤติกรรมต่างๆ นั้นอาจนำไปสู่ปัญหาต่างๆ มาสู่ชีวิตครอบครัวได้ ไม่ว่าจะเป็นการเสียทรัพย์สินหรือเสียเวลาที่จะให้กับครอบครัว ดังนั้นในการศึกษารุ่นนี้จึงสนใจในความบ่อยครั้งในการมีพฤติกรรมต่างๆ 6 อย่างของสามีของสตรีเข้าชาย ได้แก่ ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ เล่นการพนัน ซ็อลอตเตอร์/เล่นหวย เทียวกับเพื่อน กลับบ้านดึก ซึ่งผลปรากฏในตารางที่ 2.6.5 แสดงถึงความบ่อยครั้งของพฤติกรรมแต่ละอย่างของสามีของสตรีตัวอย่าง พบว่าพฤติกรรมที่สามีทำประจำในสัดส่วนสูงสุด ได้แก่ การสูบบุหรี่ (ร้อยละ 50) รองลงมาคือ ซ็อลอตเตอร์หรือเล่นหวย (ร้อยละ 20) และดื่มเหล้า ร้อยละ 14 ส่วนพฤติกรรมที่ทำนานๆ ครั้งนั้น สามีของสตรีตัวอย่างดื่มเหล้าในสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ 62 โดยมีการเที่ยวกับเพื่อน และซ็อลอตเตอร์/เล่นหวยในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันคือร้อยละ 52 และ 51 ตามลำดับ และแบบแผนของการมีพฤติกรรมของสามีของสตรีตัวอย่างนี้ เมื่อจำแนกตามเขตที่อยู่อาศัยพบว่า พฤติกรรมต่างๆ ทั้งที่ทำเป็นประจำและนานๆ ครั้งของสามีของสตรีในเขตชนบท เมืองอื่น และกรุงเทพมหานครเป็นแบบแผนเดียวกันกับแบบแผนโดยรวมในทุกเขตที่อยู่อาศัย ยกเว้นเรื่องของการกลับบ้านดึกที่สามีของสตรีในกรุงเทพมหานครจะมีสัดส่วนของการกลับบ้านดึกเป็นประจำที่สุด คือร้อยละ 19 เมื่อเปรียบเทียบกับร้อยละ 10 และ 8 ของสตรีในเขตเมืองอื่นและชนบทที่กลับบ้านดึกเป็นประจำ

เหตุผลที่การสูบบุหรี่เป็นพฤติกรรมที่ทำประจำของสามีของสตรีเข้าข้างกว่าครึ่งก็อาจเป็นเพราะ การสูบบุหรี่ถือเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับผู้ชายในสังคมไทย และการรณรงค์ต่อต้านการสูบบุหรี่เพิ่งเริ่มเมื่อไม่นานมานี้เอง ส่วนการซื้อลอตเตอรี่หรือเล่นหวยนั้นเป็นลักษณะที่ผู้ชายชอบเสี่ยงโชค ชอบลุ้น จึงมีร้อยละของการทำประจำเป็นลำดับรองลงมา อย่างไรก็ตาม ข้อที่น่าจะพิจารณาจากข้อมูลพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับอบายมุขของสามีของสตรีเข้าข้าง คือเรื่องของความถี่ของการทำพฤติกรรมนานๆ ครั้งนี้ เป็นเรื่องที่ยังขึ้นอยู่กับผู้ตอบเป็นผู้กำหนดเองว่านานๆ ครั้งนั้นหมายถึงไหน เพราะว่าคำตอบนี้อาจหมายถึง 2-3 วันครั้ง อาทิตย์ละครั้ง สองอาทิตย์ครั้ง หรือเดือนละครั้ง หรือปีละครั้งก็ได้ ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะเมื่อเป็นคำถามที่ถามโดยให้ผู้ตอบเปรียบเทียบเองกับการทำเป็นประจำ คำตอบที่ได้จึงน่าจะสะท้อนถึงพฤติกรรมที่สามีนิยมทำได้พอสมควร ดังนั้นความถี่ในการทำพฤติกรรมก็ควรจะพิจารณาถึงร้อยละของการทำพฤติกรรมนานๆ ครั้ง ประกอบกันกับพฤติกรรมที่ยังคงทำในปัจจุบัน ไม่ว่าจะมีความถี่เช่นไร (รวมพฤติกรรมที่ทำประจำกับนานๆ ครั้ง) จะพบว่าพฤติกรรมที่สามีของสตรีเข้าข้างในแต่ละเขตที่อยู่อาศัยนิยมทำในสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก คือซื้อลอตเตอรี่หรือเล่นหวย คัดเมล็ด และสูบบุหรี่ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่พบเห็นกันโดยทั่วไป ในแง่ของการซื้อลอตเตอรี่หรือการเล่นหวยได้คิดค้น ค่อนข้างเป็นที่แพร่หลายในสังคมไทย ส่วนการที่สามีของสตรีในกรุงเทพมหานครมีสัดส่วนของการกลับบ้านดึกเป็นประจำสูงที่สุดนั้น อาจเป็นเพราะในกรุงเทพมหานครมีกิจกรรมบันเทิงต่างๆ มีหลากหลาย ประกอบกับการจราจรที่ติดขัด โอกาสที่สามีจะอยู่นอกบ้านและกลับบ้านดึกจึงมีอยู่สูงกว่าเขตอื่นๆ

อนึ่ง การมีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับอบายมุขของสามีนั้น เป็นภาวการณ์ถึงพฤติกรรมของสามีโดยไม่ได้อ้างอิงถึงเวลาที่นี้พฤติกรรมดังกล่าวว่าจะเป็นการทำประจำในช่วงเวลาใด แต่น่าจะเป็นความถี่เป็นประจำทั้งในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับอบายมุขที่หากทำบ่อยครั้งก็อาจเกิดความเคยชิน ละเลยความรับผิดชอบต่อครอบครัว อาจส่งผลกระทบต่อภาระการเงินของครอบครัว เพราะเอาเงินที่หามาได้ไปเล่นหวย ซื้อเหล้ากินและบุหรี่ยูบ สิ่งเหล่านี้อาจทำให้ชีวิตครอบครัวมีปัญหาได้

อย่างไรก็ตาม ในแง่ของการไม่เคยมีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับอบายมุขแต่ละประเภทของสามีของสตรีเข้าข้างพบว่า ในทุกเขตที่อยู่อาศัยกว่าร้อยละ 70 ของสตรีเข้าข้างรายงานว่าสามีไม่เล่นการพนัน และประมาณครึ่งหนึ่งรายงานว่าสามีไม่กลับบ้านดึก

2.6.4 ความบ่อยครั้งของการมีปัญหาในช่วงแรกของชีวิตแต่งงานและการประเมินชีวิต

แต่งงาน

การใช้ชีวิตสมรสนั้น เป็นเรื่องของบุคคลสองคนซึ่งมาจากภูมิหลังที่แตกต่างกัน มีประสบการณ์ในชีวิตไม่เหมือนกัน ตกกลางปลงใจมาใช้ชีวิตร่วมกัน ดังนั้นการที่จะรักษาชีวิตสมรสไว้ได้ ทั้งสองฝ่ายจำเป็นต้องปรับตัวเข้าหากัน เพื่อที่จะประคับประคองชีวิตครอบครัวให้อยู่ได้ตลอดรอดฝั่ง โดยเฉพาะคู่สมรสที่เพิ่งเริ่มต้นชีวิตแต่งงาน มักจะประสบปัญหาการปรับตัวเข้าหากันมากบ้างน้อยบ้าง ในการศึกษาครั้งนี้จึงสนใจที่จะศึกษาว่า สตรีไทยที่สมรสแล้วมีปัญหาในช่วงแรกของชีวิตแต่งงานมากน้อยเพียงใด และเมื่อเวลาผ่านไปจนถึงปัจจุบัน ได้ประเมินชีวิตแต่งงานอย่างไร โดยใช้ข้อถาม 2 ข้อ คือ "ในช่วงแรกของชีวิตแต่งงาน ท่านกับสามี (ปัจจุบัน) มีปัญหากันบ่อยหรือไม่" และ "ท่านประเมินชีวิตแต่งงานในปัจจุบันของท่านเป็นอย่างไร คือ อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ปานกลาง ไม่ดีเลย" ข้อมูลเกี่ยวกับความบ่อยครั้งของการมีปัญหาในช่วงแรกของชีวิตแต่งงานแล้วปรากฏในตารางที่ 2.6.6 กล่าวคือ ประมาณ 2 ใน 3 ของสตรีรายงานว่า ไม่มีปัญหาเลยในช่วงแรกของชีวิตสมรส มีเพียงร้อยละ 9 เท่านั้นที่มีปัญหาบ่อยหรือบ่อยมากในช่วงแรกของชีวิตแต่งงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า สตรีที่มีปัญหานี้มักจะ เป็นกลุ่มที่มีปัญหาการต้องปรับตัวเข้าหากันในช่วงแรกของชีวิตสมรส เมื่อจำแนกตามเขตที่อยู่อาศัยพบว่า สตรีที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองอื่นและกรุงเทพมหานครมีปัญหาในช่วงแรกของชีวิตแต่งงานบ่อยหรือบ่อยมาก ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันคือร้อยละ 12 และ 11 ตามลำดับ โดยสตรีชนบทมีปัญหาในสัดส่วนที่ต่ำกว่า อย่างไรก็ตาม มีข้อที่สังเกตเห็นคือเขตที่อยู่อาศัยในการศึกษานี้เป็นเขตที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน ขณะที่สตรีรายงานถึงปัญหาในช่วงแรกของชีวิตสมรสนั้นเป็นการรายงานถึงเรื่องในอดีต ซึ่งไม่ทราบว่าในช่วงแรกของชีวิตสมรสของสตรีนั้นสตรีอาศัยอยู่ที่ไหน โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ย้ายถิ่นมาจากที่อื่น

สำหรับการประเมินชีวิตแต่งงานปัจจุบันของสตรี ข้อมูลในตารางที่ 2.6.7 แสดงว่า เกือบหนึ่งในสี่ของสตรีที่สมรสประเมินชีวิตแต่งงานว่าดีมาก มีเพียงร้อยละ 3 ที่ประเมินว่าชีวิตแต่งงานไม่ดี สตรีในเมืองอื่นประเมินชีวิตแต่งงานว่าดีมากในสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 27) รองลงมาคือสตรีในชนบท (ร้อยละ 24) สตรีในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ประเมินชีวิตแต่งงานปานกลาง และมีสัดส่วนที่ประเมินชีวิตแต่งงานไม่ดีสูงสุด อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่ของสตรีในทุกเขตประเมินชีวิตแต่งงานในระดับปานกลาง ซึ่งมีข้อที่น่าสังเกตว่า สัดส่วนของสตรีที่รายงานว่าชีวิตแต่งงานอยู่ในระดับปานกลางนั้น สะท้อนถึงความไม่แน่ใจของสตรีที่จะให้ค่าชีวิตการแต่งงานของตนในทางบวกมากกว่าลบ ทั้งนี้เพราะสตรีอาจไม่ยากเปิดเผยเรื่องทั้งแท้จริงหรือรายงานถึงความล้มเหลวในชีวิตแต่งงานกับพนักงานสัมภาษณ์ซึ่งถือว่าเป็นคนอื่น ตามคำพังเพยที่ว่า "ไฟในอาน้ำออก ไฟนอกอาน้ำเข้า"

2.6.5 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีถือเป็นดัชนีหนึ่งที่สำคัญในการวัดสถานภาพเช่นเดียวกับที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคม เพราะถึงแม้เพศหญิงจะเป็นประชากรครึ่งหนึ่งของสังคม หากเป็นเพศที่ยังไม่ได้รับประโยชน์หรือผลพวงจากการพัฒนาต่างๆ เท่าเทียมเพศชาย เนื่องจากสตรีส่วนใหญ่อยู่ในวัฏจักรของความจำกัดทางด้านทรัพยากรต่างๆ ในแง่ของการศึกษา การจ้างงาน ความร่ำรวย และจำกัดในการตัดสินใจในเรื่องของส่วนรวม ซึ่งส่งผลกระทบต่อโอกาสในการใช้ทรัพยากรต่างๆ ดังนั้นการให้สตรีเข้ามามีส่วนในทางการเมืองก็เท่ากับเป็นการเพิ่มโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ซึ่งเป็นหนทางที่จะหลุดพ้นจากวัฏจักรของความจำกัด (UN, 1989, pp.85-86) ข้อมูลทัศนคติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของผู้หญิงของโครงการ SWAFT พบว่าสตรีไทยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87) เห็นว่าผู้หญิงควรมีส่วนร่วมในทางการเมือง (ตารางที่ 2.6.8) ซึ่งนับว่าเป็นสมมติฐานที่ดีสำหรับผู้หญิงที่มีความตื่นตัวในทางการเมืองเมื่อจำแนกตามเขตที่อยู่อาศัยพบว่า สตรีในกรุงเทพมหานครถึงร้อยละ 91 มีความเห็นว่าคุณหญิงควรมีส่วนร่วมในทางการเมือง โดยมิสตรีในเมืองอื่นและชนบท ร้อยละ 89 และ 87 ตามลำดับ เห็นว่าคุณหญิงควรมีส่วนร่วมในทางการเมือง

ความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีแตกต่างกันตามอายุของสตรีพบว่าสตรีกลุ่มที่มีอายุน้อยคือ 15-24 ปี เห็นว่าสตรีควรมีส่วนร่วมในทางการเมืองในสัดส่วนที่สูงที่สุดคือ ร้อยละ 91 และสัดส่วนของผู้ที่เห็นว่าสตรีควรมีส่วนร่วมทางการเมืองลดลงไปตามอายุ โดยที่สตรีในกลุ่มอายุ 35-44 ปี ร้อยละ 83 เท่านั้นที่เห็นว่าสตรีควรมีส่วนร่วมทางการเมือง การที่เห็นเช่นนี้ น่าจะเป็นเพราะในกลุ่มที่มีอายุน้อยเป็นกลุ่มที่ยังมีพลังมาก ประกอบกับอาจยังไม่มีภาระรับผิดชอบมากจึงมีเวลาพอสนใจเรื่องอื่นๆ นอกเหนือจากเรื่องภายในครอบครัว เช่น เรื่องการเมือง ได้มากกว่า ในขณะที่กลุ่มสตรีที่มีอายุมากขึ้นภาระในการรับผิดชอบกับครอบครัวหนักขึ้น ความสนใจกับสิ่งที่คิดว่าไกลตัวเช่นการเมืองจึงลดลง จึงมีสัดส่วนที่เห็นว่าสตรีควรเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองต่ำกว่ากลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า อย่างไรก็ตาม เมื่อถามถึงความเห็นถึงระดับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่เป็นอยู่ของผู้หญิงไทยกลับพบว่า โดยรวมแล้วสตรีเพียงร้อยละ 11 เท่านั้นที่เห็นว่าผู้หญิงไทยมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากพอแล้ว โดยร้อยละ 38 เห็นว่าผู้หญิงไทยมีส่วนร่วมในทางการเมืองน้อยเกินไป และประมาณครึ่งหนึ่งของสตรีเห็นว่าผู้หญิงไทยมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง (ตารางที่ 2.6.9) และเมื่อจำแนกตามเขตที่อยู่อาศัยพบว่า สัดส่วนของสตรีในกรุงเทพมหานครและเมืองอื่นที่มีความเห็นว่าคุณหญิงไทยมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากพอแล้วต่ำกว่าสตรีในชนบท ขณะที่สตรีในชนบทมีความเห็นว่าคุณหญิงไทยมีส่วนร่วมในทางการเมืองน้อยเกินไปในสัดส่วนที่ต่ำกว่าสตรีในเมืองอื่นและกรุงเทพมหานคร การที่สตรีในชนบทรู้สึกว่าคุณหญิงไทยมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากอาจเป็นเพราะการมีส่วนร่วมในทางการเมืองนั้น คนทั่วไปมองในแง่ของการใช้สิทธิ์ใช้เสียงในการ

เลือกตั้ง ซึ่งในการเลือกตั้งแต่ละครั้งปรากฏการณ์ของการซื้อสิทธิ์ขายเสียงจะมีสูงมากในเขตชนบท ประกอบกับหากดูการมีส่วนร่วมในทางการเมืองจากการ ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง พบว่าร้อยละของผู้ที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของเขตชนบทสูงกว่าในเมืองอื่นหรือกรุงเทพมหานคร สตรีที่อยู่ในเขตชนบทจึงมีส่วนที่เห็นว่าผู้หญิงไทยมีส่วนร่วมในทางการเมืองน้อยเกินไป ต่ำกว่าสัดส่วนของสตรีในเขตเมืองอื่นและกรุงเทพมหานคร

สำหรับการดำรงตำแหน่งของผู้หญิงในตำแหน่งบางตำแหน่งซึ่งในอดีตเป็นตำแหน่งเฉพาะของผู้ชาย แต่ในปัจจุบันได้มีการริเริ่ม ให้ผู้หญิงได้เข้าไปดำรงตำแหน่งดังกล่าว เช่น ตำแหน่งปลัดอำเภอ ข้อมูลโครงการ SWAFT พบว่ากว่าร้อยละ 90 ของสตรีในทุกเขตที่อยู่อาศัยมีความเห็นว่าผู้หญิงสามารถเป็นปลัดอำเภอได้ และควรเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเป็นปลัดอำเภอ (ไม่ได้แสดงข้อมูล)

2.6.6 ภาพลักษณ์ของสตรี

ภาพลักษณ์ของผู้หญิงในสายตาของคนทั่วไปนั้น ผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ ช่วยตนเองไม่ได้ ต้องการผู้คุ้มครองป้องกันภัย รวมทั้งผู้หญิงเป็นเพศที่ผู้ชายตระหนักดีว่าอาจมีส่วนส่งเสริมหรือทำลายผู้ชายได้ และในสังคมส่วนใหญ่ที่เห็น ภาพของสตรีในอุดมคติคือผู้ที่ประพฤติกรรมตามแบบแผนของสตรีที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและจำกัดบทบาทสตรีเพียงบทบาทในครัวเรือนเท่านั้น และในขณะเดียวกันผู้หญิงก็มองภาพของตัวเองจากอิทธิพลของแนวคิดและศาสนาในสังคมที่ตนอยู่ โดยมีค่านิยมทางสังคมเช่นเดียวกับผู้ชาย และผู้หญิงเองก็ไม่สามารถหรือไม่ต้องการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของตนเอง และเชื่อกันว่าถ้าผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมในสังคมมากขึ้นเท่าไร เท่ากับมีส่วนต่อการทำลายทัศนคติและค่านิยมดั้งเดิมเท่านั้น (UN, 1989, pp.56-57) ในการศึกษารั้งนี้ ภาพลักษณ์ของผู้หญิงในสายตาของสตรีตัวอย่างสะท้อนจากข้อมูลที่ได้จากคำถาม "ทำไมตำแหน่งงานสูงๆ ของทางราชการหรือบริษัท เช่น อธิบดี ปลัดกระทรวง หรือผู้อำนวยการ จึงไม่ค่อยมีผู้หญิงได้เป็น" ปรากฏว่า โดยรวมแล้ว ร้อยละ 29 เห็นว่าการที่สตรีไม่ได้ตำแหน่งงานสูงๆ เพราะผู้หญิงอ่อนแอ รองลงมาร้อยละ 23 เห็นว่าผู้หญิงไม่มีความสามารถ ไม่มีโอกาส และร้อยละ 17 เห็นว่าผู้หญิงมีข้อจำกัดมากทั้งข้อจำกัดทางด้านร่างกายและการยอมรับจากผู้ชาย ในขณะที่ร้อยละ 13 เห็นว่าผู้หญิงมีการศึกษาน้อย โดยมีร้อยละ 9 เห็นว่าผู้หญิงไม่สนใจเองและมีภาระทางบ้านหนักอยู่แล้ว (ตารางที่ 2.6.10)

เมื่อจำแนกตามเขตที่อยู่อาศัยพบว่า สตรีในชนบทให้เหตุผลในลักษณะเดียวกันกับแบบแผนโดยรวม หากสตรีในกรุงเทพมหานครและเมืองอื่น ร้อยละ 27 และ 29 ให้เหตุผลที่ผู้หญิงไม่ได้ดำรงตำแหน่งงานสูงๆเป็นเพราะผู้หญิงไม่มีความสามารถและไม่มีโอกาส โดยสตรีในกรุงเทพฯ ร้อยละ 23 ให้เหตุผลว่าสตรีอ่อนแอเป็นเหตุผลรองลงมา ส่วนเหตุผลรองลงมาของสตรีในเขตเมืองอื่นร้อยละ 21 เป็นเพราะสตรีอ่อนแอ และมีข้อจำกัด

การที่สตรีในชนบทให้เหตุผลที่ผู้หญิงไม่ได้ดำรงตำแหน่งสูงๆ เป็นเพราะว่า ผู้หญิงอ่อนแอเห็นอาจมาจากการประกอบอาชีพหลักของคนชนบทคือการทำงานด้านเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องใช้พลังและความแข็งแรงของร่างกายมาก เมื่อถามถึงเหตุผลที่ผู้หญิงไม่ได้ดำรงตำแหน่งสูง จึงเอาพื้นฐานประสบการณ์ในอาชีพเกษตรกรรมมาเป็นเหตุผลที่มองว่าผู้หญิงอ่อนแอ ในขณะที่สตรีในกรุงเทพมหานครและเมืองอื่นทราบดีว่าการจะก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งหน้าที่การงานระดับสูงนั้น ต้องอาศัยความสามารถและโอกาส จึงมีส่วนของผู้ที่ให้เหตุผลดังกล่าวมากกว่าเหตุผลอื่น และมีข้อน่าสังเกตว่า สำหรับสตรีในเมืองอื่นร้อยละ 15 และกรุงเทพมหานครร้อยละ 13 ให้เหตุผลที่ผู้หญิงไม่ได้ดำรงตำแหน่งสูงเพราะผู้หญิงใช้อารมณ์ ไม่รู้จักตัดสินใจ ในขณะที่สตรีในชนบทเพียงร้อยละ 4.8 ที่ให้เหตุผลเดียวกัน

เมื่อพิจารณาตามจำนวนปีที่ศึกษาในโรงเรียนของสตรี พบว่ามีความผันแปรไม่แน่นอนในแต่ละกลุ่ม โดยในกลุ่มสตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือมีระยะเวลาการศึกษาต่ำกว่า 4 ปี ร้อยละ 27 และกลุ่มที่มีระยะเวลาศึกษาในโรงเรียน 4-6 ปี ร้อยละ 31 ให้เหตุผลว่าผู้หญิงอ่อนแอ ในขณะที่ผู้ที่มีจำนวนปีการศึกษายาวนานกว่า คือกลุ่มสตรีที่มีระยะเวลาการศึกษา 7-12 ปี ร้อยละ 26 เห็นว่าเป็นเพราะผู้หญิงไม่มีความสามารถและไม่มีโอกาส ส่วนผู้ที่มีระยะเวลาการศึกษา 13 ปีขึ้นไป ร้อยละ 28 ให้เหตุผลว่าผู้หญิงมีข้อจำกัดมาก สำหรับเหตุผลที่ว่าเป็นเพราะผู้หญิงมีการศึกษาน้อยนั้นพบว่าสัดส่วนของสตรีแต่ละกลุ่มที่ให้เหตุผลนี้ลดลงตามจำนวนปีการศึกษาที่เพิ่มขึ้น (ตารางที่ 2.6.11)

อนึ่ง เมื่อประมวลจากเหตุผลต่างๆ ที่สตรีตัวอย่างรายงาน สะท้อนให้เห็นว่าสตรีเองก็ยังมองภาพของตัวเองในลักษณะที่เป็นรองกว่าบุรุษ เหตุผลที่ให้ เป็นคำอธิบายที่ได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นเหตุผลที่ว่าผู้หญิงอ่อนแอ ไม่มีความสามารถ ใช้อารมณ์ หรือมีภาระทางครอบครัว ฯลฯ เหตุผลเหล่านี้เป็นคำกล่าวที่เป็นไปตามกระแสสังคม ซึ่งการจะเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ได้ก็จะต้องใช้เวลา โดยการส่งเสริมให้สตรีมีโอกาสได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น เพราะเมื่อสตรีมีการศึกษามากขึ้น ก็มีความรู้ ความชำนาญและความมั่นใจในตนเอง สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในขบวนการพัฒนา และเรียนรู้ที่จะปรับตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม และก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งงานสูงๆ ทัดเทียมกับผู้ชาย

ตารางที่ 2.1.1 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปีที่มีรายได้ จำแนกตามการควบคุมรายได้ที่สตรีหามาได้และเขตที่อยู่อาศัย

Table 2.1.1 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 who have income according to person who controls her income by area

ผู้ควบคุมรายได้ของสตรี	เขตที่อยู่อาศัย				Person who controls women's income
	Area				
	รวม	ชนบท	เมืองอื่น	กรุงเทพฯ	
Total	Rural	Other Urban	Bangkok		
ให้หมดกับสามีหรือคนอื่น	2.6	2.5	4.3	2.0	Give all to husband or others
ให้บ้าง เก็บเองบ้าง	10.5	11.0	7.2	7.9	Give some keep some
เก็บเองทั้งหมด	74.9	72.8	77.3	81.3	Keep all
เอามารวมกัน	13.0	13.6	11.2	8.7	Pool together
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	Total
จำนวนสตรีถ่วงน้ำหนัก	2,628	2,212	180	237	Weighted number of women

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.1.2 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามการควบคุมรายได้ของสามีและเขตที่อยู่อาศัย

Table 2.1.2 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to person who controls husbands's income by area

การให้รายได้ของสามี	เขตที่อยู่อาศัย				Person who controls husband's income
	Area				
	รวม	ชนบท	เมืองอื่น	กรุงเทพฯ	
Total	Rural	Other Urban	Bangkok		
ให้หมดกับภรรยา	58.8	62.5	38.7	42.5	Give all to wife
ให้บ้าง เก็บเองบ้าง	24.5	21.6	39.2	37.9	Give some keep some
เก็บเองทั้งหมด	10.0	8.9	15.8	15.1	Keep all
เอามารวมกัน	6.3	6.6	6.1	4.3	Pool together
สามีไม่มีรายได้	0.3	0.3	0.2	0.3	Husband has no income
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	Total
จำนวนสตรีถ่วงน้ำหนัก	2,791	2,312	203	275	Weighted number of women

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.1.3 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปีที่มีรายได้ จำแนกตามการมีลักษณะเสี่ยงในการใช้เงินที่สตรีหามาได้ และลักษณะ
 Table 2.1.3 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 who have income according to have say on how to spend own income by selected background characteristics

ลักษณะภูมิหลัง	การมีลักษณะเสี่ยง			จำนวนสตรี ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Background characteristics
	Having any say				
	มี Yes	ไม่มี No	รวม Total		
เขตที่อยู่อาศัย					Residence
ชนบท	98.6	1.4	100	2,206	Rural
เมืองอื่น	99.7	.3	100	178	Other urban
กรุงเทพฯ	98.8	1.2	100	236	Bangkok
ภาค					Region
เหนือ	97.6	2.4	100	590	North
ตะวันออกเฉียงเหนือ	99.4	.6	100	961	Northeast
กลาง	98.6	1.4	100	743	Central
ใต้	99.1	.9	100	326	South
จำนวนปีที่ศึกษา					Years of Schooling
ไม่มีการศึกษาหรือต่ำกว่า 4 ปี	96.2	3.8	100	193	No education or under
4-6 ปี	99.0	1.0	100	1,946	4-6 yrs.
7-12 ปี	98.6	1.4	100	286	7-12 yrs.
13 ปี และสูงกว่า	98.6	1.4	100	195	13 yrs. and higher
รวม	98.7	1.3	100	2,620	Total

ตารางที่ 2.1.4 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำนวนตามการมีสิทธิ์มีเสียงในการใช้เงินรายได้ทั้งหมดของ
ครัวเรือนและลักษณะภูมิหลัง

Table 2.1.4 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to having any
say on how the household income is spent by selected background characteristics

ลักษณะภูมิหลัง	การมีสิทธิ์มีเสียง Having any say			รวม Total	จำนวนสตรี ถ่วงน้ำหนัก Weighted Number of women	Background characteristics
	มี Yes	ไม่มี No	มีเฉพาะครอบครัวตนเอง Only for own family			
เขตที่อยู่อาศัย						Residence
ชนบท	93.5	5.3	1.2	100	2,317	Rural
เมืองอื่น	89.7	6.1	4.2	100	204	Other urban
กรุงเทพฯ	92.4	6.3	1.3	100	274	Bangkok
อายุ						Age
15-24	86.2	11.3	2.5	100	537	15-24
25-34	93.4	4.7	1.9	100	1,220	25-34
35-44	96.4	3.3	.3	100	1,037	35-44
รวม	93.1	5.5	1.4	100	2,794	Total

ตารางที่ 2.1.5 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำนวนตามความสามารถในการเลี้ยงตัวเองและลูกๆ โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี และลักษณะ
 Table 2.1.5 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to the ability to support self (and children) without husband's help by selected background characteristics

ลักษณะภูมิหลัง	ความสามารถในการเลี้ยงตัวเองและลูกๆ Ability to support self (and children)			จำนวนสตรี ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Background characteristics
	มี	ไม่มี	รวม		
	Yes	No	Total		
เขตที่อยู่อาศัย					
ชนบท	74.9	25.1	100	2,316	Rural
เมืองอื่น	83.3	16.7	100	204	Other urban
กรุงเทพฯ	82.8	17.2	100	274	Bangkok
ภาค					
เหนือ	65.0	35.0	100	611	North
ตะวันออกเฉียงเหนือ	75.9	24.1	100	1,005	Northeast
กลาง	86.0	14.0	100	831	Central
ใต้	73.9	26.1	100	346	South
จำนวนปีศึกษา					
ไม่มีการศึกษาหรือต่ำกว่า 4 ปี	68.4	31.6	100	203	No education or under 4 y
4-6 ปี	74.6	25.4	100	2,052	4-6 Yrs.
7-12 ปี	81.3	18.7	100	321	7-12 Yrs.
13 ปี และสูงกว่า	92.2	7.8	100	218	13 Yrs. and higher
รวม	76.3	23.7	100	2,793	Total

ตารางที่ 2.1.6 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่ไม่สามารถเลี้ยงตัวเองและ
และลูกได้หากปราศจากสามี จำแนกตามการมีที่พึ่งพยามต้องการความช่วยเหลือและ
เขตที่อยู่อาศัย

Table 2.1.6 Percentage distribution of currently married women aged 15-44
who are not self reliant according to whether women have
anyone to depend upon in times when needed by area

การมีที่พึ่งพิง	เขตที่อยู่อาศัย				Have anyone to depend upon
	Area				
	รวม	ชนบท	เมืองอื่น	กรุงเทพฯ	
	Total	Rural	Other urban	Bangkok	
มี	66.8	67.0	62.9	67.1	Yes
ไม่มี	33.2	33.0	37.1	32.9	No
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	Total
จำนวนสตรีวงน้ำหนัก	651	569	34	48	Weighted number of women

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.1.7 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามการขอเงินพ่อแม่ของตนเองมาช่วยค่าใช้จ่ายในครอบครัว และลักษณะ
 Table 2.1.7 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to whether the women have ever asked for money from parents to help with family's expenses by selected background characteristics

ลักษณะภูมิหลัง	การขอเงินพ่อแม่			จำนวนสตรี ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Background characteristic
	Ever asked for money from parents				
	เคย/อยู่ร่วมกับพ่อแม่ Yes/live together	ไม่เคย No	รวม Total		
เขตที่อยู่อาศัย					Residence
ชนบท	32.7	67.3	100	2,314	Rural
เมืองอื่น	24.6	75.4	100	204	Other urban
กรุงเทพฯ	18.6	81.4	100	275	Bangkok
ภาค					Region
เหนือ	30.4	69.6	100	611	North
ตะวันออกเฉียงเหนือ	35.9	64.1	100	1,005	Northeast
กลาง	25.4	74.6	100	832	Central
ใต้	28.8	71.2	100	346	South
จำนวนปีที่ศึกษา					Year of Schooling
ไม่มีการศึกษาหรือต่ำกว่า 4 ปี	26.3	73.7	100	203	No education or under 4
4-6 ปี	32.3	67.7	100	2,052	4-6 Yrs.
7-12 ปี	29.9	70.1	100	321	7-12 Yrs.
13 ปี และสูงกว่า	20.5	79.5	100	218	13 Yrs. and higher
รวม	30.7	81.4	100	2,793	Total

ตารางที่ 2.1.8 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามการเป็นเจ้าของบ้าน และเขตที่อยู่อาศัย

Table 2.1.8 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to house ownership by area

เจ้าของบ้าน	เขตที่อยู่อาศัย				House ownership
	Area				
	รวม	ชนบท	เมืองอื่น	กรุงเทพฯ	
	Total	Rural	Other urban	Bangkok	
ภรรยาผู้เดียว	7.3	7.3	6.4	7.3	Wife only
สามีผู้เดียว	10.2	10.7	5.9	9.3	Husband only
ภรรยาและสามี	37.6	42.9	17.5	8.3	Wife and husband
พ่อแม่ของตนเอง/คู่สมรส	29.4	31.3	20.1	19.6	Own/Spouse's parents
เช่า	9.3	2.7	36.3	44.8	Rented
บ้านหลวง	2.0	1.5	8.3	1.8	Gov't's/company's house
ญาติและอื่นๆ	4.1	3.5	5.2	8.8	Relative and others
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	Total
จำนวนสตรีว่างที่หนัก	2,786	2,310	202	274	Weighted number of women

ตารางที่ 2.2.1 ร้อยละที่มีส่วนในการทำกิจกรรมต่างๆ ในครัวเรือนแต่ละกิจกรรมของสมาชิกครัวเรือนแต่ละประเภท จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย
 Table 2.2.1 Percentage doing each household activity of family members according to household activities by area

กิจกรรม	จำนวนสตรีที่ถ่วงน้ำหนัก Weighted No. of women	ร้อยละ (Percentage)								Activity
		ภรรยา (ผู้ตอบ) Wife	สามี Husband	ลูกชาย Son	ลูกสาว Daughter	สมาชิกชายอื่นๆ Other male members	สมาชิกหญิงอื่นๆ Other female members	ลูกจ้าง/จ้างผู้อื่นทำ Employee/hire other	ไม่มีกิจกรรม No activity	
รวม										Total
ซื้ออาหาร	2,782	94.1	35.4	6.0	10.2	5.4	20.9	0.7	0.2 (2,788)	Buying food
ทำอาหาร	2,759	96.3	38.8	7.7	15.6	4.9	25.7	0.6	1.2 (2,793)	Cooking
ล้างถ้วยชาม	2,788	89.2	26.4	16.4	25.9	5.3	21.6	1.1	0.2 (2,792)	Clean dishes
ทำความสะอาดบ้าน	2,793	92.9	26.7	15.2	24.2	5.9	20.2	1.2	- -	Clean the house
ซักเสื้อผ้า	2,771	93.5	25.0	13.4	21.5	10.9	22.0	1.1	0.7 (2,790)	Laundry
ดูแลเด็กเล็ก	1,876	96.9	71.6	4.3	8.4	17.9	34.5	1.2	32.7 (2,788)	Take care of small children
ดูแลผู้สูงอายุ	590	90.0	56.0	4.8	8.7	16.0	24.8	0.9	78.8 (2,784)	Take care of elderly
ดูแลการเงินของครอบครัว	2,792	84.9	32.5	0.3	1.2	5.9	17.1	-	0.0 -	Manage household finance
ชนบท										Rural
ซื้ออาหาร	2,305	94.5	33.2	6.4	11.1	5.4	20.7	0.1	0.2 (2,310)	Buying food
ทำอาหาร	2,301	97.0	38.0	8.2	16.7	4.9	25.8	0.3	0.6 (2,314)	Cooking
ล้างถ้วยชาม	2,310	89.7	24.8	17.4	27.2	4.6	21.0	0.5	0.1 (2,313)	Clean dishes
ทำความสะอาดบ้าน	2,314	93.1	25.3	15.9	25.5	5.3	19.7	0.5	- -	Clean the house
ซักเสื้อผ้า	2,302	94.1	23.7	14.5	23.0	10.5	21.5	0.5	0.5 (2,312)	Laundry
ดูแลเด็กเล็ก	1,591	97.4	71.5	4.7	9.1	18.4	35.0	0.5	31.1 (2,310)	Take care of small children
ดูแลผู้สูงอายุ	523	91.4	56.9	4.8	8.8	14.6	23.0	0.5	77.3 (2,306)	Take care of elderly
ดูแลการเงินของครอบครัว	2,313	86.2	30.7	0.4	1.4	6.1	17.5	-	- -	Manage household finance

ตารางที่ 2.2.1 (ต่อ)

Table 2.2.1 (continued)

กิจกรรม	จำนวนสตรีที่ถ่วงน้ำหนัก Weighted No. of women	ร้อยละ (Percentage)								ไม่มีกิจกรรม No activity	Activity
		ภรรยา (ผู้ตอบ) Wife	สามี Husband	ลูกชาย Son	ลูกสาว Daughter	สมาชิกชายอื่นๆ Other male members	สมาชิกหญิงอื่นๆ Other female members	ลูกจ้าง/จ้างผู้อื่นทำ Employee/hire other			
เมืองอื่น											
ซื้ออาหาร	203	94.6	46.6	5.4	7.8	5.0	20.3	0.5	0.5	(204)	Buying food
ทำอาหาร	200	94.5	44.1	6.5	15.1	5.8	25.2	1.2	2.1	(204)	Cooking
ล้างถ้วยชาม	203	87.2	32.3	14.6	24.8	7.5	23.8	3.8	.5	(204)	Clean dishes
ทำความสะอาดบ้าน	204	91.3	34.3	15.0	21.4	8.2	22.8	4.9	-	-	Clean the house
ซักเสื้อผ้า	199	91.5	32.9	11.1	17.1	10.8	23.3	4.8	2.1	(204)	Laundry
ดูแลเด็กเล็ก	131	93.1	70.4	2.2	5.5	14.6	31.0	4.7	35.7	(204)	Take care of small children
ดูแลผู้สูงอายุ	33	87.9	44.9	5.8	4.3	17.4	23.2	1.4	83.8	(204)	Take care of elderly
ดูแลการเงินของครอบครัว	204	82.4	38.5	0.0	0.7	3.5	13.4	0.0	-	-	Manage household finance
กรุงเทพฯ											
ซื้ออาหาร	274	89.9	45.8	3.3	4.3	5.0	23.2	1.3	-	-	Buying food
ทำอาหาร	258	91.9	42.2	3.5	6.7	4.3	25.7	2.7	6.0	(275)	Cooking
ล้างถ้วยชาม	275	86.9	35.9	9.8	16.1	9.8	24.4	4.0	-	-	Clean dishes
ทำความสะอาดบ้าน	275	92.5	32.7	9.3	15.6	9.0	22.9	4.0	-	-	Clean the house
ซักเสื้อผ้า	269	90.3	30.8	5.6	12.3	14.1	24.9	3.8	1.8	(274)	Laundry
ดูแลเด็กเล็ก	153	95.4	73.9	1.8	4.5	15.3	32.9	5.0	43.9	(274)	Take care of small children
ดูแลผู้สูงอายุ	35	74.3	54.0	4.0	10.0	36.0	54.0	6.0	87.4	(274)	Take care of elderly
ดูแลการเงินของครอบครัว	275	75.6	42.5	0.3	0.5	6.3	16.3	-	-	-	Manage household finance

หมายเหตุ จำนวนที่แสดงในวงเล็บ เป็นจำนวนสตรีทั้งหมดที่ถ่วงน้ำหนักแล้ว

จำนวนสตรีที่ถ่วงน้ำหนักในคอลัมน์ที่ (1) เป็นฐานของร้อยละที่บุคคลแต่ละประเภทมีส่วนร่วมทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรมในครัวเรือน

ตารางที่ 2.2.2 ร้อยละที่ภรรยาเป็นผู้ทำมากที่สุด และร้อยละที่สามีเป็นผู้ทำมากที่สุดในกิจกรรมต่างๆในครัวเรือน จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย
 Table 2.2.2 Percentage wife does the most and percentage husband does the most according to household activity by area

กิจกรรม	รวม		ชนบท		เมืองอื่น		กรุงเทพฯ		Household activity
	Total		Rural		Other urban		Bangkok		
	ภรรยา	สามี	ภรรยา	สามี	ภรรยา	สามี	ภรรยา	สามี	
	Wife	Husband	Wife	Husband	Wife	Husband	Wife	Husband	
ซื้ออาหาร	82.0	8.1	76.8	6.3	83.2	16.3	75.5	16.9	Buying food
ทำอาหาร	81.5	5.5	83.2	4.2	73.3	11.3	73.5	12.0	Cooking
ล้างถ้วยชาม	74.1	4.2	74.8	2.9	67.5	7.3	73.0	13.0	Clean dishes
ทำความสะอาดบ้าน	78.1	4.8	78.3	3.6	77.7	9.2	76.8	11.6	Clean the house
ซักเสื้อผ้า	85.8	5.5	86.6	4.4	81.9	10.1	82.4	11.6	Laundry
ดูแลเด็กเล็ก	80.9	9.7	81.3	8.7	75.3	14.0	81.0	16.3	Take care of small children
ดูแลผู้สูงอายุ	77.2	18.4	79.2	17.8	71.6	19.4	52.0	26.0	Take care of elderly
ดูแลการเงินของครอบครัว	76.3	16.4	77.4	14.1	74.6	22.8	68.4	30.9	Manage household finance

ตารางที่ 2.2.3 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 10 ปีอย่างน้อย 1 คน ในบ้าน ตามบุคคลที่เป็นผู้ดูแลบุตรของสตรีบ่อยที่สุดเมื่อสตรีไม่อยู่บ้าน หรือไม่ทำงาน จำแนกตาม เขตที่อยู่อาศัย

Table 2.2.3 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 (who have at least one child aged less than 10 years old living in the household) according to person who takes care the child most often when woman is at work or away from home by area

ผู้ดูแลบุตร ของสตรีบ่อยที่สุด	เขตที่อยู่อาศัย Area				Person who takes care the child most often
	รวม Total	ชนบท Rural	เมืองอื่น Other urban	กรุงเทพฯ Bangkok	
ตนเอง	20.3	20.1	19.1	24.2	Self
สามี	9.5	9.9	8.2	5.8	Husband
ลูกชาย	1.3	1.4	0.8	1.4	Son
ลูกสาว	3.5	3.8	2.0	1.9	Daughter
พ่อแม่ของภรรยา	27.7	30.1	18.0	10.1	Wife's parents
พ่อแม่ของสามี	10.7	11.2	7.4	8.2	Husband's parents
ญาติ/เพื่อนบ้าน	8.3	7.6	10.5	13.0	Relatives/neighbor
ลูกจ้าง/จ้างคนอื่น	2.6	1.5	7.0	10.1	Employee/hire others
ศูนย์รับเลี้ยงเด็ก/โรงเรียน	9.5	8.4	16.4	8.7	Children centre/school
อื่นๆ	7.1	5.9	10.5	16.4	Other
รวม	100	100	100	100	Total
จำนวนสตรีถ้วนน้ำหนัก	1,778	1,512	123	143	Weighted number of women

ตารางที่ 2.2.4 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามความรู้สึกของสตรีว่าสามีเห็นแก่หรือเข้าข้างพ่อแม่ของเขาเองหรือภรรยาเมื่อมีการขัดแย้งกัน จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย

Table 2.2.4 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to who the husband takes side by area

บุคคลที่สาม เห็นแก่หรือเข้าข้างเปรียบ เทียบกับผู้ตอบ (ภรรยา)	เขตที่อยู่อาศัย Area			รวม Total	Person husband takes side
	ชนบท Rural	เมืองอื่น Other urban	กรุงเทพฯ Bangkok		
พ่อแม่ของสามี	10.4	15.8	19.7	11.7	Husband's parents
ภรรยา (ผู้ตอบ)	22.7	22.1	19.9	22.4	Wife
ไม่เข้าข้างใคร (เท่ากัน)	65.5	59.2	58.3	64.4	No one
แล้วแต่กรณี, อื่นๆ	1.4	2.9	2.0	1.5	Depends, other
รวม	100	100	100	100	Total
จำนวนสตรีที่ถ่วงน้ำหนัก	2,275	197	270	2,742	Weighted number of women

ตารางที่ 2.2.5 ร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปีที่เคยถูกสามีทุบตี จำแนกตามการศึกษาและเขตที่อยู่อาศัย

Table 2.2.5 Percentage ever been beaten by husband among currently married women aged 15-44 by education and area

การศึกษา	เขตที่อยู่อาศัย			รวม	จำนวนสตรี ถ่วงน้ำหนัก	Education
	ชนบท	เมืองอื่น	กรุงเทพฯ			
	Rural	Other urban	Bangkok	Total	Weighted number of women	
ไม่มีการศึกษาหรือต่ำกว่า 4 ปี	27.9	37.5	50.0	30.2	202	No education or less than 4 years
4-6 ปี	19.3	26.4	29.8	20.3	2,053	4-6 years
7-12 ปี	21.5	21.6	21.2	21.4	321	7-12 years
13 ปีหรือมากกว่า	10.4	10.0	11.9	10.6	218	13 years or more
รวม	19.7	20.9	25.9	20.4	2,794	Total
จำนวนสตรีถ่วงน้ำหนัก	2,315	204	274	2,794		Weighted number of women

ตารางที่ 2.2.6 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปีที่เคยถูกสามีทุบตี ตามความบ่อยครั้งของการทุบตี จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย

Table 2.2.6 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 who ever been beaten by husband according to frequency of such incidence by area

เขตที่อยู่อาศัย	ความบ่อยครั้ง Frequency			จำนวนสตรี ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Area
	บ่อย	ไม่บ่อย	รวม		
	Frequent	Not Frequent	Total		
ชนบท	11.1	88.9	100	457	Rural
เมืองอื่น	24.2	75.8	100	46	Other urban
กรุงเทพฯ	13.6	86.4	100	71	Bangkok
รวม	12.5	87.5	100	574	Total

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.2.7 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปีที่เคยถูกสามีทุบตี ตามวิธีการตอบได้ใน
ในการถูกทุบตี จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย

Table 2.2.7 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 who had been beaten by husbands according to their reaction by area

วิธีการตอบโต้	เขตที่อยู่อาศัย				Reaction
	ชนบท	เมืองอื่น	กรุงเทพฯ	รวม	
	Rural	Other urban	Bangkok	Total	
สู้กลับ	50.4	47.9	68.3	52.4	Fight back
ยอมไว้	41.9	47.9	28.7	40.8	Accepted
วิ่งหนี	6.4	3.2	2.0	5.6	Ran away
ด่ากลับ	0.8	1.1	1.0	0.9	Scold back
ขอร้องให้หยุด	0.3	-	-	0.3	Beg to stop
รวม	100	100	100	100	Total
จำนวนสตรีถ่วงน้ำหนัก	468	45	70	583	Weighted number of women

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.3.1 ร้อยละที่ภรรยาเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้าย และร้อยละสามีเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายเกี่ยวกับเรื่องต่างๆในบ้าน จำแนกตามที่อยู่อาศัย

Table 2.3.1 Percentage of wives making final decision and percentage of husbands making final decision according to items for decision making by area

เรื่องที่ตัดสินใจ	ชนบท		เมืองอื่น		กรุงเทพฯ		รวม		Items
	Rural		Other urban		Bangkok		Total		
	ภรรยา	สามี	ภรรยา	สามี	ภรรยา	สามี	ภรรยา	สามี	
	Wife	Husband	Wife	Husband	Wife	Husband	Wife	Husband	
การซื้อหรือทำอาหารสำหรับสมาชิกในครัวเรือน	82.8	6.4	77.5	11.3	74.6	14.2	81.6	7.5	Buying or cooking food for household members
การซื้อของใช้ในครัวเรือน	56.7	28.1	65.3	26.9	58.6	33.3	57.5	28.5	Buying household items
ท่าน (ภรรยา) ควรทำงานนอกบ้านหรือไม่	71.4	23.7	77.5	21.6	80.4	17.3	72.7	22.9	Whether wife should work outside the home
จำนวนลูกที่จะมี	81.9	15.9	82.7	13.7	77.3	17.7	81.5	15.9	No of children to have
ลงโทษลูกเมื่อลูกทำผิด	78.5	17.4	78.2	18.8	75.7	18.0	78.2	17.6	Punish children when they did wrong
ทำอย่างไรเมื่อลูกป่วย	79.2	18.0	88.3	10.3	86.4	9.5	80.4	16.7	What to do when children fall ill
ให้ลูกเรียนหนังสือสูงแค่ไหน	50.3	29.5	54.1	16.8	50.6	22.8	50.6	28.0	How high to educate children
ให้ลูกเข้าโรงเรียนไหน	62.2	26.6	75.2	19.4	64.1	25.6	63.3	26.0	Which school children should be enrolled
ลูกควรแต่งงานกับใคร	81.3	4.4	75.3	7.0	81.0	5.0	80.9	4.6	Who children should marry

ตารางที่ 2.3.2 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามความบ่อยครั้งของการพูดคุยปรึกษากับสามีในเรื่องต่างๆ จำนวนตามเขตที่อยู่อาศัย

Table 2.3.2 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to frequency of talking to husband on various topics by area

หัวข้อของการพูดคุย	ความบ่อยครั้ง Frequency				รวม Total	จำนวนสตรี ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Topics discussed
	ไม่เลย None	นานๆครั้ง Seldom	บางครั้ง Sometime	บ่อย-บ่อยมาก Often			
รวม							Total
การใช้จ่ายเงิน	6.3	22.3	20.9	50.5	100	2,789	Household expenses
เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในหมู่บ้าน/ชุมชน	18.0	29.3	27.7	25.1	100	2,792	Events occurred in the village/neighborhood
จำนวนลูกที่จะมี	18.2	36.3	22.2	23.3	100	2,791	No of children to have
การใช้การคุมกำเนิด	37.4	29.5	17.5	15.5	100	2,791	Family planning
ชนบท							Rural
การใช้จ่ายเงิน	5.8	22.8	20.9	50.5	100	2,311	Household expenses
เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในหมู่บ้าน/ชุมชน	16.2	29.4	28.7	25.7	100	2,314	Events occurred in the village/neighborhood
จำนวนลูกที่จะมี	17.6	35.4	23.0	24.0	100	2,313	No of children to have
การใช้การคุมกำเนิด	36.5	29.1	18.2	16.2	100	2,315	Family planning

ตารางที่ 2.3.2 (ต่อ)
Table 2.3.2 (continued)

หัวข้อของ การพูดคุย	ความบ่อยครั้ง Frequency				รวม Total	จำนวนสตรี ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Topics discussed
	ไม่เลย None	นานาครั้ง Seldom	บางครั้ง Sometime	บ่อย-บ่อยมาก Often			
เมืองอื่น							
การใช้จ่ายเงิน	9.4	20.0	22.1	48.6	100	204	Other urban Household expenses
เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในหมู่บ้าน/ชุมชน	23.9	30.0	23.5	22.5	100	204	Events occurred in the village/neighborhood
จำนวนลูกที่จะมี	20.0	37.8	18.5	23.7	100	204	No of children to have
การใช้การคุมกำเนิด	41.6	27.5	15.8	15.1	100	204	Family planning
กรุงเทพฯ							
การใช้จ่ายเงิน	8.3	19.6	19.9	52.1	100	274	Bangkok Household expenses
เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในหมู่บ้าน/ชุมชน	28.3	27.3	22.5	22.0	100	274	Events occurred in the village/neighborhood
จำนวนลูกที่จะมี	21.5	42.7	18.2	17.7	100	274	No of children to have
การใช้การคุมกำเนิด	41.5	34.9	13.2	10.4	100	273	Family planning

ตารางที่ 2.3.3 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามความบ่อยครั้งของการพูดคุยปรึกษากับสามีในเรื่องจำนวนบุตรที่จะมีและการใช้การคุมกำเนิดและอายุ

Table 2.3.3 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 years old according to frequency of talking to husband about number of children to have and use of contraception by age

หัวข้อ	ความบ่อยครั้งของการพูดคุย Frequency					จำนวนสตรี ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Topics
	ไม่เลย None	นานๆครั้ง Seldom	บางครั้ง Sometime	บ่อย-บ่อยมาก Often	รวม Total		
จำนวนบุตรที่จะมี							
อายุ							
15-19	19.0	31.2	22.7	27.1	100	126	15-19
20-24	10.6	37.5	23.9	27.9	100	411	20-24
25-29	13.6	39.8	23.2	23.5	100	565	25-29
30-34	16.7	39.4	21.2	22.7	100	654	30-34
35-39	19.0	31.5	25.5	24.0	100	561	35-39
40-44	30.9	33.7	17.2	18.2	100	474	40-44
การใช้การคุมกำเนิด							
อายุ							
15-19	29.6	32.0	17.1	21.4	100	126	15-19
20-24	30.1	28.4	19.4	22.1	100	411	20-24
25-29	33.9	28.5	20.2	17.4	100	564	25-29
30-34	38.5	30.9	15.6	15.0	100	653	30-34
35-39	38.6	31.7	17.7	12.1	100	563	35-39
40-44	47.1	26.7	15.2	11.2	100	474	40-44

หมายเหตุ: ข้อมูลที่แสดงเป็นผลที่ถ่วงน้ำหนักแล้ว

ตารางที่ 2.4.1 ร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่รู้สึกมีอิสระในการซื้อของแต่ละประเภท จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ
 Table 2.4.1 Percentage currently married women aged 15-44 who feel free to purchase personal items by selected background characteristics

ลักษณะภูมิหลัง	มีอิสระในการซื้อของใช้ส่วนตัว Freedom to purchase personal items (1)	มีอิสระในการซื้อเครื่องประดับ Freedom to purchase jewelry (2)	จำนวนสตรีถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Background Characteristics
รวม	88.1	50.3	2,795	Total
เขตที่อยู่อาศัย				Area
ชนบท	87.1	46.8	2,317	Rural
เมืองอื่น	92.9	75.4	204	Other urban
กรุงเทพฯ	92.5	61.6	275	Bangkok
ภาค				Region
เหนือ	88.6	42.6	611	North
ตะวันออกเฉียงเหนือ	87.2	43.6	1,005	Northeast
กลาง	89.6	60.0	833	Central
ใต้	86.1	60.0	347	South
จำนวนปีการศึกษา				Years of Schooling
ไม่มีการศึกษาหรือต่ำกว่า 4 ปี	80.1	40.6	202	No education or less than 4 yrs.
4-6 ปี	87.3	45.8	2,053	4-6 yrs.
7-12 ปี	92.1	64.9	322	7-12 yrs.
13 ปี หรือสูงกว่า	97.0	80.2	218	13 yrs. or more

ตารางที่ 2.4.2 ร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่มีอิสระในการไปในที่ต่างๆ จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ
 Table 2.4.2 Percentage of currently married women aged 15-44 who feel free to go various places by selected background characteristics

ลักษณะภูมิหลัง	มีอิสระในการ ไปนอกบ้าน Freedom to go outside the home (1)	มีอิสระในการ เยี่ยมเยียนเพื่อน * Freedom to visit friends (2)	มีอิสระในการ ไปเพิ่มพูนความรู้ Freedom to study further (3)	จำนวนสตรี ถ่วงน้ำหนัก ** Weighted number of women	Background characteristics
รวม	42.8	78.5	73.5	2,793	Total
เขตที่อยู่อาศัย					Area
ชนบท	40.9	78.6	72.0	2,315	Rural
เมืองอื่น	50.4	81.8	80.7	204	Other urban
กรุงเทพฯ	52.4	78.3	81.2	274	Bangkok
ภาค					Region
เหนือ	38.7	86.6	80.8	611	North
ตะวันออกเฉียงเหนือ	40.1	72.0	67.1	1,005	Northeast
กลาง	51.4	77.9	75.4	831	Central
ใต้	37.1	86.9	74.8	346	South

ตารางที่ 2.4.2 (ต่อ)

Table 2.4.2 (continued)

ลักษณะภูมิหลัง	มีอิสระในการ ไปนอกบ้าน Freedom to go outside the home (1)	มีอิสระในการ เยี่ยมเยียนเพื่อน * Freedom to visit friends (2)	มีอิสระในการ ไปเพิ่มพูนความรู้ Freedom to study further (3)	จำนวนสตรี ถ่วงน้ำหนัก ** Weighted number of women	Background characteristics
จำนวนปีที่ศึกษา					Years of Schooling
ไม่มีการศึกษาหรือ ต่ำกว่า 4 ปี	37.3	79.5	69.3	202	No education or less than 4 yrs.
4-6 ปี	40.9	78.5	71.5	2,052	4-6 yrs.
7-12 ปี	46.2	74.8	78.8	321	7-12 yrs.
13 ปีหรือสูงกว่า	60.7	87.0	88.3	218	13 yrs. or more

หมายเหตุ จำนวนตัวอย่างของแต่ละกลุ่มย่อยแตกต่างกันเล็กน้อย เนื่องจากจำนวนที่แตกต่างกันของการไม่มีคำตอบ

* รวม "แล้วแต่กรณี" เข้ากับกลุ่มที่รายงานว่า "ไม่มีอิสระ"

Note : Number of sample women in each cell differs slightly due to variation in the cases with no answer.

* Include "depend" in the category "no freedom".

ตารางที่ 2.4.3 ก. ร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่เคยไม่กล้าแสดงออกซึ่งความคิดเห็น
ขัดแย้งกับสามีอย่างเปิดเผย จำแนกตามการศึกษาและเขตที่อยู่อาศัย

Table 2.4.3 A. Percentage ever afraid to express disagreement with husband
among currently married women aged 15-44 by education
and area

การศึกษา	เขตที่อยู่อาศัย				Education
	ชนบท	เมือง	กรุงเทพฯ	รวม	
	Rural	Other urban	Bangkok	Total	
ไม่มีการศึกษาหรือ ต่ำกว่า 4 ปี	68.6	81.3	57.7	68.2 (202)	No education or less than 4 yrs.
4-6 ปี	67.8	60.0	67.8	67.6 (2,053)	4-6 yrs.
7-12 ปี	68.3	62.1	67.7	65.2 (321)	7-12 yrs.
13 ปี หรือสูงกว่า	60.1	57.5	55.2	58.1 (218)	13 yrs. or more
รวม	67.5 (2,315)	60.8 (204)	65.0 (274)	66.8 (2,794)	Total

() = จำนวนสตรีถ่วงน้ำหนัก

() = Weighted number of women

ตารางที่ 2.4.3 ข. กระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับสามีอย่างเปิดเผย ตามความบ่อยครั้งของการไม่กล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้ง จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย

Table 2.4.3 B. Percentage distribution of currently married women aged 15-44 who ever afraid to express disagreement with husband according to frequency of such incidents by area.

เขตที่อยู่อาศัย	ความบ่อยครั้ง Frequency				จำนวนสตรี ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Area
	บ่อย Often	ไม่บ่อย Not often	ไม่แน่นอน Depends	รวม Total		
ชนบท	37.2	62.4	0.3	100	1,562	Rural
เมืองอื่น	38.6	61.0	0.3	100	124	Other urban
กรุงเทพฯ	38.4	60.9	0.8	100	178	Bangkok
รวม	37.4	62.2	0.4	100	1,864	Total

ตารางที่ 2.5.1 ก. การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามทัศนคติเกี่ยวกับการลงทุนในการศึกษาให้แก่บุตรชาย-หญิง
จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ

Table 2.5.1 A. Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to attitudes toward supporting education of sons or daughters by selected background characteristics

	การเลือกให้การศึกษากับ				รวม	จำนวนสตรี ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Background Characteristics
	Would support education of						
	บุตรชาย Sons	บุตรสาว Daughters	ทั้งบุตรชาย และบุตรสาว Both	ไม่เลือก/ แล้วแต่กรณี Depends			
เขตที่อยู่อาศัย							Area
ชนบท	32.2	14.0	47.8	6.0	100	2,312	Rural
เมืองอื่น	14.8	7.7	67.1	10.3	100	204	Other urban
กรุงเทพฯ	14.4	14.9	66.4	4.3	100	274	Bangkok
ภาค							Region
เหนือ	25.2	8.2	58.5	8.1	100	611	North
ตะวันออกเฉียงเหนือ	34.3	18.5	41.3	6.0	100	1,005	Northeast
กลาง	21.1	13.8	58.8	6.3	100	830	Central
ใต้	41.1	8.6	47.3	3.0	100	346	South
จำนวนปีที่ศึกษา							Years of schooling
ไม่มีการศึกษาหรือ ต่ำกว่า 4 ปี	36.8	15.2	43.5	4.5	100	201	No education or less than 4 yrs.
4-6 ปี	31.5	14.5	47.4	6.6	100	2,052	4-6 yrs.
7-12 ปี	21.6	9.0	65.1	4.2	100	321	7-12 yrs.
13 ปี หรือสูงกว่า	11.9	10.0	71.1	7.0	100	218	13 yrs. or more
รวม	29.2	13.6	51.0	6.2	100	2,792	Total

ตารางที่ 2.5.1 ข. การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามเหตุผลเกี่ยวกับการลงทุนให้การศึกษาแก่บุตรชาย-หญิง จำแนกตามกลุ่มเพศของบุตรที่เลือกส่ง

Table 2.5.1 B. Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to the reasons for supporting education sons or daughters by gender of children

เพศของบุตรที่เลือกส่งและเหตุผล	ร้อยละ Percent	Gender of children chose to support and reasons
เลือกส่งทั้งบุตรชายและบุตรสาว		
<u>เหตุผลที่เลือก :</u>		
- ให้มีการศึกษาสูง/มีงานทำ	46.8	- To give higher education, or help to find a job
- ไม่ลำเอียง/รักบุตรเท่ากัน	42.8	- To be fair or because love children equally
- ขึ้นกับความสามารถและความต้องการ	7.6	- Depends on ability and desire of children
- อื่นๆ	2.8	- Other
รวม	100.0	Total
จำนวนสตรีถ่วงน้ำหนัก	1,424	Weighted no. of women
เลือกส่งบุตรชาย		
<u>เหตุผลที่เลือก :</u>		
- ห่วงความปลอดภัยของบุตรสาว/บุตรชาย ไม่ได้ไกลกว่า	46.9	- Worried for safety of daughters, sons can go farther from home
- บุตรชายเป็นผู้นำ	14.2	- Men should be leaders
- ต้องการให้บุตรชายมีงานทำ	11.2	- Want sons to be able to find jobs
- บุตรชายฉลาดกว่า	8.0	- Sons are smarter
- ต้องการให้บุตรมีการศึกษาสูง	5.6	- Want sons to be well educated
- คาดหวังว่าลูกชายจะเกื้อหนุนในอนาคต	3.9	- Expect support from sons in the future
- รักลูกชายมากกว่า	2.7	- Love sons more
- มีแต่บุตรชาย	1.3	- Have sons only

ตารางที่ 2.5.1 ข. (ต่อ)

Table 2.5.1 B. (continued)

เพศของบุตรที่เลือกส่งและเหตุผล	ร้อยละ Percent	Gender of children chose to support and reasons
- อื่นๆ	6.2	- Other
รวม	100.0	Total
จำนวนสตรีถ่วงน้ำหนัก	811	Weighted no. of women
เลือกส่งบุตรสาว		Choose to send daughters
เหตุผลที่เลือก :		Reasons :
- บุตรสาวมีความประพฤติดี	28.8	- Daughters are well behaved
- ต้องการให้บุตรสาวมีการศึกษาสูง/ มีงานทำ	25.4	- Want daughters to have high education, to be able to find jobs
- บุตรสาวฉลาดกว่า	16.1	- Daughters are smarter
- คาดหวังจะได้รับการเกื้อหนุน จากบุตรสาว	12.4	- Expect support from daughters in the future
- รักบุตรสาวมากกว่า	5.4	- Love daughters more
- มีแต่บุตรสาว	2.6	- Have daughters only
- อื่นๆ	9.3	- Other
รวม	100.0	Total
จำนวนสตรีถ่วงน้ำหนัก	378	Weighted no. of women

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.5.2 ร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่เห็นด้วยกับทัศนคติต่างๆ เกี่ยวกับบทบาทชาย-หญิงในครอบครัว จำแนกตามที่อยู่อาศัย

Table 2.5.2 Percentage of currently married women aged 15-44 who agree with each of the various attitudes regarding gender roles by area

ทัศนคติด้านต่างๆ Attitudes	เขตที่อยู่อาศัย Area			รวม Total
	ชนบท	เมืองอื่น	กรุงเทพฯ	
	Rural	Other urban	Bangkok	
1) ผู้ชายควรเป็นผู้ตัดสินใจในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ A man should make most decisions in the household	73.8	46.5	56.7	70.1(2,792)
2) ประเภทของงานควรมีการแยกเฉพาะเพศชายและเพศหญิง Some jobs are only for men and others only for women	52.9	32.5	42.6	50.4(2,792)
3) ผู้หญิงที่เป็นแม่คนไม่ควรทำงานนอกบ้านเมื่อบุตรยังเล็กอยู่ Mothers of small children should not work outside the home	82.6	70.9	75.5	80.7(2,879)
4) ถ้าภรรยาทำงานนอกบ้าน สามีควรช่วยดูแลบุตร If a wife works outside the home, her husband should help look after the kids	91.1	90.8	92.1	92.1(2,786)
5) ถ้าภรรยาทำงานนอกบ้าน สามีควรช่วยทำงานบ้าน If a wife works outside the home, her husband should help do the housework	92.7	94.1	89.9	92.5(2,580)
6) เมื่อมีเวลาว่าง สามีควรใช้เวลาว่างอยู่กับภรรยาและบุตร When a husband has free time, he should spend it with his wife and kids	98.6	98.8	99.0	98.8(2,792)

ตารางที่ 2.5.3 ก. ร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่เห็นด้วยว่าสามีควรจะละทิ้งภรรยา
ในกรณีต่างๆ จำแนกตามที่อยู่อาศัย

Table 2.5.3 A. Percentage of currently married women aged 15-44 who agree that a husband should leave his wife under each of the various conditions by area

กรณีต่างๆ ที่สามีควรจะละทิ้งภรรยา A husband should leave his wife if she....	เขตที่อยู่อาศัย Area			
	ชนบท Rural	เมืองอื่น Other urban	กรุงเทพฯ Bangkok	รวม Total
1. ภรรยาเป็นหมันหรือไม่สามารถมีลูกได้ cannot have children	16.7 (2,310)	7.3 (203)	11.6 (274)	15.5 (2,787)
2. ภรรยาไม่เคารพบิดามารดาของสามี does not respect his parents	58.1 (2,309)	48.2 (204)	50.6 (273)	56.7 (2,785)
3. ภรรยาเฆี่ยนตีบุตรเสมอ beats the children regularly	20.6 (2,310)	11.8 (204)	18.4 (274)	19.8 (2,788)
4. ภรรยาติดยาเสพติด is addicted to drugs	72.8 (2,313)	60.9 (203)	68.4 (274)	71.5 (2,790)
5. ภรรยามีความสัมพันธ์กับชายอื่น has sexual relations with other men	93.0 (2,312)	92.9 (203)	94.2 (274)	93.5 (2,789)
6. ภรรยาติดการพนัน is addicted to gambling	69.8 (2,312)	60.1 (203)	59.5 (273)	68.0 (2,788)
7. ภรรยาติดเหล้า is addicted to alcohol	54.0 (2,313)	45.6 (204)	42.7 (274)	52.2 (2,790)
8. ภรรยาละทิ้งงานบ้าน neglects housework	68.7 (2,312)	46.8 (204)	47.0 (274)	65.0 (2,789)
9. ภรรยาไม่เชื่อฟังคำสั่งสามี does not listen to him	68.5 (2,312)	44.4 (203)	42.7 (274)	64.2 (2,788)

หมายเหตุ () = จำนวนสตรีถ่วงน้ำหนัก

Note : () = Weighted number of women

ตารางที่ 2.5.3 ข. ร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่เห็นด้วยว่าภรรยาควรจะละทิ้งสามี
ในกรณีต่างๆ จำแนกตามที่อยู่อาศัย

Table 2.5.3 B. Percentage of currently married women aged 15-44 who agree that a wife should leave her husband under each of the various conditions by area

กรณีต่างๆ ที่ภรรยาควรจะละทิ้งสามี A wife should leave her husband if he....	เขตที่อยู่อาศัย Area			
	ชนบท Rural	เมืองอื่น Other urban	กรุงเทพฯ Bangkok	รวม Total
1. สามีเป็นหมัน is sterile	13.4 (2,312)	5.7 (202)	7.1 (274)	12.2 (2,788)
2. สามีไม่เคารพบิดามารดาของภรรยา does not respect her parents	55.7 (2,311)	43.2 (202)	47.2 (272)	54.0 (2,785)
3. สามีเขี่ยนตีบุตรเสมอ beats the children regularly	27.3 (2,311)	18.5 (202)	25.3 (273)	26.5 (2,786)
4. สามีติดยาเสพติด is addicted to drugs	73.4 (2,313)	66.0 (202)	69.7 (274)	72.5 (2,789)
5. สามีมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่น has sexual relations with other women	81.2 (1,876)	73.3 (148)	75.1 (206)	80.0 (2,788)
6. สามีติดการพนัน is addicted to gambling	62.4 (1,443)	58.1 (117)	55.9 (153)	61.5 (2,787)
7. สามีติดเหล้า is addicted to alcohol	39.2 (2,312)	35.0 (203)	27.1 (273)	37.5 (2,787)
8. สามีไม่เลี้ยงดูภรรยาและบุตร and children	91.4 (2,313)	88.9 (203)	91.9 (274)	91.3 (2,790)
9. สามีตบตีภรรยาเสมอ beats her regularly	82.0 (2,311)	82.2 (202)	81.4 (274)	82.0 (2,787)
10. สามีไร้สมรรถภาพทางเพศ is sexually impotent	24.2 (564)	13.1 (201)	13.6 (37)	22.5 (2,783)

หมายเหตุ () = จำนวนสตรีถ่วงน้ำหนัก

Note : () = Weighted number of women

ตารางที่ 2.5.4 ก. ร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่คาดหวังการเกื้อหนุนในยามสูงอายุจากบุตรชาย/หญิง จำแนกตามที่อยู่อาศัย

Table 2.5.4 A. Percentage of currently married women aged 15-44 who expect to be supported by sons/daughters in their old age by area

ความคาดหวังการเกื้อหนุน ในยามสูงอายุ	เขตที่อยู่อาศัย				Expect to be supported by sons/daughters in terms of..... Total
	Area				
	ชนบท Rural	เมืองอื่น Other urban	กรุงเทพฯ Rural	รวม Bangkok	
ความคาดหวังจากบุตรชาย	Expectation from sons				
- ด้านที่อยู่อาศัย	46.8 (1,081)	31.0 (63)	31.7 (87)	44.1 (2,791)	- A place to live
- ด้านการดูแลยามเจ็บป่วย	75.1 (1,738)	58.0 (118)	55.7 (153)	71.9 (2,793)	- Take care when ill
- ด้านการเงิน	67.3 (1,558)	44.1 (90)	42.2 (115)	63.2 (2,791)	- Monetary support
ความคาดหวังจากบุตรสาว	Expectation from daughters				
- ด้านที่อยู่อาศัย	72.5 (1,677)	49.9 (98)	53.1 (146)	68.8 (2,793)	- A place to live
- ด้านการดูแลยามเจ็บป่วย	85.0 (1,967)	70.7 (144)	71.8 (197)	82.7 (2,793)	- Take care when ill
- ด้านการเงิน	71.9 ()	47.2 ()	51.3 ()	68.0 (2,792)	- Monetary support

หมายเหตุ () = จำนวนสตรีถ่วงน้ำหนัก

Note : () = Weighted number of women

ตารางที่ 2.5.4 ข. ร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่คาดหวังการเกื้อหนุนในยามสูงอายุจากบุตร จำแนกตามระดับการศึกษา
 Table 2.5.4 B. Percentage of currently married women aged 15-44 who expect to be supported by sons/daughters in their old age by education

ความคาดหวังการเกื้อหนุน ในยามสูงอายุ	การศึกษา Education				รวม Total	Expect to be supported by sons/daughters in terms of.....
	ไม่มีการศึกษา หรือต่ำกว่า ประถมศึกษา < Primary	ประถม- ศึกษา Primary	มัธยม- ศึกษา Secondary	สูงกว่ามัธยม- ศึกษา > Secondary		
ความคาดหวังจากบุตรชาย						Expectation from sons
- ด้านที่อยู่อาศัย	53.9 (109)	47.2 (967)	35.5 (114)	18.9 (41)	44.1 (2,791)	- A place to live
- ด้านการดูแลสุขภาพเจ็บป่วย	74.4 (150)	75.1 (1,541)	64.5 (207)	51.0 (111)	71.9 (2,793)	- Take care when ill
- ด้านการเงิน	75.9 (152)	68.0 (1,396)	51.5 (165)	22.7 (49)	63.2 (2,791)	- Monetary support
ความคาดหวังจากบุตรสาว						Expectation from daughters
- ด้านที่อยู่อาศัย	73.6 (149)	72.0 (1,476)	59.3 (190)	48.5 (106)	68.8 (2,793)	- A place to live
- ด้านการดูแลสุขภาพเจ็บป่วย	84.5 (171)	84.0 (1,724)	80.9 (260)	70.9 (155)	82.7 (2,793)	- Take care when ill
- ด้านการเงิน	76.0 (153)	73.2 (1,501)	55.5 (178)	30.8 (67)	68.0 (1,899)	- Monetary support

ตารางที่ 2.6.1 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามการมีเพศสัมพันธ์กับสามีหรือได้กินก่อนแต่งงาน และลักษณะภูมิหลัง
 Table 2.6.1 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to whether the women have ever had premarital sex with husband by selected background characteristics

ลักษณะภูมิหลัง	มีเพศสัมพันธ์				จำนวนสตรี ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Background characteristics
	Ever had premarital sex with husband					
	มี Yes	สตรีไม่, สามีใช่ Wife says no, husband says yes	ไม่มี No	รวม Total		
อายุ						Age
15-24	23.2	5.1	71.7	100	537	15-24
25-34	17.5	4.4	78.1	100	1,215	25-34
35-44	10.0	3.6	86.4	100	1,034	35-44
เขตที่อยู่อาศัย						Area
ชนบท	12.2	3.2	84.6	100	2,309	Rural
เมืองอื่น	26.5	8.2	65.3	100	204	Other urban
กรุงเทพฯ	38.4	10.4	51.3	100	274	Bangkok

ตารางที่ 2.6.1 (ต่อ)

Table 2.6.1 (Continued)

ลักษณะภูมิหลัง	มีเพศสัมพันธ์				จำนวนสตรี ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Background characteristics
	Ever had premarital sex with husband					
	มี Yes	สตรีไม่, สามีใช่ Wife says no, husband says yes	ไม่มี No	รวม Total		
ภาค						Region
เหนือ	10.6	3.3	86.1	100	611	North
ตะวันออกเฉียงเหนือ	12.3	1.0	86.8	100	1,001	Northeast
กลาง	25.5	9.6	64.9	100	828	Central
ใต้	12.0	2.6	85.4	100	346	South
จำนวนปีที่ศึกษา						Year of Schooling
ไม่มีการศึกษาหรือต่ำกว่า 4 ปี	15.3	4.0	80.7	100	202	No education or under 4 yrs.
4-6 ปี	13.3	2.7	84.0	100	2,047	4-6 Yrs.
7-12 ปี	29.7	9.0	61.3	100	320	7-12 Yrs.
13 ปี และสูงกว่า	19.8	11.9	68.3	100	217	13 Yrs. and higher
รวม	15.8	4.2	79.9	100	2,787	Total

ตารางที่ 2.6.2 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามการเคยไปเที่ยวผู้หญิงหากินของสามีนับตั้งแต่แต่งงานกันมา และลักษณะภูมิหลัง
 Table 2.6.2 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to whether husbands ever visited a prostitute since marriage by selected background characteristics.

ลักษณะภูมิหลัง	การเที่ยวผู้หญิง Been to prostitute				จำนวนสตรี ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Background characteristics
	เคย	ไม่เคย	ไม่ทราบ	รวม		
	Yes	No	Don't know	Total		
เขตที่อยู่อาศัย						Area
ชนบท	13.1	78.7	8.2	100	2,316	Rural
เมืองอื่น	24.9	63.4	11.7	100	204	Other urban
กรุงเทพฯ	25.5	63.6	10.9	100	274	Bangkok
ภาค						Region
เหนือ	16.3	75.4	8.4	100	612	North
ตะวันออกเฉียงเหนือ	9.4	81.2	9.3	100	1,007	Northeast
กลาง	22.5	68.5	9.0	100	829	Central
ใต้	12.3	80.6	7.1	100	346	South
จำนวนปีที่ศึกษา						Year of Schooling
ไม่มีการศึกษาหรือต่ำกว่า 4 ปี	16.9	75.0	8.1	100	202	No education or under 4 yrs.
4-6 ปี	13.1	78.1	8.8	100	2,051	4-6 Yrs.
7-12 ปี	20.9	70.0	9.1	100	320	7-12 Yrs.
13 ปี และสูงกว่า	24.3	67.8	7.8	100	218	13 Yrs. and higher
รวม	15.2	76.1	8.7	100	2,794	Total

ตารางที่ 2.6.3 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามการที่สามีเคยมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น และลักษณะภูมิหลัง

Table 2.6.3 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to whether husbands have ever had relationship with other women since marriage by selected background characteristics

ลักษณะภูมิหลัง	ความสัมพันธ์				จำนวนสตรี ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Background characteristics
	Ever had an affair					
	มี Yes	ไม่มี No	ไม่ทราบ Don't know	รวม Total		
เขตท้องที่อาศัย						Area
ชนบท	11.3	83.8	4.8	100	2,316	Rural
เมืองอื่น	23.0	68.3	8.7	100	204	Other urban
กรุงเทพฯ	18.6	73.3	8.1	100	274	Bangkok
ภาค						Region
เหนือ	10.6	84.7	4.6	100	612	North
ตะวันออกเฉียงเหนือ	7.8	87.2	5.0	100	1,007	Northeast
กลาง	20.5	72.2	7.3	100	829	Central
ใต้	13.6	82.8	3.5	100	346	South
จำนวนปีที่ศึกษา						Year of Schooling
ไม่มีการศึกษาหรือต่ำกว่า 4 ปี	19.3	78.0	2.8	100	202	No education or under 4 yrs.
4-6 ปี	11.6	83.3	5.1	100	2,051	4-6 Yrs.
7-12 ปี	16.9	75.6	7.5	100	321	7-12 Yrs.
13 ปี และสูงกว่า	13.2	79.6	7.2	100	218	13 Yrs. and higher
รวม	12.9	81.7	5.4	100	2,794	Total

ตารางที่ 2.6.4 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามการมีภรรยาอื่นของสามีและเขตที่อยู่อาศัย

Table 2.6.4 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to whether husbands have another wife by area

สามีมีภรรยาอื่น	เขตที่อยู่อาศัย				Husbands have another wife
	Area				
	ชนบท Rural	เมืองอื่น Other urban	กรุงเทพฯ Bangkok	รวม Total	
มี	2.1	2.8	6.8	2.6	Yes
ไม่มี	95.3	92.5	89.6	94.6	No
ปฏิเสธ, ไม่ทราบ	2.5	4.7	3.5	2.8	Refused, don't know
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	Total
จำนวนสตรีถ่วงน้ำหนัก	2,319	204	274	2,796	Weighted number of women

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.6.5 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามความบ่อยครั้งในการทำพฤติกรรมต่างๆ ของสามีและเขตที่อยู่อาศัย
 Table 2.6.5 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to frequency of husband's engaging in each of the activities by area

แบบของพฤติกรรม	ประจำ Regularly	นานๆ ครั้ง Seldom	เคยประจำ		รวม Total	จำนวนสตรี ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Type of activities
			ปัจจุบันเลิก Previously but no longer	ไม่เคย Never			
รวม							
ดื่มเหล้า	14.1	62.1	3.5	20.4	100	2,791	Drink alcohol
สูบบุหรี่	53.8	12.2	5.1	28.9	100	2,791	Smoke cigarette
เล่นการพนัน	1.5	23.6	3.0	71.9	100	2,787	Gamble
ซื้อลอตเตอรี่	20.4	50.8	0.9	27.9	100	2,791	Buy lottery
เที่ยวกับเพื่อน	9.1	51.8	1.1	37.9	100	2,790	Hang out with friend
กลับบ้านดึก	8.8	34.2	0.7	56.3	100	2,787	Come home late
ชนบท							
ดื่มเหล้า	12.8	63.9	3.6	19.7	100	2,314	Drink alcohol
สูบบุหรี่	54.7	12.2	4.9	28.1	100	2,314	Smoke cigarette
เล่นการพนัน	1.5	23.1	2.8	72.6	100	2,314	Gamble
ซื้อลอตเตอรี่	18.4	51.2	0.9	29.5	100	2,314	Buy lottery
เที่ยวกับเพื่อน	9.1	52.3	0.9	37.7	100	2,314	Hang out with friend
กลับบ้านดึก	7.5	33.9	0.5	58.2	100	2,314	Come home late

ตารางที่ 2.6.5 (ต่อ)

Table 2.6.5 (Continued)

แบบของพฤติกรรม	ประจำ Regularly	นานๆ ครั้ง Seldom	เคยประจำ ปัจจุบันเลิก but no longer		รวม Total	จำนวนสตรี ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Type of activities
			ปัจจุบันเลิก Previously	ไม่เคย Never			
เมืองอื่น							Other urban
ดื่มเหล้า	18.4	52.5	4.0	25.1	100	203	Drink alcohol
สูบบุหรี่	46.8	11.1	8.0	34.0	100	203	Smoke cigarette
เล่นการพนัน	0.9	24.8	3.1	71.2	100	203	Gamble
ซื้อลอตเตอรี่	28.8	52.2	0.5	18.4	100	203	Buy lottery
เที่ยวกับเพื่อน	9.5	51.9	2.8	35.8	100	203	Hang out with friend
กลับบ้านดึก	10.4	37.0	2.1	50.5	100	203	Come home late
กรุงเทพฯ							Bangkok
ดื่มเหล้า	21.4	53.9	2.3	22.4	100	274	Drink alcohol
สูบบุหรี่	50.9	12.8	4.8	31.5	100	274	Smoke cigarette
เล่นการพนัน	2.3	26.7	4.5	66.5	100	274	Gamble
ซื้อลอตเตอรี่	31.0	46.9	0.5	21.7	100	274	Buy lottery
เที่ยวกับเพื่อน	9.3	48.1	1.8	40.8	100	274	Hang out with friend
กลับบ้านดึก	18.9	34.8	1.3	44.9	100	274	Come home late

ตารางที่ 2.6.6 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามความบ่อยครั้งของ
การมีปัญหาในช่วงแรกของชีวิตแต่งงานและเขตที่อยู่อาศัย

Table 2.6.6 Percentage distribution of currently married women aged 15-44
according to frequency of problems during early years of
marriage by area

ความบ่อยครั้งของ การมีปัญหา	เขตที่อยู่อาศัย				Frequency of problems
	Area				
	รวม	ชนบท	เมืองอื่น	กรุงเทพฯ	
	Total	Rural	Other urban	Bangkok	
บ่อย-บ่อยมาก	9.0	8.4	11.8	11.3	Often-very often
นานๆ ครั้ง	24.5	24.0	23.4	28.7	Seldom
ไม่เลย	66.6	67.5	69.8	59.9	Never
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	Total
จำนวนสตรีถ่วงน้ำหนัก	2,791	2,314	203	274	Weighted number of women

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.6.7 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามการประเมินชีวิตแต่งงานและเขตที่อยู่อาศัย

Table 2.6.7 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to level of assessment of marriage life by area

ผลการประเมิน	เขตที่อยู่อาศัย				Level of assessment of marriage life
	Area				
	รวม	ชนบท	เมืองอื่น	กรุงเทพฯ	
	Total	Rural	Other urban	Bangkok	
ดีมาก	23.2	23.6	27.0	16.6	Very good
ดี	3.2	3.0	5.2	3.8	Good
ปานกลาง	70.9	70.9	65.0	75.6	Medium
ไม่ดี	2.7	2.5	2.8	4.0	Not good
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	Total
จำนวนสตรีที่วางน้ำหนัก	2,789	2,312	203	274	Weighted number of women

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.6.8 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามความเห็นที่ผู้หญิงควรมีส่วนร่วมในทางการเมืองและลักษณะภูมิหลัง

Table 2.6.8 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to opinion about whether women should participate in politics by selected background characteristics

ลักษณะภูมิหลัง	ความเห็น Opinion about whether women should participate in politics			จำนวนสตรี ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Background characteristics
	ควร Yes	ไม่ควร No	รวม Total		
	อายุ				
15-24	90.8	9.2	100	537	15-24
25-34	88.9	11.1	100	1,218	25-34
35-44	83.3	16.7	100	1,033	35-44
เขตที่อยู่อาศัย					Area
ชนบท	86.6	13.4	100	2,312	Rural
เมืองอื่น	89.1	10.9	100	203	Other urban
กรุงเทพฯ	90.9	9.1	100	274	Bangkok
รวม	87.2	12.8	100	2,788	Total

ตารางที่ 2.6.9 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามความเห็นถึงระดับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของผู้หญิงไทยและเขตที่อยู่อาศัย

Table 2.6.9 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to the opinion about the level of political participation of Thai women by area

ระดับการมีส่วนร่วม	เขตที่อยู่อาศัย				Opinion about the level of women's political participation
	รวม	ชนบท	เมืองอื่น	กรุงเทพฯ	
	Total	Rural	Other urban	Bangkok	
มากพอแล้ว	11.1	11.6	6.7	9.7	High
ปานกลาง	51.2	52.2	45.0	47.8	Medium
น้อยเกินไป	37.7	36.2	48.3	42.5	Low
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	Total
จำนวนถ่วงน้ำหนัก	2,780	2,307	201	272	Weighted number of woman

ตารางที่ 2.6.10 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามเหตุผลที่ผู้หญิงไม่ได้ดำรงตำแหน่งสูงๆ ในหน่วยงาน และเขตที่อยู่อาศัย

Table 2.6.10 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to reasons why women do not get promoted to high position by area

เหตุผล Reasons	เขตที่อยู่อาศัย Area				
	รวม Total	ชนบท Rural	เมืองอื่น Other urban	กรุงเทพฯ Bangkok	
	ผู้หญิงอ่อนแอ Women are weak	28.6	29.9	20.9	
ไม่มีความสามารถ/โอกาส Women are not capable/have no chance	22.6	21.5	28.9	27.1	Women are not capable/have no chance
ใช้อารมณ์, ไม่ตัดสินใจ Women are emotional, indecisive	6.3	4.8	15.2	12.5	Women are emotional, indecisive
การศึกษาน้อย Women have low education	12.6	14.2	4.2	5.6	Women have low education
มีข้อจำกัดมาก Women have certain restrictions	16.8	16.5	21.2	16.2	Women have certain restrictions
ผู้หญิงไม่สนใจและมีภาระทางบ้าน Women are not interested in/and have other household burden	8.6	8.9	4.5	8.8	Women are not interested in/and have other household burden
นายและลูกน้องไม่ยอมรับ Women are not accepted by superiors and subordinates	4.5	4.2	5.0	6.6	Women are not accepted by superiors and subordinates
รวม Total	100.0	100.0	100.0	100.0	Total
จำนวนสตรีว่างน้ำหนัก Weighted number of women	2,659	2,206	192	261	Weighted number of women

ตารางที่ 2.6.11 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามเหตุผลที่ผู้หญิงไม่ได้ดำรงตำแหน่งสูงๆ ในหน่วยงาน และการศึกษา

Table 2.6.11 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to reasons why women do not get promoted to high position by education

เหตุผล	จำนวนปีที่ศึกษา					Reasons
	No of year in school					
	รวม	1-3 ปี	4-6 ปี	7-12 ปี	13 ปีขึ้นไป	
Total	No ed., 1-3 yrs.	4-6 yrs.	7-12 yrs.	13+ yrs.		
ผู้หญิงอ่อนแอ	28.6	26.8	31.4	22.0	14.2	Women are weak
ไม่มีความสามารถ/โอกาส	22.6	21.2	22.1	26.0	23.1	Women are not capable/have no chance
ใช้อารมณ์, ไม่ตัดสินใจ	6.3	4.7	3.9	13.7	18.9	Women are emotional, indecisive
การศึกษาน้อย	12.6	19.3	14.7	4.1	.7	Women have low education
มีข้อจำกัดมาก	16.8	17.5	15.1	19.6	27.7	Women have certain restrictions
ผู้หญิงไม่สนใจและมีภาระทางบ้าน	8.6	5.4	9.2	6.0	9.7	Women are not interested in/and have other household burden
นายและลูกน้อง ไม่ยอมรับ	4.5	5.1	3.7	8.6	5.6	Women are not accepted by superiors and subordinates
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	Total
จำนวนสตรีว่างน้ำหลัก	2,659	179	1950	314	216	Weighted number of woman

บทที่ 3

ภาวะเจริญพันธุ์และการวางแผนครอบครัว

3.1 ภาวะเจริญพันธุ์

เป้าหมายหนึ่งของการศึกษาในโครงการ SWAFT คือพยายามศึกษาระดับเจริญพันธุ์ และตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับระดับเจริญพันธุ์ของสตรีไทย โครงการ SWAFT ได้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับภาวะเจริญพันธุ์และการวางแผนครอบครัวของสตรีตัวอย่าง คำถามต่างๆ ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาวะเจริญพันธุ์ เป็นคำถามมาตรฐานที่ใช้ในโครงการสำรวจประชากรและการอนามัยในประเทศไทย (TDHS) กล่าวคือ อาจแบ่งคำถามต่างๆ เป็น 2 ชุด ชุดแรกเป็นคำถามที่จะให้ข้อมูลระดับเจริญพันธุ์ ซึ่งได้แก่ จำนวนบุตรเกิดรอดทั้งหมด และจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ของสตรี แยกตามเพศของบุตร (ข้อ C1 - ข้อ C12) ชุดที่สองเป็นคำถามที่ให้รายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับบุตรเกิดมีชีวิตแต่ละคน ได้แก่ เพศ เดือนปีเกิด ที่อยู่อาศัย อายุที่ตาย (กรณีที่ตาย) ซึ่งปรากฏในตารางประวัติการมีบุตร ข้อ C15a - ข้อ C15g ของแบบสอบถาม

แม้ว่าข้อมูลจากตารางประวัติการมีบุตร ประกอบกับตารางสมาชิกในครัวเรือน จะสามารถนำมาใช้ประมาณระดับเจริญพันธุ์ปัจจุบัน (current fertility level) ในรูปของอัตราเจริญพันธุ์รวมยอด (total fertility rate, TFR) ได้ก็ตาม แต่เนื่องจากขนาดตัวอย่างของ SWAFT ค่อนข้างเล็กและสัมภาษณ์เฉพาะสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปีเท่านั้น การจะประมาณอัตราเจริญพันธุ์รวมยอด ซึ่งจะคำนวณจากสตรีทั้งหมด เป็นเรื่องค่อนข้างซับซ้อน เพราะต้องตั้งข้อสมมติเกี่ยวกับจำนวนบุตรของสตรีที่เคยสมรสแต่ปัจจุบันเป็นหม้าย หย่า แยก หรือเลิก กับข้อสมมติที่ว่าสตรีโสด ไม่มีบุตร หรือเด็กเกิดมีชีวิตทุกคนเกิดภายในการสมรส การตั้งข้อสมมติดังกล่าวเป็นเรื่องสำคัญแต่ยาก และอาจมีผลกระทบต่อผลการประมาณอัตราเจริญพันธุ์รวมยอดที่ได้

ด้วยข้อจำกัดหรือปัญหาดังกล่าว การนำเสนอมาตรการวัดภาวะเจริญพันธุ์ในรายงานนี้ จึงจำกัดอยู่ที่มาตรการพื้นฐานง่ายๆ ซึ่งได้แก่ จำนวนบุตรเกิดรอด และจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ จำนวนบุตรที่ต้องการ ความไม่ต้องการบุตรเพิ่ม และสถานภาพการตั้งครรภ์ในปัจจุบัน

3.1.1 จำนวนบุตรเกิดรอดและมีชีวิต

จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของสตรี เป็นมาตรการวัดอย่างง่ายของภาวะเจริญพันธุ์ มาตรการนี้ใช้ข้อมูลตัดสินส่วน ณ เวลาที่ทำการสำรวจ ดังนั้นจึงไม่สามารถอ้างอิงโดยตรง

ถึงเวลาของภาวะเจริญพันธุ์ จำนวนบุตรเกิดรอดของสตรีแสดงประสิทธิภาพการมีบุตรสะสมในช่วงชีวิตของสตรี จำนวนบุตรโดยเฉลี่ยของสตรีจะเพิ่มตามอายุ สะท้อนถึงกระบวนการสร้างครอบครัวสำหรับกลุ่มสตรีอายุ 45-49 ปี หรือ 40-44 ปี ซึ่งอยู่ในวัยใกล้สิ้นสุดช่วงวัยเจริญพันธุ์ จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของสตรีกลุ่มนี้จะใกล้เคียงกับภาวะเจริญพันธุ์สมบูรณ์ (completed fertility) กล่าวคือเป็นภาวะสะสมของสตรีตั้งแต่เข้าสู่วัยเจริญพันธุ์ จนเกือบสิ้นสุดวัยเจริญพันธุ์

จำนวนบุตรที่มีชีวิต ไม่ได้สะท้อนระดับเจริญพันธุ์ที่แท้จริงของสตรี เพราะมาตรการนี้ไม่ได้รวมจำนวนบุตรที่เกิดมามีชีวิตแต่ได้ตายในเวลาต่อมา อย่างไรก็ตาม ในสังคมที่ระดับการตายของเด็กและทารกต่ำ จำนวนบุตรที่มีชีวิตจะต่ำกว่าจำนวนบุตรเกิดรอดเพียงเล็กน้อย ความแตกต่างของจำนวนบุตรเกิดรอดและจำนวนบุตรที่มีชีวิต จึงเป็นดัชนีทางอ้อมที่สะท้อนระดับการตายของเด็กและทารก จำนวนบุตรที่มีชีวิตเป็นข้อมูลที่สำคัญที่เกี่ยวเนื่องกับภาวะเจริญพันธุ์ เพราะจำนวนบุตรที่สตรีต้องการคือ จำนวนบุตรที่มีชีวิต ไม่ใช่จำนวนบุตรเกิดรอด การมีจำนวนบุตรที่มีชีวิตสูงน่าจะชี้แนะถึงแนวโน้มการลดภาวะเจริญพันธุ์ เนื่องจากสตรีมีบุตรจำนวนเพียงพอกับที่ต้องการแล้ว จึงอาจไม่ต้องการบุตรเพิ่มและมีการใช้การวางแผนครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อมูลในตารางที่ 3.1ก แสดงการกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสตามจำนวนบุตรเกิดรอดและอายุ ข้อมูลแสดงว่าประมาณ 1 ใน 10 ของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ยังไม่มีบุตรมีชีพ ประมาณ 6 ใน 10 ของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี มีบุตรแล้วอย่างน้อย 2 คนที่เหลือ 3 ใน 10 มีบุตร 3 คนหรือมากกว่าขึ้นไป การไม่มีบุตรของสตรีในกลุ่มอายุช่วงต้นของวัยเจริญพันธุ์ สะท้อนการเลื่อนการมีบุตรหรือการวางแผนครอบครัว เพื่อจะมีบุตรในเวลาที่เหมาะสม ในขณะที่การไม่มีบุตรของสตรีอายุมากหรือช่วงปลายของวัยเจริญพันธุ์ น่าจะสะท้อนระดับการเป็นหมั้นของสตรีไทย ข้อมูลในตารางที่ 3.1ก พบว่าครึ่งหนึ่งของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-19 ปี ไม่มีบุตรเปรียบเทียบกับร้อยละ 3 ของสตรีอายุ 40-44 ปี

จำนวนบุตรเกิดรอดและจำนวนบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ยของสตรีสมรส เพิ่มอย่างสม่ำเสมอตามอายุ สะท้อนถึงขบวนการสร้างครอบครัว ข้อมูลในตารางที่ 3.1 แสดงว่าสตรีไทยกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.0 คน มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย 1.9 คน แต่สตรีสมรสอายุ 40-44 ปี จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 3.1 คน และจำนวนบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย 2.9 คน จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของสตรีกลุ่มอายุนี้สะท้อนระดับเจริญพันธุ์ของประเทศไทยในช่วงประมาณ 30 ปีที่ผ่านมา

ข้อมูลในตารางที่ 3.1 ยังแสดงว่า ระดับเจริญพันธุ์ของสตรีในชนบทสูงกว่าสตรีในเขตเมือง (รวมกรุงเทพมหานคร) ไม่ว่าจะวัดโดยจำนวนบุตรเกิดรอดหรือมีชีวิตโดยเฉลี่ยของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี หรือจำนวนบุตรเกิดรอดและมีชีวิตโดยเฉลี่ยของสตรีอายุ 40-44 ปี เป็นที่น่าสังเกตว่า ความแตกต่างกันระหว่างจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย กับจำนวนบุตรที่มีชีวิตโดย

เฉลี่ยของสตรีในเขตชนบท มีมากกว่าสตรีในเขตเมือง สะท้อนถึงระดับการตายของเด็กและทารกที่สูงกว่าของเขตชนบทเปรียบเทียบกับเขตเมือง

ตารางที่ 3.2 แสดงความแตกต่างของภาวะเจริญพันธุ์ (ซึ่งวัดด้วยจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย จำนวนบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย และจำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ย) ตามลักษณะภูมิหลังบางประการ ถ้าวัดด้วยจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย พบว่าสตรีกรุงเทพมหานครมีระดับเจริญพันธุ์ต่ำสุด รองลงมาคือสตรีในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ความแตกต่างของจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยและมีชีวิตโดยเฉลี่ยระหว่างภาค สะท้อนว่าภาคกลางรวมกรุงเทพมหานคร มีระดับการตายของทารกและเด็กต่ำกว่าภาคอื่นๆ ภาคใต้ดูเหมือนจะมีระดับการตายของเด็กและทารกสูงกว่าภาคอื่น ข้อมูลนี้ดูเหมือนจะสนับสนุนข้อสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างการตายของทารกและเด็กกับภาวะเจริญพันธุ์

ระดับการศึกษาของสตรีมีความสัมพันธ์เป็นปฏิภาคกับภาวะเจริญพันธุ์ สตรีที่มีการศึกษา 13 ปีหรือมากกว่า มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 1.4 คน เปรียบเทียบกับสตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือเรียนไม่ถึง 4 ปี ซึ่งมีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.9 คน

สตรีที่นับถือศาสนาอิสลามมีบุตรมากกว่าสตรีที่นับถือศาสนาพุทธ โดยเฉลี่ยประมาณ 1 คน (3 คน เปรียบเทียบกับ 2 คน ตามลำดับ)

3.1.2 จำนวนบุตรที่ต้องการ

การแปลความจำนวนบุตรที่ต้องการ ยังเป็นหัวข้อที่ถกเถียงกัน กล่าวคือ มีการวิพากษ์กันว่า จำนวนบุตรที่ต้องการหรือจำนวนบุตรที่ปรารถนาเป็น เรื่องอัตวิสัย ไม่ได้สะท้อนถึงพฤติกรรมการมีบุตรที่แท้จริง เพราะคำตอบเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่ต้องการอาจเปลี่ยนแปลงได้ นอกจากนี้คำถามที่ถามไม่ได้พิจารณาถึงปัจจัยอื่นๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อจำนวนบุตรที่ต้องการ เช่น ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม และความต้องการบุตรของสามี ซึ่งน่าจะมอิทธิพลอย่างมากต่อจำนวนบุตรที่ต้องการของสตรี

จำนวนบุตรที่ต้องการในการศึกษานี้คือ จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ (รวมบุตรที่อยู่ในครรภ์) บวกกับจำนวนบุตรที่สตรีต้องการเพิ่ม ข้อมูลในคอลัมน์ 3 ของตารางที่ 3.1 แสดงว่าสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ต้องการจำนวนบุตรโดยเฉลี่ย 2.1 คน เป็นที่น่าสังเกตว่าจำนวนบุตรที่มีชีวิตและจำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีอายุ 35 ปีขึ้นไปใกล้เคียงกันมาก กล่าวคือ จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่โดยเฉลี่ยสูงกว่าจำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยเพียงเล็กน้อย ซึ่งน่าจะสตรีไทยอยู่ในภาวะที่สามารถแปลงจำนวนบุตรที่ต้องการให้เป็นภาวะเจริญพันธุ์ที่แท้จริง ส่วนสตรีที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยจะสูงกว่าจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ สะท้อนถึงว่าสตรีเหล่านี้ยังอยู่ในขั้นตอนกระบวนการสร้างครอบครัว

จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยเพิ่มตามอายุของสตรี กล่าวคือ สตรีอายุมากมีความต้องการบุตรจำนวนมากกว่าสตรีอายุน้อยกว่า จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยซึ่งลดลงตามอายุที่ลดลงของสตรี สอดคล้องกับแนวโน้มการลดของระดับภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย เป็นที่สังเกตว่าสตรีอายุ 15-19 ปี และสตรีอายุ 20-24 ปี ต้องการจำนวนบุตรโดยเฉลี่ยไม่ต่างกัน คือประมาณ 1.5 คน ซึ่งแนะว่าในอนาคตภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยน่าจะอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าระดับทดแทน

ความแตกต่างของจำนวนบุตรที่ต้องการตามลักษณะภูมิหลังของสตรีแสดงในคอลัมน์ 3 ของตารางที่ 3.2 ข้อมูลในตารางดังกล่าวแสดงว่า สตรีในชนบทมีจำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยสูงกว่าสตรีในเมือง จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีในภาคเหนืออยู่ในระดับต่ำสุด รองลงมาคือสตรีในกรุงเทพมหานคร สตรีในภาคใต้ต้องการมีบุตรในจำนวนที่มีขนาดใหญ่กว่าสตรีในภาคอื่นๆ โดยภาพรวม จำนวนบุตรที่ต้องการยังต่ำกว่าจำนวนบุตรที่มีชีวิตในทุกภาค

ความแตกต่างกันของจำนวนบุตรที่มีชีวิต กับจำนวนบุตรที่ต้องการ แปรผันตามภาค สตรีในกรุงเทพมหานครดูเหมือนจะมีความแตกต่างกันมากที่สุด ตามด้วยสตรีในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ การตีความความแตกต่างของจำนวนบุตรที่มีชีวิตกับจำนวนบุตรที่ต้องการเป็นเรื่องซับซ้อน เพราะจำนวนบุตรโดยเฉลี่ยที่มีชีวิตอยู่ของสตรีจะถูกอิทธิพลโครงสร้างทางอายุของสตรี ภาคที่มีสัดส่วนของสตรีอายุน้อยสูง มักจะมีจำนวนบุตรโดยเฉลี่ยที่มีชีวิตต่ำ เนื่องจากสตรีส่วนใหญ่ยังไม่บรรลุถึงจำนวนบุตรที่ต้องการด้วยยังมีช่วงเวลาในวัยเจริญพันธุ์เหลืออีกนาน จำนวนบุตรที่มีชีวิต จึงมักจะต่ำกว่าจำนวนบุตรที่ต้องการ ในขณะที่ภาคที่มีสัดส่วนสตรีอายุมากสูง สตรีส่วนใหญ่ก็บรรลุถึงขนาดครอบครัวที่ต้องการแล้ว จึงมักจะมีจำนวนบุตรที่มีชีวิตที่ใกล้เคียงกับจำนวนบุตรที่ต้องการ จากข้อมูลโครงสร้างทางอายุของสตรีตัวอย่างตามภาค พบว่ากรุงเทพมหานครมีร้อยละของสตรีที่อายุต่ำกว่า 30 ปีสูงกว่าสตรีในภาคอื่นๆ

ระดับการศึกษาของสตรีมีความสัมพันธ์เป็นบวกอย่างชัดเจนกับทั้งจำนวนบุตรที่มีชีวิตและจำนวนบุตรที่ต้องการ สตรีที่มีการศึกษาน้อยกว่ามีแนวโน้มจะมีจำนวนบุตรที่มีชีวิตและจำนวนบุตรที่ต้องการสูงกว่าสตรีที่มีการศึกษาสูงกว่าในทุกกลุ่มการศึกษา (ยกเว้นกลุ่มสตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาน้อยกว่า 4 ปี ซึ่งจำนวนบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ยจะเท่ากับหรือต่ำกว่าจำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ย) การที่จำนวนบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ยของกลุ่มสตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาน้อยกว่า 4 ปี เท่ากับจำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ย ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะส่วนใหญ่ของสตรีกลุ่มนี้มีอายุมากหรืออยู่ในช่วงปลายของวัยเจริญพันธุ์ และได้บรรลุถึงขนาดครอบครัวที่ต้องการแล้ว อีกประการหนึ่งเป็นไปได้ที่สตรีสูงอายุมักจะให้คำตอบจำนวนบุตรที่ต้องการเท่ากับจำนวนบุตรที่มีอยู่จริงของตนเอง (rationality)

สตรีที่นับถือศาสนาอิสลามมีจำนวนบุตรที่มีชีวิตและจำนวนบุตรที่ต้องการสูงกว่าสตรีที่นับถือศาสนาพุทธ ความแตกต่างของจำนวนบุตรที่มีชีวิตกับจำนวนบุตรที่ต้องการของสตรีที่นับถือศาสนาพุทธ มีมากกว่าของสตรีที่นับถือศาสนาอิสลาม (.16 เปรียบเทียบกับ .09)

3.1.3 สถานภาพการตั้งครรภ์

ระดับการตั้งครรภ์ของสตรีในวัยเจริญพันธุ์ เป็นดัชนีหนึ่งที่ใช้วัดระดับเจริญพันธุ์ ปัจจุบัน ระดับการตั้งครรภ์ที่ต่ำชี้แนะว่าระดับเจริญพันธุ์ในปัจจุบันน่าจะต่ำ ข้อมูลในสดมภ์ที่ 2 ของตารางที่ 3.8 แสดงร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปีที่กำลังตั้งครรภ์ ตามลักษณะภูมิหลังบางประการ พบว่ามีเพียงร้อยละ 5.8 ของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี กำลังตั้งครรภ์ ซึ่งนับว่าอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ ระดับการตั้งครรภ์ลดลงตามอายุที่เพิ่มขึ้น กลุ่มสตรีอายุ 40-44 ปี มีไม่ถึงร้อยละ 1 ที่กำลังตั้งครรภ์ สะท้อนว่าสตรีไทยนิยมการจำกัดขนาดครอบครัวภายหลังอายุ 35 ปี

เป็นที่น่าสนใจที่พบว่า สตรีในกรุงเทพมหานครมีร้อยละที่กำลังตั้งครรภ์สูงที่สุด (ร้อยละ 8) รองลงมาคือสตรีในภาคใต้ (ร้อยละ 7) การพบว่าสตรีในกรุงเทพมหานครมีระดับการตั้งครรภ์สูง ส่วนหนึ่งอาจเนื่องจากสตรีที่กำลังตั้งครรภ์มักจะมาอยู่เพื่อรอการคลอดที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีโรงพยาบาลและสถานบริการอนามัยดีกว่าที่อื่น

สตรีที่มีระดับการศึกษา 7-12 ปี มีร้อยละที่กำลังตั้งครรภ์สูงที่สุด (ร้อยละ 8) และสตรีที่มีภูมิลำเนาอิสลามมีอัตราการกำลังตั้งครรภ์สูงกว่าสตรีที่มีภูมิลำเนาพุทธเล็กน้อย (ร้อยละ 7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 6)

3.1.4 ความไม่ต้องการบุตรเพิ่ม

ความต้องการหรือไม่ต้องการบุตรเพิ่ม เป็นดัชนีที่สะท้อนแนวโน้มภาวะเจริญพันธุ์โดยรวมประมาณ 6 ใน 10 ของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มอีก ความไม่ต้องการบุตรเพิ่มของสตรีไทยอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง ชี้แนะว่าภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศไทยน่าจะอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำต่อไป

ความไม่ต้องการบุตรเพิ่ม มีความแตกต่างกันตามภูมิหลังของสตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาที่ผ่านมาพบความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างความไม่ต้องการบุตรเพิ่มกับระยะเวลาสมรส และจำนวนบุตรที่มีชีวิต กล่าวคือ สตรีที่มีระยะเวลาสมรสมานานกว่า (ซึ่งก็มักจะมีจำนวนบุตรที่มีชีวิตมากกว่า) มีแนวโน้มจะ ไม่ต้องการบุตรเพิ่มในระดับที่สูงกว่าสตรีที่มีระยะเวลาสมรสสั้นกว่า (ซึ่งก็มักจะมีจำนวนบุตรที่มีชีวิตน้อยกว่าด้วย) การเสนอความแตกต่างของความไม่ต้องการบุตรเพิ่มตามลักษณะภูมิหลังของสตรีในตารางที่ 3.3 จึงนำเอาระยะเวลาสมรสของสตรีมาพิจารณา ร่วม ข้อมูลในตารางที่ 3.3 แสดงอย่างชัดเจนถึงความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างระยะเวลาสมรสกับความไม่ต้องการบุตร กล่าวคือ ระดับความไม่ต้องการบุตรเพิ่ม เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 24.6 ในกลุ่มสตรีที่สมรสไม่เกิน 5 ปี เป็นร้อยละ 85.5 ในกลุ่มสตรีที่สมรสมานาน 20 ปีหรือมากกว่า

สตรีในเขตเมือง มีร้อยละที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มสูงกว่าสตรีในเขตชนบท ไม่ว่าจะสตรีนี้จะมีระยะเวลาสมรสสั้นหรือยาว

สตรีในภาคเหนือ มีร้อยละที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มสูงที่สุด และสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำที่สุด ความแตกต่างในร้อยละที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มตามภาคผันแปรตามกลุ่มระยะเวลาสมรสของสตรี สะท้อนว่าสตรีในแต่ละภาคมีความแตกต่างกันในระยะเวลาที่สมรส

ระดับการศึกษาของสตรีมีความสัมพันธ์เป็นปฏิภาคกับความไม่ต้องการบุตรเพิ่ม แต่เมื่อนำเอาระยะเวลาสมรสมาพิจารณาประกอบ พบว่าสำหรับกลุ่มระยะเวลาสมรสต่ำกว่า 20 ปี สตรีที่มีการศึกษา 7-12 ปีมีระดับความไม่ต้องการสูงที่สุด สะท้อนว่าการศึกษาน่าจะมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาสมรส

สัดส่วนของสตรีที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่ภาคเหนือที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มสูงกว่าสตรีที่มีภูมิลำเนาอิสลาม (ร้อยละ 60 เปรียบเทียบกับร้อยละ 53) ระดับความไม่ต้องการบุตรเพิ่มของสตรีที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่ภาคเหนือ ยังคงสูงกว่าสตรีที่มีภูมิลำเนาอิสลามแม้ภายหลังจากการนำเอาปัจจัยระยะเวลาสมรสมาพิจารณาแล้ว

เป็นไปตามที่คาด สตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตมากกว่าจะมีร้อยละที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มสูงกว่าสตรีที่มีจำนวนบุตรน้อยกว่า และความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างจำนวนบุตรที่มีชีวิตกับความไม่ต้องการบุตรเพิ่มยังคงอยู่ แม้จะนำระยะเวลาสมรสมาประกอบการพิจารณา กล่าวคือ ในทุกกลุ่มระยะเวลาสมรส สตรีที่มีจำนวนบุตรมากกว่ามีสัดส่วนที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มมากกว่าสตรีที่มีจำนวนบุตรน้อยกว่า

3.2 การใช้บริการคุมกำเนิด

ระดับการให้บริการคุมกำเนิดของสตรีสมรส เป็นมาตรการหนึ่งที่สะท้อนระดับเจริญพันธุ์และความก้าวหน้าของโครงการวางแผนครอบครัว

เนื่องจากในโครงการ SWAFT สัมภาษณ์สตรีที่กำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ระดับการเคยใช้ และกำลังใช้วิธีคุมกำเนิดจึงจำกัดอยู่เฉพาะสตรีกลุ่มดังกล่าว ข้อมูลในตารางที่ 3.4 แสดงอัตราการเคยใช้วิธีคุมกำเนิดอย่างน้อยหนึ่งวิธี อัตราการกำลังใช้การคุมกำเนิด และอัตราการกำลังใช้การคุมกำเนิดแต่ละวิธี จำแนกตามอายุของสตรี ผลการศึกษาของโครงการ SWAFT พบว่าประมาณร้อยละ 93 ของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี เคยใช้การคุมกำเนิด ระดับการเคยใช้มีแนวโน้มว่าค่อนข้างสูง ความสัมพันธ์ระหว่างอายุและการเคยใช้การคุมกำเนิดมีลักษณะเป็นเส้นโค้ง กล่าวคือระดับการเคยใช้ของกลุ่มสตรีอายุ 15-19 ปีต่ำ และเพิ่มขึ้นเป็นระดับร้อยละ 93-95 ในช่วงอายุ 20-39 หลังจากนั้นก็ลดลงในกลุ่มอายุ 40-44 ปี

สำหรับระดับกำลังใช้การคุมกำเนิด ข้อมูล SWAFT พบว่าประมาณร้อยละ 74 ของสตรีไทยกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี กำลังใช้การคุมกำเนิดวิธีหนึ่งวิธีใด ระดับกำลังใช้การคุมกำเนิดแปรผันตามอายุของสตรี กลุ่มสตรีอายุ 15-19 ปี มีอัตราการใช้ต่ำสุด ขณะที่กลุ่มสตรีอายุ 35-39 ปี มีอัตราการใช้สูงที่สุด (ร้อยละ 63 กับร้อยละ 80 ตามลำดับ)

อัตราการกำลังใช้การคุมกำเนิดผันแปรตามภาค สตรีในภาคเหนือมีระดับการกำลังใช้การคุมกำเนิดสูงสุด (ร้อยละ 80) รองลงมาคือ สตรีในภาคกลาง (ร้อยละ 78) สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 73) และสตรีในกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 72) ส่วนสตรีในภาคใต้มีอัตราการกำลังใช้ต่ำสุดคือ ร้อยละ 58 (ตารางที่ 3.6) แบบแผนความแตกต่างของอัตราการกำลังใช้ตามภาคไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อประมาณ 6 ปีที่ผ่านมา แต่ระดับการใช้การคุมกำเนิดของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปีของประเทศไทย ได้เพิ่มขึ้นในทุกภาค กล่าวคือระหว่าง พ.ศ.2530-36 โดยรวมทั้งประเทศ อัตราการกำลังใช้การคุมกำเนิดเพิ่มขึ้นเกือบร้อยละ 10 คือจากประมาณร้อยละ 68 เป็นร้อยละ 74 การเพิ่มอัตราการกำลังใช้การคุมกำเนิดปรากฏว่า เพิ่มมากที่สุดใภาคใต้คือ เพิ่มประมาณร้อยละ 13 สำหรับภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีระดับการเพิ่มใกล้เคียงกันคือเพิ่มประมาณร้อยละ 10 ส่วนสตรีในกรุงเทพมหานครมีร้อยละของการเพิ่มอัตราการกำลังใช้การคุมกำเนิดน้อยที่สุดคือ เพิ่มเพียงร้อยละ 6 (ตารางที่ 3.6)

วิธีคุมกำเนิดที่สตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปีในประเทศไทยนิยมใช้มากที่สุดคือ ยาเม็ด (ร้อยละ 27) รองลงมาคือทำหมันหญิง (ร้อยละ 20) ยาฉีด (ร้อยละ 14) และใส่ห่วง (ร้อยละ 6) วิธีคุมกำเนิดอื่นๆ เช่น ทำหมันชาย ถุงยางอนามัย หลังภายนอก และนั้บระขะปลดอดภัย มีการใช้กันน้อย อยู่ระหว่างร้อยละ 1-3 เท่านั้น (ตารางที่ 3.4)

วิธีคุมกำเนิดที่นิยมใช้ผันแปรตามอายุของสตรี กล่าวคือสตรีที่ยังมีอายุน้อย (ต่ำกว่า 30 ปี) มักนิยมใช้วิธีคุมกำเนิดแบบชั่วคราว เช่น ยาเม็ด ยาฉีด และใส่ห่วง เป็นต้น ขณะที่สตรีที่อายุมาก (35 ปีหรือมากกว่า) นิยมใช้วิธีคุมกำเนิดแบบถาวรคือ ทำหมันหญิง ข้อมูลในตารางที่ 3.4 แสดงว่าประมาณ 1 ใน 3 ของสตรีกำลังสมรส อายุต่ำกว่า 30 ปี รับประทานยาเม็ดคุมกำเนิดประมาณ 1 ใน 5 ใช้ยาฉีด และเกือบ 1 ใน 10 ใส่ห่วง ส่วนกลุ่มสตรีกำลังสมรสอายุ 35 ปีขึ้นไป เกือบ 1 ใน 3 ได้ทำหมันหญิงแล้ว

นอกจากนี้ ผลการสำรวจจากโครงการ SWAFT ยังพบความแตกต่างกันของวิธีคุมกำเนิดที่นิยมใช้ตามภาค (ตารางที่ 3.5) สตรีในภาคเหนือมีระดับการใช้ยาเม็ดสูงกว่าสตรีในภาคอื่น (คือร้อยละ 35 ของสตรีในภาคเหนือใช้ยาเม็ด) ขณะที่สตรีในภาคกลางมีระดับการใช้ยาเม็ดและทำหมันหญิงใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 24 สำหรับแต่ละวิธี และสตรีในภาคกลางมีร้อยละที่ทำหมันหญิง ใช้ยาฉีด และทำหมันชาย สูงกว่าสตรีในทุกภาค สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีระดับการใช้ห่วงสูงที่สุดคือ ร้อยละ 10 ของสตรีในกลุ่มนี้ใส่ห่วง ส่วนสตรีในภาคใต้นิยมใช้วิธีแบบโบราณคือ หลังภายนอกและนั้บระขะปลดอดภัย สูงกว่าสตรีในทุกภาค สตรีในกรุงเทพมหานครมีระดับการใช้ถุงยางสูงที่สุดคือ ประมาณร้อยละ 5 ของสตรีกำลังสมรสใช้ถุงยาง รองลงมาคือสตรีในภาคใต้

จากการเปรียบเทียบร้อยละที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดแต่ละวิธี ระหว่าง พ.ศ. 2530 กับ พ.ศ. 2536 พบว่าวิธีคุมกำเนิดที่มีอัตราการเพิ่มการใช้มากที่สุด ได้แก่ ถุงยาง รองลงมาคือ ยาฉีด และขานเม็ด ส่วนวิธีทำหมันชายมีการลดของการใช้มากที่สุด รองลงมาคือวิธีใส่ห่วง และการทำหมันหญิง (ตารางที่ 3.6) การเพิ่มอัตราการใช้ถุงยางส่วนหนึ่งน่าจะเป็นเพราะสภาพการแพร่ขยายของโรคเอดส์ ส่วนการลดลงของอัตราการใช้วิธีทำหมันชาย ใส่ห่วง และทำหมันหญิง ส่วนหนึ่งอาจเนื่องจากการลดกิจกรรมการวางแผนครอบครัวที่มีการสนับสนุนหรือให้บริการวิธีการเหล่านี้ ขณะที่ ขานเม็ดและยาฉีด สตรีอาจหาซื้อเพื่อใช้เองได้โดยไม่ต้องพึ่งบริการของโครงการวางแผนครอบครัวมากนัก

3.3 การยังใช้การคุมกำเนิด

วิธีหนึ่งของการวัดความต้องการและความสำเร็จของการวางแผนครอบครัวคือ การประมาณถึงกลุ่มสตรีที่น่าจะ ได้มีการใช้การวางแผนครอบครัวแต่ไม่ได้ใช้ นักประชากรเรียกกลุ่มสตรีดังกล่าวว่า กลุ่มที่มีการยังใช้การคุมกำเนิด (unmet need) กลุ่มยังใช้การคุมกำเนิดอาจแบ่งได้เป็นกลุ่มยังใช้เพื่อการจำกัดขนาดครอบครัว (unmet need for limiting) กับกลุ่มยังใช้เพื่อการเว้นช่วงห่างของการมีบุตร (unmet need for birth spacing) โดยคำนิยามอย่างกว้างๆ กลุ่มสตรีกลุ่มแรก ได้แก่ สตรีที่กำลังสมรสในวัยเจริญพันธุ์ ยังมีความสามารถมีบุตร [ไม่อยู่ในช่วงหลังคลอด หรือไม่สามารถมีบุตร (infecund)] ไม่ได้กำลังตั้งครรภ์ ไม่ต้องการบุตรเพิ่ม แต่ไม่ได้ใช้การคุมกำเนิด และกลุ่มที่สองซึ่งคือกลุ่มการยังใช้เพื่อเว้นช่วงห่างของการมีบุตร ได้แก่ สตรีกำลังสมรสในวัยเจริญพันธุ์ ยังมีความสามารถมีบุตร ไม่ได้กำลังตั้งครรภ์ ต้องการมีบุตรเพิ่มในอีก 2-3 ปี ข้างหน้า แต่ไม่ได้ใช้การคุมกำเนิด ทั้งสองกลุ่มนี้เป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการวางแผนครอบครัว เป็นที่น่าเสียดายว่าข้อมูลที่มีอยู่ของโครงการ SWAFT ไม่สามารถประมาณระดับการยังใช้เพื่อเว้นช่วงห่างการมีบุตร อย่างไรก็ตาม ข้อมูลระดับการยังใช้เพื่อจำกัดขนาดครอบครัวก็น่าจะมีประโยชน์บ้าง ข้อมูลในตารางที่ 3.8 แสดงการกระจายของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามสถานภาพความต้องการการคุมกำเนิด จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ ผลการศึกษาพบว่าระดับการยังใช้เพื่อการจำกัดขนาดครอบครัวของสตรีไทยค่อนข้างต่ำ ร้อยละ 4 ของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปีไม่ต้องการบุตรเพิ่มและไม่ได้ใช้การคุมกำเนิด อัตราการยังใช้มีแนวโน้มเพิ่มตามอายุที่เพิ่มขึ้น กลุ่มสตรีอายุ 40-44 ปีมีอัตราการยังใช้สูงที่สุดคือ ร้อยละ 8 ซึ่งน่าจะว่าสตรีกลุ่มนี้อาจคิดว่าตัวเองไม่สามารถตั้งครรภ์ได้อีกเพราะอายุมากแล้ว จึงไม่ใช้การคุมกำเนิด ทั้งๆ ที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มอีก กลุ่มสตรีโกลีวทั้งหมดเจริญพันธุ์ควรได้รับความรู้และการให้บริการวางแผนครอบครัวเป็นพิเศษ เพื่อป้องกันกรณีครรภ์ที่ไม่ต้องการ และมักเป็นการส่งเสริมสุขภาพของสตรีให้ไม่ต้องมีบุตรเมื่ออายุมากขึ้นเป็นอันตรายต่อสุขภาพของมารดา

อัตราการยังชีพของสตรีที่ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาน้อยกว่า 4 ปี มีถึงร้อยละ 8 ซึ่ง
แนะว่ากลุ่มนี้อาจขาดความรู้และการเข้าถึงบริการวางแผนครอบครัว

เป็นที่น่าสนใจที่พบว่า กว่า 1 ใน 10 ของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ในภาคใต้
น่าจะได้ใช้การคุมกำเนิดแต่ไม่ใช้ อัตราการยังชีพที่สูงมากของสตรีในภาคใต้ส่วนหนึ่งเนื่องจากการ
เลือกตัวอย่างซึ่งมีจำนวนสัดส่วนสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสูงเป็นพิเศษ เพื่อให้สามารถศึกษาเปรียบเทียบ
เทียบความแตกต่างในด้านต่างๆ ของสตรีไทยพุทธ และสตรีไทยมุสลิมในการศึกษารายละเอียดต่อไป

สตรีที่นับถือศาสนาอิสลามมีอัตราการยังชีพสูงกว่าสตรีที่นับถือศาสนาพุทธถึงกว่า 3 เท่า
(ร้อยละ 17 เปรียบเทียบกับร้อยละ 4) อัตราการยังชีพที่สูงของสตรีที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งส่วนใหญ่
อยู่ในภาคใต้ ทำให้อัตราการยังชีพของภาคใต้สูงด้วย ผลการวิจัยนี้ชี้แนะว่ายังมีความจำเป็นที่
ต้องขยายและเพิ่มความเข้มแข็งของโครงการวางแผนครอบครัวใน 4 จังหวัดภาคใต้ หากจะให้
เป้าหมายของนโยบายประชากรบรรลุตามแผนฯ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.1 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย จำนวนบุตรที่มีชีวิตโดยเฉลี่ย และจำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของสตรีกำลังสมรส อายุ 15-44 ปี จำแนกตามอายุ และเขตที่อยู่อาศัย

Table 3.1 Average number of children ever born (CEB), average number of living children (LC) and average number of children wanted among currently married women aged 15-44 by age and residence

อายุ Age	จำนวน บุตรเกิดรอด โดยเฉลี่ย Mean number of CEB	จำนวน บุตรที่มีชีวิต โดยเฉลี่ย Mean number of LC	จำนวน บุตรที่ต้องการ โดยเฉลี่ย Mean number of children wanted
รวม (Total)	2.00	1.90	2.06
15-19	0.61	0.60	1.49
20-24	0.95	0.92	1.51
25-29	1.53	1.50	1.67
30-34	2.07	1.96	1.98
35-39	2.56	2.43	2.41
40-44	3.11	2.85	2.82
ชนบท (Rural)	2.07	1.96	2.09
15-19	0.63	0.62	1.49
20-24	0.98	0.95	1.50
25-29	1.58	1.54	1.69
30-34	2.12	2.01	2.01
35-39	2.66	2.52	2.48
40-44	3.22	2.94	2.89
เมือง * (Urban)	1.68	1.63	1.89
15-19	0.45	0.42	1.51
20-24	0.83	0.80	1.60
25-29	1.33	1.31	1.60
30-34	1.79	1.74	1.84
35-39	2.08	2.02	2.07
40-44	2.52	2.40	2.46

หมายเหตุ: ข้อมูลที่แสดงเป็นผลที่ได้ถ่วงน้ำหนักแล้ว

Note: Results are weighted

* รวมกรุงเทพมหานคร (Include Bangkok)

ตารางที่ 3.1ก. การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามจำนวนบุตรเกิดรอด
 Table 3.1A. Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to the number of children born alive by age

อายุ Age	จำนวนบุตรเกิดรอด Number of children born alive							รวม Total	จำนวนสตรี ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women
	-----								
	0	1	2	3	4	5	6+		
15-19	44.8	49.8	5.4	-	-	-	-	100.0	126
20-24	23.8	59.4	14.9	1.9	-	-	0.1	100.0	413
25-29	9.7	43.3	34.4	10.4	1.2	0.9	0.1	100.0	565
30-34	5.6	22.2	45.3	18.0	6.2	1.2	1.5	100.0	656
35-39	3.7	12.3	38.4	27.3	10.6	4.9	2.7	100.0	565
40-44	3.4	8.0	30.1	24.1	16.6	9.6	8.3	100.0	475
รวม	10.1	28.8	32.9	16.2	6.6	3.1	2.3	100.0	2,800

หมายเหตุ: ข้อมูลที่แสดงเป็นผลที่ได้ถ่วงน้ำหนักแล้ว

Note: Results are weighted

ตารางที่ 3.2 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่โดยเฉลี่ย และจำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ย ของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ

Table 3.2 Mean number of children ever born (CEB), mean number of living children (LC) and mean number of children wanted by selected characteristics

ลักษณะภูมิหลัง	จำนวนบุตร เกิดรอด โดยเฉลี่ย Mean no. of CEB	จำนวนบุตรที่มี ชีวิตอยู่โดยเฉลี่ย Mean no. of LC	จำนวนบุตรที่ต้องการ โดยเฉลี่ย Mean no of children wanted	Background Characteristics
				Residence
เขตที่อยู่อาศัย				
เมือง	1.68	1.63	1.89	Urban
ชนบท	2.07	1.96	2.09	Rural
				Region
ภาคเหนือ	1.70	1.59	1.76	North
ตะวันออกเฉียงเหนือ	2.08	1.96	2.11	Northeast
กลาง	1.92	1.86	2.00	Central
ใต้	2.73	2.56	2.67	South
กรุงเทพฯ	1.64	1.59	1.90	Bangkok
				Education
การศึกษา				
ไม่มีการศึกษาหรือ ต่ำกว่า 4 ปี	2.92	2.68	2.68	No education or less than primary
4-6 ปี	2.05	1.94	2.09	4-6 years
7-12 ปี	1.56	1.52	1.78	7-12 years
13 ปีหรือมากกว่า	1.38	1.37	1.62	13 years or more
				Religion
ศาสนา				
พุทธ	1.96	1.86	2.02	Buddhist
อิสลาม	2.95	2.69	2.78	Islam
รวม	2.01	1.90	2.06	Total

หมายเหตุ: ข้อมูลที่แสดงเป็นผลที่ได้ถ่วงน้ำหนักแล้ว

Note: Results are weighted

ตารางที่ 3.3 ร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่ม (รวมที่ทำหมัน) จำแนกตามระยะเวลาตั้งแต่การสมรสครั้งแรก และลักษณะภูมิหลัง

Table 3.3 Percentage of currently married women aged 15-44 years old who want no more children by duration since first marriage and selected background characteristics

อายุ Age	ระยะเวลาตั้งแต่การสมรสครั้งแรก Duration since first marriage					รวม Total	จำนวนสตรีที่ ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Background characteristics
	0-4	5-9	10-14	15-19	20+			
	เขตที่อยู่อาศัย							
ชนบท	22.3	43.1	65.8	80.2	84.7	59.3	2,314	Rural
เมือง	33.4	52.4	74.0	80.3	90.9	62.1	480	Urban
ภาค								
เหนือ	26.8	41.3	69.5	83.7	90.1	63.7	611	North
ตะวันออกเฉียงเหนือ	18.9	39.2	64.8	77.8	82.1	56.4	1,005	Northeast
กลาง	27.9	55.3	69.2	85.5	80.6	62.1	555	Central
ใต้	22.6	44.3	63.4	71.2	87.2	58.5	347	South
กรุงเทพฯ	33.0	49.5	72.7	83.1	92.3	60.3	275	Bangkok
การศึกษา								
ไม่มีการศึกษาหรือ ต่ำกว่า 4 ปี	16.0	34.4	71.5	75.1	89.3	70.9	202	No education or less than 4 years
4-6 ปี	24.0	44.6	65.9	80.7	85.1	60.6	2,052	4-6 years
7-12 ปี	32.2	44.9	72.6	84.9	79.3	54.5	322	7-12 years
13 ปีหรือมากกว่า	18.5	52.0	67.0	73.3	79.1	49.1	218	13 years or more

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)
Table 3.3 (continued)

อายุ Age	ระยะเวลาตั้งแต่การสมรสครั้งแรก Duration since first marriage					รวม Total	จำนวนสตรีที่ ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	ลักษณะ พื้นหลัง Background characteristics
	0-4	5-9	10-14	15-19	20+			
ศาสนา Religion								
พุทธ Buddhist	24.6	45.3	67.8	81.1	86.5	60.0	2,646	Buddhist
อิสลาม Islam	23.5	35.0	50.2	63.7	75.9	53.2	136	Islam
อื่นๆ Other	-	-	-	-	-	70.0	12	Other
จำนวนบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่ Number of living children								
0	12.7	12.2	5.1	0.0	27.5	12.1	286	0
1	26.6	29.0	46.3	54.3	59.1	33.4	835	1
2	72.1	69.7	72.7	83.8	84.8	76.9	984	2
3	-	88.5	80.7	88.1	86.8	85.5	424	3
4+	-	-	76.4	84.2	95.2	89.8	265	4+
รวม Total	24.6	45.0	67.1	80.2	85.5	59.7	2,787	Total
จำนวนสตรีที่ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	555	595	606	537	493	2,787		

หมายเหตุ: ข้อมูลที่แสดงเป็นผลที่ถ่วงน้ำหนักแล้ว
Note: Results are weighted

ตารางที่ 3.4 ร้อยละที่เคยใช้การคุมกำเนิดของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี และการกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามวิธีคุมกำเนิดที่กำลังใช้
จำแนกตามอายุ

Table 3.4 Percentage ever used contraception and percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to method currently using by age group

กลุ่มอายุ Age group	เคยใช้ ever used	กำลังใช้ Currently using	วิธีที่กำลังใช้ (Method currently using)										จำนวนสตรีที่วางน้ำหนัก Total number of women	
			ยาเม็ด Pill	ห่วง IUD	ยาฉีด Injec- tion	ถุงยาง Con- dom	หมั้นหญิง Female Steri- lization	หมั้นชาย Male Steri- lization	ยาฝัง Nor- plant	ระยะปลอดภัย Ryhm	หลัง Withdrawal	ไม่ใช่ Not currently using		
15-19	88.5	63.2	33.7	12.3	15.3	-	-	-	-	-	0.5	36.8	100	126
20-24	94.8	65.1	31.9	5.8	21.7	1.7	2.4	-	0.1	0.7	0.7	34.9	100	411
25-29	93.4	73.9	32.9	6.1	18.8	2.2	11.2	0.9	0.2	0.6	1.1	26.1	100	565
30-34	93.9	76.2	28.0	6.5	12.3	2.4	21.9	1.3	0.9	1.6	1.3	23.8	100	655
35-39	94.0	80.1	21.6	3.4	11.8	2.4	33.7	4.9	0.4	0.9	0.9	19.9	100	563
40-44	90.0	74.0	20.2	4.8	7.8	0.8	30.8	7.7	0.6	0.7	0.7	26.0	100	473
รวม (Total)	93.0	73.9	27.2	5.7	14.3	1.9	19.8	2.8	0.5	0.9	1.0	26.1	100	2,743

หมายเหตุ: ข้อมูลที่แสดงเป็นผลที่ได้ถ่วงน้ำหนักแล้ว

Note: Results are weighted

ตารางที่ 3.5 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามวิธีคุมกำเนิดที่กำลังใช้ จำแนกตามภาค

Table 3.5 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to method currently using by region

วิธีคุมกำเนิด	ภาค (Region)					Contraceptive Method
	ตะวันออก					
	เหนือ	เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพฯ	
	North	Northeast	Central	South	Bangkok	
ยาเม็ด	34.7	27.4	23.7	18.5	27.8	Pill
ห่วง	2.0	10.2	3.1	4.5	3.8	IUD
หมันหญิง	21.9	19.4	23.9	10.7	20.2	Female sterilization
หมันชาย	3.1	0.8	5.4	2.7	4.0	Male sterilization
ชาฉีด	15.7	13.4	19.0	10.8	8.8	Injection
ชาฝัง	0.4	0.6	-	1.3	-	Norplant
ถุงยาง	1.3	1.0	2.4	2.6	4.5	Condom
ระยะปลอดภัย	0.6	0.4	0.9	1.9	1.8	Rythm
หลั่งภายนอก	0.3	0.2	0.5	5.3	0.8	Withdrawal
ไม่ได้กำลังใช้	20.0	26.6	21.1	41.7	28.3	Not currently using
รวม	100	100	100	100	100	Total
จำนวนสตรี						Weighted
ถ่วงน้ำหนัก	611	1,005	558	346	274	number of women

หมายเหตุ: ข้อมูลที่แสดงเป็นผลที่ได้ถ่วงน้ำหนักแล้ว
 Note: Results are weighted

ตารางที่ 3.6 อัตราการใช้ของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามภาค พ.ศ.2530 และ พ.ศ.2536
 Table 3.6 Percentage using contraceptive method among currently married women aged 15-44 by region, 1986 and 1993

ภาค	TDHS* 2530 (1986)	SWAFT** 2536 (1993)	% เพิ่ม % increase	Region
เหนือ	74.7	80.0	7.1	North
ตะวันออกเฉียงเหนือ	66.5	73.4	10.4	Northeast
กลาง	71.4	78.9	10.5	Central
ใต้	51.8	58.3	12.5	South
กรุงเทพมหานคร	67.4	71.7	6.4	Bangkok
รวม	67.5	73.9	9.5	Total

* Napaporn Chayovan et.al 1988 Thailand Demographic and Health Survey 1987, IPS and DHS, P.59

** เป็นผลที่ได้ถ่วงน้ำหนักแล้ว

** Results are weighted

ตารางที่ 3.7 ร้อยละที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดแต่ละวิธี ของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ปี พ.ศ.2530 และ พ.ศ.2536

Table 3.7 Percent using contraceptive methods among currently married aged 15-44, 1987 and 1993

วิธี	TDHS* 2530 (1987)	SWAFT** 2536 (1993)	ร้อยละ ที่เปลี่ยนแปลง % change	Contraceptive Method
กำลังใช้	67.5	73.9	+9.5	Currently Using
ยาเม็ด	20.0	27.2	+36.0	Pill
ห่วง	7.2	5.7	-20.8	IUD
หมันหญิง	22.4	19.8	-11.6	Female sterilization
หมันชาย	5.5	2.8	-49.1	Male sterilization
ยาฉีด	9.2	14.3	+55.4	Injection
ถุงยาง	1.2	1.9	+58.3	Condom
อื่นๆ	2.0	2.4	+20.0	Other
ไม่ใช่	32.5	26.1	+19.7	Not using
รวม	100	100		Total
จำนวนสตรีถ้วนน้ำหนัก	5,561	2,793		Weighted number of women

* แหล่งที่มา: N. Chayovan et al (1988) Thailand Demographic and Health Survey 1987 หน้า 57.

* Source: N. Chayovan et al (1988) Thailand Demographic and Health Survey 1987, p. 57.

** ข้อมูลที่แสดงเป็นผลที่ได้ถ่วงน้ำหนักแล้ว

** Results are weighted

ตารางที่ 3.8 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15 -44 ปี ตามสถานภาพความต้องการการคุมกำเนิด จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ
 Table 3.8 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 according to selected background characteristics

ลักษณะภูมิหลัง	กำลังใช้ Currently using	กำลังตั้งครรภ์ Currently pregnant	อยู่ในช่วงหมดประจำเดือนหรือไม่มีเพศสัมพันธ์ Amenorrhea or sexual abstinence	ต้องการบุตรเพิ่มหรือไม่แน่ใจ Want more children or not sure	ไม่ต้องการบุตรเพิ่ม Want no more Children	รวม Total	จำนวนสตรีที่ถ่วงน้ำหนัก Weighted number of women	Selected Characteristics
อายุ								Age
15-19	63.2	18.7	2.7	13.4	2.0	100	126	15-19
20-24	64.7	13.7	0.9	18.1	2.6	100	413	20-24
25-29	73.9	7.0	1.1	14.6	3.3	100	565	25-29
30-34	76.0	3.8	1.5	15.7	3.0	100	656	30-34
35-39	79.9	3.0	2.7	9.2	5.2	100	565	35-39
40-44	73.8	0.4	8.5	9.1	8.2	100	475	40-44
ภาค								Region
เหนือ	79.8	4.8	2.7	9.4	3.3	100	613	North
ตะวันออกเฉียงเหนือ	73.3	5.8	2.9	14.6	3.5	100	1,007	Northeast
กลาง	78.9	5.4	1.8	11.5	2.3	100	558	Central
ใต้	58.1	6.7	3.5	20.7	11.1	100	347	South
กรุงเทพฯ	71.4	8.3	4.3	11.3	4.8	100	275	Bangkok

ตารางที่ 3.8 (ต่อ)
Table 3.8 (continued)

ลักษณะภูมิหลัง	กำลังใช้ Currently using	กำลัง ตั้งครรภ์ Currently pregnant	อยู่ในช่วงหมด ประจำเดือน หรือ ไม่มี เพศสัมพันธ์ Amenorrhea or sexual abstinence	ต้องการ บุตรเพิ่ม หรือไม่แน่ใจ Want more children or not sure	ไม่ต้องการ บุตรเพิ่ม Want no more Children	รวม Total	จำนวน สตรี ที่ถ่วง น้ำหนัก Weighted number of women	Selected Characteristics
การศึกษา								Education
ไม่มีการศึกษาหรือ ต่ำกว่า 4 ปี	72.0	4.9	2.7	12.8	7.7	100	203	No education or less than 4 years
4-6 ปี	74.8	5.7	3.1	12.6	3.7	100	2,054	4-6 years
7-12 ปี	69.9	8.1	1.5	15.4	5.2	100	322	7-12 years
13 ปีหรือมากกว่า	72.1	4.7	1.9	17.2	4.1	100	218	13 years or more
ศาสนา								Religion
พุทธ	75.2	5.8	2.8	12.7	3.5	100	2,650	Buddhist
อิสลาม	46.4	7.4	3.2	26.0	17.3	100	136	Islam
รวม	73.8	5.8	2.8	13.3	4.3	100	2,800	Total

หมายเหตุ: ข้อมูลที่แสดงเป็นผลที่ถ่วงน้ำหนักแล้ว
Note: Results are weighted

บทที่ 4

สถานภาพสตรีและภาวะเจริญพันธุ์

4.1 คำนำ

การวิเคราะห์ในบทนี้แบ่งเป็นสองส่วน ส่วนแรกจะพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ที่เลือกมาเพื่อสะท้อนสถานภาพสตรี และส่วนที่สองจะศึกษาถึงความแตกต่างของภาวะเจริญพันธุ์ตามตัวแปรต่างๆ ที่ใช้วัดสถานภาพสตรี

การวัดสถานภาพสตรีเป็นเรื่องที่ค่อนข้างจะยุ่งยากและซับซ้อน เพราะสถานภาพสตรีมีหลายด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจและสังคมทั้งในและนอกครัวเรือน ด้านการเมือง กฎหมาย, ศาสนา และอื่นๆ ผลการศึกษาในบทที่สองซึ่งนำเสนอตัวแปรต่างๆ ที่คาดว่าจะบ่งชี้ถึงสถานภาพของสตรีไทยทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม (ได้แก่ การควบคุมทรัพยากรการเงินทั้งของตนเอง ของสามี และของครัวเรือน ความมีอิสระในด้านต่างๆ ของสตรี และการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ในครัวเรือน เป็นต้น) ชี้แนะว่าสถานภาพของสตรีมีหลายด้าน และบ่อยครั้งที่สถานภาพของสตรีในแต่ละด้านอาจไม่สอดคล้องหรืออยู่ในทิศทางเดียวกันเสมอไป เช่น สตรีที่เป็นผู้เก็บรายได้ของตนเอง มีไม่น้อยที่ไม่ได้เป็นผู้เก็บหรือควบคุมรายได้ของสามี สภาพสังคมที่เปลี่ยนเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ทำให้คู่สมรมีวิถีชีวิตที่ต่างมีอิสระในการควบคุมเงินที่ตนเองหามาได้ ซึ่งสะท้อนถึงความเท่าเทียมกันระหว่างเพศหรือสถานภาพที่ดีขึ้นของสตรีได้โดยไม่จำเป็นว่า สตรีที่ควบคุมรายได้ของตนเองและของสามีเท่านั้น จะมีอำนาจทางเศรษฐกิจ หรือสถานภาพที่ดีกว่าสตรีที่ควบคุมเฉพาะรายได้ของตนเองหรือของสามี

4.2 ตัวแปรต่างๆ ที่บ่งชี้สถานภาพของสตรี

ในส่วนนี้ได้เลือกตัวแปรที่ใช้บ่งชี้ถึงสถานภาพของสตรีมาทั้งหมด 11 ตัว โดยแต่ละตัวแปรได้จัดกลุ่มเป็นตัวแปรทวิ ตัวแปรทั้ง 11 ตัวแปรมาจากคำถาม และมีการจัดกลุ่มหรือให้คะแนนดังนี้ :

ตัวแปร	คำถาม	การจัดกลุ่มให้คะแนน
1. ผู้ควบคุมรายได้ของสตรี (CTRLINC)	E8. เมื่อท่านทำงานมีรายได้ ท่านให้เงินทั้งหมดกับสามีหรือคนอื่นในบ้านเป็นคนถือไว้ หรือให้เพียงบางส่วนและเก็บไว้เองบางส่วนหรือท่านเก็บไว้เองทั้งหมด	สตรี = 1 อื่นๆ = 0
2. ผู้ควบคุมรายได้ของสามี (CTRLHINC)	E9b. เมื่อสามีของท่านทำงานมีรายได้ สามีของท่านให้เงินทั้งหมดที่ทำได้กับท่าน หรือให้เพียงบางส่วน หรือเขาเก็บไว้เองทั้งหมด	สตรี = 1 อื่นๆ = 0
3. การมีสิทธิ์มีเสียงของสตรีในการใช้จ่ายเงินของครัวเรือน (SAYHINC)	F1a. ท่านมีสิทธิ์มีเสียงหรือไม่ว่าจะใช้เงินรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนอย่างไร	มี = 1 ไม่มี = 0
4. ความมีอิสระของสตรีที่จะซื้อเสื้อผ้า (FRBUYC)	F2. ถ้าท่านต้องการซื้อของสำหรับตัวท่านเอง เช่น เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ท่านรู้สึกมีอิสระที่จะซื้อหาของเหล่านั้นโดยไม่ต้องปรึกษาสามีหรือไม่	มี = 1 ไม่มี = 0
5. ความมีอิสระของสตรีที่จะซื้อเครื่องประดับ (FRBUYJW)	F3. ถ้าท่านต้องการซื้อเครื่องประดับชิ้นเล็ก (เช่น สร้อยทอง แหวนเพชรพลอย) สำหรับตัวท่านเอง ท่านรู้สึกมีอิสระที่จะหาซื้อของเหล่านั้นโดยไม่ต้องปรึกษาสามีหรือไม่	มี = 1 ไม่มี = 0
6. ความสามารถเลี้ยงตนเองและบุตรโดยไม่พึ่งพาสามี (SELFREL)	F4. ท่านคิดว่าท่านจะสามารถเลี้ยงตัวเอง (และลูกๆ) โดยไม่ต้องพึ่งพาสามีได้หรือไม่	ได้ = 1 ไม่ได้ = 0
*7. เคยไม่กล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับสามี (AFRAID)	F7. เคยมีบ้างหรือไม่ ที่เมื่อท่านและสามีเห็นไม่ตรงกัน แต่ท่านไม่กล้าแสดงออกอย่างเปิดเผย เพราะกลัวสามีท่านโกรธ	ไม่เคย = 1 เคย = 0
*8. การเคยถูกสามีทุบตี (BEATEN)	F8. ท่านกับสามีของท่านเคยทะเลาะกันถึงขั้นที่สามีทุบตีท่านบ้างหรือไม่	ไม่เคย = 1 เคย = 0
9. ความบ่อยครั้งของการปรึกษากับสามีเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่จะมี (FRDNC)	H5c. ท่านกับสามีได้พูดคุยปรึกษากันเรื่องจะมีลูกกี่คน บ่อยมาก บางครั้งหรือนานๆ ครั้ง	บ่อย = 1 อื่นๆ = 0
10. ความบ่อยครั้งของการปรึกษากับสามีเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว (FRDFP)	H5d. ท่านกับสามีได้พูดคุยปรึกษากันเรื่องการให้การคุมกำเนิด บ่อยครั้ง บางครั้ง หรือนานๆ ครั้ง	บ่อย = 1 อื่นๆ = 0
11. สตรีเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่จะมี (WDNCHD)	F6ad. ใครเป็นคนตัดสินใจขั้นสุดท้ายเกี่ยวกับจำนวนลูกที่จะมี	สตรี = 1 อื่นๆ = 0

โดยรวมตัวแปรทั้งหมดเหล่านี้สะท้อนถึงการมีอำนาจทางเศรษฐกิจและความมีอิสระทางร่างกายและส่วนตัวอื่นๆ ของสตรี การมีอำนาจทางเศรษฐกิจและความมีอิสระของสตรีแสดงถึงสถานะภาพของสตรี กล่าวคือสตรีที่มีอำนาจในการควบคุมรายได้ของตนเอง หรือของสามี หรือของครัวเรือน น่าจะมีสถานะภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีกว่าสตรีที่ไม่มีอำนาจควบคุม เช่นเดียวกันสตรีที่เคยกล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับสามี หรือสามารถปรึกษานัดคุยกับสามีบ่อยๆ ในเรื่องต่างๆ ตลอดจนการที่ตนเองเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ในครัวเรือน น่าจะมีสถานะภาพที่ดีกว่าสตรีที่มีลักษณะตรงข้าม คือ เคยไม่กล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับสามี หรือไม่ปรึกษานัดคุยกับสามีในเรื่องต่างๆ หรือไม่ได้เป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายเรื่องต่างๆ ในครัวเรือน นอกจากนี้สตรีที่เคยถูกสามีทุบตีหรือทำร้ายร่างกาย น่าจะมีสถานะภาพที่ไม่ค่อยดีเปรียบเทียบกับสตรีที่ไม่เคยถูกสามีทุบตีหรือทำร้ายร่างกาย

ตารางที่ 4.1 แสดงสหสัมพันธ์ (correlation matrix) ของตัวแปรต่างๆ ที่ใช้วัดสถานะภาพสตรีทั้งหมด 11 ตัว ผลของ correlation matrix พบว่า ตัวแปรทั้ง 11 ตัวมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างต่ำ หรือบางตัวไม่มีความสัมพันธ์กันเลย อย่างไรก็ตาม แม้ตัวแปรส่วนใหญ่จะไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหล่านี้แต่ละคู่ส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางที่ควรจะเป็นหรือที่คาดหวัง ตัวแปรบางคู่ที่ไม่มีความสัมพันธ์กันก็เป็นที่น่าสนใจหรือหาข้ออธิบายได้ ยกตัวอย่างเช่น การควบคุมรายได้ของตนเองของสตรีกับการควบคุมรายได้ของครัวเรือน ไม่มีความสัมพันธ์กัน เพราะสตรีที่ควบคุมรายได้ของตนเอง ไม่จำเป็นต้องไปควบคุมรายได้ของครัวเรือนทั้งหมด โดยเฉพาะในกรณีที่ภายในครัวเรือนยังมีประกอบด้วยหลายครอบครัว หรือมีคู่สมรสหลายคน เพราะคำตอบที่มักได้รับสำหรับคำถามที่ว่า "ท่านมีสิทธิ์มีเสียงหรือไม่ว่าจะใช้เงินรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนอย่างไร" คือ มีอำนาจใช้จ่ายรายได้อันเฉพาะของครอบครัวตนเองภายในครัวเรือน แต่ไม่สามารถมีสิทธิ์มีเสียงไปใช้จ่ายรายได้อันของครอบครัวอื่นภายในครัวเรือน สำหรับครัวเรือนที่ประกอบด้วยคู่สามีภรรยาเพียงคู่เดียว และสามีและภรรยาต่างมีรายได้ เป็นไปได้ที่ต่างคนต่างจะควบคุมดูแลเฉพาะรายได้ในส่วนของตน อย่างไรก็ตาม พบว่าหากสตรีเป็นผู้ควบคุมรายได้ของตนเอง ก็มักจะเป็นผู้ควบคุมรายได้ของสามีด้วย และความสัมพันธ์ของตัวแปรคู่นี้ก็มีนัยสำคัญทางสถิติ

ความสัมพันธ์ในทางลบ (แต่มีระดับความสัมพันธ์ที่ต่ำ) ระหว่างผู้ควบคุมรายได้ของสตรีกับความสามารถเลี้ยงตนเองและบุตรได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี สะท้อนว่าสตรีที่มีรายได้และควบคุมรายได้ของตนเอง ไม่จำเป็นต้องเลี้ยงตนเองและบุตรได้โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี เนื่องจากคำถามนี้ถามถึงการเลี้ยงตนเองและบุตร (ในกรณีที่มียุติบัตร) และส่วนใหญ่ของสตรีที่ศึกษามีบุตรอย่างน้อย 1 คน ผู้ตอบอาจรู้สึกว่าการเลี้ยงบุตรเป็นการระงับของสามีและภรรยา จึงตอบว่าไม่สามารถเลี้ยงได้ อย่างไรก็ตามสตรีที่สามารถเลี้ยงดูตนเองและบุตรทางเศรษฐกิจได้โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี น่าจะมีสถานะภาพทางเศรษฐกิจและสังคมดีกว่าสตรีที่ไม่สามารถเลี้ยงดูตนเองและบุตรได้โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี

การที่ตัวแปรผู้ควบคุมรายได้ของสามีมีความสัมพันธ์ในทางลบกับการมีอิสระที่จะซื้อเครื่องประดับ อาจอธิบายได้ด้วยเหตุผลที่ว่า แม้สามีจะให้สตรีเป็นผู้เก็บเงินรายได้ที่สามีหามาได้ทั้งหมดก็ตาม แต่ในฐานะภรรยาที่ดี การจะใช้เงินเพื่อซื้อสิ่งของซึ่งถูกมองว่าเป็นของฟุ่มเฟือย ภรรยาควรบอกหรือขออนุญาตสามีก่อน

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ควบคุมรายได้ของสามีกับความสามารถในการเลี้ยงดูตนเองและบุตร โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี อยู่ในรูปเชิงลบและแม้จะอยู่ในระดับต่ำแต่ก็มีนัยสำคัญทางสถิติ ความสัมพันธ์ดังกล่าวชี้แนะว่า สตรีที่เป็นผู้เก็บเงินทั้งหมดที่สามีหามาได้มักจะไม่สามารถเลี้ยงดูตนเองและบุตรได้โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี เพราะรายได้จากสามีเป็นแหล่งที่มาที่สำคัญของทรัพยากรในการเลี้ยงดูครอบครัว

ความมีอิสระที่จะซื้อเสื้อผ้าให้ตนเองและความมีอิสระที่จะซื้อเครื่องประดับ มีความสัมพันธ์ผกผันกับความบ่อยครั้งของการปรึกษากับสามีเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่จะมี และความบ่อยครั้งของการปรึกษากับสามีเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว การที่ความสัมพันธ์อยู่ในรูปดังกล่าวอาจเนื่องจากว่า ถ้าสตรีรู้สึกมีอิสระ (ไม่ว่าจะเป็นความมีอิสระในการซื้อเสื้อผ้าหรือเครื่องประดับ) ก็อาจไม่ค่อยต้องปรึกษากับสามีในเรื่องต่างๆ อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ในทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติพบเฉพาะคู่ตัวแปรความมีอิสระที่จะซื้อเสื้อผ้าให้ตนเอง กับความบ่อยครั้งของการปรึกษากับสามีเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่จะมีเท่านั้น

4.3 ความแตกต่างของภาวะเจริญพันธุ์ตามสถานภาพสมรส

ส่วนนี้จะนำเสนอผลการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ตัวแปรของภาวะเจริญพันธุ์ตามตัวแปรของสถานภาพสตรี ตัวแปรที่ใช้วัดภาวะเจริญพันธุ์ในการวิเคราะห์ของบทนี้ มีทั้งหมด 5 ตัว ได้แก่ จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย (CEB) จำนวนบุตรโดยเฉลี่ยที่ต้องการ (NCWANT) ร้อยละที่กำลังใช้การคุมกำเนิด (CURUSE) ร้อยละที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่ม (NOMORE) และร้อยละกำลังตั้งครรภ์ (PREGNANT) ส่วนตัวแปรบ่งชี้สถานภาพของสตรี ได้แก่ ตัวแปร 11 ตัวที่นำเสนอในส่วนที่แล้ว

สมมติฐานหลักหรือความสัมพันธ์ที่คาดหวังคือ สถานภาพของสตรีน่าจะมีความสัมพันธ์เป็นปฏิภาคกับภาวะเจริญพันธุ์ กล่าวคือ สตรีที่มีสถานภาพที่ดีหรือสูงกว่า น่าจะมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย จำนวนบุตรโดยเฉลี่ยที่ต้องการ และกำลังตั้งครรภ์ในสัดส่วนที่ต่ำกว่า แต่มีการใช้การคุมกำเนิด และไม่ต้องการบุตรเพิ่มในสัดส่วนที่สูงกว่า สตรีที่มีสถานภาพที่ด้อยหรือต่ำกว่า

ตารางที่ 4.2 แสดงผลการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ของตัวแปรวัดภาวะเจริญพันธุ์ 5 ตัว ตามตัวแปรวัดสถานภาพสตรี 11 ตัวแปร สมการที่ 1 เป็นความสัมพันธ์ระดับ 2 ตัวแปรในรูปความแตกต่างของตัวแปรตามแต่ละตัวตามกลุ่มของตัวแปรอิสระ ซึ่งวัดสถานภาพสตรีทั้งหมด 11 ตัว โดยไม่นำปัจจัยอื่นมาควบคุมหรือพิจารณาประกอบ สมการที่ 2 เป็นค่าของตัวแปรตามในแต่ละหมวด

ของตัวแปรอิสระหลังจากที่ได้ปรับหรือควบคุมอิทธิพลของปัจจัยภูมิหลังของสตรี (ได้แก่ อายุ การศึกษา การทำงาน เขตที่อยู่อาศัย และภาค)

ในระดับ 2 ตัวแปร พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ที่ใช้วัดสถานภาพสตรี กับตัวแปรภาวะเจริญพันธุ์ ส่วนใหญ่หรือเกือบทุกคู่อยู่ในระดับต่ำ กล่าวคือ ความแตกต่างของค่าตัวแปรตามระหว่างหมวดหรือกลุ่มของตัวแปรอิสระมีน้อยมาก และส่วนใหญ่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรบ่งชี้สถานภาพสตรีกับจำนวนบุตรเกิดรอด ส่วนใหญ่จะอยู่ในทิศทางที่คาดหวัง แต่ก็พบว่า มีตัวแปรด้านสถานภาพของสตรีเพียงบางตัวเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับจำนวนบุตรเกิดรอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่น สตรีที่มีอิสระจะซื้อเสื้อผ้าให้ตนเอง มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่ำกว่าสตรีที่ไม่มีอิสระจะซื้อเสื้อผ้าให้ตนเอง ทั้งก่อนและหลังปรับปัจจัยภูมิหลัง (มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $< .001$) เช่นเดียวกัน สตรีที่สามารถเลี้ยงตนเองและบุตรได้โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่ำกว่าสตรีที่ไม่สามารถเลี้ยงตนเองและบุตรได้โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี หรือสตรีที่ไม่เคยถูกสามีทุบตี มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่ำกว่าสตรีที่เคยถูกสามีทุบตี ในส่วนของความแตกต่างของภาวะเจริญพันธุ์ (ซึ่งวัดด้วยจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย) ตามสถานภาพสตรีพบว่า มีตัวแปรที่บ่งชี้สถานภาพสตรี 2 ตัวแปร ซึ่งมีความสัมพันธ์กับจำนวนบุตรเกิดรอดในทิศทางที่ตรงข้ามกับที่คาดหวัง แม้ว่าหลังจากที่ได้ปรับอิทธิพลของปัจจัยภูมิหลังอื่นๆ แล้ว คือ ผู้ควบคุมรายได้ของสามี กับการมีสิทธิ์มีเสียงในการใช้จ่ายเงินของครัวเรือน

ความแตกต่างในจำนวนบุตรที่ต้องการตามตัวแปรแต่ละตัวที่บ่งชี้สถานภาพสตรี พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในทิศทางที่คาดหวัง เช่น สตรีที่ควบคุมหรือเก็บรายได้ตนเอง สตรีที่มีอิสระจะซื้อเสื้อผ้าหรือเครื่องประดับให้ตนเอง มีจำนวนบุตรโดยเฉลี่ยที่ต้องการต่ำกว่าสตรีที่ไม่ได้ควบคุมหรือเก็บรายได้ของตนเอง หรือสตรีที่ไม่มีอิสระจะซื้อเสื้อผ้าหรือเครื่องประดับให้ตนเอง ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 นั้นต่างก็มีอิทธิพลต่อจำนวนบุตรที่ต้องการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แม้ว่าจะได้ควบคุมอิทธิพลของปัจจัยภูมิหลังอื่นๆ แล้วก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าจากตัวแปร 11 ตัวที่ใช้บ่งชี้สถานภาพสตรี มี 2 ตัวแปรซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์กับจำนวนบุตรที่ต้องการในทิศทางที่ตรงข้ามกับที่คาดหวัง หลังจากให้นำปัจจัยอื่นๆ มาพิจารณาประกอบ ได้แก่ ตัวแปรผู้ควบคุมรายได้ของสามี กับความบ่อยครั้งของการปรึกษากับสามี เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว

ระดับการใช้การคุมกำเนิดแตกต่างกันในทิศทางที่คาดหวังตามตัวแปรต่างๆ ที่ใช้วัดสถานภาพสตรีเป็นส่วนใหญ่เช่นกัน กล่าวคือ สตรีที่ควบคุมหรือเก็บรายได้ของตนเอง สตรีที่มีอิสระจะซื้อเสื้อผ้า และสตรีที่ปรึกษาสามีบ่อยครั้งเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว เป็นต้น จะมีร้อยละที่กำลังใช้การคุมกำเนิดสูงกว่าสตรีที่มีลักษณะตรงข้าม อย่างไรก็ตาม พบว่าตัวแปรสถานภาพสตรี 4 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กับการใช้การคุมกำเนิดในทิศทางที่ตรงข้ามกับที่คาดหวัง แม้ว่าหลังจากได้นำปัจจัยภูมิหลังมาควบคุมหรือพิจารณาประกอบ ตัวแปรดังกล่าว ได้แก่ ความสามารถในการเลี้ยงตนเอง

และบุตร ได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี การเคยไม่กล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับสามี การเคยถูกสามีทุบตี และความบ่อยครั้งของการปรึกษากับสามี เกี่ยวกับจำนวนบุตรที่จะมี อย่างไรก็ตาม การที่พบว่าสตรีที่ไม่สามารถเลี้ยงตนเองและบุตรได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี มีอัตราการใช้การคุมกำเนิดสูงกว่าสตรีที่สามารถเลี้ยงตนเองและบุตรได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี เป็นเรื่องที่มีเหตุผล การศึกษาที่ผ่านมาพบว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจหรือรายได้ เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดการใช้การคุมกำเนิด เพื่อเว้นว่างห่างหรือยุติการมีบุตร ในกรณีนี้อาจกล่าวได้ว่าสตรีที่ไม่สามารถเลี้ยงตนเองและบุตรได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นแรงจูงใจให้ต้องใช้ในการวางแผนครอบครัวเพื่อความคุ้มค่าเศรษฐกิจ ในทำนองเดียวกัน สตรีที่กลัวสามี (เคยไม่กล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับสามี) เคยถูกสามีทุบตี หรือปรึกษากับสามีบ่อยครั้งเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่จะมี มีระดับการใช้การคุมกำเนิดสูงกว่าสตรีที่อยู่ในกลุ่มตรงข้าม คำอธิบายที่น่าจะเป็นไปของการใช้การคุมกำเนิดในสัดส่วนที่สูงกว่าของสตรีกลุ่มแรก คือ สตรีที่กลัวสามีหรือเคยถูกสามีทุบตี น่าจะมีความสัมพันธ์ที่ไม่ค่อยราบรื่นกับสามี สตรีเหล่านี้จะไม่ต้องการบุตรเพิ่มหรือมีบุตรมาก จึงมีแรงจูงใจที่จะใช้การคุมกำเนิดมากกว่าสตรีที่ไม่กลัวสามีหรือไม่เคยถูกสามีทุบตี การที่กลุ่มสตรีซึ่งปรึกษากับสามีบ่อยครั้งเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่จะมี มีการใช้การคุมกำเนิดน้อยกว่าสตรีที่ไม่ค่อยปรึกษากับสามีเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่จะมี ส่วนหนึ่งอาจเนื่องจากสตรีกลุ่มแรกต้องการมีบุตร จึงได้มีการพูดคุยปรึกษากับสามีบ่อยครั้งเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่จะมี และไม่มีแรงจูงใจที่จะใช้บริการคุมกำเนิด

ผลของการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ของความไม่ต้องการบุตรเพิ่ม ตามตัวแปรต่างๆ ที่วัดสถานภาพสตรี พบว่าร้อยละที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มสูงกว่าในกลุ่มสตรีที่มีสถานภาพดีกว่าเป็นส่วนใหญ่ เช่น กลุ่มสตรีที่ควบคุมรายได้ของตนเอง มีสิทธิ์มีเสียงในการใช้จ่ายเงินของครัวเรือน มีอิสระจะซื้อเสื้อผ้าหรือเครื่องประดับให้ตนเอง และเป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่จะมี เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ข้อมูลในตารางที่ 4.2 ก็แสดงว่า สตรีที่ไม่สามารถเลี้ยงตนเองและบุตรได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี สตรีที่เคยไม่กล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับสามี หรือเคยถูกสามีทุบตี หรือไม่ปรึกษากับสามีบ่อยครั้งเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่จะมี มีร้อยละที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มสูงกว่ากลุ่มสตรีที่มีลักษณะตรงข้าม (คือสตรีที่เลี้ยงตนเองและบุตรได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี ไม่เคยไม่กล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับสามี ไม่เคยถูกสามีทุบตี ปรึกษากับสามีเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่จะมี) การที่สตรีกลุ่มแรกมีสัดส่วนความไม่ต้องการบุตรเพิ่มสูงกว่าสตรีกลุ่มหลังเป็นเรื่องที่เข้าใจได้และมีเหตุผล ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ที่ไม่ค่อยดีกับสามีน่าจะเป็นปัจจัยเพียงพอที่จะทำให้สตรีไม่ต้องการบุตรเพิ่ม

ความแตกต่างในร้อยละของการกำลังตั้งครรภ์ ตามตัวแปรต่างๆ ที่บ่งชี้สถานภาพสตรีมีน้อยมากหรือเกือบไม่มีเลย และสำหรับบางตัวแปรพบว่า แม้ความสัมพันธ์จะตรงกันข้ามกับที่คาดหวัง แต่ก็ยังเป็นความสัมพันธ์ที่มีเหตุผล เช่น การที่สตรีที่เคยไม่กล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับสามี และสตรีที่เคยถูกสามีทุบตี มีร้อยละที่กำลังตั้งครรภ์ต่ำกว่ากลุ่มสตรีที่ไม่เคยไม่กล้าแสดงความคิดเห็นขัด

แย้งกับสามี หรือไม่เคยถูกสามีทุบตี อาจจะเป็นเพราะสตรีกลุ่มแรกน่าจะมีความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นกับสามี ความไม่ต้องการบุตรเพิ่มของสตรีกลุ่มนี้ น่าจะสูง ทำให้มีการใช้การคุมกำเนิดมาก ดังนั้นจึงมีร้อยละที่กำลังตั้งครรภ์ต่ำกว่า อนึ่ง ความสัมพันธ์ที่ไม่ชัดเจนระหว่างตัวแปรสภาพภาพของสตรีกับร้อยละที่ตั้งครรภ์นั้น ส่วนหนึ่งอาจจะมาจากสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ซึ่งไม่ค่อยเหมาะสม แต่ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบและเป็นทิศทางเดียวกันกับตัวแปรทางด้านภาวะเจริญพันธุ์อื่นๆ การศึกษาคั้งนี้จึงเลือกใช้การวิเคราะห์จำแนกหมู่ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ในส่วนนี้ชัดเจนขึ้น อาจจะนำวิธีการอื่นมาใช้เช่น สหสัมพันธ์ถดถอยลอจิต (logit regression) ซึ่งการวิเคราะห์ด้วยวิธีการอื่นๆ นั้น คงจะได้มีการนำเสนอในการวิเคราะห์ขั้นลึกซึ้งในอนาคต

โดยรวม ผลการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรบ่งชี้สภาพภาพสตรีแต่ละตัวต่อภาวะเจริญพันธุ์ ยังไม่สามารถสรุปได้ชัดเจนเนื่องจากตัวแปรบ่งชี้สภาพภาพสตรีบางตัวส่งผลต่อตัวแปรภาวะเจริญพันธุ์บางตัวในทิศทางที่คาดหวัง และบางตัวมีอิทธิพลในทิศทางที่ตรงข้ามกับที่คาดหวัง แต่เป็นความสัมพันธ์ที่ดูมีเหตุผล ส่วนบางตัวก็ไม่มีอิทธิพลเลย

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ง่ายต่อการตีความหรือสรุปผล ตัวแปรสภาพภาพสตรี 11 ตัว ได้ถูกนำมาสร้างเป็นดัชนีรวมสะท้อนสภาพภาพสตรี โดยการรวมคะแนนตัวแปรทั้งหมดตามคะแนนที่ให้ไว้ในส่วนต้นของบทนี้ (ส่วนที่ 4.1) ค่าของดัชนีมีพิสัยตั้งแต่ 0 ถึง 10 เป็นที่สังเกตว่าดัชนีสภาพภาพสตรี (STSCORE) มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับตัวแปรที่บ่งชี้สภาพภาพสตรีเกือบทุกตัวค่อนข้างสูง และอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 4.1)

สำหรับการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ในส่วนนี้ ได้จัดแบ่งคะแนนดัชนีรวมของสภาพภาพสตรีเป็น 3 กลุ่มหรือระดับ (STATUS) ดังนี้ 0-4 คะแนน = ต่ำ 5-6 คะแนน = กลาง และ 7-10 คะแนน = สูง

ตารางที่ 4.3 แสดงผลการวิเคราะห์ของจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย (CEB) จำนวนบุตรโดยเฉลี่ยที่ต้องการ (NCWANT) ร้อยละที่กำลังใช้การคุมกำเนิด (CURUSE) ร้อยละที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่ม (NOMORE) และร้อยละที่กำลังตั้งครรภ์ (PREGNANT) ตามดัชนีสภาพภาพสตรี (STATUS) ข้อมูลในตารางดังกล่าวชี้แนะว่าในระดับ 2 ตัวแปร ความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีสภาพภาพสตรีกับตัวแปรภาวะเจริญพันธุ์เกือบทุกตัวเป็นไปในทิศทางที่คาดหวัง ยกเว้นตัวแปรจำนวนบุตรเกิดรอด กล่าวคือ ยิ่งสภาพภาพสตรีดีขึ้น จำนวนบุตรโดยเฉลี่ยที่ต้องการและร้อยละที่กำลังตั้งครรภ์จะลดลง ส่วนร้อยละที่กำลังใช้การคุมกำเนิดและที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มจะเพิ่มขึ้น หลังจากนำปัจจัยภูมิหลังของสตรีมาพิจารณาประกอบ พบว่าสตรีที่มีสภาพภาพสูงจะมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยและจำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยต่ำกว่า แต่มีร้อยละที่กำลังใช้การคุมกำเนิดและร้อยละที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มสูงกว่าสตรีที่มีสภาพภาพสตรีต่ำ ส่วนความแตกต่างในร้อยละที่กำลังตั้งครรภ์ตามกลุ่มสภาพภาพสตรีกลับพดกันไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง นอกจากนี้ยังพบว่า สภาพภาพสตรีมีอำนาจน้อยมากหรือเกือบ

ไม่มีเลยในการอธิบายความแตกต่างของตัวแปรภาวะเจริญพันธุ์ ปัจจัยที่มีอำนาจในการอธิบายความแปรผันในตัวแปรภาวะเจริญพันธุ์เกือบทั้งหมด เป็นปัจจัยภูมิหลังทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของสตรี อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสตรีกับภาวะเจริญพันธุ์ในส่วนนี้ยังเป็นการศึกษาเบื้องต้นเท่านั้น การศึกษาที่ใช้กรอบวิเคราะห์ที่ชัดเจนรัดกุมขึ้น การเลือกสรรตัวแปรและวิธีการวิเคราะห์ที่เหมาะสมในขั้นการวิเคราะห์รายละเอียดต่อไป เป็นสิ่งจำเป็นและอาจให้ข้อสรุปที่ชัดเจนกว่านี้

สถาบันวิจัยประชากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.1 เมตริกสัมพัทธ์ของตัวแปรต่างๆ ที่ใช้วัดสถานภาพสตรี

Table 4.1 Correlation matrix of women's status variables

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. CTRLINC	-										
2. CTRLHINC	.25**	-									
3. SAYHHINC	-.00	.03	-								
4. FRBUYC	.07*	-.01	.09**	-							
5. FRBUYJW	.05	-.08**	.05*	.33**	-						
6. SELFREL	-.01	-.07**	.00	.12**	.19**	-					
7. AFRAID	.03	.03	-.03	.04	.04	-.03	-				
8. BEATEN	.03	.03	.00	.01	.00	-.03	.11**	-			
9. FRDNC	.04	.04	.01	-.08**	-.04	-.00	-.03	-.05	-		
10. FRDFP	-.02	.04	-.01	-.05	-.01	.02	-.08**	-.00	.35**	-	
11. WDNCHD	.06*	-.03	.02	.06*	.04	.03	-.04	-.01	-.01	-.02	-
12. STSCORE	.46**	.41**	.22**	.37**	.42**	.06*	.35	.32**	.35*	.31**	.29**

ตารางที่ 4.2 การวิเคราะห์การจำแนกหมู่ จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย (CEB) จำนวนบุตรโดยเฉลี่ยที่ต้องการ (NCWANT) ร้อยละที่กำลังใช้การคุมกำเนิด (CURUSE) ร้อยละที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่ม (NOMORE) และร้อยละที่กำลังตั้งครรภ์ (PREGNANT) ของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามดัชนีในแต่ละตัวที่ใช้วัดสถานภาพสตรี

Table 4.2 Multiple classification analysis of mean number of children ever born (CEB), mean number of children wanted (NCWANT), percent current use of contraception (CURUSE), percent wanting no more children (NOMORE), and percent pregnant (PREGNANT) of currently married women aged 15-44 by indices of women's status

ดัชนีวัดสถานภาพของสตรี	CEB		NCWANT		CURUSE		NOMORE		PREGNANT		Indices of women's status
	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	
ค่าเฉลี่ยรวม	2.01		2.06		74.0		60.6		5.8		Grand mean
1. ผู้ควบคุมรายได้ของสตรี (CTRLINC)											Control of women's income
สตรี	2.01	2.00	2.04*	2.03*	75.0	75.0	61.6	60.6	5.8	5.8	Self
อื่นๆ	1.99	2.03	2.09	2.12	72.0	72.0	59.6	59.6	6.8	6.8	Other
2. ผู้ควบคุมรายได้ของสามี (CTRLHINC)											Control of husband's income
สตรี	2.06*	2.06**	2.08	2.08	74.0	74.0	59.6	60.6	5.8	5.8	Women
อื่นๆ	1.94	1.95	2.03	2.03	74.0	74.0	61.6	60.6	5.8	5.8	Other
3. สตรีมีสิทธิเสียงในการใช้จ่ายเงินของครัวเรือน (SAYHHINC)											Any say on how to spend hh income
มี	2.05	2.02	2.08	2.06	75.0*	74.0*	61.6	60.6	4.8**	5.8**	Yes
ไม่มี	1.40	1.87	1.83	2.12	65.0	68.0	42.6	54.6	12.8	10.8	No

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

Table 4.2 (continued)

ดัชนีวัดสภาพภาพของสตรี	CEB		NCWANT		CURUSE		NOMORE		PREGNANT		Indices of women's status
	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	
4. สตรีมีอิสระที่จะซื้อเสื้อผ้า (FRBUYC)											Feel free to buy clothes for self
มี	1.98***	1.98***	2.03***	2.03***	75.0*	75.0*	61.6*	61.6*	5.8	5.8	Yes
ไม่มี	2.21	2.25	2.28	2.30	69.0	70.0	52.6	55.6	5.8	4.8	No
5. สตรีมีอิสระที่จะซื้อเครื่องประดับ (FRBUYJW)											Feel free to buy jewelry
มี	2.04	1.98	2.06*	2.01*	76.0*	76.0*	63.6	61.6	4.8	5.8	Yes
ไม่มี	1.98	2.04	2.06	2.11	72.0	72.0	57.6	59.6	6.8	5.8	No
6. สตรีสามารถเลี้ยงตนเองและบุตรได้โดยไม่ต้องพึ่งสามี (SELFREL)											Able to support self and children without husband's help
ได้	1.93	1.99	2.01	2.05	73.0	73.0*	58.6*	59.6*	5.8	5.8	Yes
ไม่ได้	2.24	2.07	2.20	2.11	77.0	77.0	68.6	64.6	4.8	5.8	No
7. เคยไม่กล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับสามี (AFRAID)											Ever afraid to express disagreement with husband
เคย	2.00*	2.04*	2.03	2.05	76.0**	76.0***	60.6	61.6	4.8**	4.8**	Yes
ไม่เคย	2.01	1.95	2.11	2.08	70.0	70.0	60.6	58.6	6.8	7.8	No

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

Table 4.2 (continued)

ดัชนีวัดสถานภาพของสตรี	CEB		NCWANT		CURUSE		NOMORE		PREGNANT		Indices of women's status
	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	
8. เคยถูกสามีทุบตี (BEATEN)											
เคย	2.24***	2.18***	2.17*	2.12	76.0	76.0	65.6*	64.6*	3.8*	3.8*	Yes
ไม่เคย	1.95	1.97	2.03	2.04	73.0	73.0	59.6	59.6	5.8	5.8	No
9. ความบ่อยครั้งของปรึกษากับสามีเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่จะมี (FRDNC)											
ปรึกษาน้อย	1.88	1.97	1.99	2.05	71.0	71.0	53.6**	54.6***	5.8	5.8	Frequent
อื่นๆ	2.05	2.02	2.08	2.06	75.0	75.0	62.6	62.6	5.8	5.8	Other
10. ความบ่อยครั้งของปรึกษากับสามีเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว (FRDFP)											
ปรึกษาน้อย	2.04***	2.23***	2.07**	2.18**	80.0***	81.0***	55.6	59.6	5.8	5.8	Frequent
อื่นๆ	2.00	1.97	2.06	2.04	73.0	73.0	61.6	60.6	5.8	5.8	Other

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

Table 4.2 (continued)

ดัชนีวัดสภาพภาพของสตรี	CEB		NCWANT		CURUSE		NOMORE		PREGNANT		Indices of women's status
	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	
11. สตรีเป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่จะมี (WDNCHD)											
											Woman made final discision about number of children to have
ใช่	2.01	2.01	2.05	2.05	76.0**	76.0***	62.6*	62.6***	5.8	5.8	Yes
ไม่ใช่	2.01	2.02	2.08	2.09	66.0	66.0	54.6	53.6	5.8	5.8	No

(1) ไม่ปรับ (Unadjusted)

(2) ปรับตัวแปรภูมิหลัง : อายุ การศึกษา การทำงาน เขตที่อาศัย และภาค (Adjusted for background variables : age, education, work, area of residence and region)

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $\leq .05$

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $\leq .01$

*** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $\leq .001$

ตารางที่ 4.3 การวิเคราะห์การจำแนกหมู่ จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย (CEB) จำนวนบุตรโดยเฉลี่ยที่ต้องการ (NCWANT) ร้อยละที่กำลังใช้การคุมกำเนิด (CURUSE) ร้อยละที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่ม (NOMORE) และร้อยละที่กำลังตั้งครรภ์ (PREGNANT) ของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามดัชนีที่ใช้วัดสถานภาพสตรี

Table 4.3 Multiple classification analysis of mean number of children ever born (CEB), mean number of children wanted (NCWANT), percent current use of contraception (CURUSE), percent wanting no more children (NOMORE) and percent pregnant (PREGNANT) of currently married women age 15-44 by index of women's status

ดัชนีวัดสถานภาพสตรี (STATUS)	CEB	NCWANT	CURUSE	NOMORE	PREGNANT	Index of women's status
(1) ไม่ปรับ						(1) Unadjusted
ต่ำ	2.00	2.09	70.0	60.6	5.8	Low
กลาง	2.02	2.07	74.0	59.6	5.8	Medium
สูง	2.01	2.04	76.0	61.6	4.8	High
ETA ²	0.0	0.00	0.3	0.0	0.0	ETA ²
(2) ปรับภายหลัง						(2) Adjusted
ต่ำ	2.10	2.15	70.0	63.6	4.8	Low
กลาง	1.98	2.05	74.0	58.6	6.8	Medium
สูง	2.00	2.03	76.0	61.6	5.8	High
R ²	40.8	24.4	4.0	16.1	4.4	R ²

บทที่ 5

สรุปและเสนอแนะ

โครงการศึกษาสถานภาพสตรีและภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย (Status of Women and Fertility in Thailand หรือ SWAFT) ส่วนหนึ่งของโครงการศึกษาเปรียบเทียบสถานภาพสตรีและภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศไทยกับเอเชีย 5 ประเทศ การสำรวจในประเทศไทยเป็นการสำรวจระดับประเทศ ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างเดือนมีนาคม-มิถุนายน 2536 โครงการ SWAFT เก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพสตรีไทย 2 แบบคือ ข้อมูลเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสนทนากลุ่ม (Group Discussion) โดยใช้แนวทางการสนทนาซึ่งได้เตรียมไว้ การสนทนากลุ่มจัดทั้งหมด 12 กลุ่มกระจายในทุกภาคของประเทศไทย ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณได้จากการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน, สตรีเข้าชาย และสามี โดยใช้แบบสอบถามที่ได้เตรียมไว้ โครงการ SWAFT สัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างทั่วประเทศ 4,898 ครัวเรือน สตรีกำลังสมรส (อยู่กินกับสามี) อายุ 15-44 ปี จำนวน 2,800 ราย และสามีของสตรีที่ถูกสัมภาษณ์แล้วอีก 1,475 ราย ข้อมูลที่นำเสนอในรายงานฉบับนี้ครอบคลุมเฉพาะข้อมูลจากการสัมภาษณ์สตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำนวน 2,800 รายเท่านั้น

ผลการวิจัยเบื้องต้นอาจแบ่งได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ ส่วนแรก เป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของสตรีไทย ซึ่งบ่งชี้ด้วยมาตรการวัดต่างๆ และส่วนที่สอง เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของสถานภาพสตรีกับภาวะเจริญพันธุ์

5.1 สถานภาพของสตรีไทย : ภาพสะท้อนจากมาตรการวัดต่างๆ

ในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรการวัดหรือตัวบ่งชี้สถานภาพของสตรีไทยนั้น การศึกษานี้ได้หลีกเลี่ยงมาตรการวัดแบบเก่าซึ่งมักวัดสถานภาพของสตรีด้วยระดับการศึกษาและการทำงานหรือแบบของงานอาชีพ และพยายามหามาตรการวัดใหม่ซึ่งคาดว่าจะสะท้อนสถานภาพด้านต่างๆ ของสตรีไทยได้ชัดเจนขึ้น

มาตรการวัดสถานภาพสตรีแบบเก่าซึ่งใช้ระดับการศึกษาและการทำงานของสตรีเป็นดัชนีนั้น แม้จะสะท้อนถึงความแตกต่างในสถานภาพของสตรี แต่นับว่ามีข้อจำกัด โดยเฉพาะถ้าเป็นการศึกษาสถานภาพของสตรีภายในประเทศ เพราะข้อมูลทั้งหลายรวมทั้งข้อมูลจากโครงการ SWAFT มักแสดงว่า สตรีไทยส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถม และทำงานเชิงเศรษฐกิจในภาคเกษตร หรือ

อยู่ในชนบท และถ้าวัดจากมาตรการเหล่านี้ จะเป็นการยากที่จะสรุปว่าสตรีไทยมีสถานภาพด้านต่างๆ อย่างไร และโดยรวมสถานภาพดีหรือไม่ ถ้าไม่ได้เปรียบเทียบกับสถานภาพสตรีของประเทศอื่นๆ

สถานภาพของสตรีมีหลายด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา การเมือง กฎหมาย ฯลฯ และคำนิยามคำว่า "สถานภาพของสตรี" มีหลากหลายและยังไม่เป็นที่ตกลงกันอย่างเป็นสากล ทำให้เป็นการยากที่จะวัดสถานภาพของสตรีในทุกด้าน อย่างไรก็ตาม จากคำนิยามคำว่าสถานภาพสตรีของ R. Dixon (1978) Buvinic (1976) และนักวิชาการอื่นๆ อาจกล่าวได้ว่า การมีอำนาจทางเศรษฐกิจ และความมีอิสระของสตรี น่าจะเป็นตัวบ่งชี้สถานภาพของสตรีได้ดีด้านหนึ่ง กล่าวคือสตรีที่มีอำนาจในการควบคุมหรือดูแลรายได้ ไม่ว่าจะป็นรายได้ของตนเอง หรือของสามี หรือของครัวเรือน น่าจะมีสถานภาพที่ดีกว่าสตรีที่ไม่มีอำนาจนั้น เช่นเดียวกับสตรีที่มีอิสระในร่างกาศ และจิตใจของตนเอง น่าจะมีสถานภาพที่ดีกว่าสตรีที่ลึขีในร่างกาศหรือจิตใจของตนถูกควบคุมโดยบุคคลอื่นๆ นอกจากนี้มาตรการที่จะบ่งชี้สถานภาพของสตรีได้ดี ควรจะเป็นการเปรียบเทียบตำแหน่งหรือบทบาทต่างๆ ระหว่างชายและหญิง โครงการ SWAFT เก็บข้อมูลที่คาดว่าน่าจะสะท้อนสถานภาพของสตรีด้านการมีอำนาจทางเศรษฐกิจและความมีอิสระของสตรีในด้านต่างๆ และเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพอสรุปได้ดังนี้ :

5.1.1 ความมีอำนาจทางเศรษฐกิจของสตรี การศึกษาที่วัดความมีอำนาจทางเศรษฐกิจของสตรีด้วยมาตรการวัดหลายตัว ได้แก่ ใครเป็นผู้ควบคุมรายได้ของสตรีและของสามี สตรีมีสิทธิ์มีเสียงในการใช้จ่ายเงินที่ตนเองหามาได้หรือไม่ สตรีมีสิทธิ์มีเสียงในการใช้จ่ายเงินของครัวเรือนหรือไม่ สตรีสามารถเลี้ยงตนเองและบุตรโดยไม่ต้องพึ่งพาสามีได้หรือไม่ เป็นต้น ข้อมูลจากการสำรวจพบว่า สตรีไทยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75) เป็นผู้เก็บรายได้ที่ตนเองหามาได้ และร้อยละ 69 เป็นผู้เก็บรายได้ของสามี โดยเฉพาะสตรีในกรุงเทพฯ และเมืองอื่นๆ จะมีร้อยละที่เป็นผู้เก็บรายได้ที่ตนเองหามาได้สูงกว่าสตรีในชนบท

สตรีไทยที่สมรส ที่ทำงานมีรายได้เกือบทุกคน มีสิทธิ์มีเสียงในการใช้จ่ายเงินที่ตนเองหามาได้ ไม่ว่าจะป็นสตรีในกรุงเทพฯ เมืองหรือชนบท แต่สตรีที่มีการศึกษาระดับต่ำ มีร้อยละที่มีสิทธิ์มีเสียงในการใช้จ่ายเงินที่ตนเองหามาได้ต่ำกว่าสตรีที่มีการศึกษาสูง

แม้ว่าสตรีส่วนใหญ่รายงานว่า ตนเองมีสิทธิ์มีเสียงในการใช้จ่ายเงินของครัวเรือน แต่ระดับการมีสิทธิ์มีเสียงที่จะใช้เงินของครัวเรือนของสตรีต่ำกว่าการมีสิทธิ์มีเสียงในการใช้จ่ายรายได้ของตนเอง และเป็นที่น่าสนใจที่พบว่าสตรีชนบท มีร้อยละที่มีสิทธิ์มีเสียงในการใช้จ่ายเงินของครัวเรือนสูงกว่าสตรีในเมือง ทั้งนี้อาจเนื่องจากในเมือง ชีวิตในครัวเรือนจะมีการแยกกันของแต่ละครอบครัวมากกว่าในชนบท

ในแง่ความสามารถเลี้ยงดูตนเองและบุตรได้โดยไม่ต้องพึ่งพาสามีนั้น พบว่าร้อยละ 76 ของสตรีรายงานว่าสามารถเลี้ยงดูตนเองและบุตรได้โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี โดยที่สตรีชนบทมีร้อยละที่ไม่สามารถเลี้ยงดูตนเองและบุตรได้โดยไม่ต้องพึ่งพาสามีสูงกว่าในเขตเมืองและกรุงเทพฯ ร้อยละที่ไม่สามารถเลี้ยงดูตนเองและบุตรได้โดยไม่ต้องพึ่งพาสามีลดลงตามระดับการศึกษาที่เพิ่มขึ้น ประมาณ 2 ใน 3 ของสตรีที่ไม่สามารถเลี้ยงดูตนเองและบุตรได้โดยไม่ต้องพึ่งพาสามี มีที่พึ่งพายามต้องการความช่วยเหลือ ร้อยละของสตรีชนบทมีแหล่งพึ่งพามากกว่าสตรีในเมือง

ความเป็นเจ้าของบ้านที่อยู่อาศัยในทางกฎหมาย ก็อาจใช้เป็นดัชนีหนึ่งในการวัดสถานภาพทางเศรษฐกิจ หรือสถานภาพในครัวเรือนของสตรี ข้อมูลของโครงการ SWAFT แสดงว่าประมาณ 4 ใน 10 ของสตรีรายงานว่าเป็นเจ้าของบ้านที่อยู่อาศัยร่วมกับสามี แต่ร้อยละที่สามีมีชื่อเป็นเจ้าของบ้านคนเดียวสูงกว่าร้อยละที่สตรีมีชื่อเป็นเจ้าของบ้านคนเดียว (ร้อยละ 10 เปรียบเทียบกับร้อยละ 7 ตามลำดับ) ที่เหลือมีบิดามารดาหรือญาติอื่น หรือคนอื่นเป็นเจ้าของ

5.1.2 บทบาทในครัวเรือนระหว่างชายหญิง การเปรียบเทียบบทบาทหรือการแบ่งงานกันทำในครัวเรือนระหว่างชายและหญิงมักถูกใช้เป็นตัวบ่งชี้ตัวหนึ่งของสถานภาพสตรี โดยทั่วไป กิจกรรมในครัวเรือน เช่น การทำอาหาร ซักเสื้อผ้า ดูแลบุตร ฯลฯ มักได้รับการมองว่าเป็นงานหรือภาระของสตรี การมีส่วนร่วมในกิจกรรมครัวเรือนของสามีถูกใช้ในลักษณะเชิงเปรียบเทียบสถานภาพระหว่างชายและหญิง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสามีสะท้อนสถานภาพที่ดีขึ้นของสตรี รายงานนี้ได้ศึกษาบทบาทของชายหญิงในเรื่องต่างๆ 5 ด้านคือ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนของสมาชิก โดยเฉพาะของสามี, ผู้ที่เป็นผู้รับผิดชอบกิจกรรมในครัวเรือนมากที่สุด, ผู้ที่ช่วยดูแลบุตรที่ยังเล็กของสตรีเมื่อสตรีไม่อยู่บ้านหรือไปทำงาน, การถือฝ่ายหรือเข้าข้างภรรยาของสามี, และการเคยถูกสามีทุบตีหรือทำร้ายร่างกาย

จากกิจกรรมในครัวเรือนทั้งหมด 8 กิจกรรมที่ศึกษา พบว่าทุกกิจกรรมจะมีร้อยละที่สตรีมีส่วนในการทำกิจกรรมนั้นมากที่สุด คือตั้งแต่ร้อยละ 85 สำหรับเรื่องการดูแลการเงินของครัวเรือน จนถึงร้อยละ 97 สำหรับงานดูแลเด็กเล็ก สามีเป็นบุคคลที่มีส่วนในการทำกิจกรรมต่างๆ ในครัวเรือนรองลงมา กิจกรรมในครัวเรือนที่สามีมีส่วนในการช่วยทำมากที่สุดคือ การดูแลผู้สูงอายุ (ร้อยละ 72) กิจกรรมในครัวเรือนที่สามีช่วยทำน้อยที่สุดได้แก่ งานล้างถ้วยชาม และการทำความสะอาดบ้าน กล่าวคือกว่า 1 ใน 4 เล็กน้อยของสตรีที่รายงานว่าสามีมีส่วนช่วยล้างถ้วยชามและทำความสะอาดบ้าน

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมครัวเรือนของสามี แตกต่างกันระหว่างสามีในเขตเมืองและเขตชนบท พบว่าในกรุงเทพมหานครและเมืองอื่น สามีมีส่วนช่วยในกิจกรรมครัวเรือนมากกว่าในเขตชนบท สะท้อนว่าความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิงในเขตเมือง น่าจะมีมากกว่าในเขต

ชนบท นอกจากนี้ข้อมูล SWAFT ยังแสดงว่า สามีของสตรีในกรุงเทพฯ และเมืองอื่น มีร้อยละที่เป็น ผู้รับผิดชอบทำกิจกรรมในครัวเรือนมากที่สุด สูงกว่าสามีของสตรีในเขตชนบทในทุกกิจกรรมเช่นกัน

สำหรับ เรื่องการดูแลบุตรที่ยังเล็ก เมื่อสตรีไม่อยู่บ้านหรือไม่ทำงาน พบว่าสามี มีบทบาทในการช่วยดูแลน้อยมาก (เพียงร้อยละ 10) ผู้ที่ดูแลบุตรเล็กของสตรีเมื่อสตรีไม่อยู่บ้านหรือ ไปทำงานในสัดส่วนที่สูงที่สุดคือ พ่อแม่ของสตรีเอง รองลงมาคือ ตัวของสตรีเองต้องเอาบุตรไปด้วย ในเขตชนบท พ่อแม่ของสตรีมีส่วนในการช่วยดูแลบุตรเล็กของสตรีมากกว่าในเมือง ในกรุงเทพฯ สตรีต้องพึ่งพาตนเองในการดูแลบุตรเล็ก โดยการนำเอาบุตรไปด้วยในสัดส่วนที่สูงกว่าในเขตเมืองอื่น และชนบท เพียงร้อยละ 6 เท่านั้นของสามีของสตรีในกรุงเทพฯ ที่ช่วยดูแลบุตรเล็ก เมื่อภรรยาไป นอกบ้านหรือทำงาน

ในเรื่องการถือฝ่ายหรือเข้าข้างภรรยา พบว่า ในทุกเขตที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่ของ สตรีรายงานว่าสามีเห็นแก่ภรรยาเท่าๆ กับพ่อแม่ของตนเอง แต่ในชนบทและเมืองอื่น ร้อยละที่ตอบ ว่าสามีเห็นแก่ภรรยา สูงกว่าร้อยละที่ตอบว่าเห็นแก่พ่อแม่ของตนเอง

ประมาณหนึ่งในห้าของสตรีสมรสอายุ 15-44 ปี รายงานว่าเคยถูกสามีทุบตี โดยที่ สตรีในกรุงเทพฯ มีร้อยละที่ เคยถูกสามีทุบตีสูงกว่าสตรีในเมืองอื่นและสตรีในชนบท สตรีที่มีการศึกษา น้อย มีร้อยละที่ เคยถูกสามีทุบตีมากกว่าสตรีที่มีการศึกษาสูงกว่า ร้อยละ 13 ของสตรีที่ เคยถูกสามี ทำร้ายร่างกาย รายงานว่าถูกทุบตีบ่อยครั้ง โดยมีร้อยละของความบ่อยครั้งที่ถูกทุบตีสูงสุดในเขต เมืองอื่น และต่ำสุดในเขตชนบท

5.1.3 อำนาจการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ในครัวเรือน ความมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ สะท้อนถึงบทบาท, ตำแหน่งและความมีอิสระของบุคคลนั้น ในรายงานนี้ใช้ข้อมูลเปรียบเทียบการที่ สามีและภรรยาเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจขั้นสุดท้ายเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ในครัวเรือน (9 เรื่อง) และ ความบ่อยครั้งของการพูดคุยปรึกษาเรื่องต่างๆ ระหว่างสามีและภรรยา เป็นดัชนีสะท้อนสถานภาพ ของสตรี ข้อมูลจากโครงการ SWAFT แสดงว่าสตรีไทยส่วนใหญ่เป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจขั้นสุดท้าย เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ในครัวเรือน กล่าวคือ ร้อยละที่ภรรยาเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้าย สูงกว่าร้อยละ ที่สามีเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายเกี่ยวกับเรื่องในครัวเรือนที่ต้องตัดสินใจทุกเรื่อง ในกรุงเทพฯ และ เมืองอื่น ร้อยละที่รายงานว่าภรรยาเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ในบ้านสูงกว่าใน ชนบทในทุกเรื่อง เรื่องที่ภรรยาหรือสตรีมีอำนาจในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายมาก ได้แก่ เรื่องการซื้อ หรือทำอาหาร จำนวนลูกที่จะมี ทำอย่างไรเมื่อลูกป่วย ลูกควรแต่งงานกับใคร และลงโทษเมื่อ ลูกทำผิด

ในเรื่องความบ่อยครั้งของการพูดคุยปรึกษากันระหว่างสามีภรรยาในเรื่องต่างๆ พบว่า เรื่องที่มีการพูดคุยกันมากที่สุดระหว่างสามีและภรรยาคือ เรื่องการใช้จ่ายเงิน รองลงมาคือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน/ชุมชน จำนวนลูกที่จะมี และการใช้การคุมกำเนิด อย่างไรก็ตามเรื่อง ที่พูดคุยปรึกษากันบ่อยหรือบ่อยมากระหว่างสามีและภรรยาไม่แตกต่างกันนักตาม เขตที่อยู่อาศัย

5.1.4 ความเป็นอิสระของสตรี ในรายงานนี้วัดความมีอิสระของสตรีในเรื่องต่างๆ คือ ความมีอิสระในการซื้อของใช้ส่วนตัว เช่น เสื้อผ้า เครื่องประดับ, ความมีอิสระในการไปที่ต่างๆ, และความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นที่ไม่ตรงกับสามี ผลการสำรวจพบว่า สตรีส่วนส่วนใหญ่รู้สึกว่าตนเองมีอิสระที่จะซื้อของใช้ส่วนตัว โดยที่ร้อยละที่รู้สึกมีอิสระจะซื้อเสื้อผ้าสูงกว่าร้อยละที่รู้สึกมีอิสระจะซื้อเครื่องประดับ ทั้งนี้เนื่องจากการซื้อเครื่องประดับเป็นสิ่งของที่ราคาแพงและเป็นของไม่จำเป็น การซื้อจึงอาจต้องปรึกษากับสามี สตรีในกรุงเทพฯ และเมืองอื่น มีร้อยละที่รู้สึกมีอิสระจะซื้อเสื้อผ้า และเครื่องประดับสูงกว่าสตรีในชนบท และความมีอิสระที่จะซื้อเสื้อผ้าและเครื่องประดับของสตรีเพิ่มขึ้นตามระดับการศึกษา

สำหรับเรื่องความมีอิสระในการไปที่ต่างๆ พบว่า สตรีมีอิสระจะไปเยี่ยมเยียนเพื่อน สูงที่สุด (ร้อยละ 79) รองลงมาคือ มีอิสระไปเพิ่มพูนความรู้ (ร้อยละ 74) มีเพียงร้อยละ 43 ของสตรีที่รายงานว่า มีอิสระจะไปนอกบ้าน สตรีในกรุงเทพฯ และเมืองอื่น มีอิสระในทั้ง 3 เรื่องสูงกว่าสตรีในชนบท และความมีอิสระของสตรีในทั้ง 3 เรื่องเพิ่มขึ้นตามระดับการศึกษา

ประมาณ 1 ใน 3 ของสตรีสมรสอายุ 15-44 ปี เคยไม่กล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับสามี สตรีชนบทมีร้อยละที่เคยไม่กล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับสามีสูงกว่าสตรีในกรุงเทพฯ และเมืองอื่น เช่นเดียวกับร้อยละที่เคยไม่กล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับสามีลดลงตามระดับการศึกษาที่เพิ่มขึ้น

5.1.5 ทัศนคติต่างๆ เกี่ยวกับบทบาทชายและหญิง ทัศนคติต่างๆ ของคนในสังคม ซึ่งเปรียบเทียบเรื่องระหว่างชายและหญิง สะท้อนถึงบรรทัดฐานหรือค่านิยมของสังคมในการกำหนดบทบาทหรือสถานภาพที่แตกต่างกันระหว่างชายและหญิง โครงการ SWAFT ถามสตรีถึงทัศนคติ ซึ่งเปรียบเทียบระหว่างบุตรชายและบุตรสาว หรือชายและหญิง หรือสามีและภรรยา ในเรื่องต่างๆ ได้แก่ การเลือกลงทุนทางการศึกษาให้แก่บุตรชายและบุตรสาว ทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทในครอบครัวระหว่างชายและหญิง สถานการณ์ต่างๆ ที่สามีและภรรยาจะละทิ้งคู่สมรสของตน และความคาดหวัง การเกื้อหนุนจากบุตรชายและบุตรสาว

ข้อมูล SWAFT ชี้ว่า กว่าครึ่งหนึ่งเล็กน้อยของสตรีเลือกลงทุนด้านการศึกษาให้แก่ทั้งบุตรชายและบุตรสาว แต่ร้อยละที่เลือกส่งบุตรชายเท่านั้น จะสูงกว่าร้อยละที่เลือกส่งบุตรสาวเท่านั้น (ร้อยละ 29 เปรียบเทียบกับร้อยละ 14 ตามลำดับ) โดยที่ในเขตชนบท ความลำเอียงในการเลือกส่งบุตรชายเพื่อการศึกษาชั้นสูง จะมีมากกว่าในเขตเมืองอื่นและกรุงเทพฯ ในทำนองเดียวกัน สตรีที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่า มีร้อยละที่เลือกส่งบุตรชายให้เรียนต่อสูงกว่าสตรีที่มีการศึกษาสูงกว่าอย่างชัดเจน สะท้อนว่าสตรีที่มีการศึกษาน้อยมีความลำเอียงในการเลือกส่งบุตรชายมากกว่าบุตรสาวให้เรียนหนังสือต่อ เหตุผลสำคัญอันดับแรกของการเลือกส่งบุตรชายคือ บุตรชายสามารถไปไหนไกลๆ ได้ (หรือบุตรสาวมีปัญหาเรื่องความปลอดภัย) และบุตรชายเป็นผู้รับ ส่วนเหตุผลสำคัญสองอันดับแรก ที่เลือกส่งบุตรสาวคือ บุตรสาวมีความประพฤติดีไม่เหลวไหล และต้องการให้บุตรสาวมีการศึกษาสูงหรือมีงานทำเพื่อความมั่นคง

สำหรับทัศนคติต่างๆ เกี่ยวกับบทบาทชายและหญิงในครอบครัว พบว่าสตรีส่วนใหญ่มีทัศนคติในทางให้ความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง กล่าวคือเห็นว่าถ้าภรรยาทำงานนอกบ้าน สามีควรช่วยดูแลบุตร (ร้อยละ 92) ถ้าภรรยาทำงานนอกบ้าน สามีควรช่วยทำงานบ้าน (ร้อยละ 93) และเมื่อมีเวลาว่างสามีควรใช้เวลาว่างอยู่กับภรรยาและบุตร (ร้อยละ 99) ความเห็นดังกล่าวแตกต่างกันน้อยมากตามเขตที่อยู่อาศัย ส่วนทัศนคติที่มีแนวโน้มให้ชายเหนือกว่าหญิง ซึ่งได้แก่เรื่องผู้ชายควรเป็นผู้ตัดสินใจในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่, ควรมีการแบ่งงานระหว่างชายและหญิง และผู้หญิงที่เป็นแม่คนไม่ควรทำงานบ้านเมื่อลูกยังเล็กอยู่ พบว่าร้อยละที่เห็นด้วยจะต่ำกว่าทัศนคติที่ให้ความเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง โดยเฉพาะทัศนคติเกี่ยวกับว่าควรมีการแบ่งงานกันระหว่างชายและหญิง มีเพียงครึ่งหนึ่งของสตรีเท่านั้นที่เห็นด้วย ที่น่าสนใจคือ ร้อยละ 81 ของสตรีเองก็ยังเห็นว่า ผู้หญิงที่เป็นแม่คนไม่ควรทำงานนอกบ้านเมื่อบุตรยังเล็กอยู่ และแม้สตรีในกรุงเทพฯ จะมีร้อยละที่เห็นด้วยต่ำสุด แต่ก็มีถึงร้อยละ 71 ที่เห็นด้วยกับความคิดเห็นดังกล่าว ประเด็นที่ควรตระหนักคือ ข้อมูลความเห็นเกี่ยวกับบทบาทชายหญิงในครอบครัว เป็นข้อมูลที่ถามจากฝ่ายสตรี ซึ่งน่าจะมีแนวโน้มที่จะตอบในทางบวกหรือเห็นด้วยกับการให้ความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง แต่ก็ยังมีความเห็นบางด้านที่ตัวสตรีเองยังคิดว่าเป็นบทบาทของตนเอง คือการเลี้ยงดูบุตร โดยส่วนใหญ่เห็นว่าผู้หญิงที่เป็นแม่คนไม่ควรทำงานนอกบ้าน

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพหรือเงื่อนไขที่สามีจะละทิ้งภรรยาของตน และภรรยาจะละทิ้งสามีของตน สะท้อนความไม่เท่าเทียมกันบางด้านของชายและหญิง กล่าวคือ ในเงื่อนไขเดียวกัน ได้แก่ คู่สมรสเป็นหมั้น คู่สมรสไม่เคารพบิดามารดา คู่สมรสมีความสัมพันธ์ทางชู้สาวกับคนอื่น คู่สมรสติดการพนัน คู่สมรสติดเหล้า พบว่าร้อยละที่เห็นว่า สามีควรละทิ้งภรรยาของตนจะสูงกว่าร้อยละที่เห็นว่าภรรยาควรละทิ้งสามีของตน

ในเรื่องความคาดหวังการเกื้อหนุนด้านต่างๆ จากบุตรชายและบุตรสาว กลับพบว่า ร้อยละของสตรีที่คาดหวังการเกื้อหนุนจากบุตรสาวสูงกว่าจากบุตรชายในทุกเรื่องที่ถูกถาม ไม่ว่าจะเป็นด้านที่อยู่อาศัย การดูแลยามเจ็บป่วยและด้านการเงิน และความคาดหวังการเกื้อหนุนจากบุตรสาวซึ่งมากกว่าจากบุตรชายสำหรับทุกด้านของการเกื้อหนุนนั้น พบว่าเป็นจริงในทุกเขตที่อยู่ และทุกระดับการศึกษา

5.1.6 เพศสัมพันธ์ พฤติกรรมด้านต่างๆ ของสามี และเรื่องอื่นของสตรี นอกเหนือจากคำถามมาตรฐานที่ถามเพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพสตรีของประเทศต่างๆ ที่รวมในโครงการแล้ว โครงการ SWAFT ยังเก็บข้อมูลอื่นๆ เฉพาะสำหรับประเทศไทยที่คิดว่าน่าจะสะท้อนสถานะของสตรีไทยที่สมรสได้ เช่น การยอมรับหรือการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส การอดทนต่อพฤติกรรมบางด้านของสามี และทัศนคติบางด้านเกี่ยวกับสตรี พบว่าประมาณ 1 ใน 5 ของสตรีไทยที่สมรสมีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนแต่งงานกัน การมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสสูงที่สุดในกรุงเทพฯ และต่ำสุดในเขตชนบท ข้อมูล SWAFT แสดงถึงการมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส กล่าวคือ ร้อยละที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสของสตรีกลุ่มอายุน้อยจะสูงกว่ากลุ่มสตรีอายุมาก ที่น่าสนใจคือ กลุ่มสตรีที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า มีร้อยละที่มีเพศสัมพันธ์กับสามีก่อนการสมรสสูงกว่ากลุ่มสตรีที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า

แม้ว่าสตรีไทยสมรสส่วนใหญ่จะรายงานว่าการสมรสกับตนแล้ว สามีไม่เคยเที่ยวผู้หญิง ไม่เคยมีความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาวกับหญิงอื่น และไม่มีภรรยาอื่นในเวลาเดียวกันก็ตาม แต่ก็มีสตรีไม่น้อยที่ต้องประสบกับภาวะดังกล่าว นั่นคือร้อยละ 15 รายงานว่าสามีเคยเที่ยวผู้หญิง ร้อยละ 13 สามีเคยมีความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาวกับหญิงอื่น และร้อยละ 3 สามีมีภรรยาอื่นในเวลาเดียวกัน สตรีในกรุงเทพฯ และเมืองอื่น มีสัดส่วนตกอยู่ในภาวะต่างๆ ข้างต้นสูงกว่าสตรีในชนบท และสตรีที่มีการศึกษาสูงกว่า มีร้อยละที่รายงานว่ามีสามีเคยไปเที่ยวผู้หญิงสูงกว่าสตรีที่มีการศึกษาต่ำกว่า ข้อมูลโครงการ SWAFT สะท้อนว่าสตรีในเมือง และสตรีที่มีการศึกษาสูงกว่า ไม่น้อยต้องตกอยู่ในภาวะยอมรับพฤติกรรมที่คุกคามสภาพสตรีของสามี

จากตัวแปรต่างๆ ที่ใช้บ่งชี้สภาพของสตรีที่สรุปข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าสตรีไทยที่สมรสส่วนใหญ่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ มีส่วนหรือมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ในบ้าน ตลอดจนมีอิสระที่จะซื้อของใช้ เสื้อผ้า เครื่องประดับ และไปในสถานที่ต่างๆ โดยสตรีในเขตเมือง (รวมกรุงเทพมหานคร) และสตรีที่มีการศึกษาสูงกว่า ดูเหมือนจะมีสภาพทางด้านต่างๆ ข้างต้นดีกว่าสตรีในชนบท และสตรีที่มีการศึกษาต่ำกว่า อย่างไรก็ตาม ความคิดเห็นหลายอย่างของสตรีเองกลับเป็นไปในทางให้ความสำคัญกับเพศชาย เช่น ความคิดการลงทุนให้การศึกษา ปรากฏว่าร้อยละที่จะเลือกลงทุนในบุตรชายเท่านั้นจะสูงกว่าเลือกส่งบุตรสาว แต่กลับคาดหวังการเกื้อหนุนยามสูงอายุจากบุตร

สาวมากกว่าบุตรชายในทุกเรื่อง และส่วนใหญ่เห็นว่างานเลี้ยงดูบุตรควรเป็นของฝ่ายหญิง โดยมี ร้อยละ 81 ของสตรีรายงานว่าผู้หญิงที่เป็นแม่คนไม่ควรทำงานนอกบ้านเมื่อบุตรยังเล็กอยู่ ภายใต้ง่อนไขเด็ซวกันที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะละทิ้งคู่สมรสของตน. ปรากฏว่าร้อยละที่เห็นว่าสามีควรละทิ้งภรรยาของตนอยู่ในระดับที่สูงกว่า ร้อยละที่ภรรยาควรละทิ้งสามีของตน นอกจากนี้สตรีไทย ไม่น้อยดูเหมือนจะยอมรับได้กับพฤติกรรมของสามีที่เป็นพฤติกรรมซึ่งด้านความรู้สึกของตนเอง เช่น การมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่น การกลับไปบ้านดึก เป็นต้น

5.2 สถานภาพสตรีกับภาวะเจริญพันธุ์

ตัวแปรวัดภาวะเจริญพันธุ์ที่วิเคราะห์ในส่วนนี้ ได้แก่ จำนวนบุตรเกิดรอด จำนวนบุตรที่ต้องการ การใช้การคุมกำเนิด ความไม่ต้องการบุตรเพิ่ม และสถานภาพการตั้งครรภ์ ส่วนตัวบ่งชี้ สถานภาพสตรีมีทั้งหมด 11 ตัว ได้แก่ ผู้ควบคุมรายได้ของสตรี ผู้ควบคุมรายได้ของสามี การมีสิทธิมีเสียงของสตรีในการใช้จ่ายเงินของครัวเรือน ความมีอิสระของสตรีที่จะซื้อเสื้อผ้า ความมีอิสระของสตรีที่จะซื้อเครื่องประดับ ความสามารถเลี้ยงตนเองและบุตรโดยไม่พึ่งพาสามี การเคยไม่กล้าแสดงความเห็นขัดแย้งกับสามี การเคยถูกสามีทุบตี ความบ่อยของการปรึกษากับสามีเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่จะมี และความบ่อยครั้งของการปรึกษากับสามีเกี่ยวกับการคุมกำเนิด โดยรวมพบว่าตัวแปรบ่งชี้ สถานภาพสตรีแต่ละตัว มีความสัมพันธ์กับตัวแปรวัดภาวะเจริญพันธุ์ในระดับที่ต่ำ แม้ว่าส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางที่คาดหวัง แต่ก็มีความสัมพันธ์บางคู่ที่อยู่ในทิศทางที่ตรงข้ามกับที่คาดหวัง ตัวบ่งชี้สถานภาพสตรี 11 ตัว ถูกนำมาสร้างดัชนีรวมสถานภาพสตรีแล้วศึกษาหาความแปรผันของภาวะเจริญพันธุ์ตามดัชนีรวมสถานภาพสตรีนั้น พบว่าสถานภาพสตรีมีอิทธิพลน้อยมากต่อความแตกต่างในตัวแปรภาวะเจริญพันธุ์ อย่างไรก็ตาม สถานภาพสตรีส่งผลต่อความผันแปรในตัวแปรภาวะเจริญพันธุ์ ส่วนใหญ่ในทิศทางที่คาดหวัง กล่าวคือ ยิ่งสถานภาพของสตรีดีขึ้น จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย จำนวนบุตรโดยเฉลี่ยที่ต้องการของสตรีจะลดลง และระดับการใช้การคุมกำเนิด กับความไม่ต้องการบุตรเพิ่มจะสูงขึ้น หลังจากได้นำตัวแปรภูมิหลังอื่นๆ ซึ่ง ได้แก่ อายุ การศึกษา การทำงาน ที่อยู่อาศัย และภาค มาพิจารณาประกอบแล้ว

5.3 ข้อเสนอแนะ

รายงานนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สตรีสมรสอายุ 15-44 ปีเท่านั้น การที่โครงการ SWAFT จำกัดข้อมูลอยู่ที่สตรีสมรสในวัยเจริญพันธุ์ เนื่องจากเป้าหมายหนึ่งของโครงการนี้คือ การค้นหาว่าสถานภาพของสตรีมีอิทธิพลต่อความแตกต่างของภาวะเจริญพันธุ์หรือไม่ มากน้อยเพียงใด แต่สถานภาพของสตรีเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสตรีและคนทุกคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง มีสถานภาพสมรสเป็นโสด สมรส หย่า/แยก หรือหม้าย อันที่จริง

สภาพภาพสมรสของสตรีเองก็ดูเหมือนจะเป็นตัวบ่งชี้ตัวหนึ่งถึงสภาพภาพของสตรี โดยเฉพาะถ้าสตรีที่สมรสนั้นมีคู่สมรสหรือสามีที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง สตรีสมรสนั้นก็จะมีสภาพภาพทางสังคมดีขึ้นด้วย ตรงกันข้ามสตรีที่หย่าหรือแยกหรือสามีเสียชีวิตแล้ว ดูจะสูญเสียสภาพภาพทางสังคม และสังคมมักจะมีทัศนคติในทางลบกับสตรีหย่าหรือเลิกกับสามี เช่นเดียวกับสตรีที่อายุมากและยังเป็นโสดก็จะถูกสังคมมองด้วยสายตาที่สงสัย ด้วยข้อจำกัดดังกล่าวข้อมูลของ SWAFT จึงอาจไม่สะท้อนภาพของสภาพภาพของสตรีทั้งหมด เพื่อให้ข้อมูลสะท้อนสภาพภาพของสตรีทั้งหมด การศึกษาเรื่องสภาพภาพของสตรีต่อไปควรใช้ตัวอย่างที่ครอบคลุมสตรีทุกคนโดยไม่คำนึงถึงสภาพภาพสมรสหรืออายุ

การวิเคราะห์ข้อมูลโครงการ SWAFT ที่ได้จากสตรีกำลังสมรส พบว่าแม้ความพยายามหนึ่งของโครงการนี้คือ การหาตัวบ่งชี้หรือวัดสภาพภาพของสตรี แต่ด้วยข้อจำกัดของความยาวของแบบสอบถามในการสัมภาษณ์ ทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลที่เกี่ยวกับสภาพภาพของสตรีได้ทุกด้าน คำถามที่วัดสภาพภาพของโครงการ SWAFT อิงแนวคิดและสมมติฐานของนักประชากรและนักสังคมวิทยาที่พยายามอธิบายความผันแปรของภาวะเจริญพันธุ์ ดังนั้นคำถามต่างๆ ที่ใช้จึงค่อนข้างเน้นไปในทางการวัดความมีอำนาจทางเศรษฐกิจและความมีอิสระของสตรี โดยให้ความสนใจน้อยกับคำถามที่จะวัดสภาพภาพทางด้านกฎหมาย การเมือง ศาสนา และโอกาสที่จะเข้าระบบทางสังคมของสตรีตัวแปรที่จะวัดสภาพภาพของสตรีที่ยังขาดอยู่นี้ น่าจะได้มีการศึกษาหรือเก็บข้อมูลต่อไปเพื่อจะได้สะท้อนภาพของสถานะของสตรีไทย ได้ดีขึ้น

การพัฒนาดัชนีวัดสภาพภาพของสตรี เป็นงานที่ค่อนข้างยากอันหนึ่ง และเหตุผลหนึ่ง ที่การศึกษาเบื้องต้นนี้ยังไม่สามารถแสดงอย่างชัดเจนถึงอิทธิพลของสภาพภาพสตรีต่อความผันแปรในภาวะเจริญพันธุ์ อาจเพราะยังขาดดัชนีวัดสภาพภาพสตรีที่เหมาะสม โดยเฉพาะการสร้างดัชนีรวมสภาพภาพของสตรี ดังกล่าวแล้ว สภาพภาพของสตรีอาจมีตัวบ่งชี้ได้หลายตัว เพราะสภาพภาพของสตรีมีหลายด้าน ความสำคัญหรือน้ำหนักของสภาพภาพสตรีแต่ละด้านอาจแตกต่างกันในแต่ละสังคมหรือแต่ละบุคคล เช่น ในสังคมอินเดีย ความมีอิสระของสตรี อาจจะเป็นตัวบ่งชี้สภาพภาพของสตรีได้ดี แต่ในสังคมไทยอาจจะเป็นเรื่องความมีอำนาจทางเศรษฐกิจ หรือคนบางคนให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันทางกฎหมายเมื่อนพูดถึงสภาพภาพสตรี แต่บางคนอาจให้ความสำคัญกับเรื่องบทบาทและหน้าที่ของชายและหญิงในครอบครัว เป็นต้น ดังนั้นการสร้างดัชนีรวมสภาพภาพสตรีที่ให้น้ำหนักเท่ากันสำหรับแต่ละตัวแปรของการสะท้อนสภาพภาพสตรีของรายงานเบื้องต้นฉบับนี้ จึงอาจไม่ถูกต้องหรือเหมาะสม การศึกษาในขั้นที่สองของโครงการ SWAFT จึงจะได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาดัชนีรวมหลายตัวของสภาพภาพสตรี และวิเคราะห์เปรียบเทียบทัศนคติต่างๆ ซึ่งเปรียบเทียบชายและหญิง โดยใช้ข้อมูลที่สัมภาษณ์จากทั้งสตรีและสามี รวมทั้งจะได้มีการใช้สถิติที่มีความเหมาะสมกว่าสำหรับการวิเคราะห์

หนังสืออ้างอิง

กรมการพัฒนารัฐบาลไทย, 2534. รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย ปี พ.ศ. 2534 จากข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ) ศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท ครั้งที่ 1.

จอห์น โนเดิล, อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์ และนิพนธ์ เทพวัลย์, 2530. การปฏิวัติขนาดครอบครัวในประเทศไทย : การลดลงอย่างรวดเร็วของภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศโลกที่ 3 แปลโดย นภาพกรณ์ หะวานนท์ กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิจิตร.

จันทร์เพ็ญ แสงเทียนฉาย แอนโทนี ประมวลรัตน์ จอห์น โนเดิล และมาร์ค แวนเลนดิงแฮม, 2538. "เพศสัมพันธ์นอกสมรสของชายไทยในทัศนะของภรรยา" วารสารประชากรศาสตร์ สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มีนาคม.

ฉวีวรรณ วรณประเสริฐ และมานพ จิตต์ภูษา. "สถานภาพและบทบาทของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิมในภาคใต้." เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานวันช่วงระยะการมีบุตรและการอนามัยแม่และเด็กสำหรับภาคใต้ (พ.ศ. 2535-2539) 9-10 กรกฎาคม 2535 ณ โรงแรมกะตะบีชรีสอร์ท จังหวัดภูเก็ต.

มาลินี วงษ์สิทธิ์, 2535. ทัศนคติต่อค่านิยมเกี่ยวกับครอบครัวในสังคมไทย เอกสารสถาบัน หมายเลข 205/35 กรุงเทพฯ: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2537. เครื่องชี้ภาวะสังคม 2534 กรุงเทพฯ: เม็ดทรายพิมพ์.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2537. เครื่องชี้ภาวะสังคม 2537. กองคลังข้อมูลและสารสนเทศสถิติ.

Amara Pongsapich and Masami Shinozaki, 1993. A Study of Family Consciousness in Contemporary Thailand with comparison among Bangkok, Seoul and Fukuoka. Joint research by Social Research Institute, Chulalongkorn University and Kitakyoshu Forum on Asian Women.

Arland Thornton and Donald Camburn, 1987. "The Influence of the Family on Premarital Sexual Attitudes and Behavior." in Demography Vol.24 No.3 August.

Benchaya Yodduern Attig and others, 1992. Changing roles and statuses of women in Thailand a documentary assessment. Institute for Population and Social Research, Mahidol University, Thailand.

Berk S.F. and R.A. Berk, 1983. "Supply-side sociology of the Family : The challenge of the new home economics." Annual Review of Sociology 9, 375-395.

Blood R.O., Wolf, D.M., 1960. Husbands and Wives : The Dynamics of Married Living. NY: MacMillan, 365 pp.

Buvinic, Mayra, 1976. Women and World Development : An Annotated Bibliography. Washington D.C.: American Association for the Advancement of Science and Overseas Development Council.

David Cheal, F. 1991. Family and the State of Theory London: Harvester Wheatsheaf.

Dixon, Ruth B., 1978. Rural Women at Work, Baltimore: John Hopkins University Press.

Dyson, Tim and Mick Moore, 1983. "On kinship structure, female autonomy, and demographic behavior in India." Population and Development Review, Vol.19, No.1, pp.35-60.

England P. and G. Farkas, 1986. Households, Employment, and Gender. New York: Aldine De Gruyter.

Nicholas Ford and Aphichat Chamratrithirong, eds, 1993. UK/Thai Collaborative Research Development in Reproductive Health : Proceedings of the Symposium on the Mahidol-Exeter British Council Link. IPSR Publication No.187, November.

Suchart Prasithratsint and Suwanlee Piampiti, ed. 1982. Women in Development Implications for Population Dynamics in Thailand The National Institute of Development Administration.

United Nations, 1989. Status of Women in Asia and Pacific Region. Economic and Social Commission for Asia and the Pacific.

Wathinee Boonchalaksi and Phillip Guest, 1994. Prostitution in Thailand Institute for Population and Social Research. Mahidol University IPSR Publication No.171.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ก.1 จำนวนครัวเรือนและสตรีเข้าข่ายตามรายชื่อหมู่บ้าน อำเภอ และจังหวัดต่าง, SWAFT, 2536

หน่วย ตัวอย่าง	จังหวัด/อำเภอ	ตำบล	เขตแจ้งภัย ที่	หมู่ รวม เลขที่ อาคารที่ หมู่บ้าน	ชื่อ หมู่บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนครัวเรือน แก้ไข	จำนวนครัวเรือน ที่เลือก	จำนวนครัวเรือน ที่สัมภาษณ์	จำนวนสตรี เข้าข่าย	จำนวนสตรีที่ ให้สัมภาษณ์ได้
เหนือ											
1. เพชรบูรณ์											
01	1. เมือง	1. วังชมพู		11	ก.ม. 2	280	240	100	93	62	57
02		2. นาป่า		8	เจ็ดสิบ	181	193	100	91	69	61
2. แพร่											
03	2. สูงเนิน	1. น้ำชา		1	นาคม	170	184	110	114	71	62
04		2. บ้านหวาง		2	กว้างใต้	292	292	100	100	61	61
3. เพชร											
05	3. เขื่อนค้ำ	1. ร่มเย็น		6	คัม	179	188	100	96	58	57
06		2. หน้าวน		1	แวน	195	215	100	94	60	59
4. ลำปาง											
07	4. เมือง	1. บ่อแก้ว		1	ป่าเต็ง	250	310	100	99	67	66
08		2. ร่องเคาะ		3	ป่าคา	298	315	100	96	61	56
5. เชียงใหม่											
09	5. เมือง	1. ฟ้าคลาน	12	01		150	141	140	129	69	62
10		2. วัดเกตุ	21	01		142	225	120	111	65	58
ตะวันออกเฉียงเหนือ											
6. ชัยภูมิ											
11	6. เกษตรสมบูรณ์	1. บ้านต้น		7	นาไร่	255	376	102	84	67	64
12		2. โนนทอง		1	โนนทอง	218	266	101	92	72	68
7. สุรินทร์											
13	1. ปราสาท	1. ปรีอ		9	ตาลอก	99	105	106	98	64	60
1		2. โคนนาสวน		1	โคนนาสวน	162	172	101	95	67	63

ตารางที่ ก.1 (ต่อ)

หน่วย ตัวอย่าง	จังหวัด/อำเภอ	ตำบล	เขตแจ้งภัย ที่	ชุมนุม อาคารที่	เลขที่ หมู่บ้าน	ชื่อ หมู่บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนครัวเรือน แก้ไข	จำนวนครัวเรือน ที่เลือก	จำนวนครัวเรือน ที่สัมภาษณ์	จำนวนสตรี เข้าย้าย	จำนวนสตรีที่ ให้สัมภาษณ์ได้
ได้												
	15. นครศรีธรรมราช											
31	16. กิ่งใหญ่	1. ท่าช้าง			1	บางตะเกา	177	214	100	97	73	67
32		2. ปริก			5	สะพานมโนราห์	267	304	100	108	77	75
	16. ครัง											
33	17. สีเกา	1. บ่อหิน			1	สีเกา	221	286	100	109	68	63
34		2. ทะลาล			2	ควนทูน	277	338	100	107	76	75
	17. สงขลา											
35	18. ฉะบอง	1. จะโหนด			9	ตรับ	233	195	100	97	71	67
36		2. สะกอม			2	จีน	94	130	127	102	57	56
	19. หาดใหญ่											
39		1. หาดใหญ่	15	01			155	167	120	119	67	64
40		2. ควนดิ่ง	05	02			139	178	120	106	71	58
	18. ปัตตานี											
37	20. ปะนาจะ	1. น้ำบ่อ			2	น้ำบ่อ	222	134	100	98	65	53
38		2. คลองใหญ่			3	กาแล	130	130	130	116	53	48
	กรุงเทพมหานคร											
41	22. คูสิต	บางซื่อ	65	02			336	368	140	92	56	48
42	23. งามวิจิ	ห้วยขวาง	01	02			240	233	140	127	71	58
43	24. บางกะปิ	หัวหมาก	16	01			395	390	132	62	31	18
44	25. บางขุนเทียน	จอมทอง	15	02			156	55	116	73	53	19
45	26. ปทุมวัน	ปทุมวัน	04	01			287	298	127	95	54	48
46	27. ญาไท	สามเสนใน	62	02			222	100	128	111	67	56
47	28. ภาษีเจริญ	บางด้วน	10	02			268	312	120	108	71	61
48	29. หนองแขม*	หลักสอง	08	02			115	147	120	104	76	70
	รวม						9,624	10,673	5,594	4,898	3,094	2,800

หมายเหตุ * เป็นหมู่บ้านหรือชุมนุมอาคารที่ทำการสัมภาษณ์กลุ่ม

Table A.1 SWAFT sample provinces, districts, villages and block

Table A.1 SWAFT sample provinces, districts, villages and blocks

Sampling units	Province/ District	Tambol	Ed no.	Block no.	Village no.	Village name	No. of hh.	Updated No. of hh.	No. of hh. selected	No. of hh. interviewed	No. of ERS selected	No. of ERS interviewed
NORTH												
1. PHETCHABUN												
01	1. Muang	1. Wang chompu			11	B.Kawmaw	280	240	100	93	62	57
02		2. Na pa			8	B.Chalien lab	181	193	100	91	69	61
2. PHRAE												
03	2. Sung Men	1. Namsa			1	Nakom	170	184	110	114	71	62
04		2. Baan Guang			2	B.Kwong tai*	292	292	100	100	61	61
3. PHAYAO												
05	3. Chiang Kham	1. Roamyen			6	B. Kom	179	188	100	96	58	57
06		2. Namvan			1	B. Van	195	215	100	94	60	59
4. LAMPANG												
07	4. Muang	1. Baw Heaw			1	Patieng	250	310	100	99	67	66
08	30. Wang Nua	2. Rong Kaw			3	Pata	298	315	100	96	61	56
5. CHIANG MAI												
09	5. Muang	1. Changklan	12	01			150	141	140	129	69	62
10		2. Wat gade	21	01			142	225	120	111	65	58
NORTHEAST												
6. CHAIYAPHUM												
11	6. Kaset Sombun	1. Baan Han			7	Na Hai	255	376	102	84	67	64
12		2. Noan Tong			1	Noan Tong	218	266	101	92	72	68
7. SURIN												
13	1. Prasat	1. Prew			9	B.Talog	99	105	106	98	64	60
1		2. Koknaseawn			1	B.Kok Naseawn	162	172	101	95	67	63

Table A.1 (Continued)

Sampling units	Province/ District	Tambol	Ed no.	Block no.	Village no.	Village name	No. of hh.	Updated No. of hh.	No. of hh. selected	No. of hh. interviewed	No. of ERs selected	No. of ERS interviewed
8. UBON RATCHATHANI												
15	8. Muang Samsip	1. Nong changyai			5	B. Praroj*	215	151	100	95	63	59
16		2. Na Leong			1	B. Leu	90	104	104	101	68	68
19	10. Muang	1. Nai mua	22	01			174	234	142	115	70	53
20		2. Jaerama	04	02			97	149	150	101	57	50
9. SAKON NAKHON												
17	9. Akat Amnuai	1. Akat			10	Akat	215	130	100	91	66	61
18		2. Tagone			1	Tagone	197	229	100	91	56	52
CENTRAL												
10. CHON BURI												
21	11. Muang	1. Bangsai			3	Tatan	202	214	191	148	86	76
22		2. Baan Peug			1&2	Baan Peug	48	58	58	55	32	29
							94	94	94	81	48	45
11. LOP BURI												
23	12. Muang	1. Kaoprangam			7	Sao Long	210	242	139	115	67	61
24		2. Nikhom			6	Nikhom2	136	175	115	101	61	58
12. KANCHANABURI												
25	13. Phanom Thuan	1. Nongrong			4	B. Lumhin*	154	220	121	105	62	58
26		2. Donsalap			5	B. Kaorak	321	382	100	97	57	54
13. RATCHABURI												
27	14. Chom Bung	1. Chom Bung			2	Tamneub	177	261	102	96	62	58
28		2. Dan tabtago			5	Nongsineu	167	188	104	87	62	57
14. NONTHABURI												
29	15. Muang	1. SeunYai	06	01			187	125	135	98	51	39
30		2. SeunYai	18	01			135	220	139	98	56	44

Table A.1 (Continued)

Sampling units	Province/ District	Tambol	Ed no.	Block no.	Village no.	Village name	No. of hh.	Updated No. of hh.	No. of hh. selected	No. of hh. interviewed	No. of ERS selected	No. of ERS interviewed
SOUTH												
15. NAKHON SI THAMMARAT												
31	16. Thung Yai	1. Tayang			1	Bangtapeo	177	214	100	97	73	67
32		2. Preak			5	Sranang*	267	304	100	108	77	75
16. TRANG												
33	17. Sikao	1. Baw Hin			1	Sikeo	221	286	100	109	68	63
34		2. Kalas			2	Keun Kun	277	338	100	107	76	75
17. SONGKHLA												
35	18. Chana	1. Janong			9	Trab	233	195	100	97	71	67
36		2. Sakom			2	Jean	94	130	127	102	57	56
19. Hat Yai												
39		1. Hat Yai	15	01			155	167	120	119	67	64
40		2. Keownlung	05	02			139	178	120	106	71	58
18. PATTANI												
37	20. Panare	1. B. Nambaw			2	B. Nambaw	222	134	100	98	65	53
38 ^a		2. Klong Yai			3	B. Galae	130	130	130	116	53	48
BANGKOK												
41	22. Dusit	Bangsue	65	02			336	368	140	92	56	48
42	23. Thonburi	Hirunruji	01	02			240	233	140	127	71	58
43	24. Bang Kapi	Huamark	16	01			395	390	132	62	31	18
44	25. Bang Khun Thian	Jomlong	15	02			156	55	116	73	53	19
45	26. Pathum Wan	Pathum Wan	04	01			287	298	127	95	54	48
46	27. Phata Thai	Samsen Nai	62	02			222	100	128	111	67	56
47	28. Phasi Charoen	Bangdeow	10	02			268	312	120	108	71	61
48	29 Nong Khaem*	Laksong	08	02			115	147	120	104	76	70
	Total						9,624	10,673	5,594	4,898	3,094	2,800

Note: ^a is village or community in which group discussion was organized

ตารางที่ ก.2 จำนวนครัวเรือนและสตรีเข้าข่ายที่เลือก และที่สัมภาษณ์ได้ และจำนวนสามีที่สัมภาษณ์ได้ตามเขตตัวอย่าง, SWAFT, -2536

Table A.2 Number of households and eligible women selected and interviewed, and number of husbands interviewed by sampling strata

เขตตัวอย่าง Strata	จำนวนครัวเรือน No. of households			จำนวนสตรี No. of women			จำนวนสามีที่สัมภาษณ์ได้ No. of husbands interview
	ที่เลือก	ที่สัมภาษณ์ได้	ร้อยละที่สัมภาษณ์ได้	ที่เลือก	ที่สัมภาษณ์ได้	ร้อยละที่สัมภาษณ์ได้	
	Selected	Interviewed	Response rate	Selected	Interviewed	Response rate	
เหนือ (North)	810	783	96.7	509	479	94.1	259
ตะวันออกเฉียงเหนือ (Northeast)	814	747	91.8	532	495	93.0	249
กลาง (Central)	1,021	885	86.7	535	496	92.7	284
ใต้ (South)	905	834	92.2	543	504	92.8	276
เมืองอื่น (Other urban)	1,065	877	82.3	498	428	85.9	214
กรุงเทพมหานคร (Bangkok)	1,023	772	75.5	480	398	82.7	193
รวม (Total)	5,638	4,898	86.9	3,097	2,800	90.4	1,475

ตารางที่ ก.3 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี ตามเขตตัวอย่าง จากสำมะโนประชากรปี พ.ศ.2533 และ SWAFT 2536
 Table A.3 Percentage distribution of currently married women aged 15-44 by sampling strata from 1990 census and 1993 SWAFT

เขตตัวอย่าง Strata	สำมะโนประชากร พ.ศ. 2533 1990 Census		SWAFT พ.ศ. 2536 1993 SWAFT			
	ไม่ถ่วงน้ำหนัก Unweighted	ถ่วงน้ำหนัก Weighted	จำนวน Number	ร้อยละ %	จำนวนตัวอย่างที่ต้องการ Desired no.of sample 2,800 X (2) = (5)	ค่าถ่วงน้ำหนัก Desired Weights (5)/(4) = (6)
	(1)	(2)	(3)	(4)		
เหนือ (North)	18.0	19.8	479	17.1	555	1.159
ตะวันออกเฉียงเหนือ (Northeast)	29.4	34.2	495	17.7	958	1.935
กลาง (Central)	14.7	18.5	496	17.1	518	1.044
ใต้ (South)	8.9	10.3	504	18.0	289	.573
เมืองอื่น (Other Urban)	12.2	7.3	428	15.3	205	.479
กรุงเทพมหานคร (Bangkok)	16.9	9.8	398	14.2	275	.691
รวม (Total)	100.1	99.9	2,800	100.0	2,800	